

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

Lenténé Puskás Andrea

Debrecen

2016

DEBRECENI EGYETEM
GAZDÁLKODÁSTUDOMÁNYI KAR

IHRIG KÁROLY GAZDÁLKODÁS- ÉS SZERVEZÉSTUDOMÁNYOK
DOKTORI ISKOLA

Doktori iskola vezető: **Prof. Dr. Popp József** egyetemi tanár, DSc

A SPORTOLÓI KARRIER ÉS A TANULMÁNYOK
ÖSSZEHANGOLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS
KIHÍVÁSAI A DEBRECENI EGYETEMEN.

Készítette:

Lenténé Puskás Andrea

Témavezető:

Dr. Perényi Szilvia

Adjunktus

DEBRECEN

2016

A doktori értekezés betétlapja

A SPORTOLÓI KARRIER ÉS A TANULMÁNYOK ÖSSZEHANGOLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS KIHÍVÁSAI A DEBRECENI EGYETEMEN.

Értekezés a doktori (PhD) fokozat megszerzése érdekében
a Gazdálkodás és Szervezéstudományok tudományágban

Írta: Lenténé Puskás Andrea

Készült a Debreceni Egyetem Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok doktori
iskolája (..... programja) keretében

Témavezető: Dr.

A doktori szigorlati bizottság:

elnök: Dr.

tagok: Dr.

Dr.

A doktori szigorlat időpontja: 20... .

Az értekezés bírálói:

Dr.

Dr.

Dr.

A bírálóbizottság:

elnök: Dr.

tagok: Dr.

Dr.

Dr.

Dr.

Az értekezés védésének időpontja: 20... .

NYILATKOZAT

Alulírott, Lenténé Puskás Andrea (szül.: Budapest, 1968.02.26) büntetőjogi és fegyelemi felelősségem tudatában kijelentem és aláírással igazolom, hogy a doktori (PhD) fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám.

Nyilatkozom továbbá, hogy:

- az Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola szabályzatát megismertem, és az abban foglaltak megtartását magamra nézve kötelezően elismerem;
- a felhasznált irodalmat korrekt módon kezeltem, a disszertációra vonatkozó jogszabályokat és rendelkezéseket betartottam;
- a disszertációban található másoktól származó, nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban, az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem a mindenkor szerzői jogvédelem figyelembevételével;
- a benyújtott értekezéssel azonos, vagy részben azonos tartalmú értekezést más egyetemen, illetve doktori iskolában nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

Debrecen, 2016.szeptember.

Lenténé Puskás Andrea

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	1
1. TÉMAFELVETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS	3
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	5
2.1. A KARRIER JELLEMZŐI, A KARRIERTERVEZÉS JELENTŐSÉGE	5
2.2. A SPORTOLÓI KARRIER SAJÁTOSSÁGAI, KUTATÁSI TERÜLETEI	14
2.2.1. <i>A sportolói kettős karrier meghatározása</i>	<i>20</i>
2.2.2. <i>A karriertervezés jelentősége a sportban</i>	<i>23</i>
2.3. TELJESÍTMÉNY A SPORTBAN ÉS AZ EGYETEMI TANULMÁNYOKBAN	25
2.4. SPORTOLÓK A FELSŐOKTATÁSBAN.....	28
2.4.1. <i>Sportolókat segítő nemzetközi programok, szabályozások</i>	<i>29</i>
2.4.2. <i>Sport a felsőoktatásban Magyarországon.....</i>	<i>33</i>
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	37
3.1. DOKUMENTUMELEMZÉS.....	38
3.2. FÓKUSZCSOPORTOS VIZSGÁLAT	38
3.2.1. <i>A minta bemutatása</i>	<i>39</i>
3.2.2. <i>A fókuszcsoporthoz vizsgálat értékeléséhez használt módszerek</i>	<i>40</i>
3.3. KÉRDŐÍVES VIZSGÁLAT A DE ÉS AZ UNIVERSIADÉN RÉSZT VETT SPORTOLÓK, VALAMINT A DE OKTATÓI KÖRÉBEN	40
3.3.1. <i>A minta bemutatása</i>	<i>42</i>
3.3.2. <i>A kérdőívek értékeléséhez használt módszerek</i>	<i>45</i>
4. VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE	47
4.1. A DEBRECENI EGYETEM SPORTSTRUKTÚRÁJA.....	47
4.1.1. <i>Egyetemi sportszervezetek működési háttere</i>	<i>50</i>
4.1.2. <i>Versenysportolók az egyetemi klubokban</i>	<i>52</i>
4.1.3. <i>Intézményi szabályozások, támogatási formák.....</i>	<i>54</i>
4.2. FÓKUSZCSOPORTOS VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI.....	56
4.2.1. <i>A tanulás és sport összehangolásának lehetősége a Debreceni Egyetemen</i>	<i>56</i>
4.2.2. <i>A felsőoktatási intézmény szerepe a karriercélok megvalósításában</i>	<i>59</i>
4.2.3. <i>A sportolói karrier hosszát befolyásoló tényezők.....</i>	<i>62</i>
4.3. A DEBRECENI SPORTOLÓK KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYEI	64
4.3.1. <i>A tanulás és sport összeegyeztethetőségének bemutatása.....</i>	<i>64</i>
4.3.2. <i>A prioritás változásának bemutatása</i>	<i>67</i>
4.3.3. <i>A tanulmányi teljesítmény összefüggéseinek feltárása.....</i>	<i>71</i>
4.3.4. <i>A sportolásra és tanulásra fordított idő összefüggéseinek bemutatása</i>	<i>78</i>
4.3.5. <i>A sportolói karrier alakulása, összehangolási lehetőségei.....</i>	<i>86</i>
4.3.6. <i>Az intézményi szabályozások szerepe és jelentősége.....</i>	<i>94</i>
4.3.7. <i>Kapcsolatok az oktatókkal-hallgatótársakkal</i>	<i>100</i>
4.4. AZ UNIVERSIADÉN RÉSZT VETT SPORTOLÓK KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYEI	102

4.4.1. Az élsport és a tanulmányi teljesítmény összefüggései	102
4.4.2. A sportolásra fordított idő vizsgálata	107
4.4.4. Intézményi szabályozások	118
4.5. AZ OKTATÓK VÉLEMÉNYÉNEK FELTÁRÁSA KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATTAL	124
4.5.1. A sportolókat támogató intézményi szabályozások az oktatók szemszögéből	126
4.6. A VIZSGÁLAT SORÁN KAPOTT LEGFONTOSABB EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE	130
5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK.....	134
6. AZ ÉRTEKEZÉS FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI, ÚJ ILLETVE ÚJSZERŰ EREDMÉNYEI	139
IRODALOMJEGYZÉK.....	148
TÁBLÁZAT JEGYZÉK.....	162
ÁBRAJEGYZÉK	163

BEVEZETÉS

Az élsport sajátosságai, a sportban rejlő kockázati tényezők és a sportolói karrier hosszának bizonytalansága következtében kiemelkedően fontos szerepe van a sportolói karrier tervezésének, menedzselésének, a sportpályafutást követő civil életre való felkészülésnek, felkészítésnek. A sportpályafutás egy olyan speciális terület, melynek időbeli hossza előre nehezen meghatározható, számos előre nem látható körülmény – sérülés, klubváltás, edző váltás – befolyásolhatja azt, amelyek sok esetben a sportoló akaratától függetlenül alapvető változásokat hoznak és módosítják korábbi céljait (STAMBULOVA ET AL., 2009). Ennek felismerése egyre inkább arra ösztönzi a sportolókat, hogy tudatosan építsék sportolói karrierjüket és az azt követő civil életre is felkészüljenek a sportolói időszak alatt.

A sportolói pályafutás és az oktatási rendszerben való részvétel kezdete általában egybeesik, mely időszaktól kezdve a fiatal sportolóknak a párhuzamos előrehaladás érdekében a tanulmányok és a sport területén is a képességeiknek és lehetőségeiknek megfelelő legjobb teljesítményt kell nyújtaniuk. A sportolói pályafutást több, egymásra épülő szakasz jellemzi, mely szakaszok között a sportolói karrier további alakulását alapvetően befolyásoló váltási pontok vannak, melyek egyben döntési pontokat is jelentenek (CECIC ET AL., 2004; WYLLEMAN – LAVALEE, 2004). A sportoló karrierje szempontjából az egyik legfontosabb időszak, amikor a sportoló pályafutása csúcsához közeledik, vagy éppen már a csúcson van, és ideális esetben megkezdzi felsőfokú tanulmányait. A felsőoktatási intézménybe való bekerülés azt jelenti, hogy a sportoló a sportolói karrierjével párhuzamosan tanulmányait is tovább kívánja folytatni. Ebben az időszakban a sportoló számára a legfontosabb feladatot az egyéni (sportolói karrierre és civil foglalkozásra vonatkozó) célok és az egyetem által támasztott követelmények sikeres összehangolása jelenti a megfelelő előrehaladás érdekében.

Az oktatási intézmények szerepvállalása a felsőoktatási képzésben résztvevő élsportolók tanulmányainak sikeres teljesítésében nemzetközi szinten és Magyarországon is egyre nagyobb szerepet kap (ISTVÁNFY, 2012; KOZSLA, 2011; KOZSLA ET AL., 2014; STAMBULOVA ET AL., 2014; CAPRANIC ET AL., 2015; LUPO ET AL., 2015). A Magyar Olimpiai Bizottság által 2002-ben nemzetközi kezdeményezések hatására elindított „Olimpikon Életút Program” -hoz (ISTVÁNFY, 2012) a Magyar Egyetemi – Főiskolai Sportszövetség (MEFS) 2013-ban csatlakozott a Hajós Alfréd Terv kidolgozásával. Ebben megfogalmazásra került a sportolók tanulmányi előmenetelének és egy piacképes diploma megszerzésének támogatása, mely segíti a sportpályafutás befejezését követő társadalmi beilleszkedést. A magyarországi felsőoktatási intézmények közül a Debreceni Egyetem az

elsők között csatlakozott az él- és versenysportoló hallgatók lehetőségeinek bővítését célzó programhoz. Az egyetem 2005-óta bevezetett intézkedéseivel, szabályozási elemeivel és a támogatási formák bővítésével biztosítja élsportoló hallgatói számára az egyetemi tanulmányok és a sport sikeres összehangolásához szükséges feltételeket.

Dolgozatomban a Debreceni Egyetemen tanulmányokat folytató, többségében nem sport specifikus szakokon tanuló élsportolók vizsgálatát végeztem el és ezen sportolói populáción keresztül mutatom be a sportolói karrier és a felsőfokú tanulmányok összeegyeztethetőségét az egyetemi időszakban. Kutatásom során az Európai Unió dokumentumokban megfogalmazott kettős karrier két tématerületen értelmezett meghatározásából (EU, 2012) a sportolók tanulmányi előmenetelre és sportolói eredményességre való törekvését – azaz a munka világtól elhatárolódva a felsőoktatási rendszerben eltöltött időszakot – vizsgálom. A vizsgálati minta választását indokolta, hogy hazai viszonylatban a Debreceni Egyetem rendelkezett először olyan élsportolói adatbázissal, amely lehetővé tette a kutatást. Értekezésem hazai viszonylatban tudományos úrtölt ki, mert komplex módon, több oldalról vizsgálja a tanulás és a magas-szintű sportteljesítmény összehangolásának megvalósíthatóságát. Újszerűsége abban rejlik, hogy először vizsgálja a sportolók mellett a velük kapcsolatban álló oktatókat, valamint az Univeriadén részt vett nemzetközi szintű sportolókat.

A vizsgálat eredményei elméleti és gyakorlati jelentőségűek, a tapasztalatok felhasználhatóak elsősorban a Debreceni Egyetem, de az ország többi felsőoktatási intézményének vezetői számára is. A debreceni „jó gyakorlat” bemutatása nemzetközi szinten is értékelhető és releváns információt szolgáltat az élsportolók felsőoktatásban való részvételét támogató program működéséről és tapasztalatairól.

1. TÉMAFELVETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS

Az élsport ma már foglalkozásszerű elfoglaltság, betölti a sportoló egész életét, melyben a magas-szintű sportteljesítmény elérése nagy áldozatokat követel a sportolótól és egy olyan nagyfokú fizikai és szellemi elkötelezettséget, amely sok esetben háttérbe szorítja az élet egyéb területeit. Figyelembe véve a sportpályafutás időbeli hosszának bizonytalanságát, egyre inkább szükségessé válik, hogy a sportolók a magas-szintű sportteljesítmény mellett a továbbtanulásra, valamint a későbbi munkaerő-piaci részvételre is felkészüljenek. Ehhez elengedhetetlenül fontos a megfelelő végzettség és iskolázottság szintje. Az élsportolói léttel együtt járó, átlagostól eltérő időbeosztás azonban nehezen összeegyeztethető az oktatási rendszer követelményrendszerével és korlátozásaival. Ebből adódik, hogy a továbbtanulás miatt a sportolók egy része abbahagyja aktív pályafutását és nem jut el karrierje csúcsára, vagy ellenkező esetben, a sikeres sportolói karrier végén megfelelő képzettség hiányában nem tud számára kielégítő módon civil életet kezdeni. A korábbi tapasztalatok azt mutatták, hogy az élsportolók közül többen a sportolói pályafutás befejezését követően a társadalom periferiájára kerültek azáltal, hogy a sportolói karrierjük érdekében a tanulmányaikat háttérbe szorítva nem készültek fel a sportpályafutást követő időszakra.

Doktori értekezésem témaválasztását befolyásolta, hogy a Debreceni Egyetem életében a sport kiemelt helyen szerepel és az egyetem fontos feladatának tekinti, hogy magas-színvonalú oktatási és kutatási programjai mellett megfelelő feltételeket teremtsen az intézménybe felvételt nyert élsportolók számára a tanulmányok és az élsport összeegyeztetéséhez. Ennek megfelelően az Európai Unió irányelvekhez igazodva a Debreceni Egyetem 2005-ben olyan Sportkonceptiót dolgozott ki, amely alkalmazkodva a törvényi változások által biztosított új lehetőségekhez az egyetemi sport további fejlesztését, ezen belül a sportolói kettős karrier megvalósítását kiemelt feladatként határozta meg (EU, 2012; BÁCS, 2011; LENTÉNÉ PUSKÁS, 2014). Az egyetem testnevelő tanáraként közelebbi kapcsolatban vagyok az intézménybe felvételt nyert élsportolókkal, így nagyobb rálátással rendelkezem a hétköznapiak során felmerülő nehézségeikre, problémáikra, mely segítséget nyújt a téma feltérképezéséhez.

Témaválasztásomat továbbá az is indokolta, hogy a tanulás és az élsport összeegyeztethetőségével, párhuzamos megvalósíthatóságával foglalkozó hazai és nemzetközi tanulmányok, szakmai dokumentumok mellett csak kevés tudományos igényű publikáció áll rendelkezésre. A korábbi kutatások elsősorban a sportolói pályafutás befejezését követő váltás folyamatát, annak jelentését és szerepét vizsgálták a sportolói karrierben (SCHLOSSBERG, 1981; SINCLAR – ORLICK, 1993; ALFERMANN, 2000; STAMBULOVA, 2003;

ALFERMANN – STAMBULOVA, 2012; STAMBULOVA ET AL., 2009; CECIC ET AL., 2004;).

Dolgozatomban átfogó képet kívántam felvázolni az egyetemen tanulmányokat folytató él- és versenysportolók párhuzamos előrehaladásának megvalósíthatóságáról, melyet több szempontból közelíték meg. Kutatásom során törekedtem olyan mérőeszközök kifejlesztésére, amelyek a jövőben más felsőoktatási intézmények számára is felhasználhatóak további kutatások elvégzéséhez.

A dolgozat megírása során az alábbi célkitűzéseket fogalmaztam meg:

- Célkitűzés 1: A felsőoktatási intézményekben tanulmányokat folytató, sportolói karrierjüket is építő élsportolók számára a tanulmányok és az élsport összehangolása nehézségekbe ütközhet. A dolgozat fontos célja, hogy feltárja a felsőfokú tanulmányok és az élsport összehangolásának megvalósíthatóságát a sportolók és az oktatók véleménye alapján.
- Célkitűzés 2: A dolgozat célja feltérképezni a sportolói karrierben kitűzött célok függvényében a felsőfokú tanulmányok és a sportkarrier közötti prioritások változásának tendenciáját.
- Célkitűzés 3: A kutatás célja feltárni a sportolói karrier irányát és az élsportolók karriercéljainak alakulását befolyásoló tényezőket az egyetemi időszak alatt.
- Célkitűzés 4: A felsőoktatási időszak alatt a sportolási szint, a vele összefüggésben lévő sportolásra fordított idő változása befolyásolhatja a sportolók tanulmányi teljesítményét. A kutatás célja megvizsgálni a tanulmányi teljesítmény és a sportolási szint közötti összefüggéseket.
- Célkitűzés 5: A dolgozat célja megvizsgálni a Debreceni Egyetem Sportkonceptiója által biztosított szabályozási elemek igénybevételének szubjektív megítélését és objektív igénybe vételét, melyekkel az egyetem hozzájárul a tanulmányok és az élsport eredményes összehangolásához.
- Célkitűzés 6: Az intézmény oktatói eltérő ismeretekkel rendelkeznek a sportoló hallgatókkal és a sportolói léttel együtt járó kötelezettségekkel kapcsolatosan, mely befolyásolhatja a sportolókhöz való viszonyukat. A kutatás célja feltárni a sportolókkal kapcsolatban lévő oktatók tapasztalatait, véleményét a tanulás és a sport összeegyeztethetőségére vonatkozóan.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozása során az volt a célom, hogy információhoz jussak a sportolói karrier és a tanulmányok összehangolásának sajátosságairól, lehetőségeiről és átfogó képet alakítsak ki a témát illetően. Az egyes fejezetek, melyekben bemutatom a karrier jellemzőit, a karriertervezés jelentőségét, a sportolói karrier sajátosságait, kutatási területeit, az Európai Unió dokumentumok alapján definiálom a kettős karrier fogalmát, valamint ismertetem a karriertervezés jelentőségét a sportban, a téma alaposabb megismerését szolgálják. Külön fejezetben tárgyalom a teljesítmény fogalmát a sportban és a tanulmányok területén. Tekintettel arra, hogy nemzetközi szinten több, az élsportolók felsőoktatásban való részvételét támogató programot és szabályozást dolgoztak ki, ezek közül is bemutatom a „jó gyakorlatokat”. Ezt követően hazai viszonylatban vizsgálom a sport helyzetét a felsőoktatásban.

2.1. A karrier jellemzői, a karriertervezés jelentősége

A karrier szó definiálására a szakirodalomban többféle értelmezést találunk. A Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Szótára alapján sikeres, eredményes életpályát jelent. KONCZ (1998) az egyéni életpálya minőségeként, NEMESKÉRI (1999) az egyéni életpályán való érvényesülésként értelmezi a karriert. A korábbi karrierelméletekben a pszichológia értelmezése szerint a karrier az „egyéni tapasztalatok összességét” jelenti. A szociológiai megközelítések „a társadalmi munkamegosztásban való részvétel intézményesült formájaként” értelmezték (KONCZ, 2004). HALL (1976) szintén a gyakorlati tapasztalatok jelentőségét hangsúlyozta. A karrier definiálásában az Emberi Erőforrás Menedzsment a személyes fejlődést és a lehetőségek megvalósítását emeli ki (BOKOR ET AL., 2007). LANGER (2001) szerint a karrier a személyes kompetenciák fejlesztését, ezáltal az egyén személyiségének fejlődését jelenti.

A fogalom meghatározásánál el kell vonatkoztatnunk a közvéleményben alkotott nézettől, miszerint az aktív munkavégzés során történő vezetővé válás tekinthető sikeres karriernek. A leginkább elfogadott nézetek szerint ez egy értéksemleges fogalom, amely az életpálya során felhalmozott munkatapasztalatok összességét egyéni aspirációk, szükségletek, érzések formájában szubjektíven értelmezi (GREENHAUS, 1994). Karriernek tekinthető a szakmai előmenetel beosztástól, szervezettől, foglalkozástól függetlenül (MEALIEA – LATHAM, 1996), minősítése az egyén életpályájának megfelelően elkülönít fejlődő, stagnáló és visszafejlődő szakaszokat (KONCZ, 1998).

A karriermenedzsment, karriertervezés témakörében kulcsfontosságú kérdés, hogy az életpálya alakításában fellelhető-e a tudatosság, és ha igen, milyen mértékben függ a karrier a tudatos tervezéstől és progresszív cselekvéstől. A szakirodalomban nagyjából egyetértés van abban, hogy az egyén előmenetelében, az ahhoz vezető út megtalálásában és a vele járó kihívásokra való felkészülésben nagy szerepet kap a tudatosság. A szakmai pályaeérettség fogalma pontosan ezekre a tényezőkre reflektál, mely az egyén aktív pályatervezését, informálódását, döntési kompetenciáját és reális orientációját foglalja magában (SUPER, 1963 NYOMÁN BUDAVÁRI-TAKÁCS ET AL., 2015). Bő húsz év alatt a fejlődésszemléletű karrierelmélettől (SUPER, 1963) eljutottunk a karriermenedzsmentig, amely kifejezés eleve magában hordozza a folyamatos tervezés és előrehaladás tudatos megvalósítását mind egyéni, mind pedig szervezeti szinten (GUTTERIDGE, 1986 NYOMÁN BUDAVÁRI-TAKÁCS ET AL., 2015). GUTTERIDGE (1986) szerint a karrierépítés az egyéni célok kialakítása, elérése és követése együttesen. A karrier megítélésének, meghatározásának folyamatában ez idő alatt SCHEIN (1974) véleménye volt eltérő, aki szembe ment a SUPER által felállított tudatosság elvével és a karrier horgonyokra alapozta elméletét. Szerinte a horgonyok állomások, melyek segítik az egyént a lépések megtervezésében és a döntések meghozatalában. Azonban a horgonyokat alkotó motivációk, alapvető értékek és képességek nem tudatosulnak az egyénben, emiatt a karrier nem az egyéni döntések és tervezés függvénye (SCHEIN, 1974 NYOMÁN BUDAVÁRI-TAKÁCS ET AL., 2015). SCHEIN (1974) megállapításai utalnak arra, hogy a karrier alakításában nem csak belső, hanem külső tényezők is szerepet játszanak. Véleménye szerint a karrier alakításának irányát nem mindig az egyén határozza meg, előfordulhat, hogy a környezet „kényszerítő” elemei is szerephez jutnak. Karrierről beszélhetünk akkor, ha abban nagyfokú tudatosság van, hiszen az egyén csak akkor lehet sikeres és elismert, ha azt ő maga is akarja és hajlandó tenni érte. Az idő előrehaladtával sem építettek tovább SCHEIN (1974) elméletére a szakemberek, mindannyian a tudatosság oldaláról közelítették meg a karrierépítés kérdéskörét.

GREENHAUS – CALLANAN (1994) mintegy körforgást írnak le a karrierépítés elemeit, kezdve az információgyűjtéstől és karriercélok megfogalmazásától a stratégiák kifejlesztésén és megvalósításán át az eredményesség és a célok relevanciájának kiértékeléséig (GREENHAUS – CALLANAN, 1994 NYOMÁN BUDAVÁRI-TAKÁCS ET AL., 2015). A folyamat során az egyén rendszeresen visszacsatolást nyer, melyekből a későbbiekben profitálhat. A karrier építése „a siker tudatos elérését jelenti”, mely egy hosszú távú folyamat (KUN – SZRETYKO, 2011). Ennek kezdete az egyéni képességekkel, jártasságokkal összhangban lévő tudatos pályaaorientáció. Ezt követi a karrier célok megfogalmazása, majd a

megvalósítást szolgáló karrier terv elkészítése és az előrehaladás érdekében meghozott döntések sorozata, melyek révén jut előre az egyén a karrier útján (HIDVÉGI, 2002).

POWELL (1995) négy alappillérbe sűríti a karriert meghatározó elemeket. Ezek a pillérek nagyrészt megfeleltethetőek az információgyűjtés, stratégia alkotás, célmeghatározás és megvalósítás eddig felsorolt változatainak. Az első pillér a személy önértékelése (képeségek, érdeklődés, adottságok felmérése), a második a lehetőségek felkutatása (a környezet figyelembe vételével), harmadik az elérendő célok meghatározása, a negyedik pedig maga a cselekvés (POWELL, 1995 NYOMÁN BUDAVÁRI-TAKÁCS ET AL., 2015).

Érdemes figyelmet fordítani arra, hogy az évtizedek során mennyit változtak a hangsúlyok a karrierépítésben. Két évtizeddel Powell négy alappillére után REDEKOPP ET AL. (2013) is előállt négy alappillérrel, melyek az önmenedzselés mellett a piaci ismereteket is hangsúlyozzák. Véleményük szerint a négy pillér a következő: álláskeresés, döntéshozatal, készségek folyamatos fejlesztése és az állás megtartása (REDEKOPP ET AL., 2013 NYOMÁN BUDAVÁRI-TAKÁCS ET AL., 2015). Ebből is látható, hogy az egyéni karriertervezés milyen irányba tart a jelenhez közeledve. A látószög kiszélesedett, a piac kínálta lehetőségek sokszínűsége és mennyisége indokoltá tette, hogy a kijelölt állások megtalálására, megszerzésére és megtartására egyre nagyobb figyelmet fordítsunk. Az egyéni motivációkat össze kell egyeztetni a szervezeti célokkal.

Ezt a problémakört dolgozták fel BUDAVÁRI-TAKÁCS ET AL. (2015) vizsgálatuk során. A tanulmányból kiderült, hogy a többség tisztában van azzal, hogy milyen kompetenciák, tapasztalatok és ismeretek (pl.: idegen nyelv ismerete) jelentenek előnyt az állásinterjúk során. Ez egy jó kiindulási alap a karrierépítéshez. Ha tisztázottak az elvárások, könnyebb megfelelni azoknak, mivel az egyén képes tudatosan cselekedni a feltételek teljesítése érdekében. Pontosan ezekre a kihívásokra hívja fel a figyelmet elemzésében Király, aki úgy fogalmaz: *„napjaink egyik központi kérdése a minőségi személyi utánpótlás biztosítása”* (KIRÁLY, 2015). Ez egyrészt kötelezettséget jelent az egyén számára, hogy az előrelépése érdekében teljesítse a kritériumokat, másrészt óriási feladatot ró a szervezetekre a megfelelő számú és tudású munkaerő megtalálása a szervezeti karriercélok elérése érdekében.

A karriercélok helyes irányba történő terelése azonban nem csak az egyén és a szervezet feladata. Jelentősen befolyásolja a motivációkat és a lehetőségeket az oktatás. Ideális esetben életünk első negyedét tanulással töltjük. Ez idő alatt az oktatás jelentős hatással van a jellemfejlődésre, a szükséges tudás és készségek elsajátítására. A mai gyorsan változó világban elengedhetetlen, hogy a jelenlegi igényeknek megfelelő képzésben részesüljenek az egyének, ezért egyre nagyobb figyelem irányul az oktatásmenedzsmentre. A minőség iskolai

szintű fejlesztése mára megkerülhetetlen probléma (GOLNHOFER, 2001). Ez a tényt igazolja CSEHNÉ (2015) tanulmánya is, ahol szintén beigazolódott, hogy szükség van a jövőbeni munkavállalók kreatív munkaerő- piaci magatartásformájának fejlesztésére.

Mindezt alátámasztja, hogy az elmúlt évtizedek társadalmi és gazdasági fejlődésének hatására a karrier tervezése, az egyéni életpályamodell kidolgozása egyre nagyobb jelentőséggel bír, amelyben az élethosszig tartó képzés meghatározó szerepet tölt be (KONCZ, 2013). A karrier tervezése, mint a tudás menedzselésének egyik formája egyaránt érdeke a leendő munkavállalónak és a befogadó szervezetnek is (SIPOSNÉ, 2004). Ezáltal egyre nagyobb szerepet kap az egyéni és szervezeti karrierfejlesztés összehangolása napjainkban. BELCOURT ET AL. (1996) szerint a két igény összehangolása szükségszerű és a szervezeti előmenetel szempontjából kiemelkedően fontos. A kongruencia, vagyis az egyén és környezete közötti összhang lehetőséget biztosít mindkét fél számára céljaik elérésére az együttműködés során. (HOLLAND, 1997; NEMESKÉRI, 2002). Ahhoz azonban, hogy egységes képet kapjunk, ismernünk kell az egyéni és szervezeti karriertervezés sajátosságait. Az előmenetelt nagyban befolyásolhatja az iskolázottság, ám a munkaerő piaci értékítélet szerint a szakképzettség élvez előnyt, mely hátrányosan érinti a női munkavállalókat, akik gyakran magasabb iskolázottságuk ellenére gyengébb kapcsolati tőkével, szervezet-specifikus tudással, valamint gyakorlattal rendelkeznek és kevésbé rugalmasak a férfiakhoz képest. (KONCZ, 2006).

Az egyéni karriertervezés nem más, mint a foglalkozási önkoncepció kifejlesztése, melynek alapja az önismeret (SCHEIN, 1978). Irányát tekintve lehet lineáris (magasabb pozíció elérése) vagy horizontális (a szerepkör azonos marad, csak az új környezet/ szervezet bír nagyobb presztízs értékkel). Az egyéni karrier tervezése, az életpálya modell kidolgozása segítséget nyújt az egyén számára ahhoz, hogy – figyelembe véve a különböző életkori ciklusok sajátosságait – eljusson a tanulási szakasztól egészen a munkaerő piaci belépésig. SUPER (1957) értelmezésében a karrierfejlődés négy szakaszon – felderítés, megállapodás, fenntartás és kivonulás – keresztül ível át. Az aktív időszakban adaptív karrierfejlődés valósul meg, amennyiben az egyén képességeinek, érdeklődésének, aspirációinak megfelelően történik (KONCZ, 2003).

Az egyének karrierútját több aspektusból vizsgálja a szakirodalom. A fogalomban összekapcsolódnak az objektív és a szubjektív elemek. Kutatások szerint a férfi és a női életpálya szakaszok, valamint azok súlypontjai különböznek egymástól (SULLIVAN, 1999; KAROLINY ET AL., 2010).

A nemek között jelentős különbségek figyelhetők meg az egyéni karrierre vonatkozó tervekben és a lehetőségekben is. A társadalom konzervatív gondolkodása, a nemek családon belüli szerepéről kialakult nézetek miatt a dolgozó, „karriert építő” nőknek az átlagosnál nagyobb nehézségekkel kell megküzdeniük munkaerő-piaci elhelyezkedésük során (KONCZ, 2006). Ez a hátrányos megkülönböztetés megmutatkozik a munkaerő-piaci integrációjuk kapcsán, a foglalkoztatáshoz való egyenlőtlen hozzáférésben, gyakran a férfiakénál alacsonyabb pozíciók betöltésében, valamint abban, hogy az „*egyenlő munkáért egyenlő bért*” elve a gyakorlatban nem valósul meg (KONCZ, 2016; PRIMECZ, 2015).

Ennek alapján a nők karrieraspirációi és karrieresélyei rosszabbak, mint a férfiaké, mely a munkába lépés kezdetétől nyomon követhető a teljes életpálya során.

A nők többsége számára a gyermekvállalás a kereső munkával azonos értékű - vagy sokszor annál fontosabb -, mely meghatározza életpályájuk szakaszait, azok súlypontjainak alakulását (GALLOS, 1989 NYOMÁN KONCZ, 2006). A társadalom „elvárása” szerint a nők hivatása az anyaság, a gyermeknevelés és a családon belüli feladatok ellátása, emellett a férfiaké a családfenntartó szerep. Ennek ellentmond, hogy a nők család érdekében végzett munkáját annak ellenére sem méltányolják, hogy az a kereső munkában eltöltött munkaórákkal azonos nagyságrendű vagy gyakran hosszabb (PONGRÁCZ, 2011 NYOMÁN NAGY, 2014).

Figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a gyermeket vállaló nők karrierje a gyermekvállalás időszakára rövidebb-hosszabb ideig megszakad, ez előmenetelüket átmenetileg vagy véglegesen korlátozza, mely a keresetkülönbség állandósulásához vezet. A gyermekvállalás előtt álló nőknek tehát mérlegelniük kell lehetőségeiket és ezt követően kell azokat a karrierjüket érintő döntéseket meghozni, mely befolyással van életpályájuk alakulására. Egyre gyakoribb jelenség napjainkban, hogy a nők először karrierjüket építik fel és csak később alapítanak családot, vállalnak gyermeket (KONCZ, 2006).

A kereső munka és a család viszonylatában meghatározott prioritásoknak megfelelően 3 féle karriertípusba sorolhatóak a nők:

- „*családi karriert*” preferálók, akik számára a családgondozás jelenti a legfőbb feladatot.
- A „karrierorientált” nők a kereső munkát („*munkaerő-piaci karriert*”) a család elé sorolják, a gyermekvállalást követően azonnal vagy rövid időn belül visszatérnek munkájukhoz.
- A kereső munkát a családi élettel egyenértékűnek tartó nőkre a „*kettős kötődésű*” karrier jellemző. Életpályájukat annak megfelelően építik fel, hogy

karrierjüket a családi feladatok ellátásával párhuzamosan tudják teljesíteni. Ezen kettős szerep összehangolásának nehézségei a beosztással összefüggésben eltéréseket mutatnak.

A dolgozó nők életében a családi élet és a karrier összehangolása az egyik legnehezebb feladat. A foglalkoztatási rendszer rugalmatlanságából fakadóan - mely a teljes munkaidős foglalkoztatást preferálja – a gyermeket vállaló nők munkaerő-piaci reintegrációja nehézkes, a visszakérés esélye alacsonyabb. A gyermekvállalást követően a munkaerő-piacra visszatérő anyák nehezen tudnak megfelelni a munkáltatók által támasztott igényeknek (JUHÁSZ, 2015). A nők karrierjében gyakrabban következik be stagnálás, mint a férfiaknál, köszönhetően nagyobb lojalitásuknak, gyengébb mobilitásra való hajlamuknak (ritkábban változtatnak munkahelyet).

A nemek közötti differencián túl az egyéni karrier szempontjából az iskolázottság mértéke ugyancsak fontos szempont, mivel magasabb iskolai végzettséggel, jó eséllyel gazdagabb életpálya építhető ki (KONCZ, 1998). Az egyéneknek ugyanakkor ötvözniük kell mozgatórugóikat (célok, vágyak, jövedelem, presztízs) és a rendelkezésre álló képességeiket (tudás, végzettség, szakképzettség) a munkaerőpiac nyújtotta lehetőségekkel a sikeres előrehaladás érdekében. Ennek köszönhetően manapság indokoltá vált a karriertervek készítése, az életpályára való tudatos felkészülés (HIDVÉGI, 2002). A magasabb iskolai végzettségű, saját karriert igénylő pároknál egyre elterjedtebb az ún. „kettős karrierű” családok száma. A „kettős karrierű” pároknál lehetőség nyílik mindkét fél számára az egyéni céloknak megfelelő előrehaladásra, mindössze a karrierfejlődés tempójában mutatkozik eltérés. Ezen házaspárok/élettársak karrierjére az aszinkronitás jellemző, mely a karrier kezdetének és tempójának eltéréséből fakad (KONCZ, 2003).

Az egyéni életpályát a karriermenedzsmenttel foglalkozó szakemberek az életkor függvényében különböző szakaszokra osztják fel. BELCOURT ET AL. (1996) valamint a DESSLER – TURNER szerzőpáros (1992) öt, PINTÉR (2002) hét szakaszt különböztetett meg. A foglalkozási életpálya minden szakaszának megvannak a sajátosságai. A különböző megközelítések abban megegyeznek, hogy a munkába lépést egy előkészítő fázis előzi meg, ezt a karrier korai, közép és kései szakaszai követik. Az egyes karrierszakaszok közötti váltások sorozatos döntések meghozatalát igénylik a képességek, készségek, motiváció és ambíció figyelembe vételével (KONCZ, 2002). Az előkészítő szakasz egy fontos időszak az egyén későbbi karrierjének megalapozásában, amelyben a pályaválasztás körüli időszaknak jelentős szerepe van. PINTÉR (2002) hét szakaszos felosztásában a 16-18 év közötti időszakot az alapvető karrierdöntések, a 18-24 év közötti időszakot pedig a karrier

előkészítéseként definiálja. Ezen két periódus az építkezés szakasza, amikor is az iskolarendszerben eltöltött időszak alatt megtörténik a felkészülés a későbbi életpályára (KONCZ, 2013).

BELCOURT ET AL. (1996) öt szakaszos felosztása szerint 25 éves korig befejeződik az „alapozás időszaka”, azaz a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő képzettség, ismeretek megszerzésével és a szakmaválasztás előkészítésével megtörténik a munkára való felkészülés. A 18-25 év közötti időszak vége - az álláskeresés, foglalkozási lehetőségek feltárása, munkahely választás - a karrier kezdetét is jelenti. Ebben az időszakában (25-40 év) a szervezeti belépést követően a kitűzött célok elérése érdekében a munkafeladatok elsajátítása és a tudás fejlesztése mellett a szervezeti szocializáció is megtörténik. 40-55 éves kor között, a munkával eltöltött évek során megszerzett tudás és tapasztalat birtokában a célok újragondolásával, a kitűzött célokhoz képest elért eredmények értékelésével lehetőség van újabb alternatívák megfogalmazására, vagy az eredeti elképzelések fenntartására. A karrier kései szakaszában amellet, hogy a munkateljesítmény nem változik, már a nyugdíjba vonulásra való felkészülés zajlik (55-nyugdíj). A karrierszakaszok életkori határai ugyanakkor eltolódhatnak az iskolai végzettség és a munka jellegének függvényében. A középfokú végzettséggel rendelkezők esetében a diplomásokhoz képest korábbi életkorban történik meg a munkába lépés, és szintén korábbi életkorra esik a fizikai munkát végző munkavállalóknál a pályafutás vége (KONCZ, 2003).

Az utóbbi években az emberi életpálya és karrier szakaszainak teljes átalakulása megy végbe. Egyrészt a felkészülés szakaszának kitolódása figyelhető meg az ismeretanyag felhalmozódásának, a szelektálási problémáknak és az általános követelmények növekedésének köszönhetően (HIDVÉGI, 2002). A képzési idő növekedése miatt a fent említett szakaszok határai is kezdenek felfelé mozdulni, ezek azonban továbbra is jól elkülöníthetőek, mivel az aktív életkor kitolódása képes ellensúlyozni a képzésre szánt többlet időt. Másrészt ma már ritka az „*egy élet egy szakma modell*” (HIDVÉGI, 2002). Az életpálya és karrierszakaszok kisebb szakaszokra tagolódtak, köszönhetően a dinamikus fejlődésnek. A technológiai változások, új eljárások, tanulmányok bevezetésének következtében elvárás a legtöbb szakterületen az új ismeretek folyamatos elsajátítása, mely a változásokhoz igazított képzések, átképzések formájában valósítható meg. Az aktív életkor kitolódása - amellet, hogy kompenzálja a képzési idő növekedését - abban a tekintetben kedvező a társadalom számára, hogy a nagy tapasztalattal és tudással rendelkező munkaerőt a rendszerben tartja.

Az aktív életpályára kevésbé egy egyenes vonalú mozgás, inkább a sikeres és kevésbé sikeres, esetleg sikertelen vagy stagnáló szakaszok váltakozása jellemző. Sikeresnek tekinthető az az

életpályája, amely javuló munkahelyi feltételekben, nagyobb felelősséggel járó munkakörben, magasabb státuszt jelentő összetettebb feladatokban és/vagy magasabb anyagi-erkölcsi elismerésben jut kifejezésre. A szervezeteken belül leggyakrabban két féle felfelé irányuló karrier lehetőség kínálkozik. A formális hierarchiában való előrelépés mellett (a vezetőposztok egyes fokozatain való előrehaladás) a szakmai pályán történő előrehaladás (felkészültségben, tudásban magasabb szintet igénylő munkakörbe való átlépés) is karriernek tekinthető. Ezt hierarchikus karriernek nevezik. A szakmai karrierpályán történő előrehaladás egy hosszabb tanulási időszakot és tapasztalatszerzést igényel, de kevésbé függ a változásoktól. Előfordul, hogy a változások során nyílik lehetőség az adott szakterületen újabb ismeretek elsajátítására. A folyamatos változási kényszerben lévő szervezetekben a hierarchikus karrier kevésbé tervezhető, azokban viszont, ahol adott a stabilitás, a karrier is hosszabb távra meghatározható.

Előrelépésnek tekinthető továbbá a horizontális átcsoportosítás is (laterális vagy radiális mozgás) abban az esetben, ha a pozíció szintjének változatlanlansága mellett a szervezeti egységek vagy feladatkörök között, illetve a központi feladatok felé vagy attól távolodva történik az elmozdulás (KONCZ, 2002).

A karriernek ugyanakkor lehet olyan szakasza, amikor hiányoznak vagy a szervezeti, vagy az egyéni feltételek az elmozduláshoz. Ennek a nyugalmi állapotnak három fajtája a szerkezeti, tartalmi és életstílusbeli holtpont. Szerkezeti holtpont esetén a szervezet már nem tud előmeneteli lehetőséget biztosítani, amely a szervezetből való kilépéshez vezet. Tartalmi holtpont a munkakör iránti érdeklődés elvesztésekor, a belső motiváció megszűnésekor, vagy az egyéni képességek végső határainak elérésekor léphet fel. Az ebből való elmozdulást munkakör gazdagítással vagy váltással, egyéni fejlesztéssel, adott esetben jutalmazással lehet megoldani. A háromféle nyugalmi állapot közül az életstílusbeli holtpont egy olyan összetett válsághelyzet, amikor az egyén addigi életének egyensúlya felborul, mely magában rejtje a teljes összeomlást, identitás zavarokat, önbecsülési problémák veszélyét (KONCZ, 2003).

A sikertelen munkahelyi életpályát a lefelé irányuló vertikális mozgás jellemzi, azaz alacsonyabb presztízsértékű munkakörbe kerül az egyén, mely általában kilépéssel zárul. (KONCZ, 2003).

A lojalitás és a jövőorientált gondolkodás a szervezet és az egyén számára is kiszámíthatóbbá, tervezhetőbbé teszi a kitűzött célok megvalósítását. A mai világban bekövetkező gyors változások következtében azonban nem minden esetben válik hosszú távon beláthatóvá a jövő. Szervezeti szinten a tervezhetőséget befolyásolja egyrészt a külső környezet hatására kikényszerített változások gyakorisága, másrészt az alkalmazottak egyéni céljaik elérésére

való törekvése, ennek következtében esetlegesen változó szervezet iránti elköteleződése, munkahelyhez való kötődése. A változási kényszer alapján a szervezetek külön kategóriákba sorolhatók (1) folyamatos változási kényszerben lévők, 2) kisebb intenzitású, kevésbé gyakoriak a változások, 3) nem jelentős a változási kényszer, mely maga után vonja, hogy a karrier fogalma is más megvilágításba kerül ezekben a kategóriákban. A tervezett változások megkönnyítik a karrier lehetőségek feltérképezését és adaptációját.

A szervezeti karriertervezés (munkaerő beszerzése, megtartása és fejlesztése) adott célok és képességek alapján történik (KONCZ, 1998). A munkáltató első sorban saját céljait veszi figyelembe és az így megfogalmazódó igényeknek és kritikus pontoknak megfelelően támaszt követelményeket a munkavállalókkal szemben (THIERRY – SAURET, 1993).

Minden szervezet érdeke, hogy a lojális munkatársak közül minél több vezetőt neveljen ki, karrierlehetőséget biztosítson számukra és menedzselje annak megvalósítását. Az eredményes együttműködés érdekében szervezeti kereteken belül és azon kívül is alkalmat biztosítanak, támogatást nyújtanak a munkaerő számára képességeiket és ismereteiket átképzések, továbbképzések formájában történő bővítésére. Ezáltal összhangba kerülhetnek a szervezeti és egyéni karriercélok. A kis- és középvezető pozíciók betöltésénél elsősorban a szervezeten belül törekszenek megkeresni és kiválasztani a megfelelő munkatársakat. A kiválasztás első lépéseként minden esetben feltérképezik belső jelentések alapján a tehetséges munkatársakat, tájékoznak a dolgozók képességeit, kompetenciáit illetően. A szervezet érdeke az, hogy minél gyorsabban képessé tegye dolgozóit egy magasabb követelményű munkakör, pozíció betöltésére. (KONCZ, 2004) A vezetés részéről fontos olyan lehetőségek megteremtése, amelyek külön-külön és csapatban is motiválják a dolgozókat.

A magasabb karrierorientációval rendelkező dolgozók számára motivációt jelent, hogy rendszerint előnyt élveznek a külsős pályázókkal szemben. A meghirdetett állásokra beérkező pályázatok közül jellemzően először a belső munkavállalókat nézik meg és amennyiben alkalmasnak találják a munkakör betöltésére, meg is kapják az állást. A motiváció másik eszköze lehet cégen belül olyan programok, projektek indítása, amelyben a dolgozó menedzserével (tutor) vagy közvetlen vezetőjével összhangban megtervezi a karrierje során elérendő célokat és kijelöli a betölteni kívánt pozícióhoz vezető állomásokat (NEMESKÉRI, 2002). A program/projekt keretein belül olyan plusz tréningeken vehetnek részt, amelyek felkészítik őket a következő lépésre. Ennek egyik módszere az AC (Assessment Center) program, amelyben a legtehetségesebb dolgozókat „játékosan” megversenyeztetik. A menedzsment bizonyos tagjaiból álló team kontrollálja a munkát, figyeli a munkatársakat, információt szerez arról, hogy a jelölt hogyan oldja meg a problémákat, hogyan működik

együtt a többiekkel, mennyire vállalja fel a döntéshozó szerepét (KOZÁK, 2014). A módszer előnye, hogy korábban előforduló konkrét esetekkel találkozhatnak a résztvevők, melyet vagy csoportban, vagy egyénileg kell megoldaniuk. A megmérettetés tétje, hogy a jól teljesítő jelölteknek kilátásba helyezik az azonnali előléptetést a program végeztével, vagy belátható időn belül biztosítják előmenetelét.

A vezetéstudományban és az emberi-erőforrás menedzsmentben használt karrier értelmezésektől eltérően a sport, mint hivatás egy speciális terület. A sport speciális társadalmi alrendszerén belül a sportoló különleges szerepet tölt be (FÖLDESI ET AL., 2010). A versenyszférában az egyén minél jobb pozíciók, minél magasabb beosztás betöltésére törekszik, karrierje építése folyamatos tanulást feltételez. Ettől eltérően a sportoló ugyanazon „munkakörön” belül építi karrierjét pályafutása ideje alatt, az eredményességhez nem szükséges magasabb végzettség megszerzése, karrierjének minősítését sporteredményei határozzák meg (KUN – SZRETYKO, 2011). Dolgozatom további részében kizárólag a sportoló és a sportolói karrier vizsgálatára térek ki.

2.2. A sportolói karrier sajátosságai, kutatási területei

A sportolói karrier fogalma több éves, versenyszerűen űzött sporttevékenységet takar, melynek a legmagasabb szinten fizetéssel járó, megélhetést teremtő szakaszai is vannak (STAMBULOVA ET AL., 2009). A sport foglalkozásként való értelmezése az aktív pályafutás ideje alatt annak rendszerességén és önkifejezésre vonatkozó elemein túl utal az egzisztenciateremtő, illetve karrierépítő jellegére is (ALFERMAN – STAMBULOVA, 2012; STÉBER, 2012). Az élsportolói karrierre jellemző, hogy a magas-szintű teljesítmény eléréséhez nagyfokú fizikai és szellemi elkötelezettség szükséges, illetve ezzel párhuzamosan sokszor az élet egyéb területeinek a háttérbe szorítása is (FERNANDEZ ET AL., 2005). A sportban, ahol a „sportoló” szerepkör tehát foglalkozásként is felfogható, a sporttudományos vizsgálatokhoz kapcsolódó szakirodalom a vezetéstudomány menedzsment elemeit alkalmazza (ALFERMAN – STAMBULOVA, 2012; STÉBER, 2012). Tekintettel arra, hogy a sportpályafutás speciális terület, a karrier menedzselésének kiemelkedően fontos szerepe van.

Az élsportolói karrierépítés és karrierváltás az 1960-as évektől a kutatók érdeklődését is felkeltette, mely kutatások a ’80-as évek végétől jelentős fejlődésen mentek keresztül. Először magának a „váltásnak” a folyamatát vizsgálták, annak jelentését és szerepét a sportolói karrierben. A sportolói visszavonulást a kezdeti tanulmányok a munkából való nyugdíjazással párhuzamba állítva tanulmányozták. Azt találták, hogy a változás általában stresszel járó jelenség, mely elsősorban a bizonytalanságból fakad. Az új elvárásokkal a sportolóknak meg

kell küzdeniük annak érdekében, hogy a váltást követő időszakban akár a sportpályafutás további szakaszában, vagy a sportot követő civil életben sikeresen tudjanak továbbhaladni (ALFERMANN – STAMBULOVA, 2012). A tapasztalat azt mutatta, hogy a sportolói karriert követő „civil” munkába való belépés általában negatív, akár traumatikus élményként hatott a sportolókra. SCHLOSSBERG (1981) ezt a következőképpen definiálja: olyan esemény, amely az egyén önmagáról és a világról alkotott képét változtatja meg, ezáltal a viselkedését és a kapcsolatokat is átformálja. A változáshoz való alkalmazkodás általánosan nem meghatározható. SINCLAR – ORLICK (1993) valamint ALFERMANN (2000) a sportolói visszavonulást vizsgáló tanulmányaikban arra az eredményre jutottak, hogy a váltás elfogadása és az alkalmazkodás általában egy évet vesz igénybe, ugyanakkor igazolást találtak arra, hogy a visszavonulás nem feltétlen vált ki minden esetben negatív érzéseket. Az új tapasztalatokat felhasználva két modell került kidolgozásra, TAYLOR – OGILVIE (1994) sportolói karrier befejezés modellje, valamint STAMBULOVA (2003) sportolói karrierváltás modellje. Hasonlóan véleményt fogalmaztak meg FÖLDESI ET AL. (2010) is, akik utalva az élsportolói lét túlfeszített, sokszor akár az egészséget is károsító hatásaira úgy gondolják, hogy a sportolói pályafutást követő visszavonulást akár megkönnyebbülésként is megélheti a sportoló.

A kutatások terén a második jelentős változás volt, hogy már nem csak a sportpályafutás befejezését vizsgálták, mint karrierváltást, hanem szélesebb körben, a teljes pályafutás egyes szakaszai közötti átmeneteket. Kutatások elemezték az élsport szempontjából kiemelkedően fontos tehetség és veleszületett képesség fogalmát is, melyet később beépítettek karrierfejlesztési modelljeikbe is (DURAND-BUSH – SALMELA, 2001). A harmadik nagy változás a karrierfejlesztés és átmenetek kutatásának területén, hogy a sportolót, mint egyént (teljes embert) vizsgálták felismerve azt, hogy a változások nem csak a sportban okoznak növekvő kihívásokat, hanem az élet számos területén is (WYLEMANN – LAVELLEE, 2004).

A sportkarrierben a váltás normatív és nem normatív jellegű állapot lehet attól függően, hogy milyen tényezők, milyen körülmények voltak hatással a sportoló döntésére (STAMBULOVA ET AL., 2009). A normatív váltás kiszámítható és többféle módon következhet be, mint például juniorból felnőtt kategóriába kerül a sportoló, vagy amatőr szintről profi szintre lép. Ide sorolható a sportkarrier befejezése is abban az esetben, ha azt a sportoló előre megtervezi. A váltásnak különböző okai lehetnek, mint például a tanulmányok folytatása, belépés a munka világába, személyiségváltozás, átalakuló kapcsolati háló (STAMBULOVA ET AL., 2009). Kutatási eredmények azt igazolták, hogy minél tervezettebb és tudatosabb egy pályafutás befejezése, annál könnyebb a sport utáni életbe beilleszkedni és visszatalálni a

társadalom világába (TAYLOR – OGILVIE, 1994). CECIC ET AL. (2004) egy tanulmányukban azt találták, hogy kevesebb nehézséget tapasztaltak a sportpályafutás befejezésének folyamatában azok a sportolók, akik a sportban meg voltak elégedve a saját eredményeikkel és teljesíteni tudták saját célkitűzéseiket. Az eredmények azt mutatták, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező sportolóknak több lehetőség kínálkozott a munkaerő-piacon, kevesebb foglalkoztatási-nehézséggel kerültek szembe a későbbi életük során, ezáltal körükben kisebb arányban fordultak elő életút kicsúszások és deviáns viselkedési formák (BARANYA, 2012; KOVÁCS 2012, MURPHY ET AL., 1996; WILLIAMS – RYCE, 1996). MURPHY ET AL. (1996), valamint WILLIAMS – RYCE (1996) kutatása arra világított rá, hogy a sportolók körében a sikeres átvezetésben kiemelkedő szerepe van az iskolai végzettség szintjének.

A nem normatív váltás kevésbé kiszámítható, nincs a sportoló közvetlen irányítása alatt, jellemzően egy előre nem tervezett, önkéntelen történés eredménye, mint a sérülés, klubváltás, edző váltás, melyekkel nehezebben birkóznak meg a sportolók (STAMBULOVA ET AL., 2009). Éppen ezért kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy a sportolók már a sportolói pályafutásuk alatt tisztában legyenek a közelgő váltásokkal/változásokkal, ezekre felkészüljenek, és megfelelő képzettséget szerezzenek. Nemzetközi tanulmányok megerősítik, hogy a visszavonulás tervezése, az önkéntes visszavonulás és az egyes személyiségjegyek mind megkönnyítik a sportpályafutás befejezését követő új életformához való alkalmazkodást (STAMBULOVA ET AL., 2007; ALFERMANN ET AL., 2004).

A legismertebb nemzetközi kutatásokat Amerikában, Európában és Ausztráliában végezték és ezek voltak hatással a további vizsgálatokra is. Ezen kutatások különböző aspektusból, négy féle tudományos megközelítéssel - észak-amerikai, nyugat-európai, ausztrál és kelet-európai - vizsgálták a sportolói karriert (STAMBULOVA ET AL., 2009). Az első három megközelítés közös vonása a szocio-kulturális helyzet, amelynek jellemzője a demokratikus állami berendezkedés és az individualista kultúra. A karriertervezésben és a váltások kutatásában három, egymástól jól elhatárolható terület van, amely mind a három térségben megegyezik: „(1) a sportból való visszavonulás és a sportolói öntudat, (2) a tehetséggondozásban és a sportolói életpálya építésében megjelenő szakaszok (3) diák-sportolók szakaszváltásai” (STAMBULOVA ET AL., 2009). Az individualista kultúrákban a sportból való visszavonulásra nagy hangsúlyt fektetnek, ezért ezeket „előre tervező kultúrának” is szokták nevezni (TRIANDIS, 2004). A sportolók egyedül döntenek a karrierjükkel kapcsolatosan és teljes felelősséget vállalnak a sportolói lét utáni tanulmányaikra, elfoglaltságaikra. Ennek megfelelően a visszavonulás gyakran egy hosszabb folyamat, tudatosan előkészített döntés

eredménye (STAMBULOVA ET AL., 2009). A sportolói öntudat és a visszavonulás után jelentkező identitásváltozás is olyan területek, amelyek kiemelt figyelmet kapnak. A sportolói én-tudat az egyik legfontosabb tényező, ami befolyásolja a volt élsportolók későbbi életét, valamint azt, hogy hogyan viszonyulnak a sportpályafutás befejezését követően környezetükhöz (CECIC ET AL., 2004; HOWARD-HAMILTON – SINA, 2001). A sport iránt már fiatalon elkötelezett sportolók önkéntelenül is elhanyagolhatják szociális szerepeiket (barát, partner, diák), melynek következtében ugyan jól teljesítenek a sportban és komoly eredményeket érnek el, azonban mivel „kívül kerülnek” a társadalomból, nehezebb lesz visszazokniuk abba a civil életük kezdetén (CECIC ET AL., 2004). Kutatások igazolják azt is, hogy az erős sportolói öntudattal rendelkező egyéneknél a sportkarrier befejezése után jelentkező érzelmi és szociális problémák miatt nehezebben alakul ki a foglalkozási öntudat, és a beilleszkedés sem zökkenőmentes (BLINDE – GREENDORFER, 1985; CECIC, 1998; PEARSON – PETITPAS, 1990; WERTHNER – ORLICK, 1986; BREWER ET AL., 1993).

A három megközelítés közül az észak-amerikai kutatások fókuszában a sportolói karrier szakaszai, az edzők- csapattársak- szülők szerepe a sportpályafutás időszakában, valamint a sportolói öntudat és a pályazárás állnak (BAILLIE – DANISH, 1992; BRUNER ET AL., 2008; CÔTÉ, 1999; DANISH ET AL., 1993; SINCLAIR – ORLICK, 1993). Az USA-ban már 1994-ben megalapították az első, sportolókat segítő szervezetet, és számos felsőoktatási intézményben a sport üzletté vált. A „college sport” eltér az európai gyakorlattól, hiszen Európában a sport szerves részét képezi az egyetemi életnek és kultúrának. A sport az amerikai egyetemeken az akadémiai színvonal mellett az egyik legfontosabb megjelenési formája az intézménynek (KOVÁCS, 2015). Az egyetemek célja a legjobb játékosok megszerzése, különösen a két kiemelt sportágban (kosárlabda és amerikai futball), amely egyrészt presztízst jelent, másrészt jelentős anyagi támogatást is az egyetem számára. Az egyetemi bajnokságok nagy érdeklődés mellett zajlanak, mely vonzza a szponzorokat és a támogatókat, akik részt vesznek a csapatok finanszírozásában. A jelentős anyagi forrásokat felhasználva az egyetemek, főiskolák folyamatosan fejlesztik létesítményeiket, valamint a magas fizetésekkel lehetőségük van a legjobb edzők és természetesen a sportág kiemelkedő játékosainak a szerződtetésére (EDULINE, 2010). A két kiemelt sportágban, a bekerülő élsportolók esetében a minél jobb sportteljesítmény elérése az elsődleges feladat, így a tanulás esetükben csak másodlagos. Minden jelentős egyetemnek saját sportegyesülete van és a testnevelési tanszékek is önálló gazdálkodással rendelkeznek. Jellemzően a sportolók számára az egyetemeken, főiskolákon eltöltött időszak arra szolgál, hogy az egyetemi bajnokságból profi klubhoz szerződjenek, mely azonban csak kevés sportolónak sikerül. Ennek a

rendszernek is meg vannak a maga veszélyei, hiszen a sportolók többsége csak a sportolói karrierjére koncentrál és mivel kivételezett bánásmódban részesülnek, nem fordítanak kellő energiát és figyelmet a tanulmányok folytatására, így sok esetben valós tudás nélkül fejezik be tanulmányaikat. Az Amerikai Oktatási Minisztérium egy korábbi statisztikája alapján a sportolók 64%-a fejezte be tanulmányait, azonban arra vonatkozóan nincsenek adatok, hogy a tudásukat a későbbiekben hogyan tudták kamatoztatni, el tudtak-e helyezkedni a civil szférában (EDULINE, 2010).

Az Ausztráliai kutatások átfogó nézeteikről ismertek, valamint a különböző karriersegítő programok elemzésével, végrehajtásával foglalkoznak (BENNIE – O’CONNOR, 2004; GORDON, 1995; GORELY ET AL., 2001; ANDERSON – MORIS, 2000). Az európai kutatások középpontjában a sportbeli és a sporton kívüli átmenetek összehangolása, a sportolói szintek közötti váltás, a sportból a civil életbe történő átmenet időszakának vizsgálata, a szociális támogatás és a karrierátmenetekben való professzionális segítségnyújtás áll (ALFERMANN, 2000; 2005; CECIC ET AL., 2004; LAVALLEE, 2005; STAMBULOVA, 1994; STEPHAN ET AL., 2003; TORREGROSA ET AL., 2004; WYLLEMAN ET AL., 2000). WYLLEMAN – LAVALLEE (2004) kutatásuk során a sportolói életpálya során bekövetkező kategória váltásokat a civil életpálya szakaszaival párhuzamba hozva rávilágítottak arra, hogy a felnőtt kategóriába lépés jelentős nehézségeket okoz a sportban korán jó eredményeket elért legígéretesebb fiatal sportolók számára. STAMBULOVA (1994, 2009) hasonló eredményre jutott az ifjúsági sportból a felnőtt sportba való átmenet vizsgálata során. Megállapította, hogy ez az időszak a sportolói pályafutás legkritikusabb időszaka a komolyabb edzéseknek, versenyeknek, a hétköznapi életvitel megváltozásának köszönhetően.

A már meglévő karrierváltási modellek a folyamattal való megbirkózást hangsúlyozzák, valamint hogy mennyire eredményes a sportolói karrierből a civil karrierbe történő átmenet (SCHLOSSBERG, 1981; TAYLOR – OGILVIE, 1994; STAMBULOVA, 2003; WYLLEMAN ET AL., 2004). A váltás sikeres, ha a sportoló előnyösen fel tudja használni a rendelkezésére álló forrásokat, és ezek segítségével zökkenőmentesen lép be a munka világába.

Az említett kutatásoktól jelentősen eltérnek a kelet-európai tanulmányok és kutatások, melyek többek között Oroszországban a kollektivistá orosz kultúrából indulnak ki, ahol a közösség és az állam áll az egyén előtt (STAMBULOVA ET AL., 2009). Az orosz sportrendszerre a centralizálódás volt jellemző: minden szinten profi edzők foglalkoztak a sportolókkal, bentlakásos sportiskolák biztosították a tehetséges sportolóknak az optimális edzéslehetőséget

(STAMBULOVA ET AL., 2009). A sportiskolák elsődleges feladata a nemzetközi versenyekre és az olimpiára történő felkészítés volt, mely három szinten valósult meg: (1) olimpiai utánpótlás iskolákban (CYSS), (2) teljesen sportorientált iskolákban, ahol kombinálták a sportot és az oktatást, (3) valamint a bentlakásos sportiskolákban, amelyek elit iskoláknak számítottak. Az élsportolók különböző privilégiumokban részesültek, melyek jelentősen megkönnyítették a sportolóknak társadalomba történő integrálását (METSÄ – TOKILA, 2002; HVATSKAYA, 1997; ILINA, 1998; STAMBULOVA, 1994). Bár a különböző kutatások más és más aspektusból vizsgálták a sportolói karriert közös céljuk, hogy feltárják azokat a problémákat, amelyekkel egy élsportolóknak meg kell küzdeniük a pályafutásuk alatti és azt ezt követő időszakban is.

A sportolói életpálya nem egy „homogén egység, több szakaszból és szintből áll” (CECIC ET AL., 2004), ahol minden szakasznak meg vannak a maga kihívásai, amelyek befolyásolják a sportoló fejlődését, viselkedésének alakulását és a világról alkotott képét. Nemzetközi kutatások eredményei bizonyították, hogy a sportolók a pályafutásuk során több váltási szakaszon mennek keresztül. A WYLLEMAN – LAVALLEE (2004) által kidolgozott modell nem csak a sportolók életének több területén mutatkozó váltások interaktív természetét mutatja be, hanem a sporthoz nem kapcsolódó változások hatásait is a sportkarrier előmenetelére. Párhuzamosan jeleníti meg a változásokat a különböző szintereken, a sportoló pályaszakaszait a pszichológiai fejlődési szintekkel, a sportolónak a pszicho-szociális területen zajló változásaival (éreztetve a kapcsolati háló alakulását) és a negyedik szinten a tanulmányokkal, a kornak megfelelő iskolatípusokkal. A modell szemlélteti a sportolókat érő belső hatásokat valamint azokat a sporton kívüli eseményeket, amelyek befolyásolhatják a sportpályafutás alakulását (1. ábra).

Életkor	10	15	20	25	30	35
Sportolói szint	Kezdetek	Fejlődés	Tökéletesítés		Befejezés	
Pszichológiai szint	Gyermekek	Serdülőkor	(Fiatal) Felnőttkor			
Pszicho-szociális szint	Szülők Testvérek Kortársak	Kortársak Edző Szülők	Társ Edző		Család Edző	
Tanulmányi és szakmai szint	Általános iskola	Középiskola	Főiskola Egyetem		Szakmai gyakorlat Hivatás gyakorlása	

1. ábra: A sportolókat érintő váltásokat bemutató fejlődési modell

Forrás: WYLLEMAN – LAVALLEE (2004)

STAMBULOVA ET AL. (2009) elméletükben rávilágítottak arra, hogy a már említett szintek és a szülői támogatás milyen nagy hatással vannak a fiatalabb sportolók későbbi eredményeire. A kezdeti években (6-12 éves) a szülőknek nagy felelősségük van abban, hogy a gyermek elkezdjen sportolni, minél több sportággal ismerkedjen meg, miközben az alapvető motorikus képességei fejlődnek. A fő szempont ebben a korai időszakban, hogy a gyermek lássa, hogy a sport milyen kikapcsolódást és izgalmakat képes nyújtani. Az első váltási időszak 13 éves kor körül jön el, amikor már a gyermekek egy sportágra szűkítik érdeklődésüket, versenyekre járnak és megmérettetik magukat más korosztálybeliekkel. Ebben a specializációs időszakban (13-15 évesek) a sportolók már komolyabb edzésprogramokban vesznek részt. Az újabb váltás 16 éves kor körül következik be, amikor a tinédzser már komoly sportolónak számít, és a rendszeres edzések és a versenyek határozzák meg az életét. Ettől a ponttól kezdődik a befektetési időszak, amikor a cél már a kimagasló eredmények elérése (STAMBULOVA ET AL., 2009).

Tovább vizsgálva a sportpályafutást és figyelembe véve a sportolói és sportági különbségeket, az egyik legkritikusabb pont, amikor a sportoló elérkezik a tökéletesítés szakaszához – mely általában a sportpályafutása csúcsa – ezzel párhuzamosan a fiatal felnőttkorba lép és ideális esetben elkezd felsőfokú tanulmányait is (WYLLEMAN ET AL., 2004; STÉBER, 2012). Ez az időszak vízválasztó a sportolók életében, hiszen ahhoz, hogy kiemelkedő eredményeket érhessenek el, intenzív edzéseken kell részt venniük, melyet nehéz összeegyeztetni a tanulmányok folytatásával (EU COMMISSION, 2013). Ennek megvalósításához magas szintű motivációra, elkötelezettségre, rugalmasságra és felelősségvállalásra van szükség és olyan speciális megállapodásokra is, amelyek nem kényszerítik a sportolót választásra a sport és a tanulás között (EU COMMISSION, 2013; LUPO ET AL., 2015).

A tanulás és a sport párhuzamos fenntartását a nemzetközi sport szakirodalom sportolói kettős karrierként értelmezi, ennek megvalósítására és tervezésére vonatkozó irányelveket az Európai Unió által kiadott dokumentumok rögzítik (EU, 2012). Tekintettel arra, hogy a hazai menedzsment szakirodalom a kettős karriert ebben az összefüggésben nem definiálja, a sportra vonatkozó külföldi és hazai szakirodalmi adatok segítségével kívánok átfogó képet kialakítani erről a speciális területről.

2.2.1. A sportolói kettős karrier meghatározása

Ebben a fejezetben meghatározom a versenysport, élsport fogalmát, majd az Európai Unió dokumentumokban foglaltak alapján definiálom a sportolói kettős karriert. Továbbá bemutatom az élsportolói karrier kettős természetét, ehhez kapcsolódóan a karriertervezés

jelentőségét az élsportban, valamint a tanulás és a sport párhuzamos megvalósításának problematikáját.

Az élsport, versenysport fogalmának definiálása

A hazai sport szakirodalom élsportként definiálja az egyéni csúcsteljesítményre való törekvést azzal a feltétellel, hogy a sportolót teljesítménye a hazai legjobbak közé sorolja. NÁDORI (1981) meghatározása alapján az élsportra „*a fizikai és pszichikai energiák optimális mozgósítása edzésen és versenyen, a folytonos törekvés új alkalmazkodások, magasabb szintű teljesítmény feltételek megteremtésére, jobb eredmény elérésére.*” jellemző.

Hazánkban a sportoló, versenysportoló fogalmát a 2004. évi I. évi Sporttörvény (Stv) rögzíti. A törvény értelmezése szerint „*sportoló az a természetes személy, aki sporttevékenységet végez. Sporttevékenységnek minősül a meghatározott szabályok szerint, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgálja.* A törvény versenysportolóként definiálja a *sportszövetség által kiírt, szervezett vagy engedélyezett versenyeken, vagy versenyrendszerben*” résztvevő sportolókat, akiket két kategóriába sorol. Ennek alapján megkülönböztet amatőr és hivatásos sportolót. A törvény hivatásos sportolóként definiálja a *jövedelemszerzési céllal foglalkozásszerűen sporttevékenységet folytató sportolókat* (2004. évi I. törvény).

Az élsport, a sportolói életpálya, a minél jobb eredmény elérése megköveteli a sportolótól, hogy idejét és minden egyéb forrását a sportnak szentelje, amelynek következtében a sport hivatássá válik (CONZELMANN – NAGEL, 2003). Élsportolók életpályáját vizsgálva kétféle karrier útról beszélhetünk. Az egyik a sportolói karrier, ami a sportban kitűzött, elérendő célok irányába mutat. A másik a civil karrier, amelyet a sportolói karrierrel párhuzamosan, a hosszútávra szóló egyéni fejlődést figyelembe véve kell a sportolónak építenie annak érdekében, hogy a sportolói pályafutás befejezését követően egy előre kiszámítható, tervezhető váltást követően léphessen be a munkaerő-piacra (ALFERMANN – STAMBULOVA, 2012; STAMBULOVA ET AL., 2009). Ez a különböző művészeti ágak képviselőinek – zenészek, táncosok és más művészek – „kettős karrier építésével” mutat hasonlóságot, de nem azonos vele. A sportolónak pályafutásuk során egyedi kihívásokkal kell szembenézniük tekintettel arra, hogy a sportolói karrier hossza előre nem meghatározható, a magas-szintű sportteljesítményt viszonylag rövidebb ideig lehet fenntartani. Éppen ezért a sportolói karrier és a tanulmányok sikeres összehangolásának

alapvető feltétele az a támogató környezet, amely magába foglalja az oktatási intézményt, az egyesületet, ezen belül az edző személyét, a családot, valamint a társas kapcsolatokat is (KUN – SZRETYKÓ, 2011; STÉBER, 2012).

Az Európai Unió 2006 óta foglalkozik programszerűen a tanulmányok és az élsport összehangolásának problematikájával. A sportolók kettős vállalásának támogatása érdekében az Európai Bizottság, az Európai Unió különböző szervezetei, valamint a sport egyik legerőteljesebb világszervezete, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság is kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a sportolók már a sportolói karrierjük alatt felkészüljenek a visszavonulást követő civil életre (EU, 2011). Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) 2011-ben fogalmazta meg azokat az irányelveket, amelyek a sportolók oktatásba való integrálására irányultak. Ezen irányelvek olyan feltételek biztosítására hívják fel a figyelmet, amelyek lehetővé teszik a sportolóknak a tanulás és sportolás egyensúlyának megteremtését, valamint olyan szintű tudás megszerzését, amely segítségével a sportkarrier befejezése után képesek lesznek belépni a munka világába (EU, 2011).

Sportolói kettős karrier fogalmának meghatározása

Az Európai Unió 2012-ben kiadott dokumentuma a sportpályafutás befejezését követő civil életre való felkészülés, felkészítés kapcsán a sportolói kettős karriert az oktatási intézményekben való tanulmányi előrehaladás és/vagy a civil hivatás kialakítása, vagyis a munkaerő-piaci bekapcsolódás területein egyaránt értelmezi (EU, 2012).

Ez az értelmezés jelenik meg az Európai Unió dokumentumok sportolói kettős karrierre vonatkozó definíciójában is, miszerint:

„a sportolók – kedélyállapotuk, egészségük, oktatási és szakmai érdekeik védelme érdekében – rugalmasan, ésszerűtlen személyes erőfeszítések nélkül össze tudják egyeztetni a sportolói pályafutásukat a tanulóyaikkal, illetve a munkájukkal anélkül, hogy célkitűzéseik megvalósulása e két terület bármelyikén veszélybe kerülne, kiemelt figyelmet fordítva a fiatal sportolók formális oktatásban való folyamatos részvételére” (EU, 2013).

A sportolói kettős karrier definícióját az „Oktatás, képzés, képesítés és kettős karrier a sportban” (2014) című dokumentum is tartalmazza, mely az European Athlete as Student (EAS) értelmezését alkalmazza a fogalom meghatározására, mely szerint:

„a magas szintű versenysport és az oktatásban való részvétel kombinációja abból a célból, hogy a sportkarrier után az egykori sportolók képességeiknek és képzettségüknek megfelelő munkát találjanak a munkaerőpiacon” (CAPRANICA ET AL., 2015; SUJIT ET AL., 2016).

A sportolók oktatásban való részvételének támogatása egyezik az Európa 2020-as stratégiában a korai iskolaelhagyók számának csökkentésére, a felsőoktatásban diplomát szerettek számának növelésére, a magasabb arányú foglalkoztathatóságra irányuló célokkal, valamint a sportpolitikát hatékonyabbá teszi azáltal, hogy a tehetséges és kiemelkedő teljesítményt felmutató sportolókat a sportrendszerben tartja.

Kiemelendő azonban, hogy az európai dokumentumokban a sportolók (ISTVÁNFY, 2012; KOZSLA, 2014; STAMBULOVA ET AL., 2014; CAPRANIC ET AL., 2015, LUPO ET AL., 2015) és a menedzsment tudományokban általában a munkavállalók (SULLIVAN, 1999; KONCZ, 2007, 2009; KAROLINY ET AL., 2010) vonatkozásában használatos karriermenedzsment szaknyelvi definíciók között értelmezési különbségek vannak. A sportban használatos fenti meghatározásokhoz képest a humánerőforrás és azon belül a karriermenedzsment szaknyelv a kettős karriert nem azonosan értelmezi (BELCOURT ET AL., 1996; DRESSLER – TURNER, 1992; KONCZ, 2007). Ez az eltérő alkalmazás és értelmezés felvetette annak szükségességét, hogy a sportban kettős karrierként definiált megközelítésből a tanulásban és a sportolói karrierben egy időben történő előrehaladás – azaz az oktatási rendszerben eltöltött időszak – elhatárolásra kerüljön a munkaerő piaci belépésre és részvételre vonatkozó dimenzióktól. Ennek megfelelően jelen kutatás a terminológiai és az ehhez kapcsolódó elméleti megközelítésre vonatkozó különbségek figyelembevételével a sportolói karrier és a tanulmányok sikeres összehangolásának folyamatát.

2.2.2. A karriertervezés jelentősége a sportban

A sportban a karrier tervezését, a sportpályafutást követő civil életre történő felkészülést az élsport sajátosságai, rizikó faktorai és a pályafutás végének előre nem meghatározható ideje teszi szükségessé. Az élsportolói karrier lezárásakor jellemző, hogy a nem sportoló kortársak már munkával és néhány éves szakmai tapasztalattal is rendelkeznek (METSÄ – TOKILA, 2002). Éppen ezért a sportolói karrier alatt már olyan döntések meghozatala szükséges, amelyek a rövid-és hosszú távú célok és a magas-szintű teljesítmény elérését célozzák a rendelkezésre álló alternatívák ismeretében, biztosítva a folyamatos előrehaladást (KUN – SZRETYKÓ, 2011). A tapasztalat az, hogy a sportolóknak csak kevés hányada képes a sportból hosszútávon megélni, ami jelentősen függ egyéb tényezők mellett a sportág jellegétől, valamint annak támogatottságától is (STÉBER, 2012). Egyes sportágak esetében a felkészülési és versenyeztetési költségek olyan magasak, hogy a sportoló belekényszerül abba a helyzetbe, hogy más, ezen költségek finanszírozására vonatkozó alternatívákat is figyelembe vegyen (AQUILINA, 2013). Ahogy azt FERNANDEZ ET AL. (2005) kutatásának eredményei mutatják, a sportolók sportpályafutásának befejezésére vonatkozó

döntését jelentős mértékben a „*munka/tanulás iránti elkötelezettség, a motivációvesztés, a teljesítménycsökkenés, a pénzügyi helyzet és a csökkenő élvezet a sportban*” határozzák meg.

Az aktív sport befejezése után a sportolók életében elkezdődik egy újabb periódus, mely egy másik területen, sok esetben más szakmában folytatódik. Az újrakezdés nemcsak egy lehetőség, hanem szükségszerűség is, amelyben az előre látható pályamódosítást megfelelően elő kell készíteni (FÖLDESI ET AL., 2010; STÉBER, 2012). Amennyiben ez nem történik meg, abban az esetben különböző devianciák fordulhatnak elő, csökken az életszínvonal, megélhetési problémák jelentkezhetnek, vagy előfordulhatnak deviáns, akár önromboló viselkedési formák is (BARANYA, 2012; KOVÁCS 2012; HILL, 2008; OGILVIE 1987; OGILVIE – HOWE, 1982; SINCLAIR – ORLICK, 1993; STÉBER, 2012). Ez felveti annak szükségességét, hogy az élsportolók megfelelő karrierstratégiával rendelkezzenek, amely által a visszavonulást követően új lehetőségekhez juthatnak annak eredményeként, hogy korábban már tanulmányokat folytattak a sportolói pályafutásuk mellett (EU COMMISSION, 2013).

A sportpályafutás egy olyan speciális terület, melynek időbeli hossza előre nehezen meghatározható, ideális esetben 30-35 éves korig is kitolódhat (BARÁTH ET AL., 2014). A sportpályafutás kezdetétől – mely többségében az általános iskolai tanulmányok időszakára tehető – a fiatal sportolóknak a sport mellett a tanulmányokra is nagy hangsúlyt kell fektetniük. A tapasztalat azt mutatja, hogy az általános iskolai tanulmányok első időszakában kevésbé jelent kihívást a sport és az oktatás által támasztott követelmények összehangolása. Az életkor előrehaladásával együtt járó iskolai kötelezettségek növekedése és a felső tagozatba lépés, valamint ezzel egy időben, a sportban megnövekedett edzésterhelés nagyobb terhet ró a sportolókra, mely sportági elvándorláshoz vezethet. A középiskolai tanulmányok időszakában az érettebb gondolkozásnak köszönhetően a sportolók számára már egyre fontosabbá válik, hogy a rendelkezésükre álló lehetőségeket figyelembe véve a magas-szintű sportteljesítmény mellett a továbbtanulásra, majd a későbbi munkaerő-piaci részvételre is felkészüljenek. Ennek fontos eleme, hogy a sportolói karrier mellett a sportolók a civil életüket is építsék és tisztában legyenek a tovább tanulás és a szakmai tapasztalat megszerzésének jelentőségével (KOZSLA ET AL., 2014).

A tanulás és a sport egyensúlyának megteremtése kihívást jelent a sportolók számára, mivel a sportolásra fordított idő és pszichikai energia megnehezítheti számukra, hogy a tanulásra is megfelelő mennyiségű időt és mentális energiát fordítsanak (CORRADO ET AL., 2012). Az élsportolók számára a sportolói, iskolai és társadalmi szerepek egyensúlyban tartása tehát nem egyszerű feladat. Egy kanadai tanulmányban megállapítást nyert, hogy a három terület között lévő feszültség forrása a prioritások meghatározásában rejlik. Egy élsportoló számára a sport

mindig központi szerepet tölt be, emellett a tanulmányi követelmények teljesítésére való törekvés a szociális élet háttérbe szorulását eredményezheti (MILLER – KERR, 2002).

A sportolók számára a legnehezebbek azok az időszakok, amikor egyszerre következnek be szintváltás a sportolói karrierben és a sportoló életének egy másik területén, pl. tanulmányok kezdete, felvételi, diplomázás. Jó példa erre a felsőoktatásba való belépés, amely önmagában is kihívást és sok esetben bizonytalanságot jelent (DEBOIS ET AL., 2015). A fiatal sportolók életének egyik legkritikusabb időszaka az egyetemi évekre esik, amikor – figyelembe véve a sportolói és sportági különbségeket – a sportoló jellemzően a pályafutása csúcsához közeledik vagy éppen a csúcson van. Gyakran előfordul, hogy az egyéni céloknak megfelelően a sportolónak választania kell a továbbtanulás és a sportolói karrierje között.

Azon sportolók számára, akik döntöttek és felsőoktatási intézményben tanulnak tovább, az egyik legfontosabb kérdés, hogy hogyan tudják egyéni, a sportolói karrierre és a civil foglalkozásra vonatkozó céljaikat összehangolni az egyetem által támasztott követelményekkel, valamint az egyetem által biztosított feltételekkel (KONCZ, 1998). Ezen célok összehangolását megnehezíti az a tény, hogy a felsőoktatási intézményekben gyakran előítéletekkel kell a sportolóknak megküzdniük (STAMBULOVA ET AL., 2014; ENGSTROM ET AL., 1995; BURNET ET AL., 2010).

A tanulmányok folytatása és sport iránti elkötelezettség komoly erőpróba elé állítja a fiatal és tehetséges sportolókat (RICHARTZ – BRETTSCHNEIDER, 1996). A tanulmányok mellett sportolói karrierjüket is építő élsportolók élete egyfajta kettősséget mutat azáltal, hogy diákok és sportolók is egyben. Mind a két szerep „teljes” embert kíván. Ahhoz, hogy mind a tanulásban, mind a sportban a lehető legjobb teljesítményt nyújtsák, szükségessé válik olyan stratégiák kidolgozása, melyek a kitűzött karriercélok megvalósítását szolgálják (BURNETT ET AL., 2010). A teljesítmény definiálása ugyanakkor eltérő a sportban és a tanulmányok terén, ezért fontos ezen fogalmak lehatárolása.

2.3. Teljesítmény a sportban és az egyetemi tanulmányokban

Míg a sportban kitűzött célok eredményes megvalósítását és a sikeres előrehaladást az élsportoló hazai- és világversenyeken elért eredménye vagy az egyéni legjobbjához mért teljesítménye jelzi, az oktatásban az előrehaladást a tanulmányi követelmények teljesítése határozza meg (KUN – SZRETYKÓ, 2011). A felsőoktatásban az egyik lehetséges eredményességet mérő tényező lehet a tanulmányi átlag, amely átlag DI MAGGIO (1982) nézete szerint olyan függő változó, amely más, tanulmányi eredményességet magyarázó változókkal együtt alkalmazva mutat csak reális képet.

Az élsportolóknál már a hatvanas években is vizsgálták a sportolói karrier által támasztott követelmények teljesítése és a tanulmányi eredményesség közötti összefüggést, mely a sporttevékenység tanulmányi teljesítményre gyakorolt pozitív hatását állapította meg (BROH, 2002 NYOMÁN PUSZTAI, 2009). Ugyanakkor vizsgálatok mutattak rá olyan kockázati tényezőkre (agresszivitás, a túlzott alkoholfogyasztás vagy a megnövekedett droghasználat), amelyek negatív módon befolyásolhatják a sportoló tanulmányi teljesítményét (BROH, 2002 NYOMÁN PUSZTAI, 2009).

Nemzetközi kutatások a tanulói teljesítmények alapján általában a kezdő és végállapot összevetésén alapuló kimenetet mérik, melynek során globálisan vizsgálják a tanulói teljesítményt, a tanár-diák viszonyt, az iskolai vezetés szerepét a tanuló teljesítményében (LANNERT, 2004). Elsődleges eredményességi mutató lehet a tanulmányi eredmény is. A felsőoktatásban a hallgatók tanulmányi eredményességének mérésével – mely az intézményi teljesítménynek is az egyik fokmérője – foglalkozott egy 2010-es kutatásában PUSZTAI is. PUSZTAI (2007) öt mutatóval mérte az eredményességet: egyetem vagy főiskola utáni továbbtanulási tervek, extracurriculáris teljesítmények, a magas kultúrához való viszony, az altruista munkaattitűd és végül a munkavállalási szándék.

Amerikai kutatások azt vizsgálták, hogy a sportolók a sportpályafutás befejezését követően milyen területen, annak milyen szintjén tudnak elhelyezkedni, figyelembe véve a munkaerőpiaci elvárásokat. Az eredmények azt mutatták, hogy a megfelelő végzettség, az iskolázottság szintje a legfontosabb tényező (METSÁ – TOKILA, 2002). Éppen ezért fontos kérdés, hogy a sportolók hogyan tudnak a tanulmányi kötelezettségüknek eleget tenni sportolói karrierjük építése mellett. Ezzel kapcsolatosan több tanulmány is készült. ESPWALL (2004) az időfelhasználás szempontjából vizsgálta a tanulás-sport kapcsolatát, melyben azt találta, hogy fiatal korban az iskolai heti 25-35 órás elfoglaltság mellett a sportolásra fordított idő hetente 15-25 órát fed le. Ezek az értékek az egyetemeken tovább emelkednek. DAVID (2005) felmérése a felsőoktatás területén szintén a tanulásra és az edzésre fordított idő közötti összefüggést elemezte. Megállapította, hogy egy egyetemista a tanulmányaival hetente átlagosan 30 órát foglalkozik, amely mellett az élsportra fordított idő 20-30 órát jelent. Ezek az eredmények azt igazolják, hogy megfelelő időmenedzsmentre, elkötelezettségre van szükség, valamint az oktatási intézmények támogatására a kettős vállalás teljesítéséhez (DAVID, 2005).

Több kutatás vizsgálta az élsportolók tanulmányi fejlődése és a sportolói teljesítmény közötti kapcsolatot. (MILLER, 2000; AQUILINA, 2013; MCKENNA – DUNSTAN-LEWIS, 2004; DE KNOP ET AL., 1999; KUN – SZRETYKÓ, 2011). Ezek közül MILLER (2000), a

kérdést a sportolók szemszögéből vizsgáló tanulmánya, a követelmények teljesítésében a megfelelő módszerek és stratégiák alkalmazásának szükségességét emeli ki. AQUILINA (2013) vizsgálata során azt találta, hogy a sportolók képesek a tanulmányokban és a sportban is kiemelkedő eredményeket elérni tudatos időmenedzsmenttel és a prioritások megfelelő egyensúlyozásával. Kiemelte, hogy a prioritások is változhatnak annak függvényében, hogy a sportolók mikor, melyik területre helyezik inkább a hangsúlyt. Kutatási eredményei rávilágítottak arra, hogy nem létezik ideális, mindenki számára megfelelő stratégia, a sportolóknak egyénileg kell a számukra legoptimálisabb megoldásokat megtalálni. A tanulmány igazolta, hogy a sportolók akkor voltak eredményesek sportolói és hallgatói szerepükben, amikor felelősséget vállaltak és ők maguk hozták meg a fontosabb döntéseket (AQUILINA, 2013).

MCKENNA – DUNSTAN-LEWIS (2004) egy brit egyetemen végzett kutatás során vizsgálták a sportolók tanulással való kapcsolatát, illetve a prioritások meghatározását a két szerepkör viszonylatában. Ezen kutatás során a szerzők azt tapasztalták, hogy a sportolók mind a két területen igyekeznek megfelelni és sikereket elérni és arra a következtetésre jutottak, hogy a megkérdezett diák sportolók képesek sikeresen előrehaladni mind a tanulmányok, mind pedig a sport terén és a két szerepkört összehangolni (MCKENNA – DUNSTAN-LEWIS, 2004)

Egy belga egyetemet bemutató hasonló tanulmány szintén azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy megvalósítható-e a magas-szintű sportteljesítmény mellett a tanulmányi fejlődés. Ezen vizsgálat eredményei alapján a szerzők megállapították, hogy a felsőoktatási intézmények által biztosított feltételek – melyek segítik a sportolókat abban, hogy a velük szemben támasztott követelményeket sikeresen teljesítsék – kulcsfontosságú szerepet töltenek be a sportolók karriercéljainak megvalósításában (DE KNOP ET AL., 1999).

Egy 15 sportág bevonásával élsportolók körében végzett hazai kutatás eredményei arra mutattak rá, hogy a megkérdezett sportolók hosszú távú terveik megvalósítása érdekében megváltoztathatják sporttal kapcsolatos karriercéljaikat, amennyiben a tanulmányokat, a civil életre történő felkészülést, helyezik előtérbe (KUN – SZRETYKÓ, 2011).

Az élsportolók tanulmányi teljesítményét gyakran kétségbe vonják az egyetemi környezetben és eltérőek a tapasztalatok a sportban kiemelkedő teljesítmény és a tanulmányok összeegyeztethetőségéről (ENGSTROM ET AL., 1995). Kutatások irányultak a sportolói és tanulmányi sikerek kapcsolatának feltárására egyetemi tanulmányokat folytató élsportolóknál. SHERRY ET AL. (2001) a tanulmányok sikerességének mérésében a diplomázás arányát vizsgálták amerikai, egyetemi vagy főiskolai sportokban szereplő hallgatóknál. A diplomázási

adatokat 1983-ban vizsgálták először első osztályú élsportolóknál. A kezdeti állapothoz képest jelentősen növekvő tendenciát mutatott ez az arány, amely 1992-ben a nem sportolókéhoz (56%) képest már magasabb, 58%-os volt. A nemenkénti vizsgálat azt mutatta, hogy a férfi sportolók alacsonyabb számban (52%) diplomáztak, mint a női sportolók (68%). Az I. és II. osztályban sportolók diplomázási aránya (58% és 48%) között csak kis eltérés volt, a II. osztályban versenyzők diplomázási aránya is magasabb volt, mint a nem sportolóké (SHERRY ET AL., 2001).

Kutatási eredmények ugyanakkor azt is igazolták, hogy a sportolókkal szembeni negatív sztereotípiák léteznek a karokon és a tanszékeken belül és ezek olyan környezeti faktorok, amelyeket a sportolók nem tudnak irányítani, azonban befolyással lehetnek egyetemi tanulmányaikra (ENGSTROM – SEDLACEK, 1991; 1993; ENGSTROM ET AL., 1995). Előfordul, hogy azt feltételezik róluk, hogy nem rendelkeznek a tanulmányi követelmények teljesítéséhez szükséges megfelelő tanulási képességekkel (STORCH – OHLSON, 2009). ENGSTROM ET AL. (1995) tanulmányukban arra világítottak rá, hogy sokszor a hallgató társak vagy éppen az intézmény dolgozói vélik úgy, hogy a sportolók egy velük született felsőbbrendűségi érzéssel rendelkeznek, viszont annál kevesebb, a tanulmányokhoz szükséges kompetencia és képesség áll rendelkezésükre.

Összefoglalásként megállapítható, hogy figyelembe véve az élsportolói karrier sajátosságait és kettős természetét, a továbbtanulást választó sportolók számára az egyetemi időszak kihívásokkal, nehézségekkel teli időszak. A sportoló által a sportban és a tanulmányok terén kitűzött céloknak a megvalósítása megkövetel egy olyan szintű teljesítményt, amely biztosítja a két területen történő sikeres előrehaladást. Ezt nehezítik a köztudatban a sportolókkal kapcsolatosan gyakran felmerülő előítéletek.

2.4. Sportolók a felsőoktatásban

Napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap a sportolók továbbtanulásának és a diploma megszerzésének támogatása. Ennek megvalósítása érdekében egyre több felsőoktatási intézmény vezet be olyan szabályozásokat vagy programokat, amelyek a sportolók tanulmányainak a sportolói karrierrel való összehangolását segítik az egyetemi időszak alatt. Ebben a fejezetben olyan nemzetközi és hazai programokat mutatok be, amelyek azt igazolják, hogy van létjogosultsága a sportolók felsőoktatásba történő integrálásának, ezek segítségével reális célként fogalmazódik meg a diploma megszerzése.

2.4.1. Sportolókat segítő nemzetközi programok, szabályozások

Az Európai Bizottság által kiadott, a sportolói kettős karrier problematikájával foglalkozó dokumentumok felhívják a figyelmet a választási lehetőségek fontosságára a pályaválasztás és a sportpályafutás párhuzamosságában (EU COMMISSION, 2011). Az egyik legfontosabb kérdés a sportolóknak az oktatásban való részvétele, melynek megvalósítására több európai ország egyetemén vezettek be olyan felvételi rendszert, amely segítséget nyújt a diák-sportolóknak ahhoz, hogy bekerüljenek egyetemre/főiskolára (LENTÉNÉ PUSKÁS, 2012).

A felsőoktatásba bejutott sportolók számára a kettős feladatvállalás sikeres teljesítéséhez az egyetemeken olyan programok kidolgozása szükséges, amelyek bővítik a diáksportolók lehetőségeit. SHRIBERG – BRODZINSKI (1984) tanulmánya az 1970-es években diáksportolóknak szervezett három területre fókuszáló tanácsadásokról számol be, amelyek: órarend, korrepetálás (tutor) és tanulással kapcsolatos kötelezettségek és időmenedzsment. A sportolókkal foglalkozó szakemberek – sportügyi asszisztensek, diákügyekkel foglalkozó specialisták – számára azonban a 80'-as évek elejétől egyre inkább világossá vált, hogy az élsport mellett tanulmányokat folytató sportolókat különleges igényeik miatt speciális kategóriaként kell kezelni. Egy sportoló diáktársaitól eltérően egyedi problémákkal és gondokkal küzd, ami miatt szüksége van segítségre ezek megoldásához. 1975-ben a Tanulmányi Tanácsadók Nemzeti Szerveződése a Sportolókért (National Association of Academic Advisors for Athletes) nevű szervezetet azzal a céllal hozták létre, hogy támogassa a sportolókat tanulmányi és személyes problémáik megoldásában (SHRIBERG – BRODZINSKI, 1984). A gyakorlat azt mutatta, hogy a felsőoktatásba bekerülő sportolók igénylik a segítséget a tanulmányaik során, ezért más hasonló szervezetek is alakultak a későbbiekben. A sportolók teljesítményének növelése érdekében bevezették a sportpszichológiát, mint tárgyat is.

Az intézmények tanulmányközpontú tanácsadásai azonban elsősorban a tanulmányi és sportbeli eredmények szinten tartására fókuszálnak, nem fordítanak kellő hangsúlyt a tanulmányi, személyes és sportbeli fejlődés fokozására, így nem képesek teljes mértékben kielégíteni a sportolók szükségleteit. HINKLE (1994) álláspontja szerint a sportolókkal kapcsolatban lévő tanácsadók felelősségi körébe nemcsak a tanulmányi-, hanem a fejlődést elősegítő- és klinikai programok is beletartoznak. Az élsportolók számára fontos az is, hogy az életükben bekövetkező váltási időszakokban, (pl. megérkezés egy új intézménybe, sportolói karrierben sikertelenség, sérülés, sportpályafutás befejezése) megfelelő tanácsokkal lássák el és támogassák őket. Az erre a feladatra kiképzett tanácsadók feladata azoknak a problémáknak a felmérése, amelyekkel a sportolók szembenéznek, és ennek megfelelően

útmutatás biztosítása (HINKLE, 1994). A tapasztalatokat figyelembe véve négy nagy területre koncentrálódnak a sportolók szükségletei: tanulmányi tanácsadás, „életre való felkészítés”, klinikai tanácsadás és teljesítménynövelés a sportban (sportpszichológia).

A leghagyományosabb megközelítés a tanulmányi tanácsadás, melynek keretében a sportolóknak lehetőségük van egyéni vagy csoportos konzultációkra (BROUGHTON – NEYER, 2001). Tanulmányi tanácsadó (mentor) lehet bárki, akár egy hivatalosan kijelölt személy is, aki képes megkönnyíteni a sportolók tanulmányait. Feladata a folyamatos monitorozás, a sportoló tanulmányi fejlődésének és előrelépésének megvizsgálása és kiértékelése. Ennek eredményes megvalósítását segítheti egy olyan rendszer, amelyen keresztül a mentorok és a tanszékek vagy karok közötti információáramlás biztosított (STORCH – OHLSON, 2009).

Az „életre való felkészítés” a mindennapi életben és az egyetemi/főiskolai tanulmányok során előforduló helyzetekre, személyes, gyakorlati és érzelmi gondokra fókuszál. Ilyen lehet például a kommunikációs képességek javítása, időmenedzsment, karrierválasztás és előrelépés, felvilágosítás a drogról, az alkoholról és azok mellékhatásairól. DANISH ET AL. (1993) modelljükben az egész életen át tartó fejlődést támogatják és a folyamatos növekedésre, változásra helyezik a hangsúlyt.

Jellemzően a sportolók a személyes és pszichológiai problémák (személyiségzavar, félelem a sikertől vagy a sikertelenségtől, szociális elszigeteltség, rossz sportbeli teljesítmény, tanulmányi gondok, sportkarrierrel kapcsolatos aggodalmak, interperszonális kapcsolatok, sportsérülések) leküzdését megkönnyítő klinikai tanácsadást sokszor elutasítják, mert úgy gondolják, hogy a számukra szükséges segítséget a sportszakosztálytól, edzőtől is megkaphatják (PINKERTON ET AL., 1989). Gyakran attól is félnek, hogy gyengébbnek tűnnek, ha külsős tanácsadóhoz fordulnak, és a kitárulkozás fenyegetheti a privát szférájukat. Szigorú időbeosztásuk (edzések, versenyek, órarend) szintén gátolhatja őket ilyen jellegű szolgáltatások igénybevételében.

A sportbeli teljesítmény-növelésének egyik alkalmazott módszere a sportpszichológia, melyre egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az élsportban. Hozzájárul a sportolóknál a kiemelkedő teljesítmény eléréséhez azáltal, hogy a sport mentális oldalára helyezi a hangsúlyt. Mivel a sportolók főleg fizikai értelemben feszegetik határaikat fejlődésük érdekében nagyon fontos, hogy pszichológiai szempontból is erősek legyenek (BROUGHTON – NEYER, 2001).

Az Európai Bizottság által 2008-ban kiadott a „Fiatal sportolók fejlődése Európában” című tanulmány azokra a jelenleg is tapasztalható hiányosságokra és nehézségekre világít rá, amelyek hatással vannak az élsportolók karrierjének a felsőoktatásban eltöltött időszakára.

Ennek megoldására Európa egyes országában létrehozta olyan sportolókat segítő programokat, amelyek célja a sportolók támogatása abban, hogy egyformán sikeresek legyenek mind a tanulás, mind a sportolás terén. Ehhez szükség van a sportolók felelősségvállalására és elhatározására, valamint az egyetemi oktatási rendszer rugalmasságára is. A támogatás jellege azonban országonként változik. Ezzel a felfogással az USA élen jár, hiszen már 1994-ben megalapították az első ilyen jellegű szervezetet. Európában ennek még nincs hagyománya, azonban egyre több országban felismerték a sportolók civil életre történő felkészülésének szükségességét már a sportpályafutás időszakában.

2008-ban a Loughborough-i Egyetem (UK) Performance Life Skills Programme néven elindított egy olyan sportolókat támogató kezdeményezést, ahol különböző képzések keretén belül a sportolók elsajátítják azt a fajta felelősségvállalást, amely hatással van döntéseikre, céljaikra és eredményeikre. A program célja, hogy az egyetemen tanuló sportolók sikeresen tudják összehangolni diák és sportoló szerepüket (AQUILINA, 2013).

Belgiumban van példa olyan felsőoktatási intézményre, amely a tanulás és sportolás összeegyeztetésének elősegítése érdekében egy olyan jól szervezett keretprogramot dolgozott ki, amely az élsportolók számára külön csoportot alakít ki azzal a céllal, hogy ne kelljen bentlakásos sportiskolákba költözniük, hanem otthon, családi környezetben készülhessenek. A program megvalósításának alapfeltétele, hogy a sportszolgáltatásokon kívül azokat a személyeket is magába foglalja, akik elfogadják és megértik a sportolói életvezetés sajátosságait és segítséget nyújtanak a sportolóknak ahhoz, hogy sikeres tanulmányokat folytassanak (AQUILINA, 2013).

Svédországban „A sportolók tanulmányi lehetőségei” kérdéskörének megvitatása már 1965-ben elkezdődött, amikor is hivatalosan is javaslatot nyújtottak be a svéd parlamentbe, melyben megfogalmazták, hogy a sportnak és az oktatásnak együtt kell alternatívákat kialakítani a tehetséges sportolók számára (METSÄ – TOKILA, 2002).

A svéd Dalarna Egyetem egyike azoknak a felsőoktatási intézményeknek, amely innovatív oktatási rendszerével, hatékonyan tudja támogatni a sportolói kettős karrier megvalósítását. A rugalmas oktatás megvalósításához segítséget nyújt az internet alapú tanulási rendszer az oktatási programok széles választékával, az órarend rugalmas alakításával, valamint a tanulmányok meghosszabbíthatóságával is. Ez a típusú oktatási rendszer segíti a tanulmányokat folytató sportolókat a rendelkezésükre álló idő hatékonyabb felhasználásában, megteremtve, ezáltal a tanulás és sportolás összehangolásának feltételeit. A nyári időszakban, kisebb munkaprojektekben való részvétellel a sportoló diákok munkatapasztalatot is

szerezhetnek és felkészülhetnek a tanulmányok befejezését követő civil életre (EU COMMISSION, 2011).

Németországban a Nemzeti Sport Szövetség (DSB) és az Egyetemi Sport Egyesületek szerződést kötöttek a sportolóbarát oktatás megvalósítása érdekében és olyan intézkedéseket vezettek be, amelyek segítik a sportolók felsőfokú tanulmányait, mint pl. rugalmas óra – és vizsgarend, rugalmas óralátogatás lehetősége, utánkövetés és tanulmányi tanácsadók. A sportolók felsőoktatási intézménybe való bejutását könnyíti meg az az „Ötfázisú Koncepció”, amely karrier tanácsadással, személyre szabott tanulási tanácsokkal és felelősségteljes sportoló mentorok alkalmazásával elégítik ki a sportolók speciális igényeit. A koncepciót a német olimpiai edzőközpont a berlini Buth Tudományegyetemmel együttműködve alakította ki (EU GUIDELINES, 2012). A Német Olimpiai Sport Szövetség megalapította az „Élsportot támogató oktatási intézmény” díjat is, melyet minden évben egy kiválasztott partner intézménynek adományoz, mely növeli az intézmény népszerűségét és elismertségét (EU COMMISSION, 2011).

Az élsportolók tanulmányi előmeneteléhez az oktatási intézmények által működtetett mentor programok szintén hatékony segítséget jelenthetnek. Tekintettel arra, hogy a sportolókat komplex módon kell megközelíteni, CHICKERING – REISSER (1993) kutatásuk alapján úgy vélik, hogy szükséges a mentor programba „fejlődési megközelítést” beépíteni, amennyiben a sportolók személyiségfejlődését és környezetét is figyelembe vesszük. Nem elég csak tanulmányi téren helyt állni, szükséges olyan képességek elsajátítása, amelyekkel a sportolók kompetenciát tudnak fejleszteni, érzelmeket kezelni, a saját személyiségüket meghatározni, célokat kitűzni és az integritásukat fejleszteni. Emellett természetesen meg kell küzdeniük az edzések és versenyek által támasztott elvárásokkal, önértékelési problémákkal és a karrierrel kapcsolatos aggályokkal. Éppen ezért egy ösztönző környezet jó hatással lehet a tanulmányokra is (CHICKERING – REISSER, 1993).

A sporttal és sport menedzsmenttel foglalkozó kutatók közül WEAVER – CHELLADURAI (1999) tanulmányukban a mentorálást a következőképpen definiálják: „egy olyan folyamat, ahol a tapasztaltabb egyén (pl. a mentor) példaképként szolgál, iránymutatást ad és támogatja a fejlődő újoncot (a pártfogoltját) és szponzorálja az egyén által megfogalmazott célok elérését. Az Union College főiskolán bevezetett PALs (Peer Assistant for Learning), azaz Kortárs támogatók a tanulásért programban a hallgatók fejlődésére fókuszálva kombináltan alkalmazzák az egyéni mentorálást a workshopokkal. Ebben a programban diákok a mentorok, akiket előzetesen felkészítettek erre a feladatra. A programba bekerülő kortárssegítőnek 3,4 vagy a feletti átlagot kell teljesítenie és egy esszében kell megfogalmaznia, hogy miért szeretne a rendszerbe bekerülni. A kortárssegítők felkészítését

egy kézikönyv segíti, amely számos, a sportolók szempontjából lényeges témát érint, mint például „időmenedzsment, tanulási stílusok, tesztírás, jegyszerzés, tanulmányi tanácsadás, többféle tanulási rendellenesség” (KIMMO ET AL., 2010). A képzett kortárssegítők azután egyéni találkozókat és workshopokat szerveznek mentoráltjaiknak. Ennek a rendszernek az előnye, hogy a segítők rugalmasak, elérhetőek, és olyan problémákat is segítséget nyújthatnak, amelyeket a hallgatók egy kirendelt tanácsadóval nem osztanának meg. A PALs programban vannak speciális, a sportolóknak szervezett workshopok, amelyek különösen az első évben segítséget nyújtanak ahhoz, hogy alkalmazkodni tudjanak az új körülményekhez, tisztában legyenek az előttük álló kihívásokkal és le tudják győzni az akadályokat (KIMMO ET AL., 2010).

2.4.2. Sport a felsőoktatásban Magyarországon

A szocialista sport modellben, mely a rendszerváltást megelőző időszakban jellemezte a magyar sportot az állam komoly szerepet töltött be a sportágak irányításában, működtetésében és finanszírozásában (FÖLDESI, 2004; GÁL, 2011; PERÉNYI, 2013a). Mivel Magyarországon hivatalosan nem létezhetett profi sport, minden sportoló amatőrnek számított, mely azt jelentette, hogy a sportolóknak a sport mellett munkát kellett vállalniuk. Az állam ebben az időben az olimpiai szabályzat tiltása ellenére anyagi támogatást nyújtott a sportolóknak. Az 1970-es évek végéig az élsportolókat állami tulajdonban lévő gyárakban, cégeknél, vállalatoknál alkalmazták, vagyis indirekt módon, közpénzből finanszírozták a sportolók felkészülését. Ez az amatőr sport rejtett professzionalizálását jelentette (FÖLDESI, 2004). A sportolók kiváltságos helyzetbe kerültek, fizetésük mellett étkezési támogatást (kalória pénz), esetenként bónuszt kaptak a teljesítményükért. Ez lehetővé tette számukra, hogy kizárólag sport karrierjükre koncentrálhassanak.

Magyarországon az élsport jellemzően nem az egyetemi vagy főiskolai diáksportolókra épült, ugyanakkor bizonyos időszakokban és sportágakban a sportolók komolyan vették a tanulást, és egy diploma megszerzését. FÖLDESI (2004) nyugdíjba vonult olimpikonok körében végzett kutatásában megállapította, hogy az iskolai végzettség szintje jelentősen növekedett az amúgy is magasnak számító átlaghoz képest. Ennek egyik oka, hogy a szocializmus idejében a sport a társadalom ellenségeinek számító szülők gyermekeinek is lehetőséget biztosított a középiskolába vagy felsőoktatásban való bekerülésre, és a kiemelkedő sportteljesítmény kitörési lehetőséget jelentett a fiatalok számára. A rendszerváltást követően jelentősen változott a helyzet, az állami szerepvállalás csökkentése a sport területén változásokat tett szükségessé.

A sport társadalomban betöltött szerepének kiemelésével újra értékelődött Magyarországon az utóbbi évtizedben a testmozgás és a sport jelentősége az oktatásban, beleértve a felsőoktatás sportját is, mely egyfajta szemléletmód váltást eredményezett. Első jelének tekinthető a 2004. évi I. Sporttörvény (Stv) megalkotása, melyben többek között a sportolói kettős karrier (életút) program bevezetésének és működésének támogatása a Magyar Olimpiai Bizottság hatáskörébe került. A strukturális átalakítás során az egyetemi-főiskolai sport külön tagozatot alkotott, amelynek elnöke a MOB alelnöke volt.

A magyar sport hosszú távú fejlesztése érdekében kidolgozásra került a 2007 és 2020 közötti időszakra a Nemzeti Sportstratégia, majd 2011-ben módosításra került a Sporttörvény is. Ezen rendelkezések az egészségtudatos életmód kialakítását, az iskolai testnevelés és a diáksport területén a fiatalok jó testi, lelki és szellemi egészségét, a fizikai erőnlét növelése érdekében a testmozgás ösztönzését, az élsportban az eredményességi szint fenntartását és az utánpótlás bázis biztosítása mellett a sportolási terek, létesítmények fejlesztését tűzték ki stratégiai célként (NEMZETI SPORTSTRATÉGIA, 2007). Az új Nemzeti Felsőoktatási Törvény (Nftv) 2011. évi bevezetésével a magyar kormány megfogalmazta továbbá a felsőoktatási intézményekben a rendszeres testmozgás és sporttevékenység megszervezésének szükségességét. Ennek létjogosultságát támasztja alá az a tény, hogy az iskolarendszer legmagasabb szintjén, a felsőoktatási intézményekben van utoljára lehetősége a hallgatóknak arra, hogy szervezett keretek között heti rendszerességgel sportoljanak. A törvény érvénybe lépését követően elkerülhetetlenné vált a sport területén a korábbi struktúra átalakítása, így a magyarországi felsőoktatási intézményekben folyó, a 2004. évi I. Sporttörvényben és az Nftv-ben megfogalmazott sporttal kapcsolatos feladatok koordinációját a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) felügyelete alá tartozó, 2012-ben megújult Magyar Egyetemi – Főiskolai Sportszövetség (MEFS) látja el a továbbiakban. A MEFS 2012-ben ismertetett szakmai programtervében (Hajós Alfréd Terv) határozta meg azokat az irányelveket, amelyek az egyetemi-főiskolai sport presztízisének növelésre irányulnak és tartalmazzák a felsőoktatás sportjának átalakítására, fejlesztésére vonatkozó elképzeléseket.

Ennek alapjául a MOB által 2003-ban elindított „Olimpikon Életút Program” szolgált, melyben 2012-ig már 21 sportág 408 olimpikonja sikeresen vett részt (ISTVÁNFY, 2012). A MOB, adaptálva a nemzetközi tapasztalatokat, a sportban kiemelkedő teljesítményt nyújtó sportolók tanulmányi előmenetelét kívánja támogatni a sportpályafutás befejezését követő társadalmi beilleszkedés elősegítése érdekében. A program első lépéseként a MOB együttműködési megállapodást kezdeményezett a hazai felsőoktatási intézményekkel, melyet 2012-re több felsőoktatási intézmény rektora írt alá. A partnerintézmények vállalták, hogy különböző intézményi szabályozásokkal és támogatásokkal segítik a sportolók felsőoktatási

képzésben való részvételét és a tanulmányok sikeres teljesítését. Ilyen támogatási formák az egyéni tanrend – és vizsgarend szerinti képzés, költségtérítéssel képzésről államilag finanszírozott képzésre történő áthelyezés, a költségtérítés csökkentése, intézmény – és szakváltás engedélyezése, előnyös kollégiumi elhelyezés, korrepetitor, segítő tutor biztosítása. Az ország több egyetemén a sportolók zavartalan felkészülésének érdekében sportösztöndíjat vezettek be, mellyel segítséget kívánnak nyújtani a tanulás és sport összehangolásához. A szakirodalmi adatok rávilágítottak arra, hogy bár Magyarország néhány éves lemaradásban van egyes európai országokban-, illetve az Amerikában alkalmazott gyakorlathoz képest, a MOB kezdeményezésének köszönhetően folyamatosan új lehetőségek nyílnak meg a magyar sportolók előtt.

A Magyar Egyetemi – Főiskolai Sportszövetség által kidolgozott „Hajós Alfréd Terv” tovább előrelépést jelentett azáltal, hogy fontos feladatként fogalmazza meg a sportolók integrálását a felsőoktatásba és komplex programként támogatja a tehetséges élsportolókat a piacképes diploma megszerzésében. A „Hajós Alfréd Sportösztöndíj” megalapításával – mely a MOB „Olimpikon Életút Programjához” kapcsolódva kibővítette a támogatásban részesülő sportolók körét – már nem csak olimpikonok kaphatnak sportösztöndíjat. Az ösztöndíj elnyerésének feltételei között egyrészt a kiemelkedő sporteredmény, valamint a kreditekben mérhető tanulmányi teljesítmény áll. A magyarországi törekvések aktualitását támasztja alá az a tény is, hogy a londoni olimpián résztvevő sportolói keretben több mint száz jelenlegi vagy végzett egyetemi/főiskolai hallgató volt (MEFS, 2013). A fenti kezdeményezések összhangban vannak az Európai Unió sportpolitikájában megfogalmazott, a sportolóknak az oktatásban való részvételére, a tanulás és sport párhuzamának, a sportolói kettős karriernek a megvalósíthatóságára vonatkozó célokkal (EU COMMISSION, 2011).

A MEFS 2015 áprilisában, a hazai felsőoktatási intézmények körében végzett felmérésének célja volt az élsportolók felsőoktatási képzésben való részvételének és a tanulmányok sikeres teljesítését segítő intézményi szabályozásoknak és támogatási formáknak a feltérképezése volt. Az eredmények azt mutatták, hogy a vizsgálatban résztvevő felsőoktatási intézmények által különböző formában működtetett élsportolókat segítő mentorrendszer a „Kettős Életpálya modell” megvalósítását támogatják azáltal, hogy tutorok és mentorok segítik az élsportolókat a tanulmányi követelmények teljesítésében. A szabályozási elemek közül eltérő az egyéni vagy kedvezményes tanrend igénybevételének lehetősége, egyes intézményekben a Tanulmányi és Vizsgaszabályzat rögzíti a feltételeket, máshol automatikusan megkapják a sportolók ezt a jogosultságot, mellyel az esetek többségében élnek is. Az egyéni vizsgarend igénylésének feltételeit általában a Tanulmányi és Vizsgaszabályzatban rögzítik, de jellemzően előzetes egyeztetést követően a vizsgaidőszakban van rá lehetőség. Két olyan

intézmény van jelenleg, ahol nincs kedvezményes vizsgarend. Ezen két szabályozási elem nagy segítséget jelent az élsportolóknak és indokolt esetben élnek is ezzel a lehetőséggel.

A Debreceni Egyetem, mely egyike Magyarország 5 kutatóegyetemének, 2014-ben a második legnépszerűbb vidéki egyetem volt az egyetemre első helyen jelentkezők száma alapján. 14 karán közel 31 000 hallgató képzése folyik, emellett több mint 3500 külföldi hallgató folytat itt tanulmányokat. A Debreceni Egyetem 1912-es megalakulása óta a sportnak jelentős szerepe van az egyetem életében, ennek megfelelően az egyetem fontos feladatának tekinti, hogy magas-színvonalú oktatási és kutatási programjai mellett intézkedéseivel és szabályozásaival megfelelő feltételeket teremtsen az intézménybe felvételt nyert sportolók számára a tanulmányok és az élsport összeegyeztetéséhez (LENTÉNÉ PUSKÁS, 2014; BÁCS, 2011; BÁCS – BÁCSNÉ, 2014).

A kettős feladatvállalás teljesítéséhez segítséget nyújtó szabályozási elemek megteremtik a sportolók számára a piacképes diploma megszerzéséhez szükséges feltételeket. A szabályozási rendszer és az intézmény által biztosított támogatási formák, valamint a sportolóknak az oktatókkal kialakított kapcsolatrendszere, a tanulmányok és a sportkarrier egyidejű megvalósításának meghatározó faktoraként jelentkeznek az egyetemi időszak alatt. Ezt felismerve a Debreceni Egyetem az elsők között alakította ki Magyarországon az Európai Unió irányelveknek megfelelő Sportkoncepcióját és kidolgozta a sportolói kettős karrier megvalósítását támogató szabályozási rendszerét (LENTÉNÉ PUSKÁS, 2014; BÁCS, 2011; BÁCS – BÁCSNÉ, 2014). A tanulás és sportolás egyensúlyának megteremtése által a sportolóknak lehetőségük van olyan tudás megszerzésére, amely biztosítja számukra a sportkarrier befejezését követően a munka világába történő belépést (LENTÉNÉ PUSKÁS, 2013; LENTÉNÉ PUSKÁS ET AL., 2014).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

Értekezésem az Európai Unió dokumentumokban megfogalmazott kettős karrier két tématerületen értelmezett meghatározását a magas szintű versenysportolók oktatásban való részvételére szűkíti, és nem tér ki a munka világában való részvételre (EU, 2012). Ennek megfelelően értekezésemben a sportolók tanulmányi előmenetelre és sportolói eredményességre való törekvését vizsgáltam, melynek célja a sportkarrierrel párhuzamosan képesítés, képzettség megszerzése.

Jelen kutatásban azokat az élsportolókat vizsgáltam, akik életútjuk során az élsport és a felsőoktatásban történő továbbtanulás párhuzamos megvalósítását választották és tanulmányaikat a felsőoktatás rendszerében megkezdték.

A sportolói karrier és a tanulmányok összehangolásának lehetőségeit és kihívásait a Debreceni Egyetemen tanuló él- és versenysportoló hallgatók és a velük kapcsolatban lévő oktatók körében vizsgáltam. A kutatás továbbá kitért a Debreceni Egyetem és az azon belül működő sportszervezet szabályozási rendszerének tanulmányozására is. A kutatásban a teljes élsportolói populáció lekérdezésre került. A vizsgált populáció egyediségéből és korlátozott elérhetőségéből származó korlátokat az információk mélységének és egyedi eltéréseinek vizsgálatával ellensúlyoztam.

A kutatás kiterjesztéseként kérdőíves vizsgálatot végeztem a 2013-ban Kazanyban megrendezett Universiadén részt vett, az ország különböző felsőoktatási intézményeiben tanulmányokat folytató élsportolók körében is.

A disszertáció elkészítéséhez primer és szekunder adat- és információgyűjtést egyaránt végeztem. Primer kutatásként jelentkeztek a saját felmérésből származó adatok, melyek felvétele érdekében vizsgálati módszereim között dokumentumelemzés, fókuszcsoporthozos vizsgálat és kérdőíves felmérés szerepelt. Módszereim kiválasztásánál arra törekedtem, hogy alátámasszák a kapott információk hitelességét és az eredmény mind a tudományos, mind a gyakorlati életben használható új információkat adjon. Ennek érdekében több oldalról vizsgáltam az általam választott témát (1. sz. melléklet).

Szekunder adatokat szolgáltatott a korábban nemzetközi és hazai szakirodalmakban megjelent tudományos eredmények feldolgozása, melyek segítségével komplex képet alakíthattam ki a sportpályafutás és a pályaválasztás párhuzamosságában rejlő jellemzőkről. A témában megjelent publikációk alapján az Európai Unióban előforduló jó gyakorlatok is bemutatásra kerülnek.

3.1. Dokumentumelemzés

Dokumentumelemzéssel vizsgáltam meg a nemzetközi szakirodalom ide vonatkozó részeit, különös tekintettel a nyugat- és közép-kelet-európai országokra, valamint két hazai szervezetnek a tanulás és a sport párhuzamos megvalósítására vonatkozó programját. A szakirodalmi feldolgozás kitért a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) „Olimpikon Életút Program” elnevezésű támogatási rendszerére, valamint a Magyar Egyetemi- Főiskolai Sportszövetség (MEFS) által 2013-ban ismertetett Hajós Alfréd tervre.

A Debreceni Egyetem, valamint az egyetemhez tartozó sportegyesület struktúrája, szabályzatai és stratégiája is dokumentumelemzés módszerével kerültek feldolgozásra. Az elemzés során megvizsgáltam az egyetemi sport szervezeti felépítését és a sporttal kapcsolatos területek működését, különös tekintettel a Debreceni Egyetem 2005-ben elfogadott, majd 2011-ben módosított Sportkoncepciójára (DE SPORTKONCEPCIÓ, 2005, 2011). A vizsgálat alapjául szolgáltak továbbá a 2004. évi I. törvény a sportról és annak 2011. évi módosítása, valamint a sporttal kapcsolatos törvénymódosítások, az egyesülési jogról-, a közhasznú jogállásról- és a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvények (SPORT tv. 2004; CLXXII. tv. 2011; CLXXV. tv. 2011; LXXXII. tv. 2011). A Debreceni Egyetem által támogatott sportszervezetek – a DEAC és DASE Egyesületek és a DEAC Sport NK Kft (DEAC Sport NK Kft) – elemzése során elemeztem az egyesületek közötti kapcsolatrendszert, valamint a szervezeti, működési és finanszírozási rendszer változását.

3.2. Fókuszcsoporthoz vizsgálat

A hallgatói kérdőív kutatási dimenzióinak kialakítása céljából fókuszcsoporthoz vizsgálatot végeztem (VICSEK, 2006; LANGER, 2009). A vizsgálat során moderátor irányította a beszélgetést és ösztönözte a sportolókat a szabad véleménynyilvánításra. A diktafonnal és video kamerával történő adatrögzítést a résztvevők engedélyezték. A szakirodalomnak megfelelően a beszélgetés a fókuszcsoporthoz vizsgálat első felében strukturált volt, majd a második részben a nyitott kérdések kerültek előtérbe (FÁBIÁN, 2014; VICSEK, 2006). A fókuszcsoporthoz vizsgálat kérdéseit az 2. számú melléklet tartalmazza.

A fókuszcsoporthoz vizsgálat eredményeit figyelembe véve kerültek kialakításra a teljes verseny-és élsportolói populáció felmérésére szolgáló kérdőívek, amelyek több oldalról vizsgálják az összefüggéseket. Az oktatók számára kialakított kérdőív is ez alapján került kifejlesztésre.

3.2.1. A minta bemutatása

A vizsgálat célcsoportját a Debreceni Egyetem 2013/14 tanév I. félévében sportösztöndíj pályázatot benyújtott nemzetközi szintű és a Nemzeti bajnokság legmagasabb osztályában szereplő hallgatók képezték. A kutatás lebonyolításának nehézségét jelentette a Debreceni Egyetem teljes sportolói populációjában a nemzetközi szintű és első osztályú sportolók alacsony száma. A kialakított szempontrendszernek megfelelően a vizsgálatához 22 sportoló került kiválasztásra (2. sz. melléklet). A behívott kutatási létszám megjelenési aránya 68%-os (N=15) volt. A mintaválasztásnál elsődleges szempont volt a sportolási szint, a sportág jellege (egyéni, csapatsport) és a nemek közötti megoszlás figyelembe vétele. A fókuszcsoportos vizsgálaton a sportolási szintet tekintve a sportágban elért nemzetközi eredmények alapján 1 fő (6,7%) -, Korosztályos – vagy Felnőtt válogatottság alapján 6 fő (40%), Korosztályos – vagy Felnőtt válogatott kerettagság alapján 1 fő (6,7%), a Nemzeti Bajnokság legmagasabb osztályban való szereplés alapján 7 fő (46,6%) jelent meg. A nemek arányát tekintve a vizsgálatban 6 fő (40%) férfi és 9 fő (60%) női sportoló vett részt. A két különböző napon megtartott fókuszcsoportokba az egyéni és a csapat sportolók sportáganként maximum 2 fővel kerültek be. A sportág jellege szerinti megoszlás a két csoportban a következő volt: egyéni sportoló 10 fő (66,7%), csapat sportoló 5 fő (33,3%). Az egyéni és csapatsportolók ilyen arányú megoszlását a legmagasabb sportolási szinten lévő sportolók között az egyéni sportolók magasabb előfordulása eredményezte.

A vizsgálat fontos értéke, hogy nem csak sporthoz közeli szakon tanuló hallgatókat mért fel. A mintába a Debreceni Egyetem nyolc karáról kerültek be élsportolók (BTK¹, TTK², KTK³, ÁJK⁴, GVK⁵, MÉK⁶, NK⁷), amelyek közül csak egy karon folyik sporttal kapcsolatos képzés. A vizsgálati csoportokban minden évfolyam képviseltette magát, 1. évfolyamról 5 fő (33,3%), 2. évfolyamról 3 fő (20%), 3. évfolyamról 6 fő (40%) és 4. évfolyamról 1 fő (6,7%). A fókuszcsoportos vizsgálatot két csoportban, két különböző napon végeztem. Az első vizsgálati csoportban 8 fő, a másodikban 7 fő jelent meg (2. sz. melléklet).

¹ BTK: Bölcsészstudományi Kar

² TTK: Természettudományi és Technológiai Kar

³ KTK: Közgazdaságtudományi Kar

⁴ ÁJK: Állam-és Jogtudományi Kar

⁵ GVK: Gazdaság-és Vidékfejlesztési Kar

⁶ MÉK: Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar

⁷ NK: Népegészségügyi Kar

A fókuszcsoportos vizsgálatok helyszíne a Debreceni Egyetem Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kara volt. A vizsgálatokhoz a kérdések előre meghatározott protokoll alapján három téma köré csoportosítva kerültek kialakításra: 1) A felsőfokú tanulmányok összeegyeztethetősége a magas szintű sportteljesítménnyel; 2) Az élsportolók számára biztosított támogatási formák igénybevétele és értékelése a Debreceni Egyetemen; 3) Az élsportolói karrier hosszának tervezhetősége (2. sz. melléklet). Ezen kérdéskörökön belül voltak olyan kiegészítő kérdések, amelyek pontosabb, mélyebb információkat szolgáltatnak és nagyobb rálátást biztosítottak az élsportoló hallgatók véleményére az adott témával kapcsolatban. Az első beszélgetés során felmerülő plusz kiegészítő kérdések beépítésre kerültek a második fókuszcsoportba, így a kérdésekre adott válaszok összehasonlíthatósága biztosított volt.

3.2.2. A fókuszcsoportos vizsgálat értékeléséhez használt módszerek

A vizsgálatnál használt kvalitatív módszer a sportolók gondolkodásmódjának, érzéseinek, múltbéli tapasztalatának és véleményének feltárására szolgált (FÁBIÁN, 2014; HORVÁTH – MITEV, 2015). Az adatfelvétel dokumentációjához használt video- és hangfelvételek alapján elkészített gépellátott szövegegyes anyagok tartalom elemzéséhez az Atlas 5.0 szoftvert használtam. A válaszok elemzése és csoportosítása témakörönként történt, az eredmények kiértékelése is ezt a gondolatmenetet követte. A hangfelvétel alapján átirat készült, melynek előnye, hogy többször átolvasható volt a szöveg és lehetővé tette egy szisztematikus elemzés elkészítését. Elemzésem első részében a szituációs, második részében a tematikus tényezőket tanulmányoztam.

3.3. Kérdőíves vizsgálat a DE és az Univeriadén részt vett sportolók, valamint a DE oktatói körében

A fókuszcsoportos vizsgálat eredményeit figyelembe véve a sportolók részére két kérdőív - „Sportolói kettős karrier monitoring, I-II. Sportolói kérdőív” - került kifejlesztésre (LENTÉNÉ PUSKÁS – PERÉNYI, 2014), majd Pilot vizsgálat keretén belül tesztelésre (3. sz. melléklet). A tesztelés (Pilot vizsgálat 10 sportolóval) során szerzett ismeretek a kérdőív fejlesztésénél felhasználásra kerültek. A kérdőív véglegesítését követően került sor az adatfelvételre a két sportolói csoportban.

A kérdőívben öt fő kérdéscsoport került kialakításra:

1. A sportoló azonosító adatait (neme, kora,) és az egyetemi tanulmányokkal (évfolyam, kar, finanszírozási forma, a képzés típusa) kapcsolatos információkat tartalmazta.

2. A sportra, sportágra, a sportág típusára, valamint a sportolási szintre vonatkozott. A kérdések információt szolgáltatottak a sportolás szintjéről, a sportban elért eredményekről, a heti és napi edzésszámokról, az edzésre fordított időről felkészülési és versenyzési időszakban, valamint az elkövetkező 6 évre vonatkozóan a sportkarrierben elérendő célokra is.
3. Az intézményi szabályozásokkal kapcsolatos tájékozottságot, azok igénybevételének tényét és az ezzel kapcsolatos véleményeket, valamint a tanulmányok és az élsport összehangolását szolgáló intézményi szabályozásokkal kapcsolatos véleményeket mérte.
4. A negyedik csoportban az egyetem – sportolók kapcsolatára irányuló kérdések kerültek lekérdőzésre, kitérve a sportolóknak a hallgatótársakkal és az oktatókkal való kapcsolatára, az oktatóknak a sporthoz, sportolókhöz való viszonyára és ezen kapcsolatok szubjektív megítélésére.
5. A felsőfokú tanulmányok és a magas-szintű sportteljesítmény összeegyeztethetőségére, prioritásaira, a sportpályafutás hirtelen történő megszakadására való felkészülésre és a sportpályafutást követő tervekre irányult.

A Debreceni Egyetem oktatói a PERÉNYI – LENTÉNE PUSKÁS (2015) által kidolgozott „Sportolói Kettős Karrier Monitoring, Oktatói Kérdőív I.” alapján kerültek lekérdőzésre (SKKM-OK I. 2015)©. A kérdőívben kialakított három fő kérdéscsoport (1) az egyetemi sportra, az egyetemen tanulmányokat folytató élsportolókra, (2) a felsőoktatásban résztvevő élsportolók lehetőségeire, valamint (3) az oktatók azonosító adataira vonatkozott (4. sz. melléklet). Az online kérdőívek kiküldésekor a megkérdezett sportolók és oktatók tájékoztatást kaptak a kutatás témájáról, céljáról, a kutatásban való részvétel anonimitásáról és az eredmények kutatási célból összesítve és névtelenül történő felhasználásáról (FÓNAI ET AL., 2002). A kérdőív zárt és nyitott jellegű kérdéseket is tartalmaztak biztosítva ezzel a szöveges kiegészítés lehetőségét. A kérdések között feleletválasztós kérdések, Likert skálák és nyitott kérdések is szerepeltek. A Likert skálák esetében 4 fokozatú skálákat alkalmaztam, melynek előnye az 5 fokozatú skálával szemben, hogy a válaszok relatív erősségük alapján sorba rendezettek, nem teszik lehetővé a válaszoknak az átlag középpérték felé rendeződését (FÁBIÁN, 2014). A kérdőívek kvantitatív adatainak feldolgozása az SPSS statisztikai program segítségével történt.

3.3.1. A minta bemutatása

A Debreceni Egyetem élsportolóinak mintája

A Debreceni Egyetemen a kérdőíves lekérdezésre a 2013/14-es tanév második félévében sportösztöndíj pályázatot benyújtott hallgatók körében került sor. A végleges formátumú online kérdőívek az Evasys rendszeren keresztül kerültek kiküldésre a teljes sportolói sokaság részére (207 fő). A teljes körű lekérdezést követően, a rendszer lezárásakor a visszaküldött kérdőívek száma 159 volt, amely 76%-os visszaküldési arányt jelentett. Az alacsony elemszámokat a vizsgált alap sokaság egyedisége és korlátozott elérhetősége eredményezte.

A 159 válaszadóból a nemek arányát tekintve 114 férfi (72%) és 45 nő (28%) volt. Az évfolyamok közötti megoszlás értékelése szempontjából szükséges volt, hogy a BSC képzés az osztatlan képzés megfelelő szintjével kerüljön összevonásra. Ennek alapján a felmérésben 40 fő (25,1%) I. évfolyamos, 34 fő (21,4%) II. évfolyamos, 39 fő (24,5%) III. évfolyamos, 31 fő (19,5%) IV. évfolyamos és 15 fő (9,4%) V. évfolyamos hallgató vett részt. A sportolási szint szerinti kategóriák kialakításakor a III. osztályú és a megyei szinten sportolók összevonásra kerültek. A mintában ennek megfelelően 55 fő (35,2%) sportol a legmagasabb szinten (extraliga vagy I. osztály, NB I/A, OB I, „A” kategória), 61 fő (39,1%) másodosztályban (NB II, OB II, NB I/B), 40 fő (25,6%) harmadosztályban vagy megyei szinten versenyez. A mintában Európa-bajnok, Világbajnok, Olimpiai helyezett, Universiade győztes és válogatott szintű sportolók is voltak. A kérdőívet kitöltők közül 114 fő (72%) csapatsportágat űz, egyéni sportoló 45 fő (28 %) volt. A sportolók ilyen arányú megoszlása leképezi a hazai sportolók arányait (NEMZETI SPORTSTRATÉGIA, 2007). A sportolói eloszlás a karokon indokoltá tette újabb összevonást végezni az Orvostudományi Karoknál (ÁOK, EK, FOK, GYTK, NK.). A legtöbb sportoló a Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Karról válaszolt a kérdésekre (54 fő, 34%).

A tanulmányi teljesítmény vizsgálata során a tanulmányi átlag, valamint a felvett és teljesített kreditek és a tanulásra fordított idő (szorgalmi- és vizsgaidőszakban) voltak azok a mutatók, amelyek alapján az elemzést végeztem. A sportolási szinttel összefüggésben tanulmányoztam az edzésekre, versenyekre/mérkőzésekre fordított idő mennyiségét. Az eredmények a Debreceni Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata által biztosított támogatási formák függvényében is elemzésre kerültek. A vizsgálatban referencia csoportként a legmagasabb szintű élsportolók csoportját határoztam meg, ehhez viszonyítva történt az elemzés.

A vizsgálat során a tanulás és az élsport prioritásaira vonatkozó kérdésre adott válaszok alapján a sportolók 'tanulás', 'sport', illetve 'egyensúly' orientált csoportokba kerültek besorolásra annak megfelelően, hogy jelenleg melyik területet tartják fontosabbnak. Ezzel

összefüggésben a társadalmi nem, a tanulmányi időszak, a sportolási szint, a sportág jellege, az edzésre fordított idő, a tanulmányi eredmény és a kreditek teljesítésének aránya került elemzésre.

A karrierív meghatározásához a teljes mintából kutatói döntéssel csak a legmagasabb szinten sportolók esetében végeztem elemzést. A karriermenedzsment szakirodalom alapján – mely az egyéni életpályájában fejlődő, stagnáló és visszafejlődő karrier szakaszokat különít el (KONCZ, 1998) – a sportolói karrierív meghatározásakor a sportolók három kategóriába kerültek besorolásra. Ezt a hármas tagolást a sportolói karrierívre vonatkozóan a következő szakmai tartalommal alakítottam ki:

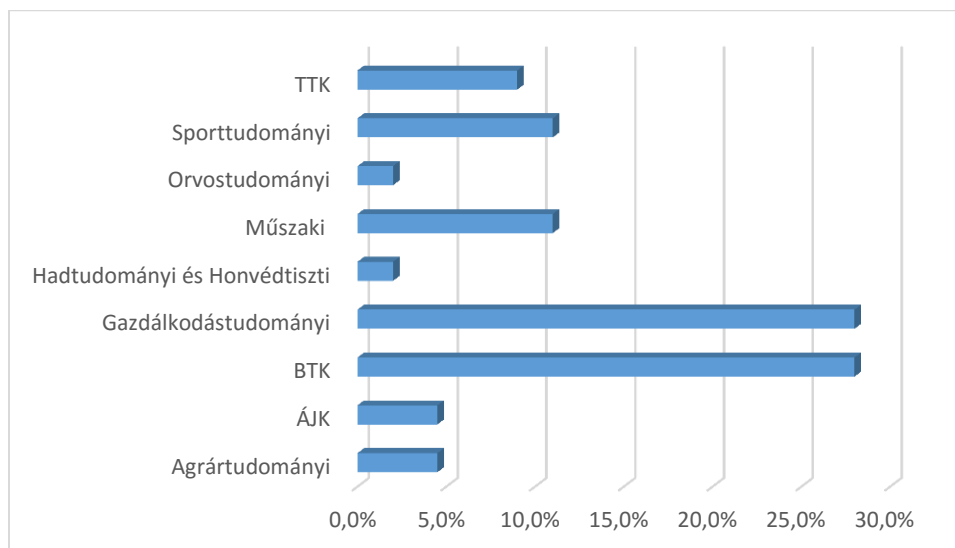
‘Regresszív’ kategóriába kerültek azok a sportolók, akik négy éven belül alacsonyabb szinten tervezik folytatni vagy befejezik sportpályafutásukat.

‘Stagnáló’ kategóriába soroltam azokat a sportolókat, akiknek nem céljuk a világversenyen való szereplés vagy válogatottság elérése, de nem akarják befejezni vagy alacsonyabb szinten folytatni a pályafutásukat. Továbbá, olyan sportolók is kerültek ebbe a kategóriába, akik korábban sportágukban már elért célt jelöltek meg (OB vagy Universiadé, vagy már most felnőtt válogatott kerettagok, mert ebben az esetben céljai nem előre mutatóak).

A ‘progresszív’ csoportba kerültek azok, akik céljai között világversenyen való szereplés, vagy arra kvalifikáció, és/vagy a felnőtt válogatottság elérése szerepelt. Azok a sportolók, akik csak négy év elteltével tervezték az alacsonyabb szinten folytatást vagy a sport befejezését szintén bekerülhettek ebbe a kategóriába. Ebben az esetben figyelembe vettem a tanulmányi időszakot is, amennyiben az első három évben világversenyekre kvalifikációt vagy részvételt is megjelölt a sportoló

Az Universiadén részt vett sportolók mintája

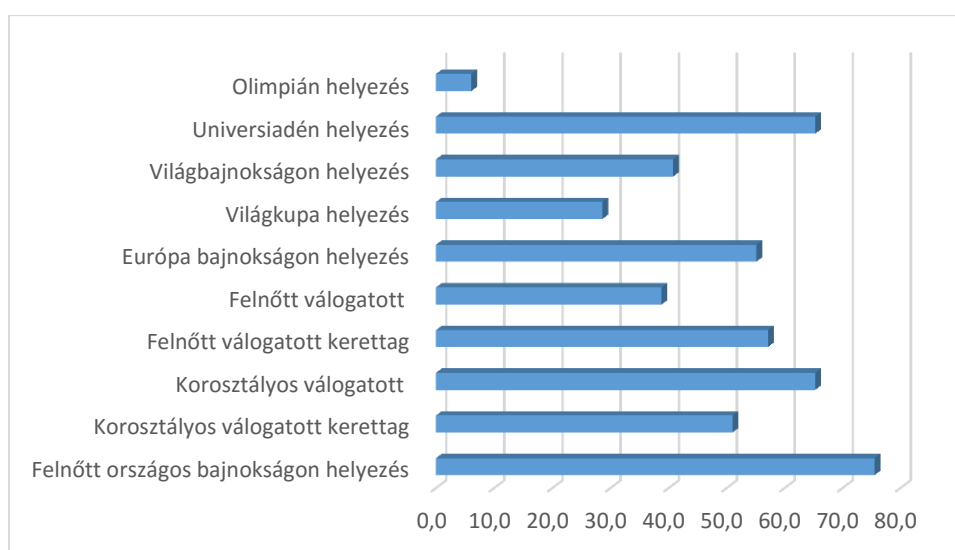
Az Universiadén részt vett sportolók kérdőíves lekérdezésére a 2014/15 tanév II. félévében került sor. Az adatfelvétel az Evasys rendszeren keresztül, online kérdőíves vizsgálattal történt (N=137). A visszaküldött kérdőívek száma 49 volt, ami 35,7%-os válaszadási hajlandóságot mutatott. A sportolók 18 hazai felsőoktatási intézményben folytatnak tanulmányokat (agrártudományi-, bölcsészettudományi-, gazdálkodási-, hadtudományi és honvédtiszt-, jogtudományi-, műszaki-, orvostudományi-, sporttudományi- és természettudományi területeken), mely a minta sokszínűségét jelenti (2. ábra). Intézményenkénti elemzés nem készült. 3 fő nem jelölt meg kart, őket kutatói döntés alapján kizártam az ilyen jellegű részelemzésekből.

2. ábra: Universiadén részt vett sportolók megoszlása (%) – Tudomány terület N=49

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A vizsgálatban résztvevő sportolók 67%-a férfi (N=33) és 33%-a női sportoló volt (N=16). Az évfolyamok közötti megoszlás értékelése érdekében a BSC és MSC képzés az osztatlan képzés megfelelő szintjével került összevonásra. Ennek alapján a felmérésben 4 fő (8,2%) I. évfolyamos, 9 fő (18,4%) II. évfolyamos, 18 fő (36,7%) III. évfolyamos, 12 fő (24,4%) IV. évfolyamos BSC szakos, 2 fő (4,1%) IV. évfolyamos és 4 fő (8,2%) V. évfolyamos hallgató vett részt. A válaszadók 69,4%-a egyéni (34 fő) és 30,6%-a csapatsportoló (15 fő) volt. Tekintettel arra, hogy a mintában kizárólag nemzetközi szintű, válogatott sportolók voltak, így az elemzés során ezeket a sportolókat tekintem a legmagasabb, nemzetközi szintű kategóriának. A sportolók eddig elért legjobb eredményeinek megoszlását a 3. ábra szemlélteti.

3. ábra: A sportolók eddig elért legjobb eredményeinek megoszlása (%) N=49

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A tanulmányi teljesítmény vizsgálata során a tanulmányi átlag, valamint a felvett és teljesített kreditek és a sportra fordított idő (felkészülési- és versenyzidőszakban) kerültek lekérdezésre és elemzésre. A sportolási szinttel összefüggésben került elemzésre a napi- és heti edzésszám, a napi és heti edzésidő, valamint a versenyek és mérkőzések száma a felkészülési és versenyzidőszakban. A karrierív vizsgálathoz a kategóriák kialakításánál a Debreceni Egyetem sportolójánál alkalmazott szempontrendszert alkalmaztam, ennek megfelelően került a teljes sportolói populáció besorolásra. Az elemszámokra való tekintettel az eredmények külön alfejezetben kerültek bemutatásra.

A Debreceni Egyetem oktatóinak mintája

A Debreceni Egyetem oktatóinak kérdőíves lekérdezésére 2014/15 tanév tavaszi félévében került sor. Az adatfelvétel az Evasys rendszeren keresztül online kérdőíves vizsgálattal történt (N=190). A visszaküldött kérdőívek 24%-os (45 fő) válaszadási hajlandóságot mutattak.

Az oktatói minta kialakítása több lépcsőben történt. Első lépésben a 2013/14 tanév II. félévében és a 2013/14 tanév első félévében sportösztöndíj pályázatot benyújtott és a hallgatói kérdőívet kitöltő különböző sportolási szinten lévő sportolók szakonként megoszlása alapján, az azonos szakon tanuló sportolók száma szerint három kategória került meghatározásra (magas, közepes vagy alacsony sportolói előfordulás). Második lépésben a mintába minden kategóriából öt szak került be úgy, hogy minden kar és szak képviselte megvalósuljon. A különböző karok eltérő számú szakjainak és oktatói létszámának figyelembe vételével a mintába karonként megközelítőleg azonos oktatói csoportok kerültek be. A több szakon tanító oktatók csak egy szak esetében lettek figyelembe véve. Harmadik lépésben a mintába bekerült 15 szak oktatóinak névsorából véletlenszerűen kerültek kiválasztásra az oktatók (N=190), ebből 119 férfi (63%) és 71 fő (37%) nő. Karonként, az oktatók létszámától függően lekérdezésre került a karon tanító oktatók minimum 50%-a. Alacsony oktatói létszám esetén a teljes oktatói csoport a mintába került. A kérdőívek kvalitatív és kvantitatív kérdéseket is tartalmaztak, felajánlva az oktatók részére a szöveges kiegészítések lehetőségét.

3.3.2. A kérdőívek értékeléséhez használt módszerek

A kérdőíves adatfeldolgozás során az adatok jellemzésére leíró statisztikákat, a változók közötti kapcsolatok vizsgálatához többváltozós statisztikai elemző módszereket használtam. Az adatok elemzésénél először leíró statisztikát alkalmaztam az alacsony mérési szintű változókra (nem, évfolyam, kar, sportolási szint, sportág típusa, orientáltság, karrierív, összeegyeztethetőség, tudatosság) és a gyakoriságot, valamint a kategóriák százalékos megoszlását néztem. A magas mérési szintű változókat (tanulmányi eredmény, kreditek teljesítésének aránya, napi-, heti edzésszám és edzésidő, versenyek, mérkőzések száma)

átlaggal – szórással jellemeztem. Az alacsony mérési szintű változók kapcsolatának elemzésére keresztábra elemzéseket végeztem Khí-négyzet próbával.

Ezt követően a magas mérési szintű változók esetében normalitás vizsgálatot végeztem KOLMOGOROV – SMIRNOV teszt alkalmazásával. Amennyiben nem voltak normál eloszlásúak a változók, a további elemzésekhez az ennek megfelelő nem paraméteres próbákat alkalmaztam, a változók közötti kapcsolatot korrelációval vizsgáltam. A magas mérési szintű függő változók és az alacsony mérési szintű független változók közötti kapcsolat feltárására amennyiben a függő változó normális eloszlású volt t-próbát vagy variancia analízist végeztem.

A tanulmányi átlagok és a kreditek teljesítésének arányánál Npar Test segítségével néztem meg, hogy a változók normál eloszlásúak-e. Normál eloszlás hiányában a nekik megfelelő nem paraméteres próbákat használtam. Ha a csoportképző ismerv két változós, MANN – WHITNEY, a három vagy több kategória összehasonlítására KRUSKAL – WALLIS tesztet végeztem (HUNYADI – VITA, 2006; SAJTOS – MITEV, 2007). A statisztikai számításokhoz az SPSS 21 verzióját használtam. A sportolói kérdőívek esetében megvizsgáltam a karrierív és a tanulmányi átlag, valamint a karrierív és az intézményi szabályozások közötti összefüggéseket Khí-négyzet próba segítségével. A mutató alkalmazásának a feltételeként az elvárt gyakoriságot (a kontingencia tábla minden cellájában 5 felett legyen) figyelembe vettem.

A szignifikáns eltérések jelölésére a csillagot, valamint a * $p < 0,05$ jelöléseket alkalmazom. A szignifikáns kapcsolatot $p < 0,05$ esetén fogadtam el. Az eredmények közzététele a módszerekben felvázolt sorrend szerint történik.

4. VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

A vizsgálati eredmények bemutatását a sport strukturális felépítésével kezdem, ahol ismertetem az elmúlt időszak változásait, mely az egyetem Sportkoncepciójának fejlesztésével összhangban a folyamatos fejlődés irányába mutat. Kitérek az egyetemi sportszervezetek működési hátterének bemutatására is, melyek az egyetemmel szorosan együttműködve biztosítanak edzés- és versenyzési lehetőséget az egyetemen tanulmányokat folytató sportolók részére. A tanulás és sport párhuzamos megvalósíthatóságára vonatkozó vizsgálatokból származó eredmények bemutatását ezt követően a sportolók oldaláról közelítem meg. A kutatási dimenziók kialakítását segítő fókuszcsoportos vizsgálat eredményeit - tekintettel arra, hogy feltáró jelleggel végeztem - külön fejezetben tárgyalom. A kutatás hangsúlyos részét képező kérdőíves vizsgálat eredményei és az oktatók lekérdezése során kapott eredmények szintén külön fejezetet képeznek.

4.1. A Debreceni Egyetem Sportstruktúrája

A korábban önálló működésű intézmények egyesítésével és jogutódlásával 2000-ben megalakuló Debreceni Egyetemnek az integrációt megelőző időszakban és az azt követő néhány évben nem volt átfogó programja a sporttal kapcsolatos feladatok koordinálására és végrehajtására. Ebben az időszakban az oktatási feladatok, valamint a szabadidő- és versenysport szervezése a Centrumok⁸ és a Tudományegyetemi Karok (TEK) szintjén valósultak meg.

Az egyetem vezetése 2005-ben a sport területén egy komplex fejlesztési programot indított el, amely 2016-ig folyamatos változásokat és strukturális átalakításokat vont maga után. A folyamat 4 fő szakaszra bontható:

- 1) Sportigazgatóság időszaka (2005-2011)
- 2) Testnevelési Koordinációs Testület (TKT) időszaka (2011-2014)
- 3) Sportközpont időszaka (2014-2015)
- 4) Sporttudományi Koordinációs Intézet időszaka (2015-től)

A sport stratégiai és koncepcionális megközelítésére először 2005-ben került sor. Az új Sportkoncepcióban az egyetem szervezeti átalakításokat hajtott végre és a finanszírozás jobb átláthatóságára vonatkozó intézkedéseket vezetett be. A folyamat során a sporttal foglalkozó

⁸ Centrumok: Orvos-és Egészségtudományi Centrum (OEC), Agrár-és Gazdálkodástudományok Centruma (AGTC).

szervezeti egységeket Sportigazgatóságba integrálta és létrehozott egy önálló egységet, mely a továbbiakban irányította, menedzselte ezen területek működését. A sportigazgatóság létrehozásával a testneveléssel, szabadidősporttal, hallgatói versenysporttal és a minőségi versenyeztetéssel kapcsolatos feladatok központi irányítás alá kerültek, melynek finansiális hátterét egy több forrásból származó központi keret biztosította (NAGY, 2010). Ezek a változások ugyan előrelépésként kerültek értékelésre, azonban a finanszírozás területén további módosítások váltak szükségessé.

A második időszakban a sportról szóló törvény 2011. évi módosítása által biztosított lehetőségekhez való alkalmazkodás és a jobb átláthatóságra való törekvés tette indokolttá 2011-ben a sport struktúrájának újragondolását. Az egyetem a korábban központi irányítás alá vont feladatokat három, jól körülhatárolható területre különítette el úgy, mint az oktatási feladatok (rendszeres testnevelés órák), a szabadidősport, valamint a versenysport lehetőségének biztosítása az élsportoló hallgatók számára (STV, 2011). A sporttal kapcsolatos területek szerkezeti átalakítása következtében a finanszírozása ellenőrizhetőbbé vált és a központi feladatokat ellátó Testnevelési Koordinációs Testület (TKT) működtetése is költségtakarékos megoldásnak bizonyult (BÁCS, 2011). Az új struktúrában a kurzusok meghirdetése központilag történt, de a munkáltatói jogkörök és az oktatással kapcsolatos feladatok hatásköre a Centrumok/TEK Testnevelési és Sportközpontjaihoz kerültek vissza, melyek között az átjárhatóság biztosított volt (DE, 2011a). Az új sportkoncepció értelmében a hallgatói szabadidősport keretein belül megvalósuló bajnokságok szervezésével és lebonyolításával kapcsolatos feladatokat a Hallgatói Önkormányzat (HÖK) látta el. A Magyar Egyetemi - Főiskolai Bajnokságon (MEFOB, Universitas Kupa) és helyi (DE Kupa) versenyeken induló hallgatók versenyeztetését a Testnevelési Koordinációs Testület (TKT) koordinálta és finanszírozta, valamint a HÖK-kel szorosan együttműködve szemeszterenként kiemelt egyetemi szabadidősport sportrendezvényeket szervezett (DE, 2011b).

A versenyzés színtereit tekintve az egyetemre felvételt nyert él⁹ - és versenysportolók¹⁰ számára a Debreceni Egyetem különböző alternatívákat kínál attól függően, hogy milyen szinten kívánják folytatni sportolói pályafutásukat az egyetemi évek alatt. Az élsportolók a városi klubokban vagy korábbi egyesületükben, az amatőr versenysportolók az egyetem

⁹ Élsportoló: sportágában az egyéni csúcsteljesítmény elérésére törekszik, melynek alapján hazai és világviszonylatban a legjobbak között tartják számon.

¹⁰ Versenysportoló: „Versenyszerűen sportoló (a továbbiakban: versenyző) az a természetes személy, aki a sportszövetség által kiírt, szervezett vagy engedélyezett versenyeken, vagy versenyrendszerben vesz részt. A versenyző vagy amatőr, vagy hivatásos sportoló.” (2004.évi I. sporttörvény).

sportklubjában folytathatják sportpályafutásukat. A kimagasló tehetségeknek lehetőségük van arra, hogy az egyetemmel megállapodási szerződést kötött egyesületekben hivatásos sportolóként folytassák pályafutásukat (BÁCS, 2011). A kiemelten tehetséges sportolók számára az egyetem különböző szabályozásaival és intézkedéseivel biztosít lehetőséget arra, hogy az Európai Unió dokumentumokban megfogalmazott sportolói kettős karrier elvének megfelelően össze tudják hangolni tanulmányaikat magas szintű sportteljesítményükkel. Ezek az élsportolók különböző kedvezményekben részesülhetnek úgy, mint sportösztöndíj, egyéni tanrend és vizsgarend, valamint kollégiumi elhelyezés (LENTÉNÉ PUSKÁS, 2012).

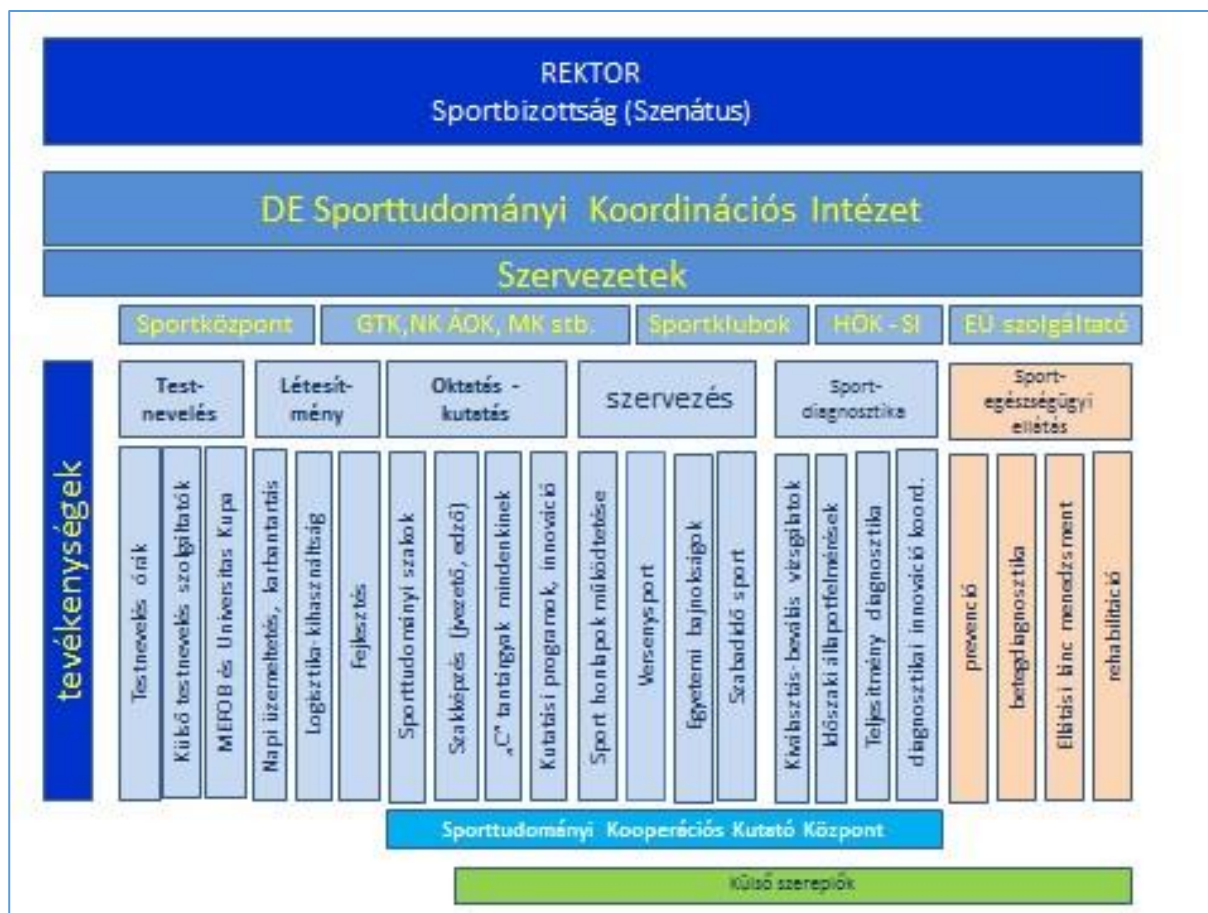
Az amatőr versenysport színtere a DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft (DEAC Sport NK Kft), mely a Debreceni Egyetemmel szorosan együttműködve a város sportéletében az amatőr sport utánpótlás bázisaként szerepel (BÁCS, 2011). Ezzel lehetőséget biztosít a sportolóknak arra, hogy a felsőoktatási intézményben eltöltött időszak alatt az egyetem klubjában sportoljanak tovább, miközben egyetemi diplomát szerezhetnek, mely segíti jövőbeli belépésüket a munkaerő-piacra.

A sporttal kapcsolatos területek újabb átalakítására 2014-ben került sor. A sporttal kapcsolatos feladatok irányítását a Testnevelési Koordinációs Testület helyébe lépő, központi szolgáltató egységként működő Sportközpont vette át, melynek vezetője munkáltatói jogkörrel gyakorolt. Hatáskörébe a testnevelési csoportok munkájának összehangolása mellett a gazdálkodás, az egyetemi testnevelés és sport megszervezése, fejlesztése is beletartozott. Ennek megvalósítását a sport három területének – testnevelés, szabadidősport, versenysport – koordinátorai segítették, a hallgatói szabadidősport rendezvények szervezését a Sportközpont és a Sportiroda közösen végezte. Az oktatási feladatok finanszírozása egy több csatornás központi keretből, a hallgatói szabadidősport hallgatói keretből történt, az egyetemi versenysportot képviselő sportszervezet (DEAC NK Kft) működésének feltételeit egyetemi támogatás, saját bevétel és a TAO¹¹ biztosította. A létesítmények üzemeltetését és fejlesztését továbbra is a Gazdasági Főigazgatóság látta el (DE, 2014).

A Debreceni Egyetem a Sportkoncepció további fejlesztésével a sport területén 2015 szeptemberétől országosan egyedülálló komplex fejlesztési programot indított el. A sport területének szervezeti átalakítását követően Sporttudományi Koordinációs Intézetet hozott létre, mely oktatási-kutatási koordinációs és szolgáltató egységként a különböző sporttevékenységek együttműködése és működtetése mellett koordinálja és segíti az egyetem

¹¹ TAO: sporttámogatási rendszer a látvány-csapatsportok támogatására

sportszervezeteiben megvalósuló versenysportot, a sporttudományi oktatás karokon való fejlesztését, valamint a sporttudományi kutatásokat. Emellett új területként a sportegészségügyi diagnosztikai ellátó és rehabilitációs rendszer kialakításában és működtetésében vállal szerepet a várossal együttműködve (DE STKI¹², SZMSZ¹³, 2015). Az intézményben folyó rendszeres testmozgás és sporttevékenység megszervezését, beleértve a testnevelés oktatását és a szabadidősport szervezését a testnevelés, a mentor program, a versenysport és a képzési koordinátor és a sportiroda vezetőjének segítségével végzi. A létesítmények műszaki üzemeltetése és fejlesztése a kancellária hatáskörébe tartozik (4. ábra).

4. ábra: A Debreceni Egyetem sporttal kapcsolatos tevékenységének működési modellje

Forrás: DE Szolgáltató és Igazgatási Egységeinek Működési Rendje, 2015

4.1.1. Egyetemi sportszervezetek működési háttere

A Debreceni Egyetemen a versenysportot a 2005 előtti időszakban a DEAC, DASE és Medikus Egyesületek képviselték. Az egyetem Sportkoncepciójának elkészítésekor az

¹² STKI: Sporttudományi Koordinációs Intézet

¹³ SZMSZ: Szervezeti és Működési Szabályzat

egyetem vezetése egy olyan struktúrában gondolkozott, amely világos, átlátható és nem utolsó sorban, amelyben a sportolók felkészítésével és versenyeztetésével kapcsolatos feladatok megoldottak és a sportélet mind a három területén előrelépést jelentenek (DE 2011c).

A 2004. évi Sporttörvény sportvállalkozásokra vonatkozó paragrafusa megteremtette a lehetőséget annak, hogy 2006 júliusában megalakuljon a 100% egyetemi tulajdonban lévő, az egyetem központi egyesületeként, gazdasági társaságként működő Debreceni Egyetemi Atlétika Klub (DEAC) Sport Kft. A DEAC Sport Kft megalakulásának legfőbb célja az volt, hogy cégszerű működésével biztosítsa a szakosztályok számára a versenyeztetéshez szükséges feltételeket a támogatások és pályázat útján befolyt összegek produktív felhasználásával. Ez a szervezeti forma megfelelt annak az elvárásnak, hogy a Debreceni Egyetem jogilag irányítása alatt tarthassa saját sportszervezetét és felügyelhesse annak tevékenységét.

A 2006.évi IV. törvény életbelépésével bekövetkező jogszabályváltozások lehetővé tették, hogy gazdasági társaságok is működhessenek nonprofit társaságként, mely lehetőséggel élve cégbírósi bejegyzés alapján a sportszervezet 2008-tól DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft-ként működik tovább. Ennek előnye, hogy a Nonprofit Közhasznúként működő szervezetek támogatásban részesülhetnek – ahol a támogató cégek adóalap csökkentő kedvezményben, a támogatást nyújtó magánszemélyek pedig adókedvezményben részesülnek –, illetve a pályázatok beadásánál szintén feltétel, hogy a szervezet nonprofit közhasznú formában működjön (IV. TÖRVÉNY, 2006). Ennek előnyeit felismerve választotta a sportszervezet ezt a működési formát. A Debreceni Egyetem és a DEAC Sport NK Kft szerződéses kapcsolatban állnak egymással és ennek megfelelően együttműködési megállapodás rögzíti a versenysport működtetésével kapcsolatos feladatokat és kötelezettségeket. Az egyetem biztosítja a közhasznú működéshez szükséges, költségvetésben meghatározott összegű támogatást, valamint támogatja a DEAC színeiben versenyző sportolók sportösztöndíj pályázatát is. A DEAC Sport NK Kft együttműködik az egyetem sportéletének különböző területeivel (testnevelés, szabadidősport, versenysport) és a DEAC Egyesülettel, részt vesz az egyetemi sport-infrastruktúra fejlesztésében, valamint működteti és versenyezteti a DEAC szakosztályait (DE, 2011d). A Sportkoncepció kidolgozásával és bevezetésével egy időben az egyetem megfogalmazta azt az elképzelését, hogy a korábbi, egyetemi kötődésű, magánszemélyek egyesüléseként működő egyesületek (DEAC, DASE) fennmaradjanak és továbbra is működjenek a DEAC Sport NK Kft központi szerepe mellett is (NAGY, 2005). A versenysport ilyen rendszerben történő működtetését indokoltá teszi, hogy a 2004. évi I törvény 16. § (1) - ban megfogalmazott törvényi előírásoknak megfelelően

működő sportegyesületek az amatőr versenysport színtereiként funkcionálnak, ezáltal jelentős szerepük van a 18-23 éves korosztály sportolási lehetőségeinek biztosításában.

2010-ben a sporttal kapcsolatos adótörvények változása kedvező feltételeket teremtett ahhoz, hogy 2011-ben a sport szervezeti átstrukturálására és továbbfejlesztésére kerüljön sor. A sporttörvény által biztosított lehetőséggel élve, melynek értelmében „az egyesület és a tulajdonában álló sportvállalkozás az indulási jogokat egymás között átadhatja” (CLXXII. törvény, 2011), a tulajdonosi viszonyok átalakítását tették lehetővé (BÁCS, 2011). A korábban 100% egyetemi tulajdonban lévő DEAC Sport NK Kft-ben 2011 novemberétől a Debreceni Egyetem 97%-os, a DEAC Egyesület 3%-os tulajdonrészrel rendelkezik. A DEAC Egyesület ebben a szervezeti formában segítséget nyújt a DEAC Sport NK Kft-nek a látványcsapat-sportágak utánpótlás rendszerének működtetéséhez és versenyeztetéséhez, valamint támogatási kérelmet nyújt be az illetékes sportági szövetségekhez a látványsportágakat illetően (DE, 2011d).

A látvány-csapatsportok támogatásáról szóló jogszabályok 2011. június hó 30. napjával léptek életbe. A TAO, amely a látvány-csapatsportágak új finanszírozási rendszere, tulajdonképpen közvetett állami támogatás, melynek lényege, hogy az adózó a társasági adóját a sportban meghatározott területek támogatására fizeti be, sportfejlesztési programokat finanszíroz, melyért cserébe adókedvezményre jogosult. A sporttámogatás ilyen formában hozzájárul a klubok működési feltételeinek javításához azáltal, hogy a versenyeztetéssel járó költségek nem terhelik teljes egészében a sportszervezetet (FAZEKAS, 2011). A sportszervezeteket a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény érinti a legjobban, mely a TAO-n belül 5 finanszírozási területet határoz meg (VÖRÖS, 2012). A DEAC Sport NK Kft, a DEAC Egyesület és a DASE is azon sportszervezetek közé tartozik, amelyek részesedtek a központi finanszírozás ezen formájából, mely a sportszervezetek hatékonyabb működéséhez és gazdálkodásához a pénzügyi forrás egy részét fedezi, a kötelező önrész egy részét a Debreceni Egyetem biztosítja. A TAO pályázat segítségével az egyetemi kluboknál kialakult stabilabb pénzügyi háttér egyben alapul szolgál a tehetséges sportolók tervezhető felkészülési és továbbtanulási feltételeinek biztosításához (LENTÉNYÉ PUSKÁS, 2012).

4.1.2. Versenysportolók az egyetemi klubokban

A Magyar Országgyűlés által elfogadott 2011. évi LXXVIII. törvény értelmében az egyetemi klubban versenyző, hallgatói jogviszonnyal rendelkező amatőr sportolók a sportági szakszövetségek által meghatározott korrig utánpótlás korosztályú versenyzőknek tekinthetők függetlenül attól, hogy melyik versenyrendszerben szerepelnek. A sportági szakszövetségek

versenykiírása szabályozza a bajnoki rendszerben induló, korcsoportokra vonatkozó előírásokat, amelynek alapján a versenyzők nevezése történik.

A Debreceni Egyetemre felvételt nyert azon versenysportolók számára, akik egyetemi tanulmányaik mellett nem a legmagasabb szinten kívánják folytatni sportolói pályafutásukat, a DEAC Sport NK Kft, a DEAC és DASE Egyesületek biztosítják a versenyzési lehetőséget a sportági szakszövetségek által kiírt bajnokságokban, kupákban. A DEAC Sport NK Kft központi szerepe mellett a másik két sportszervezetben működő szakosztályok is fontos színterei az egyetemi sportnak. A Debreceni Egyetemhez kötődő sportszervezetekben 2013-ban 761, 2016-ban 1730 fő igazolt sportoló volt. Felnőtt korcsoportban a 2013-ban mért 296 főhöz képest 2016-ban már 604 fő, utánpótlás korcsoportban 465 főhöz képest 1126 versenyző képviselte az egyesületet. A DEAC tagjai amatőr státuszú sportolók, sportolásuk célja a versenyrendszerben való aktív részvétel. (SÁNDOR, 2010). A Debreceni Egyetem klubjával a versenyzők az egyetemi időszak végéig, a hallgatói státusz meglétének idejéig vannak szerződéses jogviszonyban (SÁNDOR, 2010).

Az utánpótlás korcsoportok indítása és a rendszer felépítése 2011-óta folyamatos. Az öt látvány-csapatsportág közül a DEAC Sport NK Kft-ben, a DEAC Egyesületben és a DASE - ban a labdarúgás, kosárlabda és a kézilabda sportágakban történt meg az utánpótlás rendszer kiépítése, amelyhez 2012-ben a futsal is csatlakozott. Az eredmények azt mutatják, hogy a két legnépszerűbb sportág a labdarúgás és a futsal tekintve, hogy ezen két sportág 25%-kal több sportolónak biztosít versenyzési lehetőséget, mint a további két labdajáték. Ez igazolja az ifjúsági populációk nagymintáin mért sportágválasztási trendeket is (PERÉNYI, 2011; 2013b). A sportolók ebben a két sportágban, 56 csapatban NB I, NB II és megyei szinten versenyeznek. Kosárlabda sportágban 2012-ben kezdte meg működését a Debreceni Kosárlabda Akadémia, mely a Debrecen Városi kosárlabda klubokat, utánpótlás-nevelési egyesületeket felmenő rendszerben, korosztályonként foglalja magába (BECSKY, 2013). Ebben a rendszerben a DEAC Sport NK Kft szerepének megfelelően az egyetemi évek alatt biztosítja sportolói számára a versenyzési lehetőséget. Kézilabda sportágban szintén célként fogalmazódott meg az akadémiai rendszer felépítése, mely megvalósításának első lépéseként 2012-ben elkezdődött az utánpótlás rendszer kiépítése. A látvány-csapat sportágak közül az egyetemi kötődésű kluboknak létesítmény hiányában jelenleg nincs vízilabda szakosztálya, így ezen sportág igazolt sportolói a Debreceni Vízilabda Sportegyesület tagjai.

Annak ellenére, hogy az egyetemhez kötődő sportszervezeteknél az elsődleges cél az utánpótlás bázis fenntartása és bővítése, az egyetemen már végzett, korábban a klubban

sportolók számára lehetőség van felnőtt korcsoportos versenyzőként továbbra is a DEAC színeiben versenyezni.

4.1.3. Intézményi szabályozások, támogatási formák

A Debreceni Egyetem 2005-óta bevezetett intézkedései és szabályozásai lehetőséget teremtenek arra, hogy az Európai Unió dokumentumokban megfogalmazott kettős karrier elvének megfelelően az egyetem mellett a hallgatók folytathassák sportpályafutásukat. A felvételi eljárásban a kimagasló sporteredmény igazolása esetén adott többletponttal az egyetem ösztönözni kívánja a sportolókat arra, hogy élsportolói karrierjükkel párhuzamosan felsőfokú tanulmányokat folytassanak és diplomát szerezzenek. A fiatal sportolók számára ez esélyt jelent, hogy a diplomaszerzés után a társadalom hasznos tagjaivá váljanak és a sportkarrier befejezése után a munkaerő-piaci integrálódás sikeresen menjen végbe. A Debreceni Egyetem más eszközökkel is segíti élsportoló hallgatóit abban, hogy minél magasabb szinten tudjanak teljesíteni egyetemi tanulmányaik alatt. A hallgatói státuszban lévő élsportolók számára a Tanulmányi és Vizsgaszabályzatban (2009) foglaltak szerint lehetőség van egyéni tanrend - illetve vizsgarend szerinti felkészülésre, amely segítséget nyújt ahhoz, hogy a tanórai követelmények teljesítését az edzés- és versenyidőpontokkal sikeresen összeegyeztethessék. Támogatási intézkedések léptek életbe a kollégiumi elhelyezés biztosítása, valamint költségtérítési képzésen tandíjkedvezmény igénylése érdekében is.

A minél magasabb szintű sportélet biztosítása érdekében a kimagasló sportteljesítményt nyújtó hallgatók a Debreceni Egyetem módosított 29/2011. (III.31.) sz. szenátusi határozata alapján évente 2 alkalommal pályázhatnak az egyetem sportösztöndijára. A 2005-óta működő sportösztöndíj rendszer azoknak a sportolóknak nyújt támogatást, akik a tanulmányi követelményeken túlmenően rendszeresen részt vállalnak az egyetem sportéletében. A sportösztöndíjra fordítható összeg minden évben az aktuális hallgatói normatíva teljes összegének 1,5%-a, amely egyedi döntés alapján kiegészíthető. Lehetőség van arra is, hogy az egyetem az állami ösztöndíj támogatáson felül saját bevételből is adjon ösztöndíjat. A Hallgatói Térítési és Juttatási Szabályzatban foglaltak szerint sportösztöndíjra két kategóriában lehet pályázni: élsportolói szinten és egyetemi minőségi sport szinten (DE, 2012). Élsportolói szinten a legmagasabb osztályban szereplő sportolók, felnőtt- és korosztályos válogatottak és az országos bajnokság helyezettjei pályázhatnak. Az elbírálás pontrendszere alapján a felnőtt vagy korosztályos válogatottság, az első-másodosztályban szereplés, az egyetemi, vagy az egyetemmel szerződött klubokban való sportolás mellett döntő szempont az egyetem képviselője a Magyar Egyetemi – Főiskolai Országos

Bajnokságon az adott tanévben. Előnyt jelent az egyetemi sportklubban (DEAC), valamint az egyetemmel megállapodási szerződést kötött egyesületekben történő sportolás.

A sportösztöndíj mellett évente egy alkalommal a kimagasló sportteljesítményt nyújtó hallgatók részére odaítélésre kerül a „Debreceni Egyetem Kiváló Sportolója” cím, mellyel anyagi juttatás is jár, az adományozás évének első napján érvényes minimálbér egyszeres összegének megfelelően. A kitüntetés átadására az adott kar tanévzáró ünnepség kerül sor, a pénzjutalmat a hallgatói juttatási keret terhére ösztöndíj kiegészítés formájában folyósítják.

A sportolók további támogatására 2014-ben egy TÁMOP projekt¹⁴ biztosított lehetőséget. Ennek eredményeként a sportolói kettős életpályamodell megvalósítását segítő mentorprogram került bevezetésre az egyetemen, mely célul tűzte ki a tehetséges élsportolók támogatását a tanulás és sportolás összehangolásában annak érdekében, hogy egyformán sikeresek legyenek mind a tanulás, mind a sportolás terén, és a magas-szintű sportteljesítmény mellett a tanulmányi kötelezettségeiket a lehető legjobb teljesítménnyel tudják abszolválni. A program a Héraklész Csillagprogramban érintett, és/vagy Olimpiai és Universiade sportágak korosztályos és válogatott sportolóinak, és/vagy az Egyetemi Világbajnokságon érmet szerző aktív, nappali tagozatos sportolóknak nyújt segítséget az egyetemi időszak alatt. A mentorprogramba bekerülő sportolók kérvényezhetik az egyéni vagy kedvezményes tanrend szerinti képzés biztosítását, valamint a rugalmas vizsgarendet, melynek előnyös elbírálása a kari szabályozás figyelembe vételével történik. Igény esetén a sportolási előmenetel biztosítása érdekében lehetőség van előnyös kollégiumi elhelyezés biztosítására. A mentoráltak tanulmányi munkáját egy mentor és egy tutor segíti, valamint a mentorprogramban résztvevő sportolók részére egészségügyi tanácsadást és egyéb szakmai segítséget is biztosít a Debreceni Egyetem.

A Debreceni Egyetem Sportkoncepciójában megfogalmazott céloknak megfelelően változó struktúra azt a célt szolgálja, hogy az egyetem folyamatosan alkalmazkodva a lehetőségekhez és igényekhez biztosítsa a fejlődést és előrehaladást a sport területén.

Dolgozatom további részében fókuszcsoportos és kérdőíves vizsgálat segítségével kívánom bemutatni a sportolók véleményét a diploma megszerzésével és ezzel párhuzamosan a

¹⁴ TÁMOP-4.1.2.E-13/1/KONV „B” komponens pályázat: a Társadalmi Megújulás Operatív Program „Sport a felsőoktatásban”.

sportolói karrierben kitűzött célok elérésével, valamint a szabályozási elemek alkalmazásának lehetőségével kapcsolatosan.

4.2. Fókuszcsoportos vizsgálat eredményei

A későbbi vizsgálati dimenziók feltárása érdekében fókuszcsoportos vizsgálatot végeztem a tanulmányok és az élsport párhuzamos megvalósíthatóságáról alkotott szubjektív vélemények és tapasztalatok megismerése céljából. A kapott kvalitatív eredmények a kérdőív fejlesztés alapját képezték. Az adatfelvétel során hozzáadott értéként jelentek meg a kérdőíves vizsgálatot jó példákkal magyarázó tapasztalatok, melyeket együttesen a következő alfejezetekben mutatok be. A szisztematikus elemzés értékelését a szituációs és tematikus tényezők vizsgálata alapján végeztem.

4.2.1. A tanulás és sport összehangolásának lehetősége a Debreceni Egyetemen

A vizsgálat két csoportban zajlott. A video- és hanganyagban rögzített szituációs tényezők elemzése azt mutatta, hogy a kezdeti feszültség a bemutatkozást követően hamar oldódott és a vizsgálati alanyok nyitottabbá váltak. A téma érdekességének és a személyes érintettségnek köszönhetően a kialakult interaktív beszélgetés összege, bizalmas légkörben zajlott, melynek eredményeként a sportolók nyíltan vállalták véleményüket és megosztották gondolataikat. A beszélgetés menetét nem befolyásolta az a tényező, hogy a résztvevők többsége személyesen nem ismerte egymást, ennek ellenére is egy szabad véleménynyilvánítást lehetővé tevő beszélgetés alakult ki.

A beszélgetés menete folyamatos volt annak ellenére, hogy a csoportban voltak visszafogottabb, kevesebb szóval megfogalmazó sportolók is. Az első csoportban jellemző volt a női hallgatók dominanciája, a férfiakhoz képest a nők nagyobb előfordulással (221 hozzászólásból 139 esetben) és bátrabban fogalmazták meg gondolataikat. Ez a csoport dinamikáját is befolyásolta függetlenül attól, hogy a tanulmányokat tekintve hányad éves sportolóról volt szó.

Az első vizsgálati csoportban a domináns hallgató egy negyed évfolyamos, felnőtt válogatott kerettag sportolónő volt, aki valószínűleg a legtöbb tapasztalattal rendelkezik az adott témával kapcsolatosan. Az érintett kérdéseket illetően határozott véleménye volt, melyet rendkívül pontosan és intelligensen fogalmazott meg. Jellemző volt rá a céltudatosság mind a sport, mind a tanulmányokat illetően. Hasonló tulajdonságok figyelhetők meg a másik két női sportolónál is, akik szintén aktívan részt vettek a beszélgetésben. A csoport legvisszafogottabb tagja egy egyéni sportágat űző férfi hallgató volt, ami egy érdekes

kettősséget mutat a sportága jellege (küzdősport) és a sportág által közvetített értékek (önfegyelem, higgadtság) között.

Figyelemre méltó volt az első éves hallgatók tudatossága és intelligens véleménynyilvánítása a pályafutásuk, jövőjük szempontjából meghatározó tényezőkkel kapcsolatosan. Az egyéni - és csapatsportágak képviselőinek hozzászólásait tekintve többségében az egyéni sportolók nyilvánultak meg (221/167), ami összefügghet azzal, hogy az egyéni sportolók felül reprezentáltak voltak a mintában. Az első három legtöbbször megszólaló sportolónő egyéni sportágot űz, kettő felsőbb éves, egy pedig első évfolyamos volt.

Ebben a heterogén csoportban a sportági diverzitás és eltérő sportolási szintek ellenére a sportágak képviselői hasonló tapasztalatokat fogalmaztak meg a tanulás és a sport párhuzamos megvalósításával kapcsolatosan. Az adatfelvétel során komolyabb viták nem alakultak ki. Véleményük, tapasztalatuk bár esetenként eltérő volt, de ezek nem voltak konfliktusok forrásai.

A második csoportban többségben voltak a felsőbb éves hallgatók, illetve megfigyelhető volt a felnőtt- és korosztályos válogatott sportolók dominanciája, ami a kérdésekre adott válaszokban is érzékelhető volt. A sportolók ebben a csoportban hosszabban beszéltek egy témával kapcsolatosan, kevésbé voltak jellemzőek a rövid párbeszéddek. Ezt mutatja a hozzászólások alacsonyabb száma (120), ami fele volt az első csoporténak. A domináns személyiség egy szintén felsőbb éves, felnőtt válogatott egyéni sportoló volt, aki bár kevesebb alkalommal vett részt a beszélgetésben, egészen hosszan fejtette ki véleményét. Jellemzően ezen a napon is a női sportolók nyilatkoztak meg többször, bár nem volt akkora mértékű az eltérés férfiak és nők megszólalása között, mint az első csoportban. A beszélgetés során megfigyelhető volt, hogy adott problémát többen többféleképpen közelítettek meg, mely a csoport tagjai számára tanulságosak voltak.

Az átirat tematikus elemzése alapján úgy tűnik, hogy a megkérdezett sportolók tisztában vannak a korábban AQUILINA (2013) által feltárt jellemzőkkel, mely szerint egy élsportoló pályafutásának végét elég nehéz előre meghatározni tekintettel a sport befejezésének időpontjára hatással levő tényezőkre.

A sportolók válaszai azt tükrözték, hogy lehetőségeiket feltérképezve konkrét terveik vannak nem csak a sportolói karrierjükre, hanem a jövőbeli civil életükre vonatkozóan is. Kifejtették, hogy a sportolói karrier egyetemi időszakkal egybeeső szakaszában előfordulnak olyan helyzetek, amikor dönteniük kell és meg kell határozniuk a prioritást a sport és a tanulmányok viszonylatában, ugyanakkor az is világossá vált, hogy törekednek a tanulás és a sport egyensúlyának megtartására. A vizsgálatban résztvevő válogatott szintű, Világ- vagy Európa -

bajnok sportolók többsége úgy nyilatkozott, hogy jelenleg a sportra helyezik a hangsúlyt, de emellett számukra is fontos, hogy a tanulmányok terén is helyt álljanak.

Az egyik többszörös világbajnok sportoló jelenleg a sporthoz igazít mindent, sportágában a legjobb eredmény elérését tűzte ki célul, ennek rendeli alá egyéb tevékenységeit. Véleménye szerint – tekintettel a sportolói karrier viszonylagos rövidségére – ebben az időszakban kell a legtöbb energiát befektetnie ahhoz, hogy sikereket érjen el. Emellett azonban tudatosan alakítja tanulmányait is annak érdekében, hogy az egyetem által támasztott követelményeket teljesíteni tudja.

A vizsgálatban résztvevők között voltak olyan sportolók is, akik pályafutásuk vége felé közelednek, vagy a sportágukban már nincsenek előremutató céljaik. Ezek a sportolók elmondták, hogy jelenleg már a tanulmányaikra koncentrálnak amellett, hogy a sportolói karrierjüket továbbfolytatják, amíg a befejezés mellett nem döntenek.

A választott tanulmányi szak több sportolónál is kritikus pontként jelenik meg. Úgy tűnik, hogy a sporthoz közeli szakokon kevesebb kihívással kell a sportolóknak megküzdeniük (LENTÉNÉ PUSKÁS – PERÉNYI, 2014). A csoport tagjai azt is megfogalmazták, hogy véleményük szerint a sportági sajátosságok, a sportolási szint, az ebből következő napi/heti edzésszámok és a sportág jellege (egyéni vagy csapatsport) is jelentősen befolyásolják a két terület összehangolásának eredményességét. A csapatsportolók véleménye szerint nehéz összeegyeztetni a tanulást és az élsportot a magas edzésszám és a hétvégi mérkőzésekre való utazások miatt. Meglátásuk szerint csak szigorú időbeosztással oldható meg a két terület egyensúlyban tartása. Előfordul, hogy a két óra közötti szünetet is kihasználva végzik el a kondicionáló edzést, vagy az előadásokról hiányoznak az edzés érdekében. Az egyéni sportolók egyike hasonló gondolatot fogalmazott meg:

„Mióta magasabb szinten sportolok, azt gondolom, hogy mindenre kihat a célszerűség és a tervszerűség. Például listát írok, az elvégzett dolgokat pedig kipipálom, így élek” (19 éves korosztályos és felnőtt válogatott atlétanő).

A sportolónő kifejtette, hogy tudatosan kell szerveznie az életét, minden percet, szünetet ki kell használnia arra, hogy a tanulmányi követelményeket teljesíteni tudja. Elmondása szerint a versenysportból fakadó maximalizmusa általában a tanulásra is kiterjed és ott is törekszik a minél jobb eredmény elérésére.

A két területnek az egyensúlyban tartása tehát jó időbeosztást igényel. Szintén egy jó példa erre az „időtükör” állítása, mely segítheti a sportolót, hogy napi időbeosztásában megtalálja azokat a pontokat, amelynek átgondolása hatékonyabbá teheti a feladatok ellátását.

„Sikerült egy olyan beállított rendszert készíteni, amely alapján időben lefekszem, korán kelek, reggel megcsinálom az első edzésemet, utána intézem egyéb dolgaimat, délután a második edzés következik. A köztes időt tanulással, munkával töltöm, vagy arra fordítom, amire szeretném” (25 éves triatlonozó férfi sportoló).

A tanulás és a sport összehangolása érdekében tett erőfeszítések gyakran eredményezik az élet egyéb területeinek, köztük a társas kapcsolatok háttérbe szorulását. A sportolóknak kevés idejük marad a tanulás és a sport mellett a családi és baráti kapcsolatok ápolására, amiről az egyik sportoló így nyilatkozott:

„Fontos lenne a családi és barát kapcsolatok ápolása, mert könnyen egyedül marad az ember, ha csak a sportra koncentrál. Erre azonban nem minden esetben marad idő és energia.”(25 éves, tízszeres világbajnok sportoló).

A beszélgetések során megfogalmazott vélemények alapján úgy tűnik, hogy a sportolók erőfeszítéseket tesznek a sportolói és diák szerepvállalásuk egyensúlyban tartása érdekében. Azoknál a sportágaknál, ahol az edzésidő rugalmasan alakítható, a két terület egyensúlyban tartása kevesebb nehézséget jelent. A vizsgálatban résztvevő sportolók abban egyetértettek, hogy ennek sikeres megvalósítása tudatosságot igényel, áldozatokkal jár és szükség van összehangolási stratégiákra is.

4.2.2. A felsőoktatási intézmény szerepe a karriercélok megvalósításában

A sportolói karrierre hatással lévő külső tényezőkkel és a felsőoktatási intézmény szerepével kapcsolatosan a sportolók úgy vélték, hogy a két terület egyensúlyban tartásához szükség van a Debreceni Egyetem által biztosított intézményi háttérre, ezen belül a velük kapcsolatban lévő oktatóknak, hallgatótársaknak a támogatására, illetve a sportoló egyesületének, közvetlenül is az edző személyének együttműködésére (LENTÉNÉ PUSKÁS – PERÉNYI, 2014). Ezek egységet alkotva, komplex módon befolyásolhatják az élsportolói pályafutás alakulását az egyetemi időszak alatt. A megkérdezett sportolók az esetek többségében úgy véli, hogy az egyetem által nyújtott támogatási eszközök hozzájárulnak kettős vállalásuk teljesítéséhez. A válaszok azt tükrözték, hogy a sportolók pozitívan ítélik meg az egyetem által biztosított támogatási formákat, melyek közül az egyéni tanrend és vizsgarend biztosítja számukra tanulmányi téren a sikeres előrehaladást. A válaszok alátámasztották, hogy a tanulmányi kötelezettségek teljesítését támogató intézkedéseknek fontos szerepük van a tanulás és a sport párhuzamos megvalósításában.

Az elő-vizsgálat ugyanakkor rámutatott arra is, hogy vannak olyan korosztályos válogatott vagy válogatott szintű sportolók, akik nem minden esetben, vagy egyáltalán nem élnek az

említett lehetőségekkel. Ez vélhetően a sportág jellegével kapcsolatos figyelembe véve, hogy az egyéni sportolók elmondása alapján ők könnyebben tudják edzéseiket a tanulmányokhoz igazítani. Úgy tűnik, hogy a csapatsportágaknál sokkal nagyobb kihívásokkal kell a sportolóknak megküzdeniük, mely a rugalmasan nem alakítható, állandó edzésidőhöz és a csapattársakhoz történő alkalmazkodásból fakad. A kevesebb edzésszámmal dolgozó sportolók esetében az látszik igazolódni, hogy náluk ez a kérdéskör kevésbé jelentkezik hangsúlyosan.

A támogatási formák igénybevétele a sportolók véleménye szerint a választott tanulmányi szakkal is kapcsolatot mutat. A sportolók felvetették, hogy rendszeres óralátogatást és a gyakorlatokon való kötelező részvételt igénylő szakok esetében nagyobb nehézséggel kell megküzdeniük, mely a szabályozási elemek igénybevételét teszik szükségessé. A szabályozási elemek közül az egyetem által biztosított sportösztöndíjat, mint a sport területén nyújtott kiemelkedő teljesítmény elismerését mindannyian pozitívan ítélték meg. Elmondásuk szerint nagy segítséget jelent számukra és hozzájárul a versenyzési költségeik finanszírozásához.

A beszélgetés során a sportoló hallgatókkal kapcsolatban lévő oktatók szerepe is említésre került. A sportolók benyomásai és tapasztalatai alapján azok az oktatók, akik ismerik a sportolókat vagy adott esetben maguk is sportoltak vagy sportolnak, sok esetben megértőbbek velük szemben megkönnyítve ezzel tanulmányi kötelezettségvállalásuk teljesítését. Ugyanakkor a sportolók azt is kifejtették, hogy kevés esettől eltekintve az oktatók nem ismerik a kurzusukon résztvevő élsportolókat, sportban elért eredményeiket, sportágukat és nem rendelkeznek elégséges információval a kettős vállalásukból fakadó nehézségeikkel kapcsolatosan sem. Ezért fordulhat elő, hogy az oktató nem veszi figyelembe a sportoló sportbeli elfoglaltságát, versenyen való részvételét, megnehezítve ezzel a feladatok teljesítését. Erre utalt az egyik egyéni sportoló, akinek volt már negatív tapasztalata az egyik oktatójával, aki az órán fáradtságát látva megszegyenítette. Ez véleménye szerint annak a következménye, hogy az oktatója nem volt tisztában élsportolói kötelezettségeivel, az ezzel járó napi több órás edzésekkel. Ez a tapasztalat azonban csak jobb teljesítményre motiválta az órákon.

A beszélgetés során felvetődött, hogy az oktatók sportolókhöz való hozzáállását befolyásolhatja az oktató és a sportoló közötti személyes kapcsolat és az oktató személyisége is. A sportolók meglátása szerint a választott szaknak és a tantárgynak is fontos szerepe van abban, hogy az oktatók milyen szinten tudják támogatni őket. Az élsportolókkal szemben támasztott követelmények megegyeznek azzal, amit nem sportoló hallgatótársaiknak teljesíteniük kell a tanulmányi időszak alatt, az egyetem és az oktatók által biztosított

kedvezmények csak ezek időbeli megvalósítását segítik. A beszélgetés során felvetődött, hogy ennek gyakorlati végrehajtása a sportolóktól is megkövetel egyfajta felelősségvállalást és elkötelezettséget iskolai tevékenységük iránt.

„Az oktató elmondja a feltételeit, amit én próbálok természetesen tartani, mert ha ő adott idő kedvezményt, akkor próbálok én is igyekezni és jól hozzáállni a dolgokhoz” (25 éves utánpótlás világranglista második helyezett sportoló).

A sportolók elmondták, hogy a tanulmányi előmenetelhez a hallgatótársak is segítséget nyújthatnak jegyzetekkel, tételek átadásával, esetenként közös tanulással. A sportolók úgy érzik, hallgatótársaik tisztelik őket, felnéznek rájuk, ennek ellenére baráti kapcsolatok az eltérő időbeosztásnak és érdeklődési körnek köszönhetően általában a sporton belül alakulnak ki. A hallgatótársakkal kialakított kapcsolat ezen kívül a kurzusokon résztvevő csoport létszáma által is befolyásolt. Kisebb csoportlétszám esetében úgy tűnik, könnyebben alakulnak ki ismeretségek, több információval rendelkeznek egymásról a csoporttársak, mely segíti a közvetlen kapcsolatok kiépítését.

A beszélgetés során körvonalazódott, hogy a tanulás és a sport összehangolására vonatkozó törekvésekre a sportegyesület, közvetlenül is az edző személye hatással van. Az élsportolók sportban elért sikereit, előrehaladását többek között edzőjük és a sportegyesület támogatása befolyásolja. A megkérdezett sportolók hangsúlyozták, hogy különösen fontos a felsőoktatásban tanulmányokat folytató élsportolóknál egy kölcsönös elfogadáson és bizalmon alapuló kapcsolat kialakítása sportoló és edző között, amely biztosítja a tanulmányok és az élsport összehangolásának támogatását. A sportolók közül többen is úgy nyilatkoztak, hogy az edzők többsége pozitívan áll hozzá és támogatja a sportolókat kettős vállalkásuk teljesítésében. Ez megmutatkozik az edzéseknek a tanulmányi kötelezettségekhez, tanórákhoz történő rugalmas igazításában, amennyiben ez megvalósítható, vagy az edzéslátogatásra vonatkozó engedményekben. A megkérdezett sportolók edzői között van igazi nevelő is, akik személyes tapasztalatai alapján felhívja a figyelmet a sportban rejlő rizikófaktorokra és a tanulás fontosságára.

„Az edzőm mindig mondja, hogy nem ez lesz az életünk, tehát addig kell ezt csinálni, amíg bírjuk és szeretjük, de utána úgyis dolgozni kell. Ő mindig azt mondja, hogy tanulni sportolás mellett is lehet” (másodéves felnőtt válogatott, Világ-és Európa-bajnok sportolónő).

Csapatsportágak esetében az állandó edzésidők, a csapattagok létszáma és különbözősége miatt az edzők kevesebb mozgásteret tudnak biztosítani sportolóik számára a rugalmas megoldások megvalósításához. A tanulmányi kötelezettségek miatt esetlegesen kevesebb

edzésen résztvevő sportoló a következő mérkőzésen kikerülhet a kezdő keretből. Ennek áthidalásához a csapatsportolók inkább élnek az egyéni tanrend lehetőségével, mely biztosítja a közös edzéseken való részvételt.

4.2.3. A sportolói karrier hosszát befolyásoló tényezők

A sportolókkal folytatott beszélgetés alapján úgy tűnik, hogy a sportolói karrier alakulásával összefüggésben lényeges elemként jelenik meg az érettségi és a továbbtanulás körüli időszak attól függően, hogy a sportoló milyen hosszú távú célokat fogalmazott meg. Felvetődött, hogy ez vízválasztó lehet az élsportolóknál tekintettel arra, hogy ebben az időszakban a tanulás előtérbe kerülhet a sporttal szemben, mely esetenként a sportkarrier befejezését is jelentheti. Meghatározó tényezőként említették a sportolók a családot, a szülők támogatását, illetve a párkapcsolatot is. Ezek mellett a sportág támogatottsága, a sportból történő megélhetés lehetőségének mérlegelése szintén befolyásolhatja a sportolóknak a pályafutásuk befejezésére vonatkozó döntését. A vizsgálati csoport résztvevőinek véleménye szerint a sportág jellege is meghatározó. A különböző sportágaknál különböző életkori szakaszra tehető a sportpályafutás csúcsa, az egyéni csúcsteljesítmény várható ideje. Elmondásuk szerint a sportágak közül például tornában, korcsolyában a sportági követelmények eredményeként a sportpályafutás csúcsa egész korai időszakra tehető. Más sportágak esetében, mint például hosszútávfutás, vívás, tollaslabda, ez egy későbbi életkori szakaszra tolódhat ki. Az egyik maratoni futó megfogalmazta, hogy az ő sportágában a csúcsteljesítmény 27-32 éves kor között a legoptimálisabb.

Egy korosztályos válogatott atlétanő megemlítette a szülés utáni visszatérés lehetőségét is az élsport világába. A sportolók véleményükben fontosnak ítélik meg továbbá az egyéni adottságot is, melyről az egyik állóképességi sportágat űző férfi sportoló így nyilatkozik:

„A sportolói pályafutás időtartama függ az alkattól illetve a keringéstől, a regenerálódási képességtől, de még nagyon fontos lehet talán az is, hogy a sportolás kezdetétől hogyan volt felépítve a sportkarrier.”

Az élsport sajátosságai közül az adott sportág versenydőszaka, a világversenyekre való felkészülés, a tanulmányok terén pedig elsősorban a vizsgaidőszak befolyásolhatja a sportolóknak az adott időszakra vonatkozó céljait. Egy tízszeres világbajnok férfi sportoló hozzászólásában a következőket fogalmazta meg:

„Nekem időszakonként változnak a céljaim. A vizsgaidőszakban a vizsgák az elsődlegesek, de az edzéseket nem olyan szinten elhanyagolva, ami a későbbiekben hátrányomra lehetne. A

Világ bajnokságra való felkészülés során a múlt évben egyértelműen minden az edzés mögött volt.”

Egy másodéves felnőtt válogatott, Világ-és Európa-bajnok sportolónő a félévenként felvett tárgyak számát igazítja a sportág versenyzidőszakához:

„A második félévben kevesebb tárgyat vettem fel, mert a vizsgaidőszak pont akkor van, amikor a legfontosabb az edzésidőszak is, utána van a világverseny és akkor nem hagyhatok ki egy edzést se.”

A sérülés, amely rizikófaktorként jelenik meg a sportolói karrierben és befolyásolja annak alakulását, az egyik legfontosabb a sportolók véleménye szerint. A vizsgálatban résztvevő élsportolóknak az elkövetkezendő 5 évre határozott céljaik vannak, öt éves terveik között a Riói Olimpián való szereplés, Világ-, és Európa-bajnokságon és egyéb nemzetközi versenyeken dobogós helyezés elérése is szerepel. Emellett azonban figyelembe véve az esetleges sérülés lehetőségét, tudatosan készülnek a sportpályafutás befejezését követő időszakra. A sportolók határozottan emellett foglaltak állást, hogy szükséges rövid - és hosszú távú célokat is megfogalmazniuk, melyek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a sportpályafutás végét követően az élet egyéb területein is helyt tudjanak állni.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálat nyitott és rugalmas kérdései hozzájárultak azoknak a kutatási dimenzióknak a feltárásához, amelyek a sportolók és oktatók számára kifejlesztett kérdőívbe beépítésre kerültek.

A beszélgetések magyarázó jellegű eredményei alapján úgy tűnik, hogy a tanulás és a sport egyensúlyának megteremtése fontos a sportolók számára, ennek eredményes megvalósítása a sportág jellegével, a sportolási szinttel és az ezzel feltételezhetően összefüggésben lévő sporttevékenységre fordított idővel mutathat kapcsolatot. A legmagasabb szinten sportolók esetenkénti véleménykülönbsége felvetette olyan minta lekérdezésének szükségességét is, amelyben koncentráltabb a világélvonalába tartozó sportolók aránya. A sportolók által megfogalmazott vélemények továbbá arra is rávilágítottak, hogy a tanulás és a sport összehangolásának sikerességét az előbb említett tényezőkön kívül a tanulmányi szak, a tantárgy követelményrendszere és a sportolókkal kapcsolatban lévő oktatók és hallgatótársak hozzáállása is befolyásolhatja. Ez indokoltta tette a sportolókkal kapcsolatban lévő oktatók véleményének és tapasztalatainak feltérképezését is. A kérdőíves vizsgálat eredményei a következő fejezetekben a három vizsgált csoporton keresztül kerülnek bemutatásra: (1) Debreceni Egyetem sportolói; (2) Universiadén részt vett sportolók; (3) Debreceni Egyetem oktatói.

4.3. A debreceni sportolók kérdőíves vizsgálatának eredményei

A kérdőíves vizsgálat eredményeinek ismertetését a vizsgálatok tartalmának megfelelően építettem fel, melyeket külön alfejezetekben mutatok be. A Debreceni Egyetem sportolóinál az eredmények értékelése az egyetemhez és a sporthoz köthető változók mentén történt. A tanulás és a sport összeegyeztethetősége és a prioritás változása alfejezetben a sportolók szubjektív megítélése és az objektív eredmények alapján mutatom be az összefüggéseket. A tanulmányi teljesítmény vizsgálata részben ismertetem a tanulmányi átlag és a kreditek teljesítésének alakulását a korábban meghatározott változók mentén. Külön alfejezetben tárgyalom a sportolásra és tanulásra fordított idő összefüggéseit. Dolgozatom egyik legfontosabb részében bemutatom a sportolói karrier irányának alakulását a Debreceni Egyetem legmagasabb szintű sportolóinál. Külön tárgyalom a sportolók kettős vállalásának teljesítésében az intézményi szabályozások szerepét, az eredmények segítségével bemutatom e szabályozási elemek szubjektív megítélését és objektív igénybevételét. A sportolókat körülvevő környezet szerepét az oktatókkal és hallgatótársakkal való kapcsolat alapján ismertetem.

Az Univeriadén részt vett sportolók körében végzett kérdőíves vizsgálat szintén egy fontos fejezete dolgozatomnak. Tekintettel arra, hogy a Debreceni Egyetem sportolói mintájában kevés volt a nemzetközi szintű sportoló, ezért a legmagasabb sportolási szinten lévő csoport elemzésével komplexebb képet adhatok a sportolók kettős vállalásának összefüggéseiről.

Az oktatói véleményeket feltáró fejezetben kerül bemutatásra a tanulás és élsport párhuzamos megvalósíthatósága, valamint az intézményi szabályozások szerepe az oktatók véleménye alapján. A számszerű eredményeket táblázatokban mutatom be, egyes eredményeket a szemléletesebb bemutatás érdekében diagramokon ábrázoltam.

4.3.1. A tanulás és sport összeegyeztethetőségének bemutatása

A felsőfokú tanulmányokat folytató élsportolók esetében az egyik legfontosabb kérdés a sportolói karrierre és a tanulmányi előmenetelre vonatkozó célok összehangolása az egyetem által támasztott követelményekkel. Ezért célom volt feltárni a tanulmányok és az élsport összeegyeztethetőségét és a prioritás alakulását az egyetemi időszak alatt.

A tanulást és a magas-szintű sporttevékenységet a debreceni sportolók 71%-a (110 fő) teljes mértékben, 24,5%-a (38 fő) csak részben tartotta összeegyeztethetőnek, 4,5% (7 fő) szerint azonban ez nem megvalósítható. Ez az eredmény hasonlóságot mutat STÉBER (2012) egy korábbi, élsportoló labdarúgók mintáján végzett kutatásának eredményével, amelyben a megkérdezett sportolók többsége (82%) összeegyeztethetőnek tartotta a tanulást a profi

labdarúgással. Az általa vizsgált mintában, a debreceni sportolókhoz hasonlóan, szintén alacsonyabb volt azoknak az aránya (18%), akik ezt nem tartották megvalósíthatónak.

A társadalmi nem kategóriája mentén végzett elemzés eltérő mintázatot mutatott a tanulás és a sport összeegyeztethetőségének megítélésében. A két terület követelményeinek összehangolását a férfi sportolók többen gondolták teljes mértékben megvalósíthatónak (74,8%, 83 fő), mint a nők (61,4%, 27 fő). Ugyanakkor a nők magasabb arányban (34,1%, 15 fő,) ítélték részben összehangolhatónak a tanulást és a sportot a férfiakhoz képest (20,7%, 23 fő). Érdekes eredmény, hogy mindkét nem esetében a sportolók mindössze 4,5%-a nyilatkozott úgy, hogy a két terület nem összeegyeztethető. Az eredmények szerint igaz, hogy a férfiak és a nők többségükben megvalósíthatónak tartották a párhuzamosságot, de a két nem arányai között látható eltérés volt, mely azonban nem mutatott szignifikáns eltérést.

A tanulmányi időszakra vonatkozó elemzés szerint a két területen való sikeres előrehaladást az első évfolyamos hallgatók 64,1%-a (25 fő), a második évfolyamos hallgatók 78,8%-a (25 fő) és a harmadévesek 78,9%-a (30 fő) ítéli teljes mértékben összeegyeztethetőnek. Ugyanakkor, az első évfolyamhoz képest (35,9%, 14 fő) alacsonyabb volt azoknak az aránya a másod- és harmadévesek körében, akik csak részben tartották összeegyeztethetőnek a tanulást és a sportot. Másodévesen a sportolók 18,2%-a (6 fő), harmadévesen 15,8%-a (6 fő). Kismértékű emelkedést mutatott a kettős vállalás teljesítését elutasítók száma (3% és 5,3%) ahhoz képest, hogy az első évfolyamon nem volt ilyen hallgató. Ez arra enged következtetni, hogy az első év után a sportolók megismerkedve az egyetemi rendszerrel többek között megtanulják, hogyan tudják a két területet összehangolni. A tanulmányi időszak negyedik, ötödik évében járó sportolók véleményében vélhetően már tapasztalati tényezők is közrejátszhatnak (összehangolási stratégiák, időmenedzsment, szabályozási elemek, támogatási formák felhasználása, prioritások meghatározása). Ezzel kapcsolatosan valószínűsíthetően a sportolói karriert befolyásoló döntéseket is meg kellett már hozniuk annak érdekében, hogy kettős vállalásukat teljesítsék. A negyedik évfolyamon még a sportolók 71%-a (22 fő), az utolsó évben a mintában szereplő végzős hallgatóknak már csak fele (7 fő) tartotta teljes mértékben megvalósíthatónak a tanulás és sport összehangolását. Az utolsó évben az előző évfolyamokhoz képest 35,7%-ra (5 fő) emelkedik azoknak az aránya, akik már nem gondolták megoldhatónak a két terület párhuzamosságát.

A sportolók szubjektív véleménye alapján az első négy évfolyamon még növekvő tendenciát mutatott az összeegyeztethetőség megítélése, azonban a mester tanulmányok végéhez és a diplomaszerezéshez közeledve változás tapasztalható a sportolók véleményében, a hangsúly

feltételezhetően már a civil életre való felkészülésre helyeződik át. Az elemzés során tapasztalt eltérések nem mutattak szignifikáns különbséget az évfolyamok között.

Felmerült a kérdés, hogy a karok eltérő követelményrendszerét figyelembe véve hogyan vélekednek a sportolók a két terület összehangolhatóságáról. A sportolók többsége a legtöbb karon teljes mértékben összeegyeztethetőnek tartotta a tanulást és a sportot, ettől eltérő véleménye az orvosi karok sportolóinak volt, akik között kevesebben voltak azok, akik teljes mértékben (26,9%, 7 fő), többen, akik részben tartották összeegyeztethetőnek a két terület (69,2%, 18 fő). Ez valószínűsíthetően a képzés sajátos követelményrendszeréből fakad. Érdekes eredmény, hogy a Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Karon a sportolók azonos arányban vélik úgy (50-50%), hogy a tanulás és a sport teljes mértékben vagy részben, de összeegyeztethető. Ezen a karon olyan sportoló nem volt, aki ezt nem tartotta megvalósíthatónak. A legmagasabb arányban a Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési (86,8%, 46 fő) valamint az Informatikai Karon (84,5%, 11 fő) gondolták összehangolhatónak a két területet a sportolók. A választott szak úgy tűnik, befolyásolja azt, hogy a tanulmányi és a sportbeli követelmények összeegyeztethetőségét a sportolók milyen mértékben tartották teljesíthetőnek.

A sportág jellege szerint tovább elemezve a kérdést, az egyéni- és csapatsportolók között is többségben voltak azok, akik szerint összeegyeztethető a felsőfokú tanulmány az élsporttal. Érdekes eredmény ugyanakkor, hogy a mintában lévő csapatsportolók magasabb arányban tartották teljes mértékben összehangolhatónak a két területet (72,3%, 81 fő), mint az egyéni sportolók (67,4%, 29 fő). Ez az eredmény eltér a feltáró vizsgálat során a legmagasabb szintű sportolók által megfogalmazottakkal, miszerint az egyéni sportágban könnyebben alakítható az időbeosztás, melynek következtében kevésbé jelent problémát a két területen történő párhuzamos előrehaladás. Az egyéni sportolók valamivel magasabb arányban ítélték meg a két területet részben összeegyeztethetőnek (25,6%, 11 fő), mint a csapatsportolók (24,1%, 27 fő). Alacsony volt azon sportolóknak az aránya, akik egyáltalán nem tartották megvalósíthatónak a tanulás és sport párhuzamát. Az eredmények arra világították rá, hogy a csapatsportolók 4,9%-kal többen ítélték meg a két terület párhuzamos vezetését teljes mértékben teljesíthetőnek, a részben összeegyeztethető kategóriánál a két csoport véleménye hasonló képet mutatott, azonban a vélemények közötti eltérés nem tekinthető szignifikánsnak.

A sportolási szint szerint végzett vizsgálat azt mutatta, hogy a két terület összehangolásában a legnagyobb kihívással a legmagasabb osztályban sportolóknak kell megküzdeniük feltehetően a magasabb sportolásra fordított idő miatt. Ennek ellenére azt találtam, hogy a két legmagasabb szinten sportolók többsége, az első osztályúak 72,2%-a (39 fő), a másodosztályú

sportolók 71,2%-a (42 fő) teljes mértékben, 24,1% (13 fő) és 22% (13 fő) pedig részben tartotta összeegyeztethetőnek a tanulást a magas-szintű sporttevékenységgel. Alacsonyabb osztályban a sportolók valamivel kevesebben (67,5%, 27 fő), gondolták teljes mértékben kivitelezhetőnek a két terület összehangolását, 30% (12 fő) csak részben ítélte ezt megvalósíthatónak. Az egyes sportolási szinteken alacsony volt azoknak az aránya, akik nem tartották összeegyeztethetőnek a két területet. Az eredmények a sportolási szinteken sem mutattak szignifikáns eltérést.

Figyelembe véve, hogy a statisztikai elemzések ugyan nem mutattak szignifikáns eltéréseket a tanulás és a sport összeegyeztethetőségére vonatkozóan az egyes változók mentén, a keresztábrás elemzés és az adatok értelmezése arra utalt, hogy az összehangolás sikerességét a sportolási szint, a sportág jellege és a tanulmányi szak befolyásolja.

4.3.2. A prioritás változásának bemutatása

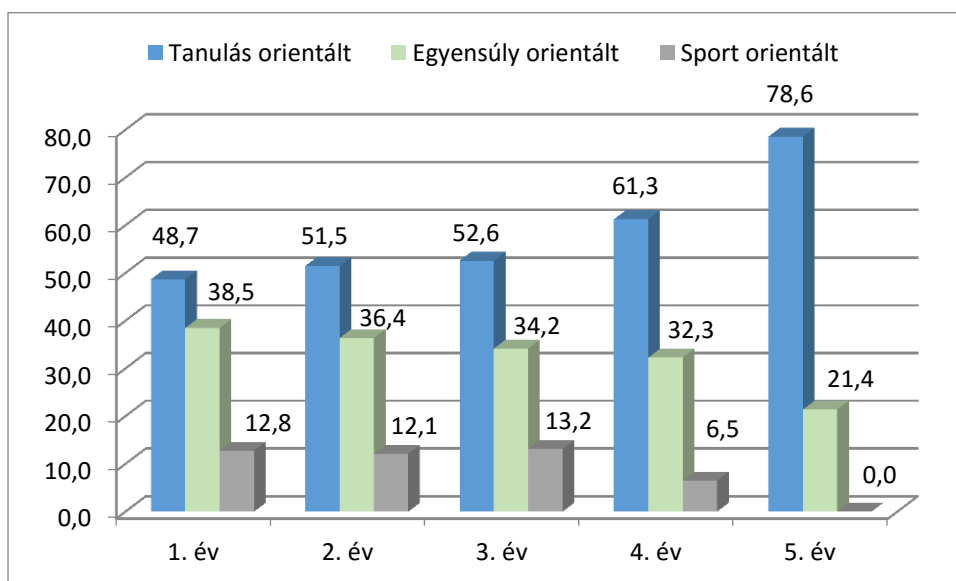
A sportolói karrier egyetemi időszakkal egybeeső szakaszában a két területen történő sikeres előrehaladás érdekében a sportolók többször kerülnek döntési helyzetbe, amikor mérlegelniük kell, és meg kell határozniuk a hangsúlyokat a tanulmányok és a sport viszonylatában. Ebben az alfejezetben a prioritások meghatározását befolyásoló tényezőket kívánom feltárni.

A teljes sportolói populációban vizsgáltam a tanulás és a sport hangsúlyának alakulását az egyetemi időszak alatt. A válaszadók három csoportjának ('tanulás-', 'egyensúly-' és 'sport orientált') tanulmányozása során azt találtam, hogy a megkérdezett sportolók 55,5%-a (86 fő) jelenleg az elsődleges feladatának a tanulást jelölte meg, 34,2%-a (53 fő) egyformán fontosnak tartja a két területet, mindössze a sportolók 10,3%-a (16 fő) tartozott a 'sport orientált' csoportba. Ez azt jelentheti, hogy a sportolók többsége a tanulás elvével azonosul az egyetemi évek alatt. Az eredmények rávilágítottak arra, hogy a mintába bekerült sportolók esetében a 'sport orientáltság' nem dominál. Felmerül ugyanakkor a kérdés, hogy a prioritások meghatározását mennyiben befolyásolta az elvárásoknak való megfelelésre való törekvés és a tudatosság, amely további vizsgálatok alapját képezheti a jövőben.

A társadalmi nem szerinti vizsgálat azt mutatta, hogy a férfi sportolók 55,9%-a (62 fő), a nők 54,5%-a (24 fő) a tanulást tartotta fontosabbnak. Érdekes, hogy az 'egyensúly orientáltság' a női sportolóknál mutatott magasabb értéket (38,6%, 17 fő) szemben a férfiaknál mért 32,4%-kal (36 fő), viszont a sport orientáltak kategóriájában valamivel többen voltak a férfiak (11,7%, 13 fő) a női sportolókhöz képest (6,8%, 3 fő). Ez azt jelenti, hogy mind a két nem képviselőinek valamivel több, mint a fele a tanulást tartotta a legfontosabbnak, ugyanakkor magas volt azoknak az aránya is, akik törekednek a két terület közötti egyensúly megtartására.

Az eredmények azt mutatták, hogy a férfi sportolók között magasabb arányban voltak azok, akik jelenleg a sportolói karrierjükre koncentrálnak.

A prioritások meghatározásában a tanulmányi időszak előrehaladásával változás tapasztalható. Az alapképzés első három évében a sportolók jellemzően 'tanulás orientáltak', mely a mesterképzés időszakára tendenciáját tekintve emelkedést mutatott. Az alapképzés első évéhez képest (48,7%, 19 fő) a végzős hallgatók 78,6%-a (11 fő) már a tanulást ítélte meg fontosabbnak, tehát a tanulmányi időszak vége felé közeledve a hangsúly egyre inkább a tanulmányok irányába tolódott el. Az eredmények alapján az is megállapítható, hogy az egyensúly-orientáltság aránya az alapképzés időszakában megtartott marad, majd a mesterképzés utolsó két évében tendenciájában csökkenő képet mutat. Ahogy azt AQUILINA (2013) is megfogalmazta korábbi tanulmányában, élsportolóknál fontos a hangsúlyok egyensúlyban tartása, melyet saját vizsgálataim szintén alátámasztottak. A 'sport orientáltak' teljes sportolói populációban mért alacsony értékéhez képest (10,3%, 16 fő) az alapképzés időszakában az eredmények 2-3%-kal magasabb értéket mutattak, ugyanakkor az évek előrehaladásával csökkenő tendencia figyelhető meg. A tanulmányi időszak végén olyan sportoló nem volt, aki a sportolói karrierjét tartotta volna fontosabbnak (5. ábra).

5. ábra: A prioritás alakulása a tanulmányi időszak szerint (%) N=159

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy az alapszakok elvégzését követően csökken a sport és emelkedik a tanulás orientáltak aránya, amely ugyan nem mutatott szignifikáns eltérést az egyes évfolyamok között, de a tendencia jól látható. Ez az eredmény azt jelenti, hogy a felsőfokú tanulmányok végére egyfajta elvándorlás történik a sportból. Az egyetem a

középiskolához képest kitolja a sportolói életszakaszt, a sportban való megtartó hatás a szabályozások ellenére sem biztos, hogy bekövetkezik.

Megvizsgáltam kari szinten is a prioritások alakulását. A két Gazdaságtudományi Kar (GVK és KTK) kivételével a többi karon a sportolók többsége 'tanulás orientáltak' vallotta magát. A legmagasabb volt a 'tanulás orientáltak' aránya a MÉK-en (83,3%, 5 fő), de az orvosi karocon tanuló sportolók többsége is (80,8%, 21 fő) a tanulást tartotta a legfontosabbnak. Hasonlóan magas volt a Műszaki Karon is a 'tanulás orientált' sportolók aránya (80%, 8 fő). Amellett, hogy a Bölcsészettudományi-, Informatikai- és Természettudományi Karokon tanulmányokat folytató sportolók többsége szintén a tanulásra helyezte a hangsúlyt, jelentős volt azoknak a száma is, akik a két területet egyformán fontosnak tartották. A két Gazdaságtudományi Karon a sportolók jellemzően 'egyensúly orientáltak' vallották magukat. Ez feltételezhetően abból is következik, hogy a GVK sportszervező szakán tanul a sportolók többsége, melyet vélhetően azért választanak, mert fontos számukra a tanulás és a sport egyensúlyának megteremtése, mely egy sporthoz közeli szakon vélhetően könnyebben megvalósítható. A 'sport orientált' hallgatók minden karon alacsonyabb számban képviseltették magukat, ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a jogi karon a 'tanulás orientáltakhoz' képest (50%, 5 fő) a 'sport orientáltak' aránya 30%-ot (3 fő) mutatott, mely magasabb, volt, mint az 'egyensúly orientáltak' esetében mért 20% (2 fő). Érdekes eredmény, hogy az orvosi karocon, a BTK-n, KTK-n és a Műszaki Karon nem volt olyan sportoló, aki 'sport orientáltak' vallotta magát.

A sportág jellege szerinti vizsgálat azt mutatta, hogy az egyéni sportolók között magasabb arányban voltak a 'tanulás orientáltak' sportolók (44,2%, 19 fő) az 'egyensúly orientáltakhoz' képest (39,5%, 17 fő), míg 'sport orientáltak' a hallgatók 16,3%-a (7 fő) vallotta magát. A csapatsportolók ehhez képest magasabb arányban voltak 'tanulás' (59,8%, 67 fő), míg kisebb arányban 'egyensúly' (32,1%, 36 fő) és 'sport orientáltak' (8%, 9 fő). A teljes sportolói populációhoz viszonyítva (55,5%) a 'tanulás orientáció' a csapatsportolók esetében 4,3%-kal magasabb, az egyéni sportolóknál 11,3%-kal alacsonyabb értéket mutatott. Az egyéni sportolóknál az 'egyensúly és sport orientáltság' (39,5% és 16,3%) a teljes mintához képest (34,2% és 10,3%) magasabb volt, mint a csapatsportolóknál. Az eredményekből látható, hogy a vizsgált egyéni és csapatsportolók között az elsősorban sportolói karrierjükre koncentrálok voltak kevesebben. Érdekes eredmény, hogy a csapatsportolók mindössze 8%-a vallotta magát 'sport orientáltak', amely alacsonyabb, mint a teljes sportolói populációban mért érték. Ez valószínűsíthetően azzal van összefüggésben, hogy csapatsportokban nehezebb jó eredményt elérni és magasabb szinten teljesíteni, mint egyéni sportágakban a sportág

jellegéből fakadóan. A vizsgált kategóriák mentén az eredmények nem mutattak szignifikáns eltérést.

A prioritások elemzése a sportolási szint függvényében figyelembe vette a sportági különbségeket is. Ennek magyarázata, hogy általában a felsőoktatási időszak alatt ér el a sportoló a sportolói pályafutása azon szakaszába, amikor teljesítménye egyre magasabb szintet ér el. A magasabb szinten történő versenyzés több idő- és energia befektetést igényel, együtt jár az edzésidők hosszának növekedésével, mely napi és heti szinten is nagyobb terhet ró a sportolóra. A nagyobb edzésterhelés ellenére a legmagasabb osztályban sportolóknál az 'egyensúly' és 'tanulás orientáltság' magas értéket mutatott. Az első osztályú sportolók 42,6%-a (23 fő) 'egyensúly orientáltak' vallotta magát és fontosnak tartotta a két területen való sikeres előrehaladást, ugyanakkor magas volt a tanulás orientáltak aránya is (40,7%, 22 fő). A legmagasabb szintű sportolók közül ugyan többen vallották magukat 'sport orientáltak' (16,7%, 9 fő), mint a teljes sportolói populációban, ugyanakkor ez az eredmény nem igazolta a feltáró vizsgálatban részt vett nemzetközi és válogatott szintű sportolók véleményét, ahol a többség jelenleg a sportot tartotta legfontosabbnak amellet, hogy törekedett tanulmányi téren is sikeresen előrehaladni. Valószínűsíthetően ez azt jelenti, hogy a legmagasabb sportolási szinten belül is eltérőek a sportolók céljai, mely hatással van a prioritások meghatározására is.

Másodosztályban az arányok változása figyelhető meg. Többségben voltak a tanulásra nagyobb hangsúlyt fektetők (61%, 36 fő), a 'sport orientáltak aránya viszont tovább csökkenést mutat (3,4%, 2 fő) Ezen a sportolási szinten még mindig viszonylag magas azoknak az aránya, akik mindkét területet egyformán fontosnak ítélik meg (35,6%, 21 fő). Az eredmények alapján jól látható, hogy az alacsonyabb szinten versenyző harmadosztályú vagy megyei szintű sportolók között a másik két sportolási szinthez képest többen voltak, akik a tanulmányokat tartották fontosabbnak (65%, 26 fő) tovább csökkentve az 'egyensúly orientáltak' arányát. További vizsgálatok szükségességét veti fel a legalacsonyabb sportolási szinten a teljes sportolói populációban mért értékhez képest a 'sport orientáció' ismételt növekedése (12,5%, 5 fő). Az eredmények azt mutatták, hogy a prioritások meghatározásában szignifikáns eltérés van az egyes sportolási szintek között (1. táblázat).

1. táblázat: Prioritás (%) - Sportolási szint N=159

	Legmagasabb szint	II. osztály	III. osztály/ megyei szint
Tanulás orientált	40,7	61,0	65,0
Egyensúly orientált	42,6	35,6	22,5
Sport orientált	16,7	3,4	12,5

$p = ,029$

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Összességében megállapítható, hogy a sportolók többsége a tanulás elvével azonosul az egyetemi évek alatt, alacsony viszont az elsősorban sportolói karrierjükre koncentráló sportolók aránya. A tanulás és a sport hangsúlyának alakulására az eredmények alapján a tanulmányi időszak, ezen kívül a sportág jellege, a sportolási szint és a vele vélhetően összefüggésben lévő eltérő sporttevékenységre fordított idő van hatással.

4.3.3. A tanulmányi teljesítmény összefüggéseinek feltárása

Ebben az alfejezetben a tanulmányi átlag és a kreditek teljesítésének eredményességét vizsgáltam különböző változókkal összefüggésben, mint a társadalmi nem, a tanulmányi időszak, az intézmény karai, a sportág jellege, sportolási szint és a prioritások meghatározása.

A tanulmányi teljesítményt a tanulmányi átlag, valamint a felvett - teljesített kreditek mentén a teljes populációban a lekérdezés előtti két félévre vonatkozóan elemeztem. A mintában szereplő 159 sportoló hallgató tanulmányi átlaga a 2012/13 II. félévében 3,60, míg a 2013/14 I. félévben 3,66 volt.

A tanulmányi teljesítményt először annak függvényében vizsgáltam meg, hogy sportolók összeegyeztethetőnek tartják-e a tanulást a magas-szintű versenysporttal. A három kialakított csoportban (igen, nem, részben) a két félévre vonatkozóan vizsgáltam az elért tanulmányi eredményeket és a kreditek teljesítésének arányát. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a legjobban azok tanultak, akik „részben” tartották összeegyeztethetőnek a tanulmányokat az élsporttal. A tavaszi félévben 3,9-es, az őszi félévben 4,0 - es tanulmányi átlagot értek el és a krediteket is eredményesen teljesítették (97% és 94,6%). Érdekes eredmény, hogy azoknak a tanulmányi eredménye mutatta a legalacsonyabb értéket és a kreditek teljesítésében is a leggyengébb eredményt érték el mind a két vizsgált félévben, akik teljes mértékben megvalósíthatónak tartották a párhuzamosságot (3,42 és 3,48). Hozzájuk viszonyítva jobban teljesítettek azok a sportolók, akik nem tartották összeegyeztethetőnek a két területet (3,63 és 3,98). Szignifikáns eltérés volt a vizsgált csoportok között a kreditek

teljesítésének arányában az őszi félévben, míg a tavaszi félévben az eredmények nem mutattak jelentős különbséget. A tanulmányi eredmények tekintetében mind a két vizsgált félévben szignifikánsan jobban teljesítettek azok a sportolók, akik „részben” tartották csak összeegyeztethetőnek a tanulást és az élsportot (2. táblázat).

2. táblázat: Tanulmányi teljesítmény – Tanulás és sport összeegyeztethetősége N=159

	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév		Kredit arány (%) 2012/13 II. félév		Kredit arány (%) 2013/14 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Igen	3,42	,86	3,48	,83	90,7	17,23	87,7	21,49
Nem	3,63	,75	3,98	,82	98,0	4,80	92,7	17,74
Részben	3,94	,66	4,03	,61	97,0	7,32	94,6	19,20
Szig.	,034		,001		,-		,006	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Tovább folytatva az elemzést a társadalmi nem kategóriái mentén a vizsgálat azt mutatta, hogy a női sportolók mind a két félévben jobb (3,9 és 4,0) eredményt értek el, mint a férfiak (3,4 és 3,5), mely megegyezik egy korábbi, FÉNYES (2009) által feltárt eredménnyel. Vizsgálatom a Tanulmányi és Vizsgaszabályzat képesítési követelményeiben rögzített kredit számok teljesítésére is kitért. A felvett és teljesített kreditek aránya eltérést mutatott a társadalmi nem kategóriái között. A férfi sportolók mind a két vizsgált félévben több kreditet vettek fel, mint a nők, melyet az első vizsgált félévben 92,8%-os, a másodikban alacsonyabb hatékonysággal, 89,1%-ban teljesítettek. Ezzel szemben a női sportolók 92,7%-os illetve 91,7%-os arányban tudták a felvett krediteket abszolválni. Az eredmények azt mutatták, hogy az őszi félévben a női sportolók szignifikánsan magasabb arányban teljesítették a krediteket, mint a férfiak. Úgy tűnik azonban, hogy a női sportolók megfontoltabban, kevesebb kreditet vállalnak, de a vállalásukat nagyobb hatékonysággal teljesítik (3. táblázat).

3. táblázat: Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Nemek N=159

	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév		Kredit arány 2012/13 II. félév		Kredit arány 2013/14 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Férfi	3,4	,78	3,5	,75	92,8	12,43	89,1	19,55
Nő	3,9	,92	4,0	,84	92,7	20,69	91,7	23,00
Szig.	-		-		-		,047	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A tanulmányi eredmények évfolyamonként történő elemzését elvégezve megállapítható, hogy az első évfolyamos hallgatók tavaszi félévben elért 2,37-es tanulmányi átlagához képest a következő félévben javuló (3,66) tendencia figyelhető meg (5. táblázat). A második évfolyamon a két félév tanulmányi eredményét tekintve az őszi félévben gyengébb eredményt értek el a sportolók (3,53) a tavaszi félévhez képest (3,66). A harmad-, negyed és ötödéves hallgatók a két félév viszonylatában a tavaszi félévben nyújtottak jobb teljesítményt. A tavaszi félévben a tanulmányi eredmények javulása figyelhető meg a második évben az első évhez képest, majd a harmadik évben bekövetkezett törést követően (3,32) a mesterképzés végére az átlagok egy ismételt emelkedést mutattak (4,21). Az őszi félévben a tanulmányi eredmények romló tendenciája figyelhető meg az alapszintű képzés időszakában, majd a mesterképzés első és második évében ismét javulás tapasztalható. Ez tehát azt jelenti, hogy a BSC szakokon tanuló sportolók tanulmányi eredményéhez képest a mesterképzésben résztvevő sportolók tanulmányi eredménye javuló tendenciát mutat, a végzős hallgatók tanulmányi átlaga a tavaszi és az őszi félévben is szignifikánsan jobb volt az alapképzés időszakához képest (4,21 és 4,35).

A kreditek teljesítésének aránya tendenciáját tekintve a tanulmányi átlaghoz hasonló képet mutatott. Az első három évfolyamon az eredmények alapján látható, hogy az első két évhez képest az alapképzés harmadik évében volt a legalacsonyabb a kreditek teljesítésének aránya (88,1% és 88%). A mesterképzés éveiben eredményesebben teljesítették a sportolók a krediteket (99,4% és 96%), amely összefüggésben lehet a diploma megszerzésére irányuló törekvéssel (4. táblázat). A tanulmányi időszak végén a tanulmányi eredményekben és a kreditek teljesítésének eredményességében megfigyelhető javulás összefügg a korábban feltárt 'tanulás orientáció' növekedésével. Feltételezhető, hogy a tanulmányok előrehaladásával egyre fontosabbá válik a diploma megszerzése.

4. táblázat: Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Tanulmányi időszak N=159

	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév		Kredit arány 2012/13 II. félév		Kredit arány 2013/14 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
1. év	2,37	,92	3,66	,78	76,1	33,67	89,6	24,21
2. év	3,66	,75	3,53	,84	93,8	10,14	88,9	19,95
3. év	3,32	,81	3,40	,78	88,1	22,43	88,0	23,46
4. év	3,57	,77	3,76	,76	95,2	7,15	90,6	16,39
5. év	4,21	,66	4,35	,62	99,4	2,42	96,0	12,02
Szig.	,000		,003		-		-	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Figyelembe véve, hogy az egyetem élsportolói nem csak sporthoz közeli szakon tanulnak és eltérő a különböző karok követelményrendszere, így érdemes volt megvizsgálni, hogy milyen eredménnyel teljesítik a sportolók a követelményeket az egyes karokon. Az eredmények azt mutatták, hogy a sportolók tanulmányi eredménye között különbség van. A legjobban tanulnak a sportolók a Bölcsészstudományi Karokon, ahol a 2012/13 tanév II. félévében 4,28-os, a másik vizsgált félévben 4,38-os tanulmányi eredményt értek el. Figyelemre méltó, hogy az Orvostudományi Karokon tanulmányokat folytató sportolók mind a két félévben a második legjobb tanulmányi átlagot érték el (3,98 és 4,28). Leggyengébben a Műszaki Karon tanulók szerepeltek, itt a sportolók 2,86-os és 3,13-as átlagot teljesítettek. A korábbi eredmények azt mutatták, hogy a Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési, valamint az Informatikai Karon gondolták a legmagasabb arányban összehangolhatónak a két területet a sportolók. Ennek alapján megvizsgáltam a tanulmányi eredményt, ami azt mutatta, hogy a GVK-n és az Informatikai Karon a többi karhoz viszonyítva átlagosan teljesítettek a sportolók. A karok tanulmányi eredményét összehasonlítva megállapítható, hogy a BTK-n és az Orvostudományi Karokon szignifikánsan jobb tanulmányi eredményt értek el a sportolók. A kutatás a teljesítés nehézségének vizsgálatára a különböző szakokon nem tért ki.

A kreditek teljesítésének arányát vizsgálva mind a két félévben találtam szignifikáns eltérést a karok között. A tavaszi félévben a bölcsészkarok sportolói teljes mértékben, az Orvostudományi Karokon a sportolók 98,8%-ban teljesítették vállalásukat. A legkisebb volt a kreditek teljesítésének aránya a Jogtudományi Kar hallgatóinál, akik az első vizsgált félévben a felvett kreditek 76%-át, a másodikban 81%-át teljesítették. A Gazdálkodástudományi és az

Informatikai karon a sportolók a tavaszi félévben magasabb arányban tudták teljesíteni vállalásukat (91,1% és 94,4%), szemben az őszi félév eredményével (89% és 78%). A Közgazdaság-és Gazdaságtudományi Karon a vizsgálat mind a két félévben 95% fölötti eredményt mutatott, az őszi félévben 99,5% volt a kreditteljesítés. Összességében megállapítható, hogy az egyetem karai közül az első vizsgált félévben 7 karon (BTK, Orvosi Karok, GVK, IK, KTK, MÉK, TTK), a másodikban 4 karon (Orvosi Karok, KTK, MÉK, TTK) teljesítették a sportolók 90% fölött a felvett krediteket. A tavaszi félévben a bölcsészek, az őszi félévben a Közgazdaságtudományi Kar sportolói voltak kreditteljesítésben a legsikeresebbek (5. táblázat).

5. táblázat: Tanulmányi átlag - Kreditek (%) – Karok N=159

		ÁJK	OEC	BTK	GVK	IK	KTK	MEK	MK	TTK	Szig.
Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév	Átlag	3,40	3,98	4,28	3,30	3,40	3,72	3,65	2,86	3,62	,014
	Szórás	1,01	,57	,70	,65	1,17	1,00	,85	,55	,87	
Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév	Átlag	3,37	4,28	4,38	3,37	3,44	3,85	3,73	3,13	3,63	,000
	Szórás	1,05	,52	,36	,66	,93	,85	,87	,42	,85	
Kredit arány (%) 2012/13 II. félév	Átlag	76,0	98,8	100	91,1	94,4	96,1	96,2	89,4	95,5	,024
	Szórás	37,21	3,22	,00	11,74	11,78	8,65	4,58	12,22	10,56	
Kredit arány (%) 2013/14 I. félév	Átlag	81,0	99,7	88,4	89,0	78,8	99,5	94,2	77,3	93,3	,001
	Szórás	33,56	1,08	31,24	20,25	22,06	1,27	14,07	21,20	18,39	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Kutatásom során kitértem arra, hogy a vizsgált populációban a kapott tanulmányi átlagok és a kreditek teljesítésének aránya a kari átlaghoz viszonyítva milyen értékeket mutat. Érdekes eredmény, hogy mind a két vizsgált félévben a sportolók egy kar kivételével minden karon jobb átlagot értek el, mint a megfelelő kari átlag. Az átlag populációnál lényegesen jobban teljesítettek a Bölcsészettudományi Karon, ahol a 2012/13 II. félév és 2013/14 I. félév kari átlagához (4,0 és 3,9) képest a sportolók 4,38 és 4,33-as tanulmányi átlagot értek el. Az Orvosi Karokon érték el a sportolók a második legjobb tanulmányi eredményt. Itt a kari átlag a tavaszi félévben 3,72, az őszi félévben 3,74 volt, melynél a sportolók mind a két félévben jobban (3,94 és 4,22) teljesítettek. Ez alátámasztotta a korábban AQUILINA (2013) és MCKENNA – DUNSTAN-LEWIS (2004), valamint STORCH – OHLSON (2009) által feltárt eredményeket, mely szerint a sportolók a hiedelmekkel ellentétben képesek a tanulmányokban és a sportban is kiemelkedő eredményeket elérni és a két területet

összehangolni. Ehhez hasonlóan UMBACH et al. (2006), valamint BROH nyomán PUSZTAI (2009) is azt találták korábbi kutatásukban, hogy a sportolók jobb tanulmányi átlagot érnek el, mint nem sportoló társaik.

A felvett kreditek kari átlaghoz viszonyított számában a 2012/13 tanév II. félévében jelentős eltérés nem tapasztalható, a Jogtudományi Kar kivételével a sportolók minden karon a kari átlag fölött teljesítettek. A 2013/14 tanév I. félévében több karon a sportolók a kari átlaghoz képest kevesebb kreditet vettek fel, de eredményesen abszolválták ezeket. Ebben a félévben is a Jogtudományi Kar sportolói teljesítették a legalacsonyabb szinten kreditvállalásukat. Úgy tűnik, hogy számukra az összehangolás nagyobb nehézségekbe ütközik.

A tanulmányi teljesítményt a sporthoz kapcsolható változók mentén tovább elemezve, az egyéni sportolók mind a két félévben jobb tanulmányi eredményt értek el (3,6 és 3,7), mint a csapatsportolók (3,5 és 3,6), de ez nem jelentett szignifikáns különbséget. Az eredmények azt mutatták, hogy a csapatsportolók a tavaszi félévben a kreditek 91,6%-át, az őszi félévben viszont ennél kevesebb, 90,5%-át teljesítették, az egyéni sportolók 95,4% és 88,5 %-ban tudták teljesíteni kreditvállalásukat. A tavaszi félévben az egyéni sportolók, az őszi félévben a csapatsportolók voltak eredményesebbek a kreditek teljesítésében. A csapatsportolók teljesítménye egyenletesebb volt, de a kreditek teljesítésében szignifikáns eltérést egyik esetben sem tapasztaltam. Ugyanakkor elmondható, hogy csapatsportolóknál a követelmények teljesítése nagyobb kihívást jelent, melynek oka a kötött edzésidő, a bajnoki mérkőzések magasabb száma, velük ellentétben az egyéni sportolók viszonylag rugalmasabban tudják alakítani az edzések időpontját.

Összehasonlításra került az egyes sportolási szinteken versenyző tanulók tanulmányi teljesítménye is (N=156). A legmagasabb osztályban versenyző sportolóknak a tavaszi félévben 3,54, az őszi félévben 3,58 volt a tanulmányi átlaga. A vizsgálat rámutatott arra is, hogy alacsonyabb sportolási szinten (III. osztály/megyei szint) jobb - a tavaszi félévben 3,67, az őszi félévben 3,77 - eredményt értek el a sportolók a magasabb szintekhez képest. Ugyanakkor ez egyik félévben sem mutatott szignifikáns különbséget az egyes sportolási szintek között. Ez azt jelenti, hogy a tanulmányi eredményt mintánkban jelentősen nem befolyásolta az, hogy milyen szinten versenyez az adott sportoló. A különböző sportolási szinteken a hallgatók a két félév viszonylatában jellemzően az őszi félévben mutattak jobb eredményt.

A felvett és teljesített kreditek a sportolási szint függvényében azt mutatták, hogy a legmagasabb szinten sportolók az első vizsgált félévben 91,1%-ban, a másik félévben pedig 86,5%-ban teljesítették a felvett krediteket. A másodosztályban sportolók a két tanulmányi

félévben hasonlóan (92,1% és 91,8%) teljesítették a vállalásukat. A III. osztályú és megyei szintű sportolók által a 2012/13. tanév II. félévében elért 97,3%-os teljesítmény a 2013/14. tanév I. félévének átlagához képest (91,1%) magasabb értéket mutatott, amely a sportolási szintek és a vizsgált félévek tekintetében a legmagasabb volt. A két tanulmányi félévben felvett és teljesített kreditek és a sportolási szint közötti összefüggést Khi-négyzet próba segítségével vizsgáltam. Tekintettel arra, hogy a p – érték mindkét esetben nagyobb volt, mint 0,05, a két változó független egymástól, azaz megállapítható, hogy a felvett és teljesített kreditek és a sportolási szint nem mutatnak összefüggést (6. táblázat).

6. táblázat: Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Sportolási szint N=159

Sportolási szint	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév		Kredit arány 2012/13 II. félév		Kredit arány 2013/14 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Legmagasabb osztály	3,54	,77	3,58	,79	91,1	18,07	86,5	25,01
II. osztály	3,50	,85	3,66	,88	92,1	15,92	91,8	18,64
III. osztály /megyei szint	3,67	,95	3,77	,76	97,3	5,64	91,1	16,94

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Elemzést végeztem annak feltárása érdekében, hogy a prioritások meghatározása milyen összefüggést mutat a tanulmányi teljesítménnyel. Azt találtam, hogy mind a két vizsgált tanulmányi félévben a sportolói karrier érdekében vélhetően nagyobb edzés és mérkőzésterhelésnek kitett 'sport orientált' hallgatók szignifikánsan alacsonyabb tanulmányi eredményt (2,93 és 3,09) értek el. A legjobban azok tanultak, akik a tanulást tartották a legfontosabbnak. A legjobb tanulmányi eredményt a 'tanulás orientált' hallgatók érték el, akik a tavaszi félévben 3,72, az őszi félévben 3,84-es átlagot teljesítettek. Az eredmények az 'egyensúly orientált' hallgatók kiegyensúlyozott teljesítményét mutatták a két vizsgált félévben (3,41 és 3,44).

A tanulmányi eredményekben megmutatkozó különbség a felvett kreditek teljesítésében is tapasztalható. A 'tanulás orientált' sportolóknál a 2013/14-es tanév őszi félévében szignifikánsan magasabb, 94,7%-os volt a kreditteljesítés aránya szemben a sportolói karrierjükre összpontosítókkal, akik ezt 72,8%-os hatékonysággal tudták abszolválni. A tavaszi félévben a kreditek teljesítésében mindössze 2% különbség volt a 'tanulás-' és az 'egyensúly orientált' sportolók teljesítménye között, a leggyengébb a 'sport orientált' sportolóknak volt a kreditteljesítése. A kapott eredmények az 'egyensúly orientált' sportolók

esetében a tavaszi félévben 92%-os, az őszi félévben 85,4%-os kreditteljesítési arányt mutattak (7. táblázat).

7. táblázat: Tanulmányi átlag - Kreditek (%) – Prioritás N=159

Prioritás	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév		Kredit arány 2012/13 II. félév		Kredit arány 2013/14 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Tanulás orientált	3,72	,79	3,84	,75	94,2	12,57	94,7	13,40
Egyensúly orientált	3,41	,71	3,44	,78	92,2	12,32	85,4	25,64
Sport orientált	2,93	1,22	3,09	,96	78,9	39,45	72,8	29,66
Szig.	,009		,001		-		,000	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Összességében az eredmények alapján megállapítható, hogy a tanulmányi eredményt befolyásolja a sportolónak az összeegyeztethetőségről formált véleménye. Valószínűsíthetően több energiát fektet be a jó teljesítmény elérése érdekében az a sportoló, aki úgy gondolja, megvalósítható a két terület összehangolása. Továbbá összefüggést mutat az intézmény karával, a tanulmányi időszakokkal és az orientáltsággal.

A kreditek teljesítésének eredményességét a kapott eredmények alapján az összeegyeztethetőségről kialakított vélemény, a társadalmi nem, az intézmény kara és az orientáció befolyásolja. Az eredményes kreditvállalás tendenciáját tekintve a tanulmányi időszakokkal és a sportolási szinttel mutatott összefüggést. Megállapítható, hogy hasonlóan AQUILINA (2013) kutatásához és MCKENNA – DUNSTAN-LEVIS (2004) korábbi brit mintán kapott eredményéhez úgy tűnik, hogy a sportolók képesek a tanulmányaikat a sportolói karrierjükkel sikeresen előrehaladni és a két szerepkört összehangolni.

4.3.4. A sportolásra és tanulásra fordított idő összefüggéseinek bemutatása

Ebben az alfejezetben célom volt feltárni a sporttevékenységre fordított időmennyiség változását a napi és heti edzésidő, valamint a heti edzések számának vonatkozásában a felkészülési és versenyidőszakban. Emellett fel kívánom térképezni a sportolók tanulásra fordított idejének alakulását is. A tanulmányok és az élsport összeegyeztethetősége a heti és napi edzések számával, a napi edzésidővel és a versenyek/mérkőzések száma által meghatározott idő faktorról, valamint az élsportolóknak a különböző sportolási szinteken

végzett sporttevékenységével mutathat összefüggést. A napi és heti edzésidők elemzéséhez először normalitás vizsgálatot végeztem, mivel a változók nem voltak normál eloszlásúak, ezért a további elemzésekhez nem paraméteres próbákat alkalmaztam.

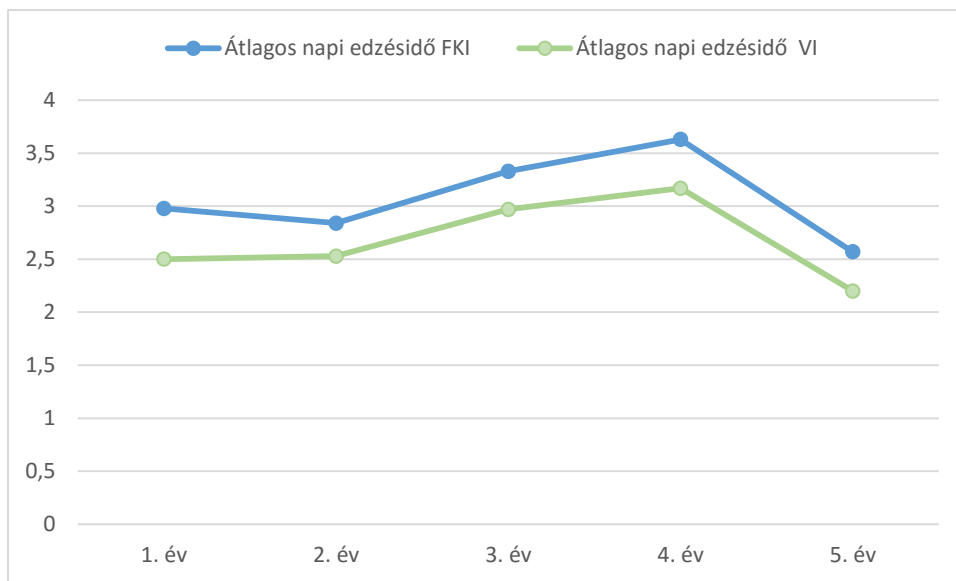
A naponta sporttevékenységre fordított időt vizsgálva az eredmények azt mutatták, hogy az átlagos napi edzésidő a vizsgált populáció esetében felkészülési időszakban (FKI) 3,12 óra, versenydőszakban (VI) 2,72 óra, volt. A heti edzésidő tanulmányozása során azt találtam, hogy ez az érték felkészülési időszakban 22,44 óra, versenydőszakban 17,82 óra. Megállapítható, hogy a napi és heti edzésidők mind a két időszakban szignifikáns eltérést mutattak, így feltételezhetően befolyásolják a tanulmányokra fordított idő alakulását.

Tanulmányoztam az edzésidők alakulását a társadalmi nem kategóriái mentén. A női sportolók napi edzésidője felkészülési időszakban 2,74 óra volt szemben a férfiak 3,27 órás edzésidőjével melyből látható, hogy a férfiak többet edzenek naponta és hetente is mind a két időszakban. Versenydőszakban mind a két nemnél csökken a naponta edzésre fordított idő a felkészülési időszakhoz képest (nők 2,39 óra, férfiak 2,85 óra) de mindkét nem esetében napi két óra fölött marad. A napi edzésidők tekintetében egyik vizsgált időszakban sem találtam szignifikáns eltérést.

Feltérképeztem a heti edzésszámok eloszlását is. Mivel nem mutattak normál eloszlást, ezért nem paraméteres próbával megnéztem a heti edzésszámok közötti különbséget. Azt találtam, hogy a férfiaknak mind a két időszakban magasabb a heti edzésszáma (6,29 és 5,56) a nőkhöz képest (5,80 és 4,73), azonban ez nem mutatott szignifikáns különbséget. További vizsgálatot végeztem a heti edzésidőre vonatkozóan, mely eltérést mutatott a férfiak és a nők között. A férfiak a felkészülési időszakban 24,02 órát, a nők 18,46 órát, versenydőszakban 19,66 és 13,17 órát fordítottak edzésre. A két nem összesített edzésidőjében tapasztalható különbség ellenére az eredmények csak a versenydőszakban mutattak szignifikáns eltérést.

Az átlagos napi edzésidő évfolyamonkénti elemzése változó képet mutatott mind a felkészülési, mind pedig a versenydőszakot tekintve. Az első évfolyamon tanuló sportolók felkészülési időszakban átlagosan napi 2,98 órát edzenek, ez a szám versenydőszakban 2,50 óra, mely a felsőbb évfolyamokon (3. és 4. évfolyam) már magasabb értékeket mutattak. A tanulmányi időszak harmadik évében felkészülési időszakban 3,33 órát, versenydőszakban 2,97 órát, negyedik évben 3,63 órát és 3,17 órát fordítottak a sportolók naponta sporttevékenységre. Ez vélhetően azzal lehet összefüggésben, hogy a felsőoktatásba bekerülő élsportolók próbálnak a tanulmányok kezdetén az „egyetemi élethez” alkalmazkodni, erre a tanulmányokra és az edzésekre fordított idő arányának időszakos változásából következtek. A naponta edzésre fordított idő a felkészülési időszakban azt mutatta, hogy a legkevesebbet az

utolsó éves (2,57 óra/nap), legtöbbet a negyed évfolyamos sportolók edzenek (3,63 óra/nap), ez azonban nem mutatott szignifikáns különbséget. Versenyidőszakban a felkészülési időszakhoz hasonlóan minden évfolyamon a napi edzésidő csökkenése állapítható meg. A legmagasabb napi edzésidőt a negyed évfolyamos (3,17 óra/nap), a legalacsonyabbat az utolsó éves sportolóknál mértem. Az utolsó éves mesterszakos hallgatók alacsonyabb napi edzésideje a két vizsgált időszakban együtt jár a tanulmányok végén emelkedő 'tanulás orientációval', a tanulmányi eredmény javulásával és a kreditek teljesítésének hatékonyságával (6. ábra).

6. ábra: Átlagos napi edzésidő (óra/nap) - Tanulmányi időszak N=159

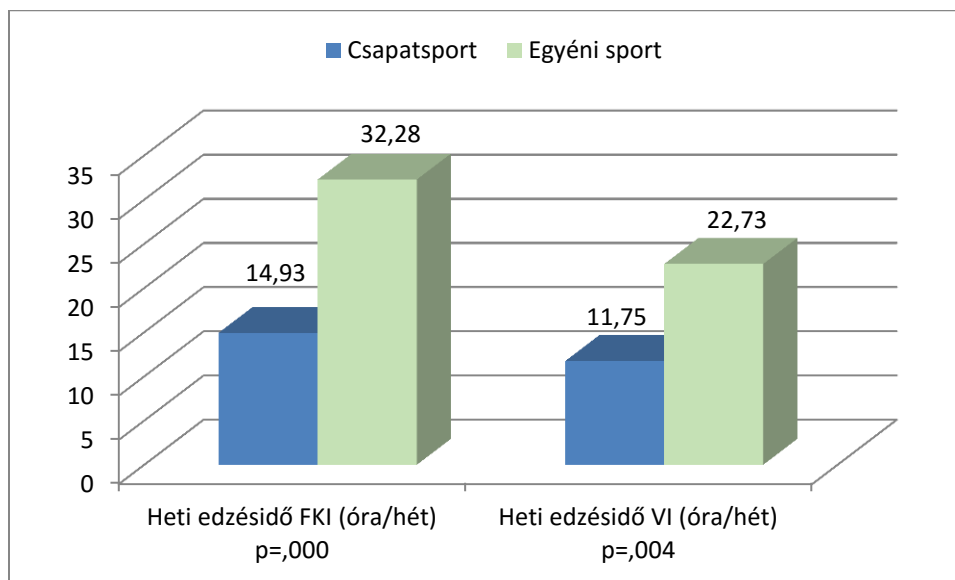
Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A heti edzésszámot tanulmányozva azt találtam, hogy felkészülési időszakban a legtöbbször az első évfolyamos hallgatók edzetek, amely meghaladta a heti hat alkalmat (6,65 edzés/hét). Hasonlóan magas heti edzésszámot találtam a másod- és harmad évfolyamosok esetében is (6,53 és 6,44 edzés/hét). A tanulmányi időszak vége felé közeledve az utolsó két évfolyamon a heti edzések száma csökkenő tendenciát mutatott (5,55 és 4,47 edzés/hét), amely vélhetően a prioritások változásával függ össze. Versenyidőszakban az alapképzés első évfolyamain a legtöbb edzése a másod évfolyamos hallgatóknak volt (5,91 edzés/hét) a harmad - és első évesekhez képest (5,67 és 5,45 edzés/hét). A tanulmányok végéhez közeledve negyed évfolyamon a sportolók edzésszáma alacsonyabb volt (4,84 edzés/hét), a végzős hallgatók esetében az edzésszám 4 alá csökkent (3,8 edzés/hét). Az eredmények a heti edzésszámok tekintetében a felkészülési- és versenyidőszakban látható különbséget nem mutattak a tanulmányi időszakkal összefüggésben.

A hetente edzéssel eltöltött idő ellentétes, de a tanulmányi eredményeket támogató tendenciát mutatott, miszerint a felkészülési időszakban a legmagasabb a harmad- és negyed évfolyamos hallgatók (21,44 és 20,14 óra), a legalacsonyabb pedig a végzősök (11,48 óra) hetente edzéssel eltöltött ideje. A versenydőszak a felkészülési időszakhoz hasonlóan azt mutatta, hogy a legtöbb időt a harmad- és negyed évfolyamosok töltik edzéssel hetente (16,83 és 15,34 óra). Annak ellenére, hogy az utolsó évfolyamon a hetente edzésre fordított idő már csak 8,36 óra volt, az eltérés nem jelentett szignifikáns különbséget, azonban tendenciájában jelentős csökkenést mutatott (10. táblázat). Megállapítható tehát, hogy a mestertanulmányok végén a sportolók már kevesebb időt fordítanak az edzésekre, nagyobb hangsúlyt fektetnek a tanulásra, melyre a tanulmányi eredmények javuló tendenciája enged következtetni. Vélhetően ezek a sportolók már a sportolói karrierjük vége felé közelednek. A fókuszcsoporthoz vizsgálat során a legmagasabb, nemzetközi szintű válogatott sportolóknál, a sportolásra fordított időre vonatkozóan feltárt eredményeket a kérdőíves vizsgálat eredményei - a tanulmányi időszak végén bekövetkező edzésidő csökkenés - nem támasztották alá.

A sportág jellege alapján végzett elemzés szerint az egyéni sportolók szignifikánsan többet edzettek naponta felkészülési- és versenydőszakban is (4 óra és 3,31 óra/nap) mint a csapatsportolók, akiknél ez az érték 2,77 óra és 2,49 óra volt napi szinten. Az egyéni és csapatsportolók heti edzésszáma szignifikáns eltérést mutatott. Az egyéni sportolók a felkészülési és a versenydőszakban is többet edzettek hetente (8,07 és 6,87) a csapatsportolókhoz képest, akik felkészülési időszakban átlagosan 5,39 edzésen, versenydőszakban 4,72 edzésen vettek részt.

Ennek megfelelően a hetente edzésre fordított idő is magasabb volt az egyéni sportolóknál a felkészülési- (32,28 óra/hét) és a versenydőszakban is (22,73 óra/hét). Csapatsportolóknál ez az idő alacsonyabb értékeket mutatott mind a két időszakban (14,93 és 11,75 óra/hét). Az eredmények alapján megállapítható, hogy az egyéni sportolók szignifikánsan több időt töltöttek heti szinten edzéssel, mint a csapatsportolók. Ez valószínűsíthetően a csapatsportok kötött edzés beosztásából, a közös felkészülésből, valamint a magasabb létesítmény igényből adódik. Az egyéni sportágaknál a heti/napi edzések rugalmasabban alakíthatóak egyéni igények figyelembevételével, mely indokolhatja ezt a nagyobb eltérést. Az eredmények valószínűsíthetően azzal is összefüggésben vannak, hogy a teljes sportolói mintában az egyéni sportolók között magasabb arányban voltak azok, akik jelenleg a sportolói karrierjükre koncentrálnak, azaz 'sport orientáltak', mely indokolja a magasabb edzésidőket. A sportág jellege tehát szintén meghatározó a heti edzésszámok és a napi edzésidő tekintetében (7. ábra).

7. ábra: Hetente edzésre fordított idő – Sportág jellege N=159

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A versenyek, mérkőzések számától függően a legmagasabb szinten versenyző egyéni sportolók egy versenyidényben átlagosan 12 versenyen vettek részt, melyek bizonyos időszakokra koncentrálnak. Fontos eredmény, hogy a sportolási szinteken lefelé haladva a versenyek száma növekvő tendenciát mutatott, amelyet az magyaráz, hogy a magasabb szinten versenyzők a versenynaptárjukban előre meghatározott, kiemelt versenyekre koncentrálnak. A csapatsportágak esetében a legmagasabb szinten egy versenyszezonban 21, másod- és harmadosztályban 25 és 26 volt az átlagos mérkőzésszám. Megállapítható, hogy a rendszeres, bajnokságban való szereplés az utazásokkal együtt jelentős időterhet ró a sportolókra.

A sporthoz köthető változók közül az egyes sportolási szintekhez köthető edzésidőre vonatkozó elemzés változó képet mutatott. A legmagasabb szinten sportolók átlagos napi edzésideje felkészülési időszakban 3,65 óra, versenyidőszakban 3,16 óra volt, mely a sportolási szinteken lefelé haladva csökkenő tendenciát mutatott. Felkészülési időszakban a másodosztályban sportolók napi edzésideje 3,22 óra, versenyidőszakban ez az érték 2,74 óra volt. A legmagasabb szinten sportolók napi edzésidejével (3,65 óra) összehasonlítva a III. osztályban vagy megyei szinten sportolók edzésidejét (2,26 óra) a felkészülési időszakban, szignifikáns különbség tapasztalható. Hasonló szignifikáns különbség látszik a versenyidőszakra vonatkozóan is (3,16 és 2,18 óra). Tehát az eredmények összefüggést mutatnak a sportolási szintek és a napi edzésre fordított idő között (8. táblázat).

Az egyes sportolási szinteken a heti edzésre fordított idő a heti edzések számától és a naponta edzésre fordított időtől függ. Az eredmények azt mutatták, hogy minél magasabb szinten

versenyez egy sportoló, annál magasabb a heti edzések száma és a hetente edzésre fordított idő. A heti edzések tekintetében szignifikánsan többet edzettek a sportolók a legmagasabb sportolási szinten (7,15 és 6,07) mind a két vizsgált időszakban. Ennek alapján a heti edzésidő is szignifikánsan a legmagasabb ezen a szinten. Felkészülési időszakban 26,09 órát, versenyzidőszakban 19,18 órát fordítanak az élsportolók sporttevékenységre. A felkészülési időszakban sporttevékenységre fordított idő egybeesik DAVID (2005) korábban feltárt eredményeivel, mely szerint az egyetemi tanulmányokat folytató élsportolók átlagosan 20-30 órát fordítanak a sportra. A legmagasabb osztályban sportolók heti edzésidőjéhez képest a másodosztályú sportolóké a felkészülési időszakban alacsonyabb értéket mutatott (21,12 óra). Versenyzidőszakban az edzésidők hasonló arányai figyelhetők meg, a legmagasabb szinten sportolók heti 19,18 óra edzésidőjéhez képest másodosztályban ez az érték alacsonyabb volt (15,59 óra). Harmadosztályban vagy megyei szinten felkészülési időszakban 9,89 órát, versenyzidőszakban 8,5 órát edzenek hetente a sportolók. A legmagasabb szinten sportolók és a harmadosztályban, vagy megyei szinten sportolók heti edzésidője között szignifikáns különbség van. Tehát a korábban közölt tanulási teljesítményre vonatkozó különbségek egyik befolyásoló tényezője lehet az alacsonyabb sportolási szinteken mért alacsonyabb edzésidő (8. táblázat).

8. táblázat: Edzésidők (óra) – Sportolási szint N=159

		Napi edzésidő (FKI)	Napi edzésidő (VI)	Heti edzésidő (FKI)	Heti edzésidő (VI)	Heti edzésszám (FKI)	Heti edzésszám (VI)
Legmagasabb szint	Átlag	3,65	3,16	26,09	19,18	7,15	6,07
	Szórás	2,21	1,73	26,46	19,78	3,94	3,44
II. osztály	Átlag	3,22	2,74	21,12	15,59	6,56	5,69
	Szórás	2,08	1,53	23,03	15,97	3,04	2,16
III. osztály vagy megyei szint	Átlag	2,26	2,18	9,89	8,50	4,38	3,90
	Szórás	,81	,64	11,12	7,13	2,43	1,76
Szig.		,000	,001	,000	,000	,000	,000

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Figyelemre méltó eredményt adott az edzésidők alakulása a célorientáltsági kategóriák mentén. Az eredmények eltérő mintázatot mutattak az egyes csoportok esetében. A heti edzésszámok tekintetében jelentős eltérés volt attól függően, hogy a sportolók melyik

területre helyezik a hangsúlyt. Azok a sportolók, akik elsősorban a sportolói karrierjükre koncentrálnak, szignifikánsan többet edzenek hetente a felkészülési és a versenydőszakban (9,3 és 8,2 edzés/hét) szemben az 'egyensúly'- (7,1 és 5,9 edzés/hét), valamint a 'tanulás orientált' sportolókkal (5 és 4,5 edzés/hét). Ennek megfelelően a 'sport orientált' sportolók heti edzésideje a legmagasabb. Felkészülési időszakban 41,7 órát, versenydőszakban 31,7 órát töltenek edzéssel, mely szignifikánsan magasabb a másik két csoporthoz képest. Az 'egyensúly orientált' sportolók heti edzésideje a két vizsgált időszakban 26,6 órát és 18 órát mutatott, ennél lényegesen alacsonyabb az edzésideje a 'tanulás orientált' sportolóknak, akik felkészülési időszakban 15,7 órát, versenydőszakban 14,8 órát edzenek hetente (9. táblázat).

9. táblázat: Sportolásra fordított idő - Prioritás % N=159

Prioritás	Tanulás orientált		Egyensúly orientált		Sport orientált		Szig.
Edzésidők	Heti edzésidő (óra/hét)						
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	
Felkészülési időszak	15,7	16,60	26,6	26,11	41,7	23,98	,000
Versenyidőszak	14,8	14,25	18,0	14,60	31,7	23,98	,001
Edzésidők	Heti edzésszám (alkalom/hét)						
Felkészülési időszak	5,0	2,79	7,1	3,46	9,3	3,59	,000
Versenyidőszak	4,5	1,99	5,9	2,67	8,2	4,11	,000

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az edzésidőkre vonatkozó eredmények alapján összefoglalóan kijelenthető, hogy a napi és heti edzésre fordított idő mennyisége, valamint a heti edzések száma a felkészülési és a versenydőszakban a sportág jellegével a sportolási szinttel és a prioritások meghatározásával mutattak összefüggést. Megállapítható, hogy az egyéni sportolóknak a csapatsportolókhöz, a 'sport orientáltaknak' a tanulás orientáltakéhoz' képest lényegesen magasabb a napi és heti edzésideje. A heti edzésszám és a hetente edzésre fordított idő csökkenése állapítható meg a sportolási szinteken lefelé haladva. Továbbá a sportolásra fordított idő tendenciáját tekintve a tanulmányi időszakokkal is összefüggést mutatott (10. táblázat).

10. táblázat: Edzésidők összefoglaló táblázata N=159

	Felkészülési időszak (FKI)			Versenyidőszak (VI)		
	Napi edzésidő (óra)	Heti edzésidő (óra)	Heti edzésszám (alkalom)	Napi edzésidő (óra)	Heti edzésidő (óra)	Heti edzésszám (alkalom)
Csapatsport	2,77	14,93	5,39	2,49	11,75	4,72
Egyéni sport	4	32,28	8,07	3,31	22,73	6,87
Szig.	,001	,000	,000	,000	,004	,000
Legmagasabb osztály	3,65	26,09	7,15	3,16	19,18	6,07
II. osztály	3,22	21,12	6,56	2,74	15,59	5,69
III.osztály/megyei szint	2,26	9,89	4,38	2,18	8,50	3,90
Szig.	,000	,000	,000	,001	,000	,000
1. év	2,98	19,81	6,65	2,50	13,62	5,45
2. év	2,84	18,54	6,53	2,53	14,95	5,91
3. év	3,33	21,44	6,44	2,97	16,83	5,67
4. év	3,63	20,14	5,55	3,17	15,34	4,84
5. év	2,57	11,48	4,47	2,20	8,36	3,80
Szig.	-	-	-	-	-	-

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Felmerült a kérdés, hogy ilyen edzésterhelés mellett mennyi időt tudnak a sportolók tanulásra fordítani, illetve kihasználják-e a rendelkezésükre álló „szabadidőt”, mely fontos a tanulmányi eredményességhez. Az eredmények jellemzően azt mutatták, hogy a hallgatók nagy része szorgalmi időszakban általában nem tanul minden nap, leginkább csak zárthelyi dolgozatra készülnek. Vizsgaidőszakban ez az idő jellemzően magasabb, a hallgatók napi rendszerességgel tanulnak, a különböző sportolási szinteken a legtöbben napi 4 óránál többet fordítanak tanulásra.

A tanulásra fordított idő nemek szerinti vizsgálata szorgalmi időszakban az előzőhöz hasonló eredményt hozott a legmagasabb szinten sportolók körében. A hallgatók jellemzően nem tanulnak minden nap, általában csak zárthelyi dolgozatra. A másodosztályú sportolóknál a férfiak inkább csak zárthelyi dolgozatra készülnek, a női hallgatók 21%-a azonban már napi 1-2 órát tölt tanulással. A megyei szintű sportolók közül a férfiak többsége napi rendszerességgel tanul, amely valószínűsíthetően az alacsonyabb edzésterhelés miatt

rendelkezésre álló több szabadidő hatékony felhasználásából fakad. Vizsgaidőszakban nem mutat eltérést a két nem tanulásra fordított ideje, jellemzően napi 4 óránál többet töltenek tanulással. A sportág típusa szerint elemezve a kérdést az eredmények azt mutatják, hogy a legmagasabb és másodosztályú szinten mind az egyéni sportolók, mind a csapatsportolók jellemzően zárthelyi dolgozatra tanulnak, de esetenként a napi 1-2 órás tanulás is előfordul. Megyei szinten többen válaszolták azt, hogy napi rendszerességgel tanulnak.

A tanulásra fordított idő vizsgálata alapján összefoglalóan megállapítható, hogy az élsportoló hallgatók tanulással és sportolással eltöltött idejének alakulása nagyban befolyásolt a sportolásukkal kapcsolatos felkészülési és versenyzési időszakok, valamint a tanulással kapcsolatos szorgalmi és vizsgaidőszakok periódusos változása által. Amikor a két teljesítési időszak (versenyzési időszak és vizsgaidőszak) átfedésbe kerül, csökken a sportolásra és növekszik a tanulásra fordított idő.

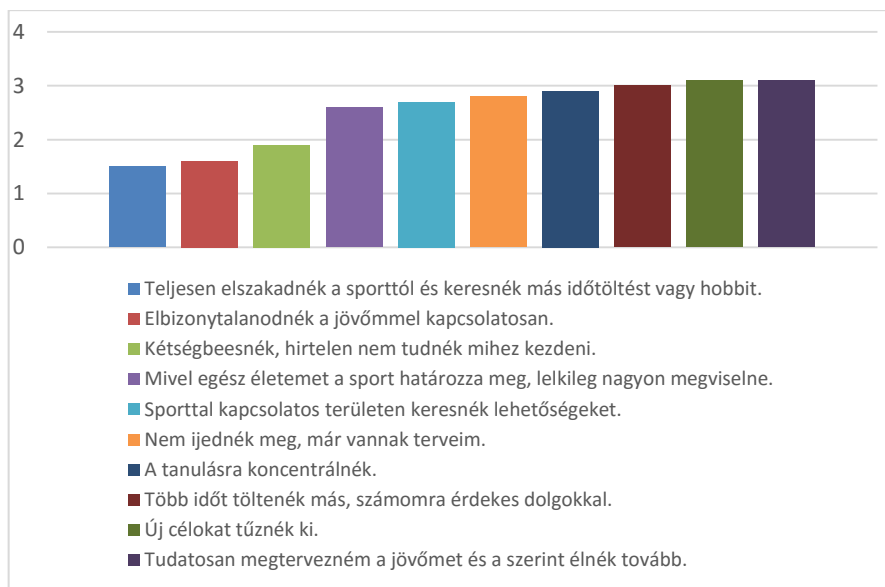
4.3.5. A sportolói karrier alakulása, összehangolási lehetőségei

Ebben az alfejezetben a teljes sportolói populáción a tanulás és a sport területeinek összehangolására irányuló stratégiáikat, a sportban kitűzött célokat, a sportpályafutásra és annak befejezésére vonatkozó terveket tanulmányoztam. Feltárom az összehangolás nehézségeit, és tanulmányoztam ennek megoldására irányuló döntéseket. Kutatói döntés alapján a sportolói karrier irányának alakulását, valamint ennek a tanulmányi és sportági változókval való összefüggéseit már csak a legmagasabb szintű sportolók esetében vizsgáltam.

A sportolói pályafutás befejezését a megkérdezett teljes sportolói populáció többsége (77%, 122 fő) az összehangolás nehézségei ellenére sem tervezi az elkövetkezendő 6 éven belül és 80%-uk (127 fő) tudatosan készül a sportpályafutást követő életre. Az egyetemi időszak alatt az előrehaladás érdekében a sportolók többször kerülnek a sportolói karrierjükre hatással levő döntési helyzetekbe. A kettős vállalat harmonizálása érdekében a sportolók olyan stratégiai elemek közül választanak, amelyeket a sportolási szint és a sportban megfogalmazott célok befolyásolnak. Az első osztályú sportolók többsége első helyen a több belső energia mozgósítását (34,6%, 19 fő), valamint a heti edzésszám csökkentését (23%, 13 fő) és a szabadidő jobb beosztását (19,2%, 11 fő) jelölték meg, mint lehetséges alternatívákat. A másodosztályú sportolóknál az előzőhöz képest magasabb arányban jelent meg a heti edzésszám csökkentése (27%, 16 fő), a több energia befektetése (22,8%, 14 fő), és a szabadidő jobb beosztása (22,8%, 14 fő). Amíg az első osztályú sportolók esetében nem jellemző, hogy összehangolási stratégiájukban az alacsonyabb szinten történő versenyzést

választanak, addig ez a másodosztályban sportolók esetében 20%-os (12 fő) választási részarányban megjelenik a megoldások között. A III. osztályú vagy megyei szintű sportolók esetében a heti edzésszám csökkentése mellett vélhetően a sportolói pályafutásban bekövetkezett változás és az egyetemi tanulmányok által támasztott magasabb követelmények miatt a sportolás alacsonyabb szinten történő folytatása volt a jellemző.

A sportpályafutásban esetlegesen bekövetkező hirtelen változásokra is vannak a sportolóknak terveik és céljaik. A válaszok spektruma az elbizonytalanodástól a tudatos tervezésig terjed, mely különbséget mutat az egyes sportolási szintek között. A 8. ábra a megoldási alternatívák négyfokozatú Likert-skálán mért eredményeit szemlélteti. Ennek alapján a sportolóknál leginkább a tudatos tervezés, új célok kitűzése és egyéb érdekes dolgokra való koncentráció jelenik meg lehetséges megoldásként. A sportolók pozitív szemléletét tükrözi, hogy nem esnének kétségbe, sokan a tanulásra koncentrálnának és a sporttól sem távolodnának el, sporttal kapcsolatos területen keresnének lehetőséget. Elgondolkodtató azonban, hogy a sporttól való elszakadás lelkileg ugyan sok sportolót megviselne, ennek ellenére kevésbé jellemző, hogy elbizonytalanodnának a jövőjükkel kapcsolatosan vagy teljesen elszakadnának a sporttól. Érdekes eredmény, hogy az elbizonytalanodást megjelölő sportolók között a legmagasabb szinten sportolók voltak többen, az alacsonyabb szintű sportolók viszont több időt töltenének egyéb szabadidős tevékenységekkel.

8. ábra: Hirtelen bekövetkező változás a sportkarrierben N=159

1: egyáltalán nem igaz; 2: valószínűleg igaz; 3: részben igaz; 4: teljes mértékben igaz

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A teljes sportolói populáción végzett vizsgálat eredményei alátámasztották a fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálatban elhangzottakat, mely szerint a kettős vállalás egyensúlyban tartása, és a sportbeli célok elérése érdekében előfordul, hogy a sportolóknak a sportolói karrierjükre is hatással lévő döntéseket kell meghozniuk, másrészt a sportolók felkészültek a sportpályafutás végének bekövetkezésére és rendelkeznek alternatívákkal erre vonatkozóan.

Felmerül a kérdés, hogy a tanulmányi követelmények teljesítése mellett hogyan alakulnak, milyen irányba mutatnak a sportolói pályafutásra vonatkozó a célok, különösen a versenyrendszerben előforduló versenyzési szinteken kitűzött sporteredmények szempontjából. Ennek feltárása érdekében megvizsgáltam a legmagasabb szinten sportolók karrier céljainak és sportolói karrierjének alakulását a következő 6 éves ciklusra vonatkozóan. A vizsgálat eredményei rávilágítottak arra, hogy a sport felmenő logikával épülő versenyrendszerében a sportolói célok években meghatározott időszakonként szintén egymásra épülnek. A válaszadók számára az OB 1-6. helyezés és a korosztályos válogatott kerettség elérése tűnt a legrövidebb idő alatt (átlagosan 2 év) megvalósíthatónak. A sportolók átlagosan 2-3 éven belül tervezték a korosztályos vagy felnőtt válogatott keretbe való bekerülést. A nemzetközi versenyekre történő kvalifikáció megszerzését átlagban 3-4 éven belül, nemzetközi versenyeken helyezés elérését pedig 3-5 éven belül tervezik a sportolók.

A nemek között szembe tűnő eltéréseket mutattak az eredmények. A férfi sportolók többségének sportban kitűzött céljaik között az Országos Bajnokságon egy éven belül az 1-6. helyezés (35,7%, 41 fő), míg 14,3%-nál (16 fő) a korosztályos, 21,4%-nál (24 fő) a felnőtt válogatott keretbe való bekerülés szerepelt. Egy éven belül a férfi sportolók 19%-a (22 fő) szeretne Európa Bajnokságra kvalifikációt szerezni, 12% (14 fő) egy éven belül, 9% (10 fő) pedig 2 éven belül Európa Bajnokságon helyezést elérni. Hasonló arányokat mutattak az eredmények a Világbajnokságra vonatkozó célokat illetően. Az Olimpia tekintetében a férfi sportolók 12%-a (14 fő) a 2020-as olimpiára (adatfelvételtől számított 6. év) szeretne kvalifikációt szerezni, 9%-a (10 fő) pedig helyezést elérni. A férfi sportolók között többen voltak, akiknek nem szerepelt a terveik között az alacsonyabb sportolási szinten való versenyzés (69%, 79 fő) vagy a sportpályafutás befejezése (78,6%, 90 fő).

A női sportolók karrier céljaik magasabb szinteket képviseltek, körükben a férfiakhoz képest magasabb volt azoknak az aránya (53,8%, 24 fő), akik egy éven belül országos bajnokságon szeretnének helyezést elérni. A korosztályos válogatottság elérése 46% (21 fő) számára egy éven belül tervezett, a felnőtt válogatott való bekerülést 2 vagy 3 éven belül 15-15% (7 fő) tervezte. Egy éven belül a sportolónők 30,7%-a (14 fő) szeretne az Európa-bajnokságra

kvalifikációt szerezni, valamint 23%-a (10 fő) 1 éven belül, 15%-a (7 fő) pedig 2 éven belül az Európa-bajnokságon helyezést elérni. A Világ bajnokságon való részvételre jogosító kvalifikáció egy éven belüli megszerzését a sportolónők 30,7%-a (14 fő) tervezte elérni. Az Olimpia tekintetében a női sportolók 15%-a (7 fő) 6 év múlva szeretne kvalifikációt szerezni és valamilyen helyezést is elérni. A sportolónők többségének szintén nem szerepelt a tervei között az alacsonyabb sportolási szinten történő versenyzés (84,6%, 38 fő) vagy a sportpályafutás befejezése (77%, 35 fő). Annak ellenére, hogy a nők eredménye a férfiakhoz képest nem mutatott szignifikáns különbséget a különböző versenyzési szinteken, a különbségek érzékelhetők, mivel a nők arányaiban többen jelölték meg az egyes kategóriákat, mint a férfiak. Az eredmények a női sportolók intenzívebb célorientáltságát jelzik, karrierívük időben elnyújtottabb.

A sportban elérendő célokat nagymértékben befolyásolja, hogy egyéni vagy csapatsportágban versenyez a sportoló. Az egyéni sportolók 35,7%-a (16 fő), a csapatsportolók 18,5%-a (21 fő) tervezte egy éven belül a felnőtt válogatott keretbe való bekerülést. Nemzetközi versenyekre a kvalifikáció megszerzése az egyéni sportolók többségének (35,7%, 16 fő), a csapatsportolók mindössze 7,4%-nak (8 fő) szerepel az egy éven belüli céljai között. Nemzetközi versenyeken a helyezések elérésére vonatkozó célok is hasonló eltéréseket mutattak. Az olimpiai célok tekintetében az egyéni sportolók 14,3%-a (6 fő) egy éven belül, 21,4%-a (10 fő) 6 év múlva, míg a csapatsportolók 3,7%-a (4 fő) egy éven belül, és ugyanennyien 6 év múlva szeretné kvalifikálni magát az Olimpiára. Az Olimpián 6 év múlva az egyéni sportolók 17,8%-a (8 fő), a csapatsportolók 3,7%-a (4 fő) szeretne helyezést elérni. Az eredményekben makro szinten csengenek vissza a sportági sajátosságok, hiszen a nemzeti válogatottak kvalifikációs esélyei és a csapatsportágak Olimpiai részvételére vonatkozó tényadatai befolyásolhatják a lehetséges célokat a sportolói mikro szinteken.

Karrier irány

A sportolói karrier irányával kapcsolatos további vizsgálatokat kutatói döntés alapján csak a legmagasabb szintű sportolók populációján végeztem el (N=55 fő), így kizártam az alacsonyabb szinten sportolókat. A sportolók által megfogalmazott célok alapján a sportolói karrier irányát három csoportba osztottam: progresszív, regresszív és stagnáló. Az eredmények azt mutatták, hogy a legmagasabb szinten sportolók 61,8%-nak (34 fő) karrierje progresszív, mely szerint a sportban kitűzött céljaik előre mutatóak, pályafutásuk íve felfelé halad; 27,3% (15 fő) stagnáló és mindössze 10,9% (6 fő), aki már a sportpályafutása befejezését tervezi és a regresszív csoportba került.

A társadalmi nemek vizsgálata azt mutatta, hogy a férfi és női sportolókra is a progresszivitás jellemző. A nők között lényegesen többen voltak (84,6%, 11 fő), akik ebbe a kategóriába tartoztak, míg a férfiak 54,8%-a (23 fő) jelölte meg, hogy a sportban még vannak előre mutató céljai. Ez összhangban van azzal, hogy a sportolónők 84,6%-a nem tervezte az alacsonyabb szinten történő versenyzést a vizsgált időszakban. Ehhez képest alacsonyabb előfordulási arány figyelhető meg a stagnáló kategóriában. A nők mindössze 7,7%-a (1 fő), míg a férfiak 33,3%-a (14 fő) tartozott ebben a csoportba. Ez azt mutatja, hogy a férfiak között többen voltak azok, akik olyan szintű eredményeket jelöltek meg, amelyeket már elértek, ettől magasabb célokat nem tűztek ki, ugyanakkor nem is tervezték befejezni pályafutásukat. Mind a két társadalmi nemnél alacsony volt azoknak a sportolóknak az aránya – a férfiak 11,9%-a (5 fő), és a nők 7,7%-a (1 fő) – akik a regresszív kategóriába tartoztak. Ez azt igazolja, hogy ezen a sportolási szinten a sportolóknak még vannak előremutató céljai sportpályafutásukra vonatkozóan. Az eredmények alapján összességében megállapítható, hogy a nőknél jellemzőbb a progresszív eltolódás, mely egybecseng a korábbi eredményekkel, mely szerint a női sportolók karriercéljaik magasabb szinteket képviselnek, célorientáltabbak, mint a férfiak (12. táblázat).

Elemeztem a sportolói karrier irányát a tanulmányi időszak függvényében ahol azt találtam, hogy a progresszív kategóriában a legtöbb sportoló az alapképzés első évfolyamának hallgatója (35,3%, 12 fő). Az első évfolyamhoz képest a második évfolyamon kevesebben voltak azok a sportolók, akiknek a sporton belüli céljai előremutatóak (17,6%, 6 fő), mely a harmadik évfolyamon egy magasabb értéket mutatott (23,5%, 8 fő). A korábbi, tanulmányi időszakokkal összefüggésben végzett vizsgálatok eredményeihez hasonlóan igazolódni látszik, hogy a progresszív kategóriában az első évhez képest a tanulmányi időszak vége felé alacsonyabb, ezzel párhuzamosan a regresszív kategóriában szignifikánsan magasabb a sportolók aránya. A mesterképzés első évében tovább csökken a sportolók aránya, majd az utolsó évben már csak a sportolók 3%-a (1 fő) jelölte meg céljai között a nemzetközi szereplést, és/vagy a válogatottságot. Azaz, jelen mintában a tanulmányok végéhez közeledő sportolók már valószínűsíthetően a tanulmányokra koncentrálnak. A stagnáló kategóriában az első évfolyamhoz képest (13,3%, 2 fő) az alapképzés második és harmadik évfolyamán magasabb (33,3%, 5 fő és 40%, 6 fő), majd a mesterképzés utolsó két évében ismét alacsonyabb, 6,7%-os (1 fő) sportolói előfordulást mértem (11. táblázat).

11. táblázat: Sportolói karrier iránya (%) – Tanulmányi időszak N=55

	1. év	2. év	3. év	4. év	5. év	(%)
Progresszív	35,3	17,6	23,5	20,6	3,0	100
Stagnáló	13,3	33,3	40,0	6,7	6,7	100
Regresszív	0	16,7	16,7	16,6	50,0	100

$$p = ,010$$

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Érdekes eredmény, hogy a tanulmányok kezdetekor nem volt olyan sportoló, aki a sportban megfogalmazott céljai alapján a regresszív csoportba került volna. Ehhez képest másodéven a sportolók aránya 16,7%-ot (1 fő) mutatott, majd harmad- és negyedéven megtartott maradt, az utolsó évben pedig egy hirtelen emelkedést mutatott, már a sportolók fele tartozott ebbe a csoportba. Azoknak a sportolóknak, akik 4 éven belül tervezték befejezni sportpályafutásukat, a fele végzős hallgató volt.

A kategóriák évfolyamokon belüli eloszlása alapján megállapítható, hogy az első évesek jelentős többségének sportolói karrierje progresszív irányt mutat (85,7%, 12 fő). A másod- és harmadévesek esetében ez lecsökken 50% körüli értékre. Ugyanakkor ezen a két évfolyamon emelkedett a stagnálók aránya az első évben mért 14,3%-hoz (2 fő) képest, másodéven már a sportolók 41,7%,-a (5 fő), harmadéven 40%-a (6 fő) tartozott ebbe a kategóriába. Meglepő eredmény, hogy a negyedik évfolyamon ismét a progresszív kategóriába tartozók voltak többen (77,8%, 7 fő) a másik két kategóriához képest (11,1%, 1 fő). Az utolsó évben egy határozott csökkenés tapasztalható a progresszív és a stagnálók arányában, a sportolók közel kétharmada már a sportolói karrierje végéhez közeledik. A végzős hallgatók mindössze ötöde jelezte, hogy szeretne még a sportban kiemelkedő eredményeket elérni.

A társadalmi nem kategóriái mentén a sportolói karrier iránya évfolyamonként azt mutatta, hogy a progresszív kategória 1. és 4. évfolyamán többségben vannak a női sportolók, míg az 5. évfolyamon nincs olyan sportolónő, akinek pályafutása előre mutató lenne. A férfi sportolóknál az alapképzés időszaka alatt még többségben vannak azok a sportolók, akiknek a karrierje progresszív, azonban a 4. és 5. évfolyamon már tapasztalható, hogy a sport egyre inkább háttérbe szorul, az utolsó éves mester szakos hallgatók csupán 4,3%-ának vannak még tervei a sporton belül.

A sportág jellegének a sportolói karrier irányával összefüggésben végzett elemzése szignifikáns eltéréseket mutatott az egyéni- és csapatsportolók között. Az egyéni sportolók 82,1%-a (23 fő) még szeretne a sportban kiemelkedő eredményt elérni, 10,7% (3 fő) a

pályafutás befejezésére készül és mindössze az egyéni sportolók 7,1%-a (2 fő) tartozott a stagnáló kategóriába. Úgy tűnik, a csapatsportolók között többen vannak azok, akiknek már nincsenek előremutató céljai, inkább a jelenlegi sportolási szinten tervezik a jövőjüket, és nem tervezik sportolói karrierjük befejezését (48,1%, 13 fő). Valószínűsíthetően ők már inkább a tanulmányokra és az azt követő civil életükre koncentrálnak a sport folytatása mellett. A csapatsportolók között valamivel alacsonyabb volt azoknak az aránya (40,7%, 11 fő), akiknek sportolói karrierje progresszív irányt mutat, és mindössze 11,1% (3 fő) tervezte alacsonyabb szinten folytatni vagy befejezni sportpályafutását. (12. táblázat). Ez vélhetően abból fakad, hogy a csapatsportolók orientációját, gondolkodásmódját meghatározza a saját sportáguk makro- (nemzetközi szint) és mezo- (egyesületek osztályba sorolása, valamint annak osztályba sorolásának esélyei) szintjén való előrejutási lehetőség.

12. táblázat: Karrierív szerinti megoszlás (%) N=55

Karrierív	Összesen	Nem		Sportág típusa	
		Férfi	Nő	Egyéni sportoló	Csapatsportoló
Progresszív	61,8	54,8	84,6	82,1	40,7
Stagnáló	27,3	11,9	7,7	7,1	48,1
Regresszív	10,9	33,3	7,7	10,7	11,1
	100	100	100	100	100
Szig.	-	-		,002	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A sportolói karrier irányának függvényében a tanulmányi átlag és a kreditek teljesítésének aránya a tavaszi félévben azt mutatta, hogy a legjobban tanultak azok, akik már a sportpályafutás vége felé közelednek (3,73), ezáltal valószínűsíthetően a sportolással együtt járó időterhelés is alacsonyabb esetükben. Az őszi félévben ugyanezek a sportolók teljesítettek a leggyengébben (3,35). Azok a sportolók, akik szeretnék még a sportban magasabb eredményeket elérni, vagy a már elért szinten továbbfolytatni pályafutásukat, az első vizsgált félévhez viszonyítva jobb tanulmányi eredményt értek el (3,60). A tanulmányi eredmények a három csoport esetében nem mutattak szignifikáns különbséget, ami azt jelenti, hogy a sportolói karrier iránya, azaz a sportban elérendő célok nem befolyásolták a jelen mintában a tanulmányi eredményt.

A kreditek teljesítésében a tavaszi félévben a regresszív kategóriába tartozó sportolók voltak a legeredményesebbek (96,5%), ugyanakkor az őszi félévben már egy alacsonyabb, a másik két kategóriához képest a leggyengébb eredményt érték el (78,7%). A progresszív kategória sportolóinál mind a két vizsgált félévben 90% alatt volt a teljesítési arány, a stagnálók ugyanakkor 90% fölötti, kiegyenlített teljesítményt nyújtottak (13. táblázat). Nem találtam szignifikáns különbséget az egyes kategóriák kreditteljesítésének arányában.

13. táblázat: Sportolói karrier iránya - Tanulmányi átlag - Kreditek teljesítésének aránya (%) N=55

Karrierív	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév		Kreditek teljesítése 2012/13 II. félév		Kreditek teljesítése 2013/14 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Progresszív	3,51	,80	3,60	,78	88,0	23,41	85,0	26,26
Stagnáló	3,49	,76	3,63	,71	93,4	10,78	93,0	16,96
Regresszív	3,73	,80	3,35	1,07	96,5	5,51	78,7	35,27

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

További elemzést kívánt a napi-, heti edzésidő és a heti edzésszámok alakulása is. Először a naponta edzésre fordított idő került elemzésre, ahol az eredmények alapján megállapítható, hogy nincs jelentős eltérés a progresszív és a stagnáló kategóriába tartozó sportolóknál. Mind a két csoport edzésideje 3,5 óra fölött volt naponta, a progresszív kategóriába tartozók 3,82 órát, a stagnálók 3,67 órát edzenek. Naponta 3 óránál kevesebb volt az edzésideje viszont azoknak, akik a sportpályafutásuk végéhez közeledve kevesebb időt fordítanak a sportra, de a három csoportot illetően az eltérések nem voltak szignifikánsak.

A heti edzések számát tekintve szignifikánsan magasabb edzésszámmal készülnek a felkészülési (8,56 edzés/hét) és a versenydőszakban is (7,24 edzés/hét) azok a sportolók, akiknek a sportban kitűzött céljai között világversenyen való szereplés, felnőtt válogatottság elérése is szerepel. Az is látható, hogy a stagnáló kategóriába tartozók hetente 5 alkalommal edzenek, ami elég magas értéknek számít figyelembe véve a regenerációhoz szükséges pihenő napokat. Úgy tűnik, hogy a stagnáló kategóriába tartozó sportolók a progresszívekhez hasonlóan sok időt és energiát fektetnek a sportba, áldozatot hoznak annak ellenére, hogy előre mutató, nemzetközi szintű terveik már nincsenek. Versenydőszakban a heti edzések száma mindegyik csoport esetében alacsonyabb volt, amely összefügg a versenyek, mérkőzések belépésével. Érdekes eredmény, hogy versenydőszakban a regresszív kategóriába tartozók heti edzésszáma valamivel magasabb (4,33 edzés/hét), mint a stagnálóké

(4,13 edzés/hét). Ennek megfelelően a heti edzésidő szignifikánsan magasabb értéket mutatott a progresszív kategóriába tartozók sportolók esetében a másik két kategóriához képest a felkészülési és versenyzidőszakban egyaránt (32,69 és 23,24 óra/hét). Alacsonyabb értéket mutatott a heti edzésidő a stagnálók esetében a progresszívekhez képest mind a két időszakban (18,35 és 13,75 óra/hét). A legalacsonyabb az edzésideje (12,01 és 10,82 óra/hét) a regresszív csoportba tartozóknak volt (14. táblázat).

14. táblázat: Sportolói karrier iránya - Sportolásra fordított idő N=55

Karrierív	Heti edzésszám FKI		Heti edzésszám VI		Heti edzésidő FKI (óra/hét)		Heti edzésidő VI (óra/hét)	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Progresszív	8,56	4,12	7,24	3,79	32,69	27,47	23,24	22,28
Regresszív	4,50	1,95	4,33	1,36	12,01	9,77	10,82	4,59
Stagnáló	5,00	2,36	4,13	1,55	18,35	23,19	13,75	14,14
Szig.	,006		,004		,023		,045	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Tehát, a sportolói karrier irányát figyelembe véve a tanulmányi eredmény és a sportolásra fordított idő összefüggésének vizsgálata azt mutatta, hogy a szignifikánsan magasabb heti edzésszámmal és edzésidővel dolgozó progresszív kategóriába tartozó sportolók tanulmányi eredménye és a kreditek teljesítése jelentősen nem tér el a másik két kategóriától.

Összefoglalásként az eredmények alapján megállapítható, hogy a sportban megfogalmazott célok szerinti karrierirány a társadalmi nemmel, a tanulmányi idősakkal, a sportág jellegével, valamint a heti edzésszámokkal és edzésidővel is összefüggést mutatott. A progresszív kategóriába tartozó sportolóknál a szignifikánsan magasabb heti edzésszám és heti edzésidő ellenére sem találtam összefüggést a tanulmányi eredmény és a felvett kreditek teljesítésének arányával, mely eredmény a két terület összehangolhatóságát sejteti, és további vizsgálatokat igényel.

4.3.6. Az intézményi szabályozások szerepe és jelentősége

Ebben az alfejezetben az intézményi szabályozások szerepét vizsgáltam a sportolók kettős vállalkásának teljesítésében. Ehhez az elemzést a Debreceni Egyetem Sportkonceptiója által biztosított szabályozási elemek igénybevételének szubjektív megítélése és objektív igénybevétele alapján végeztem el. A szabályozási elemek igénybevételét a karral, a sportág

jellegével, a sportolási szinttel, a prioritások meghatározásával, a sportolói karrier irányával összefüggésben vizsgáltam. Továbbá tanulmányoztam a tanulmányi teljesítménnyel és a sportolásra fordított idővel való kapcsolatot is.

A megkérdezett sportolók többsége tud az egyéni tanrend lehetőségéről, azonban a válaszadók 79%-a (126 fő) még nem kért egyéni tanrendet. Az egyéni tanrend igénybe vételét a társadalmi nem kategóriája mentén vizsgálva megállapítható, hogy az egyéni tanrendet igénybe vevő sportolók többsége férfi (83,9%, 26 fő) és alacsonyabb a női sportolók aránya (16,01%, 5 fő).

Felmerült a kérdés, hogy az egyéni tanrend igénybevétele mutat-e összefüggést az intézmény karával, azon belül a szakkal. Az elemzés során azt tapasztaltam, hogy egyéni tanrendet legtöbbször a Gazdálkodástudományi- és Vidékfejlesztési Karon igényelték (31,6%, 50 fő), amely valószínűsíthetően összefüggésben van azzal, hogy a Gazdálkodástudományi- és Vidékfejlesztési Karon működő sportszervező szakon tanul az egyetemi tanulmányokat folytató élsportolók döntő többsége. A Bölcsészettudományi Karon a megkérdezett sportolók 30%-a (48 fő) élt már ezzel a lehetőséggel. A képzés sajátos jellegével magyarázható, hogy az Orvostudományi Karokon nem volt olyan sportoló, aki igénybe vette volna az egyéni tanrend lehetőségét. A tanulmányi időszak függvényében látható, hogy, a legtöbbször a harmad (35,5%, 56 fő) és első évfolyamos hallgatók (25,8%, 41 fő) éltek már ezzel a lehetőséggel. Érdekes eredmény, hogy a másodévesek (9,7%, 15 fő) és a végzős sportolók (6,5%, 10 fő) kevesebben készültek egyéni tanrend szerint, amely oka lehet a tanulmányi szak és annak követelményrendszere, illetve utolsó évben a hangsúlyoknak a tanulmányok irányába történő eltolódása.

A támogatási formák igénybevételét a sportág jellege, a sportolási szint és a sportág jellege is befolyásolhatja, ezért ennek megfelelően is vizsgálatot végeztem. Az eredmények azt mutatták, hogy az egyéni tanrendet több csapatsportoló vette igénybe (71%, 22 fő), mint az egyéni sportoló (29%, 9 fő), mely eredmény hasonlóan a fókuszcsoportos vizsgálatban elhangzott véleményekhez arra enged következtetni, hogy az egyéni tanrend a sportági sajátosságokkal összefüggésben különösen a csapatsportolók számára fontos a tanulás és a sport eredményes összehangolásához. Az egyéni sportolók kevésbé igénylik e támogatási forma igénybevételét tekintettel arra, hogy rugalmasabban tudják alakítani edzéseiket.

Az egyéni tanrend igénybevételét sportolási szintenként vizsgálva azt találtam, hogy a két legmagasabb sportolási szinten a teljes sportolói populációban mért 21%-hoz képest magasabb arányban voltak azok, akik már készültek egyéni tanrenddel. A legmagasabb osztályban az egyéni tanrendet már igénybe vett sportolók 35,3%-a (11 fő), másodosztályban

38,7%-a (12 fő) versenyez. Ugyanakkor a két legmagasabb sportolási szinten többségben voltak, akik még nem vették igénybe ezt a lehetőséget (79,2%, 42 fő és 79,7%, 47 fő). Megállapítható, hogy alacsonyabb sportolási szinten kevesebb sportoló vette igénybe az egyéni tanrendet (25,8%, 8 fő) a másik két osztályhoz képest, melyet valószínűsíthetően a sportolási szinttel összefüggő alacsonyabb edzésszám és edzésidő magyaráz.

Az egyéni tanrend igénybevételét az orientációs kategóriák mentén vizsgálva azt találtam, hogy, az egyéni tanrenddel legmagasabb arányban az 'egyensúly orientált' hallgatók készültek (41,9%, 13 fő), ehhez képest a 'tanulás orientáltak' alacsonyabb arányban éltek ezzel a lehetőséggel (32,3%, 10 fő). Meglepő eredmény, hogy a 'sport orienált' hallgatók között kevesen voltak azok, akik készültek már egyéni tanrend szerint (25,8%, 8 fő). Ez arra enged következtetni, hogy elsősorban azoknak a sportolóknak jelent segítséget a szabályozási elemek ezen formája, akik igyekeznek a két területet egyensúlyban tartani. Az egyéni tanrend segítségével egy rugalmasabb beosztás alakítható ki, amely lehetővé teszi a balanszírozást.

A kérdőíves vizsgálat eredménye tehát alátámasztotta a sportolók által a fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálat során megfogalmazott tapasztalatokat és véleményeket, mely szerint az egyéni tanrend hozzájárul kettős vállalkozásuk teljesítéséhez. Az egyéni tanrend igénylésénél a sport orientált hallgatók alacsony arányának magyarázata további kutatást igényel.

A legmagasabb szinten sportolók karrieriránya úgy tűnik döntő az egyéni tanrend igénybevételében, hiszen akik éltek ezzel a lehetőséggel, valamennyien a progresszív kategóriába tartozó legmagasabb szintű sportolók voltak. A regresszív és stagnáló kategóriában nem volt olyan sportoló, aki igényelte volna az egyéni tanrend szerinti készülést. Ennek vélhetően az lehet az oka, hogy a sportban megfogalmazott céloknak megfelelő edzés- és versenyterhelés ebben a két csoportban összehangolható a tanulmányi követelményekkel, így nem indokolt az egyéni tanrend szerinti készülés. Megállapítható tehát, hogy azoknak a sportolóknak jelent segítséget ez a támogatási forma, akiknek céljai a sportban előremutatóak, azaz nemzetközi szereplés is terveik között szerepel. A kérdőíves vizsgálat eredményei tehát igazolták a fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálat során elhangzottakat, mely szerint a sportolók fontosnak tartják az egyetem által biztosított támogatási formákat, melyek biztosítják számukra tanulmányi téren a sikeres előrehaladást. Ugyanakkor felmerült a kérdés, hogy az egyéni tanrend szerint készülő milyen szinten tudják teljesíteni a tanulmányi követelményeket, ezért további vizsgálatot végeztem a tanulmányi átlaggal és a kreditek teljesítésével összefüggésben.

Azt találtam, hogy az egyéni tanrendet igénybe vett sportolók a 2012/13. tanév II. félévében 3,53-os, a 2013/14. tanév I. félévében 3,47-es tanulmányi eredményt értek el. Azoknak a

sportoló hallgatóknak, akik nem igényelték az egyéni tanrendet, az első vizsgált félévben 3,56, a másodikban 3,69 volt a tanulmányi átlaguk, tehát szignifikáns eltérés nem volt tapasztalható. Nem mutatott szignifikáns eltérést a kreditek teljesítésének aránya sem a két vizsgált félévben. Akik kértek már egyéni tanrendet, azok a tavaszi félévben 90,5%-ban, az őszi félévben 89,4%-ban abszolválták a felvett krediteket, szemben azokkal, akik még nem éltek ezzel a lehetőséggel (93,4% és 89,9%). Tehát ez arra enged következtetni, hogy a sportolói karrierívet tekintve progresszív kategóriába tartozó sportolók a támogatási elemek igénybevételével tudják a hasonlóan jó tanulmányi teljesítményt elérni.

A sportolással eltöltött időmennyiség az egyéni tanrend igénybevételével összefüggésben azt mutatta, hogy szignifikánsan magasabb a heti edzések száma a felkészülési- és versenyzidőszakban is azoknak a sportolóknak (7,29 és 6,39 edzés/hét), akik készültek már egyéni tanrend szerint, szemben azokkal, akik még nem éltek ezzel a lehetőséggel (5,74 és 4,96 edzés/hét). Ez arra enged következtetni, hogy akiknek magasabb az edzésszáma, azok számára az egyéni tanrend által biztosított rugalmasság segítséget nyújt a sikeres előrehaladáshoz a tanulmányok terén (15. táblázat).

15. táblázat: Egyéni tanrend igénybevétele - Sportolásra fordított idő N=159

	Heti edzésszám FKI		Heti edzésszám VI		Heti edzésidő FKI (óra/hét)		Heti edzésidő VI (óra/hét)	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Igénybe vette	7,29	3,64	6,39	3,00	26,65	23,00	20,72	16,28
Nem vette igénybe	5,74	3,25	4,96	2,51	19,87	21,43	16,28	15,58
Szig.	,011		,049		-		-	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az egyéni vizsgarendről, mint támogatási formáról a sportolók többsége nem tudott, ebből kifolyólag nem is élt vele. A társadalmi nem kategóriái szerinti vizsgálat azt mutatta, hogy az egyéni vizsgarendet igénybevett sportolók között többen voltak a férfiak (77,8%, 7 fő), kevesebben a női sportolók (22,2%, 2 fő). A két nem között a különbségek nem mutattak szignifikáns eltérést. A tanulmányi időszakokkal összefüggésben nem találtam szignifikáns eltérést az egyéni vizsgarend igénybevételét illetően, alacsony volt azoknak a száma, akik már kértek, és többségben voltak azok a sportolók, akik még nem éltek ezzel a lehetőséggel.

A sportág típusa szerinti elemzés alapján megállapítható, hogy azoknak a sportolóknak, akik egyéni vizsgarend szerint teljesítették a tantárgyi követelményeket 55,6%-a (5 fő) a

csapatsportoló, 44,4%-a (4 fő) egyéni sportolók. Ez azt jelentheti, hogy valószínűsíthetően a sportági sajátosságoknak köszönhetően (bajnoki szezon végén tétmérkőzések, rájátszás időszaka a bajnokságban) a csapatsportolók vizsgaidőszakban inkább igénylik ezt a fajta rugalmasságot, mint az egyéni sportolók. Ez szintén igazolta a feltáró vizsgálat során a sportolók által megfogalmazott véleményeket. Ugyanakkor magasabb volt azon sportolók aránya, akik még nem éltek ezzel a lehetőséggel. A csapatsportolók 73%-a (108 fő), az egyéni sportolók 27%-a (40 fő) még nem vette igénybe az egyéni vizsgarendet.

Az egyes sportolási szinteken az egyéni vizsgarenddel készülők azonos arányban oszlottak meg az első- és a másodosztályú sportolók között (44,4%, 4 fő), és mindössze 11,1% (1 fő) volt alacsonyabb szintű sportoló. A legmagasabb szinten sportolók mindössze 7,4%-a (4 fő), a másodosztályúak 6,7%-a (4 fő) vizsgázott már egyéni vizsgarend szerint. Jellemzően többségben voltak minden sportolási szinten azok (90% fölött), akik e nélkül is tudták vizsgáikat teljesíteni, ugyanakkor az eredmények nem mutattak szignifikáns eltérést.

További elemzést végeztem a célorientációs kategóriák mentén, mely vizsgálat érdekes eredményt hozott. A 'tanulás-, egyensúly- és sport orientált' csoportokban egyaránt a sportolók 33,3%-a élt már ezzel a lehetőséggel. Azok között, akik az intézményi szabályozás ezen formáját még nem vették igénybe többségben voltak a 'tanulás orientáltak' (56,8%, 83 fő), valamivel alacsonyabb volt az 'egyensúly orientáltak' aránya (34,2%, 50 fő) és az előző két kategóriához képest a legkevesebben voltak a 'sport orientáltak' (8,9%, 13 fő). Ez arra enged következtetni, hogy a 'tanulás orientált' sportolóknál az alacsonyabb edzésszám és edzésidő miatt több idő marad a tanulásra, ezért nem indokolt az egyéni vizsgarend szerinti történő felkészülés, ugyanakkor a magasabb edzés- és versenyterhelésnek kitett 'sport orientált' hallgatóknak segítséget jelent a tantárgyi követelmények teljesítésében.

A sportolói karrier irányával összefüggésben azt találtam, hogy hasonlóan az egyéni tanrend esetében feltárt eredményekhez, akik az előrehaladás érdekében igénybe vették már ezt a lehetőséget, valamennyien a progresszív kategóriába tartoztak. Érdekes eredmény azonban, hogy az egyéni vizsgarend igénybevételével a stagnáló és a regresszív kategóriába tartozó sportolók nem élnek, ez tehát vélhetően azoknak jelent segítséget, akiknek a sportban még előremutató céljai vannak.

Az eredmények alapján tehát megállapítható, hogy az egyéni vizsgarend igénybevétele egyik vizsgált tényezővel sem mutatott szignifikáns összefüggést. Bár szükség esetén segítséget nyújt a sportolóknak a vizsgák teljesítéséhez, további kapcsolat nem mutatott a tanulmányi eredmény és a kreditek abszolválásával sem.

Ugyanakkor az eredmények arra is rávilágítottak, hogy az egyéni vizsgarend szerint készülő sportolóknak szignifikánsan magasabb a heti edzésszáma a versenyidőszakban és több időt töltenek hetente edzéssel mind a két vizsgált időszakban, mint azok a sportolók, akik ennek igénybevétele nélkül is tudják teljesíteni a követelményeket. Ennek alapján megállapítható, hogy az intézményi szabályozás e formájának igénybevétele a sportolásra fordított idővel mutat összefüggést, azaz, lehetővé teszi a sportolók számára, hogy a tanulmányi követelményeket egy rugalmasabb rendszerben teljesítsék (16. táblázat).

16. táblázat: Egyéni vizsgarend igénybevétele – Sportolásra fordított idő N=159

	Heti edzésszám FKI		Heti edzésszám VI		Heti edzésidő FKI (óra/hét)		Heti edzésidő VI (óra/hét)	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Igénybe vette	8,56	4,66	8,11	4,51	36,89	34,88	30,06	28,33
Nem vette igénybe	5,98	3,30	5,15	2,53	20,96	21,35	16,81	15,04
Szig.	-		,050		-		-	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az intézményben működő mentor programról – melynek célja a felsőoktatási intézménybe felvételt nyert élsportolók segítése a tanulás és sportolás összehangolásában – a válaszadók többsége ugyan már hallott, azonban nincsenek tisztában a program működésével.

A tanulmányok és az élsport összehangolásának megkönnyítését szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos kérdésre adott válaszok arra mutattak rá, hogy a sportolók mindössze 10%-nak jelentenek teljes mértékű segítséget. Ez vélhetően abból fakad, hogy a sportolók többsége még nem élt ezekkel a lehetőségekkel. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy az élsportolók az esetek többségében törekednek arra, hogy intézményi segítség igénybevétele nélkül teljesítsék az egyetem által támasztott követelményeket.

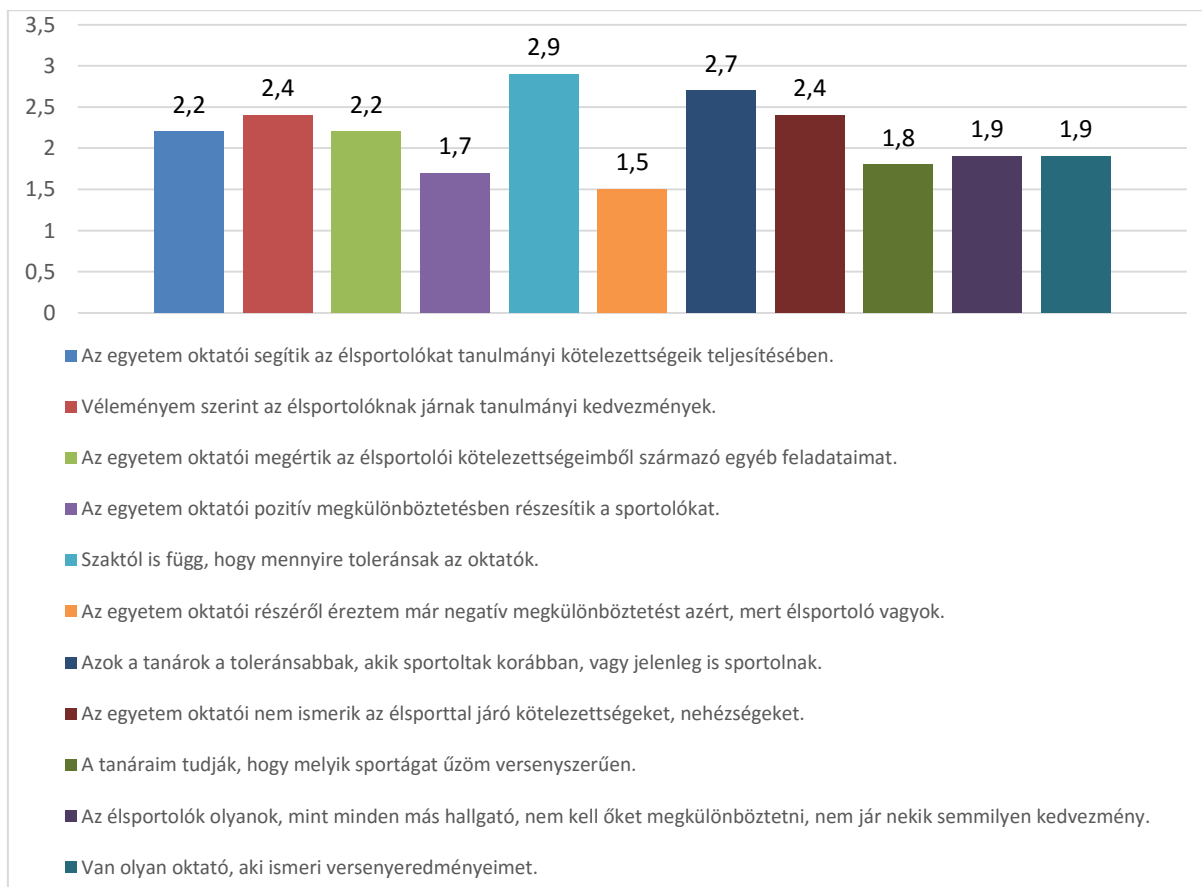
A nyitott kérdésekre adott válaszokban ugyanakkor rávilágítottak arra, hogy a legfontosabb számukra a tárgyfelvétel során nyújtott segítség (tárgyak korábbi felvétele) lenne, amely biztosítaná számukra a kurzusok összeegyeztetését az edzésekkel. A könnyebb ügyintézés az egyéni tanrenddel kapcsolatosan, kötelező részvételt igénylő órákon más csoportnál történő megjelenés és a beadandók határidejének egyéni meghatározása szintén szerepelt a sportolók válaszai között. A mulasztott órák pótlására lehetőségként említi néhány sportoló, ha az előadásokról felvétel készülne, és az felkerülne az intranetre.

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy mind a két támogatási forma esetében alacsony az alkalmazás aránya. Ugyanakkor, akik igénybe veszik az egyéni tanrendet és vizsgarendet, azok számára segítséget nyújt kettős vállalásuk teljesítéséhez. Ez a sportág jellegével, a prioritások meghatározásával, a sportolói karrier irányával és a heti edzésszámmal mutatott összefüggést. Az eredmények arra is rávilágítottak, hogy a sportolói karrierív iránya alapján progresszív kategóriába tartozó sportolók e szabályozási elemek igénybevételével tudják a tanulmányi követelményeket teljesíteni és hallgató társaikhoz hasonlóan jó tanulmányi eredményt elérni. Az egyéni vizsgarend szerinti készülés a sportág jellegével, a sportolói karrier irányával és a heti edzésszámmal és edzésidővel mutat kapcsolatot. Ennek igénybevétele lehetővé teszi a sportolók számára, hogy igazodva a sportági követelményrendszerhez a tanulmányi követelmények egy rugalmasabb rendszerben teljesítsék.

4.3.7. Kapcsolatok az oktatókkal-hallgatótársakkal

A szabályozási elemeket alkalmazó oktatóknak fontos szerepük van abban, hogy a sportolók hogyan tudják teljesíteni tanulmányi kötelezettségeiket. Az alábbi alfejezetben a sportolók szubjektív véleménye alapján kívánom feltérképezni a velük kapcsolatban lévő oktatókkal, hallgatótársakkal kapcsolatos tapasztalataikat, észrevételeiket, valamint a kialakult kapcsolat jellegét.

A négyfokozatú Likert-skálán osztályozott vélemények azt mutatták, hogy tekintettel a szakok eltérő követelmény rendszerére, az oktatók érdeklődési körére, a sportolókkal szembeni attitűdjeikre és tapasztalataikra, eltérő az oktatók sportolókkal szembeni hozzáállása. A sportolók meglátása szerint a tanulmányi szak jelentősen befolyásolja az oktatók sportolókkal szembeni hozzáállását, megértését. Ez vélhetően egyrészt a tantárgyi sajátosságok, a követelmények teljesíthetősége által befolyásolt, másrészt az adott szakon a sportolói előfordulás arányával összefüggő sportolókkal kapcsolatos több információval, ismerettel. A sportolók nagymértékben egyetértettek azzal, hogy az oktatók korábbi sportolói múltja, vagy jelenlegi rendszeres sportolása jelentősen meghatározza sportolókkal szembeni toleranciáját, empátiáját. A sportolók úgy ítélik meg, az egyetem oktatói nem ismerik az élsporttal járó kötelezettségeket, nehézségeket és megoszlottak a vélemények arról is, hogy az oktatók megértik-e az élsportolói kötelezettségekből származó feladataikat és segítik-e őket a tanulmányi kötelezettségek teljesítésében. A sportolók oktatókkal kapcsolatos tapasztalatainak háttérében információ hiány is állhat. Az oktatók nem ismerik az adott karon, szakon tanulmányokat folytató sportolókat, sok esetben nem tudják a hallgatójukról, hogy élsportoló (9. ábra).

9. ábra: A sportolók oktatókkal kapcsolatos tapasztalatai N=159

1: egyáltalán nem igaz; 2: részben igaz; 3: nagymértékben igaz 4: maximálisan igaz

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Ezek az eredmények alátámasztották, hogy fontos lenne egy olyan személyes találkozáson alapuló kapcsolat kialakítása oktató és sportoló között, amelyben az oktató tudja, hogy milyen sportágat űz a kurzusra járó sportoló és esetenként még a sportban elért eredményeit is ismeri. Amennyiben az oktató több információval rendelkezne az élsporttal együtt járó kötelezettségekről, a sportolók nehézségeiről, vélhetően másképp tekintene rájuk. A sportolókkal szembeni sztereotípiák létezését, a sportolói státuszából fakadó megkülönböztetést (negatív vagy pozitív) a sportolók egy része már tapasztalta.

Az intézményi támogatási formák igénybevételével kapcsolatosan a sportolók többségénél még nem fordult elő, hogy az oktató nem fogadta el az egyéni tanrendre vonatkozó kérelmét.

Összefoglalóan megállapítható, hogy nincsenek egyértelműen kirajzolódó vélemények, mely a téma újszerűségét és bevezetésének kezdeti stádiumát jelzi. A Likert-skála eredmények átlagai három alatt maradtak, miszerint a sportolók nem azonosultak határozottan egyik állítással sem. Elhatárolódtak azonban két állítástól, véleményük szerint nem jellemző, hogy az oktatók a sportolókat pozitív vagy negatív megkülönböztetésben részesítsék.

A hallgatótársakkal a sportolók jó kapcsolatot ápolnak. Az eredmények azt mutatták, hogy kérnek és kapnak is segítséget a sportolók a tanulmányi kötelezettségek teljesítéséhez társaiktól. Az esetek többségében ez jegyzeteket, tételeket vagy közös tanulást jelent, de előfordul, hogy a Neptunos ügyintézésben kérik a segítségüket. Ilyen például a tárgyfelvétel időszaka, amikor nagyon fontos egy sportoló számára, hogy az adott kurzust melyik időpontra veszi fel. Az órarend összeállításakor a sportolók igyekeznek úgy felvenni az órákat, hogy azok ne ütközzenek az edzésidőpontjaikkal, ezáltal biztosítva legyen számukra, hogy a sportolói karrierjükre is koncentrálhassanak.

A fókuszcsoportos és a kérdőíves vizsgálat eredményei is arra mutattak rá, hogy a sportolók kettős vállalásának eredményes megvalósításához a sportolók erőfeszítései mellett szükséges a velük kapcsolatban lévő oktatók és a hallgatótársak támogatása is. Az oktatók sportolókkal szembeni attitűdjével kapcsolatos tapasztalatok arra utaltak, hogy az oktatók kevés információval rendelkeznek az élsportolókról és az élsporttal járó kötelezettségekről. A tanulmányi szak, a sportolásból, vagy korábbi sportolói múltból fakadó tapasztalatok befolyásolhatják az oktatók hozzáállását, de a vélemények nem támasztották alá, a sportolók pozitív vagy negatív megkülönböztetését.

4.4. Az Universiadén részt vett sportolók kérdőíves vizsgálatának eredményei

Kazanyban az Universiadén 2013-ban részt vett sportolók lekérdezését indokolta, hogy a debreceni sportolók vizsgálata során az eredmények a sportolási szint, a tanulmányi eredmények és a szabályozási elemek igénybevétele között összefüggéseket sejtettek, mely egy homogénebb csoport lekérdezését tette szükségessé. A sportolás legmagasabb szintjét képviselő Universiadés mintában a nemzetközi szintű, válogatott vagy válogatott kerettag sportolók, magasabb arányban voltak jelen (N=49). Ezen sportolói csoport vizsgálata pontosabb képet adhat a tanulmányok és a teljesítmény-centrikus élsport párhuzamos megvalósításával kapcsolatos összefüggésekről. A mintát színesíti az a tény, hogy a mintába került sportolók az ország 18 felsőoktatási intézményében folytatnak tanulmányokat, így tanulmányozásuk érdekes eredményekkel szolgálhat.

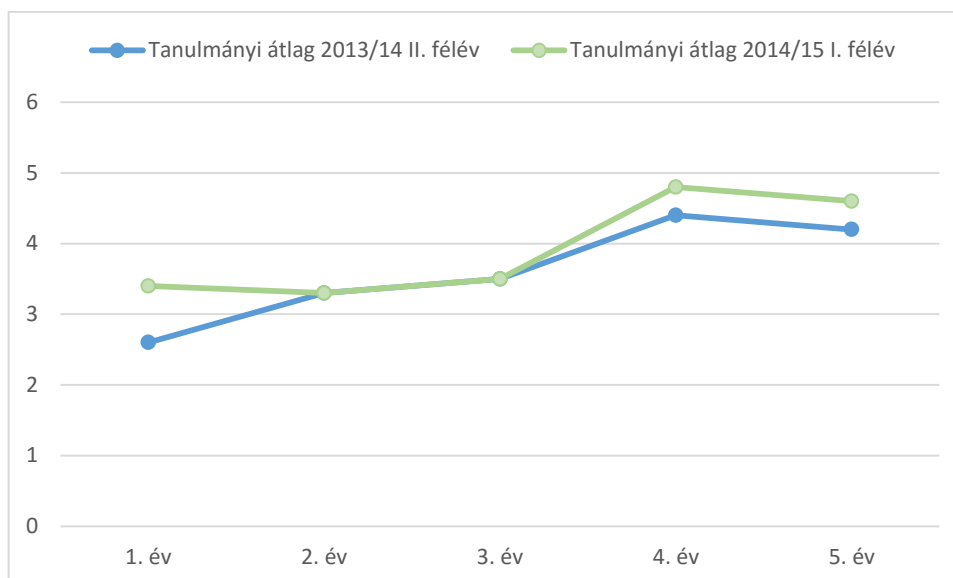
4.4.1. Az élsport és a tanulmányi teljesítmény összefüggései

A vizsgált sportolói populáció 55,1%-a (27 fő) teljes mértékben, 42,9% (21 fő) csak részben tartotta összeegyeztethetőnek a felsőfokú tanulmányokat és az élsportot, elenyésző volt azon sportolóknak az aránya, akik ettől eltérően vélekednek. A férfi (60,6%, 20 fő) és a női sportolók (43,8%, 7 fő) válaszai eltérést mutattak a tanulmányok és a sport összehangolásának teljes mértékű megvalósíthatóságára vonatkozóan. Hasonlóan jelentős eltérés volt a két nem

között a 'részben' összehangolhatóság megítélésében. A nők magasabb (56,3%, 9 fő) arányban gondolták a két területet csak részben összehangolhatónak a férfiakhoz képest (36,4%, 12 fő). Ezt követően elemzésre került az élsportolók tanulmányi teljesítménye, melyet a versenyek tavaszi és az őszi féléveire vonatkozóan vizsgáltam.

A két csoport tanulmányi eredményének összehasonlításakor a női sportolók szignifikánsan jobb tanulmányi átlagot értek el mind a két vizsgált félévben (3,9 és 4,0) mint a férfiak, akik az őszi félévben 3,3-as, a tavaszi félévben 3,2-es átlagot teljesítettek. Ez azért érdekes, mert a női sportolók többsége csak részben tartotta megvalósíthatónak a két terület összehangolását, ennek ellenére az eredmények alapján jobban tanulnak. Ez az eredmény az átlag hallgatói populációnál más tanulmányban (FÉNYES, 2009) publikált eredményeket igazolja vissza az élsportolói populáción, miszerint a női egyetemi hallgatók eredményesebbek a tanulás terén. A kreditek teljesítésének arányát vizsgálva szignifikáns eltérés nem volt megállapítható a két csoport között.

A tanulmányi eredmény attól függően is eltérő képet mutatott, hogy a sportolók a tanulmányi időszak melyik szakaszában tartanak. Az eltérés ugyan nem volt szignifikáns, azonban tendenciaként megállapítható, hogy a mester tanulmányokat folytató sportolók jobb tanulmányi eredményt értek el az alapképzésben résztvevő sportolókhöz képest. Ez valószínűsíthetően abból adódik, hogy ebben a mintában felülreprezentált az alapképzésben résztvevő hallgatók száma. A vizsgált félévek eredményét összehasonlítva elmondható, hogy az alapképzés őszi féléveiben az élsportolók jobb tanulmányi átlagot értek el a tavaszi félévhez képest, mely igaz a mester képzés időszakára is (10. ábra).

10. ábra: Tanulmányi átlag - Tanulmányi időszak N=49

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

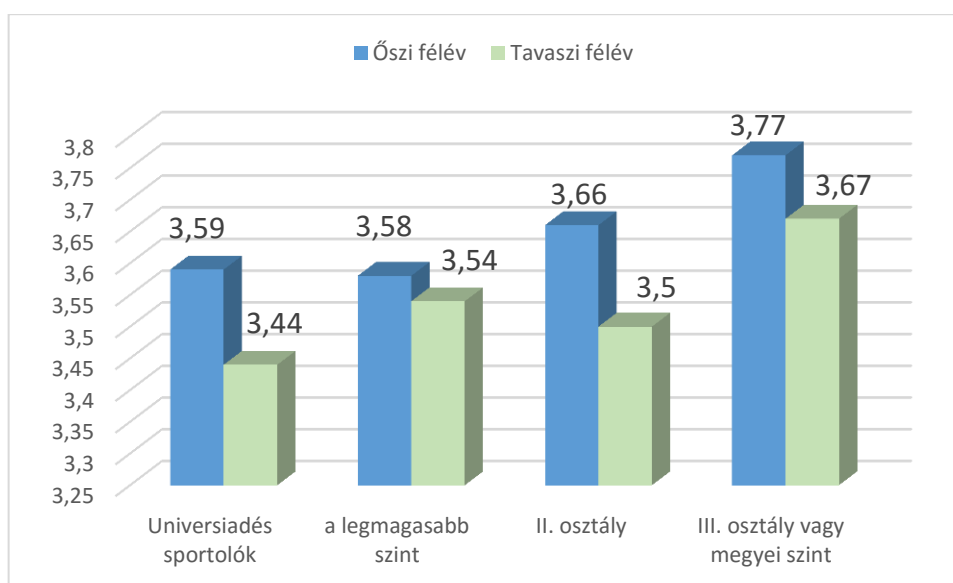
A kreditek teljesítésének arányában szintén nem volt szignifikáns eltérés a különböző évfolyamok között. A mester tanulmányok alatt a sportolók jobban teljesítettek, mely figyelembe véve az érést, a tanulásban szerzett gyakorlatot, a tématerület specializálódásának folyamatát is összefüggésben lehet azzal, hogy a sportolók egyre inkább a diploma megszerzésére koncentrálnak. Ennek fontos szegmense a két terület közötti egyensúly megteremtése a sportpályafutás befejezését követő életre való felkészülés érdekében.

A sporthoz kapcsolható változók mentén történő elemzés szerint a sportág jellege, a sportági sajátosságok meghatározóak lehetnek abban, hogy az élsportoló mennyire tudja rugalmasan alakítani az edzéseit, a sporttal-tanulással kapcsolatos feladatait, időbeosztását. A sportág jellege szerinti vizsgálat arra világított rá, hogy a csapatsportolók közel kétharmada gondolta teljes mértékben összeegyeztethetőnek a két területet, ez az arány az egyéni sportolóknál 52,9%-os (18 fő) értéket mutatott. A tanulás és sport összeegyeztethetőségét csak részben megvalósíthatónak tartó egyéni- (40%, 14 fő) és csapatsportolók (44,1%, 7 fő) véleménye között jelentős eltérés nem volt tapasztalható. Ez azért lehet érdekes, mert általában a csapatsportolók időbeosztása tűnik kötöttebbnek, hiszen itt nem csak az edzésidőhöz kell alkalmazkodni, hanem a csapattársaknak-edzőnek, létesítmény időbeosztásának is egymáshoz. A csapatsportolók többsége megvalósíthatónak tartotta a két területen történő párhuzamos előrehaladást, mely az egyéni és csapatsportolók tanulmányi teljesítményében is megmutatkozott. A tavaszi félévben a csapatsportolók 3,52, az egyéni sportolók 3,4-es tanulmányi átlagot értek el, a második vizsgált félévben ez a különbség valamivel nagyobb volt. A csapatsportolók 3,72 eredményéhez képest az egyéni sportolók 3,53 átlagot teljesítettek. Mindkét vizsgált félévben a csapatsportolók jobb tanulmányi teljesítményt nyújtottak, mint az egyéni sportolók, ugyanakkor ez nem jelentett szignifikáns különbséget.

A tanulmányi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatosan realisabb kép alakítható ki a felvett kreditek teljesítésének hatékonyságát is megvizsgálva. Az eredmények azt mutatták, hogy a sportolók az őszi félévben magasabb százalékban tudták teljesíteni kreditvállalásukat (88,08%), mint a tavasziban (87,89%), mely valószínűsíthetően a sportágak bajnoki rendszerével, versenyzidőszakával lehet összefüggésben. Megállapítható, hogy a tanulmányi eredményekhez hasonlóan a kreditek teljesítésében is a csapatsportolók voltak az eredményesebbek, a tavaszi félévben 90,3%-os, az őszi félévben 89,46%-os arányban teljesítették a felvett krediteket szemben az egyéni sportolókkal, akik ezt csak 88,5%-os és 86,8% és hatékonysággal tudták abszolválni.

A tanulmányi eredmények tekintetében összehasonlítást végeztem az Universiádén részt vett és a debreceni sportolók populációjával. A sportolók a két félév viszonylatában jellemzően az

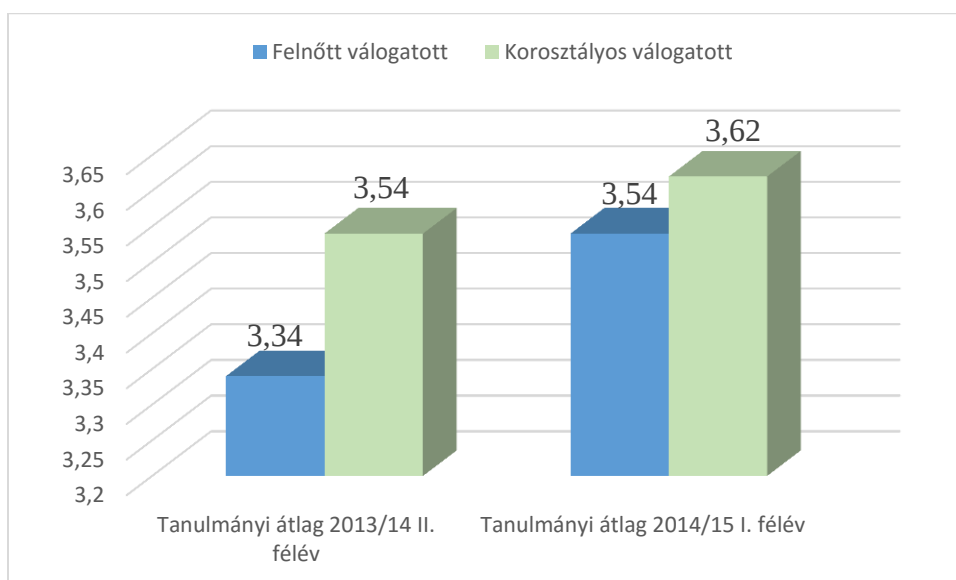
őszii félévben érték el jobb eredményt. A két legmagasabb szinten sportoló csoport tanulmányi teljesítményét tanulmányozva az eredmények azt mutatták, hogy az őszii félévben hasonlóan teljesítettek. Az Universiadén részt vett sportolók 3,59, a debreceniek 3,58-os tanulmányi átlagot érték el. A tavaszi félévben a Debreceni Egyetem legmagasabb szintű versenyzőinek átlaga valamivel jobb volt (3,54), mint a másik csoporté (3,44). A grafikonon látható, hogy mind a két vizsgált félévben a legjobb tanulmányi eredményt a Debreceni Egyetem alacsonyabb sportolási szinten lévő hallgatói érték el. Ez összefüggésben van a korábban feltárt alacsonyabb sporttevékenységre fordított idővel, és a 'tanulás orientáció' növekedésével (11. ábra).

11. ábra: Tanulmányi átlag – Sportolási szint

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A nemzetközi szintű sportolók esetében vizsgáltam a felnőtt és korosztályos válogatottak tanulmányi eredményét és a kreditek teljesítésének arányát. Az eredmények azt mutatták, hogy mind a két vizsgált félévben a korosztályos válogatott sportolók jobb tanulmányi eredményt érték el a felnőtt válogatottakhoz képest, azonban ez a különbség nem volt szignifikáns (12. ábra). A felvett kreditek teljesítésében szintén nem volt lényeges különbség a két sportolói csoport között, az őszii félévben 89%-os, a tavaszi félévben a felnőtt válogatottaknál 83,6%, a korosztályos válogatottaknál 86,4%-os volt ez az arány.

12. ábra: Tanulmányi átlag - Válogatott sportolók N=49

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az orientációval összefüggésben tanulmányoztam az elért tanulmányi eredményeket és a kreditek teljesítésének arányát. A tanulmányi eredmények tekintetében nem, a kreditek teljesítésében azonban a tavaszi félévben találtam szignifikáns eltérést. A 'sport orientált' hallgatók mind a két félévben kevesebb kreditet tudtak abszolválni, mint a másik két kategóriába tartozó sportolók. A 'sport orientált' hallgatók a tavaszi félévben 73,4%-ban tudták csak a felvett krediteket teljesíteni, ami szignifikánsan alacsonyabb volt, mint az 'egyensúly-' (94,8%) és a 'tanulás orientált' csoportnál (95%). Ez az orientációval összefüggő magasabb edzés- és versenyterheléssel, valamint ebből következően az alacsonyabb tanulásra fordított idővel van összefüggésben (17. táblázat).

17. táblázat: Prioritás - Tanulmányi átlag - Kreditek (%) N=49

Prioritás	Tanulmányi átlag 2013/14 II. félév		Tanulmányi átlag 2014/15 I. félév		Kredit arány 2013/14 II. félév		Kredit arány 2014/15 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Tanulás orientált	3,65	,69	3,76	,87	95,0	8,54	94,0	9,59
Egyensúly orientált	3,34	1,26	3,57	1,10	94,8	9,62	91,6	12,65
Sport orientált	3,41	,72	3,49	,74	73,4	30,03	82,4	26,88
Szig.	-		-		,010		-	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Összefoglalóan megállapítható, hogy a nemzetközi szintű sportolók tanulmányi teljesítménye a társadalmi nemmel, a tanulmányi időszakokkal összefüggést mutatott. Ez összecseng a debreceni mintán mért eredményekkel, mely szerint a tanulmányi időszak végéhez közeledve változik a tanulás és a sport hangsúlya, a sportolók az utolsó két évben jellemzően már a tanulmányokra koncentrálnak, mely a tanulmányi teljesítmény javulását eredményezi. A sportolás szintjével együtt járó magasabb edzés-és versenyterhelés szintén kapcsolatot mutatott a tanulmányi átlaggal és a kreditek teljesítésének eredményességével.

4.4.2. A sportolásra fordított idő vizsgálata

A tanulmányi eredményességet befolyásolhatja a sporttevékenységre fordított idő, azaz a heti és napi edzések száma, az edzésekre fordított idő és a versenyek/mérkőzések száma, ezért tanulmányoztam a sportolásra fordított időt a korábban megadott változók mentén.

A vizsgálat során azt találtam, hogy a sportra fordított időt a heti, napi edzéseken kívül meghatározza még a versenyidényben lévő versenyek, mérkőzések száma, az edzőtáborok száma és az edzőtáborban eltöltött napoknak a száma. A sportolás legmagasabb szintjén ez igen jelentős időterhet ró az élsportolókra. A vizsgált populáció 38,8%-a (19 fő) hetente 10 edzésen, 12,2%-a (6 fő) heti 11 és 10,2%-a (5 fő) 5-9 edzés között vesz részt a felkészülési időszakban. Ennél kevesebb edzésen vesz részt a sportolók 38,7%-a (19 fő). Megvizsgáltam, hogy ez mit jelent a heti edzésidő tekintetében. A két leggyakoribb a heti 50 óra volt a sportolók 12,2%-nál (6 fő) és heti 60 óra a sportolók 10,2%-nál (5 fő). Ezután a heti edzésidőre új változókat hoztam létre és 3 kategóriába (29 óránál kevesebb, 30-59 óra között és 60 óra fölötti) soroltam az edzésidőket. Nem paraméteres próbával megvizsgáltam a tanulmányi eredményt és a kreditek teljesítésének arányát a heti edzésidő függvényében a versenyidőszakban.

Az eredmények azt mutatták, hogy mind a két vizsgált félévben azok érték el a legjobb tanulmányi eredményt, akik 60 óránál többet edzenek hetente (3,80 és 3,81), a leggyengébben teljesítettek, akik átlagosan 30-59 órát edzenek (3,16 és 3,42). A legalacsonyabb edzésidővel rendelkezők tanulmányi eredménye az őszi félévben 3,68, a tavaszi félévben 3,72 volt. A kreditek teljesítését vizsgálva viszont a legeredményesebbek azok voltak (94,66% és 91,95%), akiknek a legalacsonyabb volt a heti edzésidője. Az eredmények a heti edzésidőt illetően sem a tanulmányi eredmény sem a kreditek teljesítését illetően nem mutattak szignifikáns eltérést a felkészülési időszakban. A versenyidőszakra vonatkozóan is tanulmányoztam a létrehozott 3 kategória mentén (19 óránál kevesebb, 20-49 óra között és 50 óra fölötti heti edzésidő) a korábban vizsgált mutatókat.

Azt találtam, hogy a vizsgált félévekben azoknak a sportolóknak volt a legjobb a tanulmányi eredménye (3,96 és 4,05), akik a legkevesebbet edzenek, a leggyengébben teljesítettek azok (3,17 és 3,39), akiknek a heti edzésideje 20 és 49 óra között mozog ebben az időszakban. Ugyanakkor érdekes eredmény, hogy akik a legtöbbet edzenek hetente azoknak a tanulmányi eredménye (3,9 és 3,83) lényeges különbséget nem mutatott azokhoz képest, akiknek a legalacsonyabb a heti edzésideje. A kreditek teljesítése kiegyenlített volt azoknál, akik a legkevesebbet edzenek heti szinten (95,52 és 95,51%). Az őszi félévben a legeredményesebbek az 50 óra fölötti (97,22%), a tavaszi félévben pedig a 19 óra alatti edzésidővel készülők voltak (95,51%). Azok a sportolók, akik heti szinten 50 óránál többet edzenek hetente az őszi félévben 97, 22%-ban, a tavaszi félévben 85, 23%-ban, a 20 és 49 óra között edzők 83,86 és 87,72%-ban tudták kreditvállalásukat teljesíteni. Szignifikáns különbséget a kreditek teljesítése sem mutatott egyik vizsgált félévben sem.

Az edzés idők alapján megállapítható, hogy a heti és napi edzések száma, valamint a heti és napi edzésre fordított idő mennyisége attól függően, hogy az adott élsportoló melyik területre helyezi a hangsúlyt, eltérő képet mutat. A sportolói karrierjükre koncentráló élsportolók hetente közel 12 edzésen vesznek részt a felkészülési időszakban, ami a heti edzésidő tekintetében 50,3 órát, napi szinten átlagosan 4 és fél órát jelent. Versenyidőszakban valamivel kevesebb a heti (36 óra) és a napi (3,5 óra) edzésidő. Az 'egyensúly orientált' sportolóknak a sportolásra fordított ideje heti és napi szinten is alacsonyabb értékeket mutatott a felkészülési- (40,4 óra/hét és 3,95 óra/nap) és a versenyidőszakban is (33 óra/hét és 3,48 óra/nap) a 'sport orientáltakéhoz' képest. Az eredmények azt mutatták, hogy a legkevesebbet edzenek heti és napi szinten is a 'tanulás orientált' sportolók. Felkészülési időszakban heti 27,4 és napi 3,27 órát, versenyidőszakban heti 22,4 és napi 2,9 órát edzenek (18. táblázat).

18. táblázat: Edzésidők - Prioritás N=49

	Tanulás orientált		Egyensúly orientált		Sport Orientált		Szig.
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	
Felkészülési időszak							
Heti edzések száma	7,45	2,73	10,00	1,92	11,70	2,59	,000
Heti edzésidő	27,36	20,55	40,38	18,44	50,35	25,93	,031
Napi edzések száma	1,02	,39	1,42	,27	1,67	,37	,000
Napi edzésidő	3,27	1,53	3,95	1,35	4,23	1,44	-
Versenyszak							
Heti edzések száma	7,18	2,89	9,29	2,32	10,35	1,73	,003
Heti edzésidő	22,36	17,48	33,04	14,94	36,05	16,52	-
Napi edzések száma	1,00	,41	1,32	,33	1,47	,24	,003
Napi edzésidő	2,90	1,30	3,48	1,00	3,50	1,43	-

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Ezek alapján megállapítható, hogy szignifikánsan magasabb a heti edzések száma, ebből eredően a heti edzésidője felkészülési időszakban a sportolói karrierjükre koncentrálóknak. A versenyszakban szignifikáns különbséget a heti és napi edzések száma mutatott. A kapott eredmények alátámasztják a debreceni sportolói populációban feltárt eredményeket.

Ilyen időterhelés mellett az élsportolók csak abban az esetben tudnak tanulmányi téren is sikeresen előrehaladni, ha a rendelkezésükre álló időt hatékonyan használják fel. Ezért megvizsgáltam, hogy melyek azok a lehetőségek, amelyeket kihasználva a sportolók több időt tudnak sportolói kötelezettségeik mellett a tanulmányokra fordítani.

Az edzések vagy tanórák közötti időt tanulásra rendszeresen kihasználó sportolók 60%-a (9 fő) 'egyensúly orientált', 26,7%-a (4 fő) 'sport orientált'. Meglepő ugyanakkor, hogy a 'tanulás orientált' sportolókra kevésbé jellemző az edzések vagy órák közötti időben a tanulás. A tanulásra koncentráló sportolók tanulási szokásai feltételezhetően az alacsonyabb edzésszámnak és edzésidőnek köszönhetően eltérnek az előző két csoporttól és nem igénylik a napközben rendelkezésükre álló „szabadidő” felhasználását. Azok között, akik alkalmasszerűen tanulnak az órák vagy edzések között a legtöbben 'egyensúly orientáltak' (45,5%, 10 fő), 31,8% (7 fő) 'sport'- és 22,7% (5 fő) 'tanulás orientált'. Az edzések vagy órák között egyáltalán nem tanulók fele 'sport orientált', 33,3% (6 fő) 'tanulás orientált', az

egyensúly orientált' sportolók között ez nem volt jellemző. Úgy tűnik, hogy az edzések vagy órák között lévő szabadidőt több olyan sportoló használta ki, aki törekszik a tanulás és sport egyensúlyának megvalósítására, ugyanakkor az eredmények egyik esetben sem mutattak szignifikáns eltérést (19. táblázat).

Az utazások idejét rendszeresen az 'egyensúly orientált' sportolók 52,2%-a (12 fő), a 'sport orientáltak' 26,1%-a (6 fő) és a 'tanulás orientáltak' 21,7%-a (5 fő) használta ki. Az utazások alatt a tanulásra alkalmasszerűen időt szakítók között többen voltak a 'sport orientáltak' (42,1%, 8 fő), ettől valamivel alacsonyabb volt az 'egyensúly orientáltak' aránya (36,8%, 7 fő). Hasonlóan a korábban kapott eredményhez ebben az esetben is kevesebben voltak a 'tanulás orientált' hallgatók a másik két csoporthoz képest (21,1%, 4 fő), esetükben úgy tűnik nem indokolt, hogy a rendelkezésükre álló időt kihasználják. Az eredmények alapján az is megállapítható, hogy egyáltalán nem szokott az utazások alatt tanulni, a 'sport orientáltak' 42,9%-a (3 fő), az 'egyensúly- és tanulás orientáltak' 28,6%-a (2 fő), azonban ezek az eredmények egyik csoportnál sem mutattak szignifikáns eltérést (19. táblázat).

Edzőtáborok idején rendszeresen az 'egyensúly orientáltak' 55%-a (11 fő), a 'sport orientáltak' 25%-a (5 fő) és a 'tanulás orientáltak' 20%-a (4 fő) fordít időt tanulásra. Ezt az eredményt magyarázhatja, hogy az edzőtáborozások mind fizikailag, mind pedig mentálisan nagy terhet rónak a sportolókra, ezért érthető, hogy nem minden esetben van lehetőségük arra, hogy a pihenésre, regenerálódásra fordítandó idejükben a tanulásra is időt szakítsanak. Az edzőtáborok alatti alkalmasszerű tanulás inkább a 'sport orientált' (45,4%, 10 fő) és az 'egyensúly orientált' (41%, 9 fő) sportolókra jellemző. Az eredmények azt mutatták, hogy a 'tanulás orientáltak' jellemzően egyáltalán nem tudnak a tanulásra időt szakítani (57,1%, 4 fő). Tehát az edzőtáborok alatt is rendszeresen tanulók között az 'egyensúly orientált' sportolók (55%), az edzések mellett alkalmasszerűen tanulók között 'sport orientált' sportolók (45,4%), akik egyáltalán nem tanulók között a 'tanulás orientáltak' (57,1%) vannak többségben.

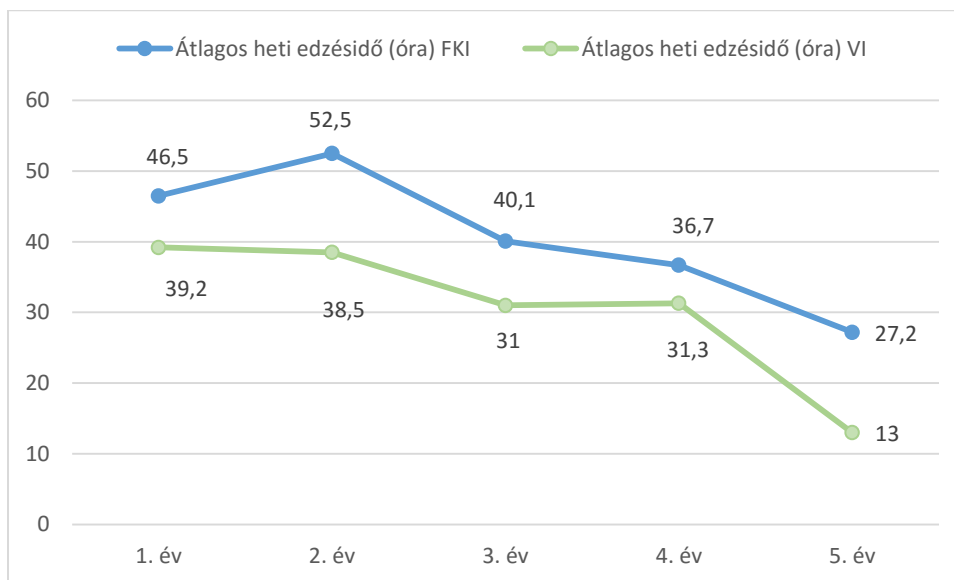
Ezek az eredmények arra mutattak rá, hogy a tanulás és sport egyensúlyának megteremtésére törekvő sportolók igyekeznek a rendelkezésükre álló lehetőségeket kihasználni arra, hogy a tanulmányi követelményeket teljesíteni tudják. Ugyanakkor figyelemre méltó eredmény, hogy alkalmasszerűen a 'sport orientált' hallgatók is törekednek a rendelkezésükre álló edzések vagy tanórák közötti, az utazások és az edzőtáborok alatti időben tanulni annak érdekében, hogy tanulmányi kötelezettségeiknek eleget tegyenek.

Megvizsgáltam az orientáltság függvényében a versenyek - edzőtáborok számát egy versenyidényre vonatkoztatva. A legmagasabb verseny- és mérkőzésszámot az 'egyensúly

orientált' sportolóknál mértem (17,90 mérkőzés/versenyidény), a 'sport- és a 'tanulás orientált' sportolóknál ez alacsonyabb értéket mutatott (16 és 14,80 mérkőzés/versenyidény). Az edzőtáborok száma egy versenyidényben a legmagasabb azoknál, akik számára a sport a legfontosabb (7,35 edzőtábor/versenyidény). A tanulásra koncentrálók átlagosan 5,82, a tanulás és sport egyensúlyára törekvők 4,14 edzőtáborban vesznek részt, ami kevesebb, mint a 'sport orientáltaké'. Ennek megfelelően a legtöbb napot a sportolói karrierjükre koncentrálók töltöttek edzőtáborban (62 nap/versenyidény). Ugyanakkor érdekes eredmény, hogy a 'tanulás orientált' sportolók egy versenyidényben több edzőtáborban vesznek részt és magasabb az edzőtáborban eltöltött napok száma, mint az 'egyensúly orientált' sportolóké. Ennek magyarázata további vizsgálatot igényel.

Az edzésre fordított idő mennyiségét az is befolyásolhatja, hogy az élsportoló a felsőoktatási képzési mely időszakában tart, valamint a sportág jellege is meghatározó lehet. Éppen ezért elvégeztem az edzésidő évfolyamonkénti és a sportág jellege szerint történő elemzését.

A sportolók átlagos heti edzésideje felkészülési időszakban 40,9 órát, versenyidőszakban valamivel alacsonyabb értéket mutatott (31,7 óra/hét). A hetente edzésre fordított idő a tanulmányi időszak előrehaladásával mind a két időszakban, tendenciájában csökkenő képet mutatott. Felkészülési időszakban az edzésidő az első évfolyamos sportolóknál mért 46,5 órához képest a másodéves sportolóknál nőtt (52,5 óra/hét), amely a harmadik évben 40 órára, a mester képzés végére 27,2 órára csökkent. A versenyidőszakban szintén a heti edzésidő csökkenése volt megfigyelhető. Megállapítható, hogy az első és másodévesek edzenek heti szinten a legtöbbet (39,2 óra/hét és 38,5 óra/hét), a tanulmányi időszak harmadik és negyedik évében a heti edzésidő 31 óra körül mozog, a végzős sportolók azonban már csak 13 órát fordítanak edzésre hetente (13. ábra).

13. ábra: Heti edzésidő (óra) – Tanulmányi időszak N=49

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az eredmények alapján kijelenthető, hogy hasonlóan a debreceni mintán mért eredményekhez, a mester tanulmányok alatt a sportolók már kevesebb időt fordítanak az edzésekre, nagyobb hangsúlyt fektetnek a tanulásra, melyet az orientáció változása kísér és a tanulmányi eredmények javuló tendenciája is támogat.

Nemzetközi szinten az élsportolók heti szinten felkészülési időszakban 27, versenyzidőszakban 23 órát fordítanak sporttevékenységre. A sportág jellege szintén meghatározó a heti edzésszámok és a heti edzésidő tekintetében. Az eredmények azt mutatták, hogy a csapatsportolók heti edzésidője felkészülési időszakban 45,2 óra, versenyzidőszakban 37,06 óra, az egyéni sportolóké ennél valamivel alacsonyabb értékeket mutatott (39,02 és 29,32 óra/hét). A csapatsportolók heti edzésszáma szintén magasabb értéket mutatott, mint az egyéni sportolóké a két időszakban. Felkészülési időszakban a csapatsportolók jellemzően 10,26; míg az egyéni sportolók 9,91 edzésen vesznek részt hetente. Versenyzidőszakban alacsonyabb edzésszámot regisztráltam, a csapatsportolók 9,8, az egyéni sportolók 8,91 alkalommal edzenek hetente. Ez ellentétes a debreceni mintán kapott eredménnyel, miszerint abban a mintában a felkészülési időszakban az egyéni sportolók heti edzésszáma és edzésidője mutatott magasabb értékeket (8,07 edzés/hét és 32,28 óra/hét) a csapatsportolókhoz képest (5,39 edzés/hét és 14,93 óra/hét). Ehhez hasonló arányok voltak megfigyelhetőek a versenyzidőszakban is. Ez tehát azt mutatja, hogy a nemzetközi vagy válogatott szinten a csapatsportolók vannak nagyobb edzésterhelésnek kitéve, több edzésen vesznek részt és magasabb óraszámokban edzenek, mint az egyéni sportolók.

Mindezeket felmérve az Universiadén részt vett sportolóknál a sporttevékenységre fordított idő ismeretében korrelációs vizsgálatot végeztem a tanulmányi átlag és az edzésidő közötti kapcsolat szorosságának és irányának feltárása érdekében. Az eredmények jelentős korrelációt egyik vizsgált félévben sem mutattak a tanulmányi átlag és a heti edzésszám között a felkészülési- és versenyzidőszakban, valamint a versenyzidőszakban a heti edzésidő összefüggésében. Azonban vizsgaidőszakban mind a két vizsgált félévben a tanulmányi eredményt és a heti edzésidőt illetően kismértékű pozitív irányú kapcsolat volt tapasztalható.

Annak ismeretében, hogy nincs szoros összefüggés a tanulmányi átlag és a heti edzésszám és edzésidő között, tovább vizsgáltam, hogy melyek voltak azok a sportolói karrier érdekében meghozott döntések a felsősoktatási időszak alatt, amelyek segítették az egyensúly megteremtését a tanulmányok és a sport terén. A döntéseket vélhetően befolyásolják a sportolási szinttel együtt járó kötelezettségek is, ezért a pontosabb kép kialakítása indokoltá tette az eredmények összevetését a Debreceni Egyetem legmagasabb szintű sportolói által adott válaszokkal (19. táblázat).

19. táblázat: A sportolói karrier érdekében meghozott döntések (%) N=49

	Universiadésok	Debreceni Egyetem
Heti edzésszám csökkentése	32	23
Szabadidő jobb beosztása	72	19,2
Több energia befektetése	88	34,6
Segítségek igénybevétele	36	13,4
Egyéb	8	0

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az eredmények azt mutatták, hogy az Universiadén részt vett sportolók 88%-a több energiát fektetett be, 72% jobban beosztotta a szabadidejét és 36% segítséget vett igénybe annak érdekében, hogy a tanulás és sport terén is sikeresen haladjon előre. Mindössze a sportolók 32%-a döntött a heti edzésszám csökkentése mellett céljai elérése érdekében. A debreceni sportolóknál a legtöbb sportoló számára szintén a több energia befektetése biztosította a sikeres előrehaladást (34,6%), 23% csökkentette a heti edzésszámot, 19,2% a szabadidő jobb beosztását és 13,4% segítség igénybe vételét jelölte meg. Az eredmények arra is rávilágítottak, hogy a megkérdezett élsportolók többsége (59,2%) nem lenne képes a jelenleginél több áldozatot hozni sportolói karrierje érdekében.

Összefoglalva megállapítható, hogy a sporttevékenységre fordított idő (edzésszámok, napi és heti edzésidő) a tanulmányi időszakkal, a sportág jellegével és a prioritások meghatározásával

mutatott összefüggést. A heti edzésszám, a heti edzésidő és a tanulmányi átlag szoros kapcsolatot ezen a mintán nem mutatott.

4.4.3. A sportolói karrier iránya

A sportban a magas-szintű teljesítmény és a minél jobb eredmény elérése érdekében az élsportolók minden idejüket és egyéb forrásaikat a sportnak szentelik. A kitűzött célok eredményes megvalósítását és a sikeres előrehaladást az élsportoló hazai- és világversenyeken elért eredménye vagy az egyéni legjobbjához mért teljesítménye jelzi. Lényegesnek tartottam megvizsgálni, hogy a felsőoktatási időszakban, amikor a fiatal sportolók már döntöttek azzal kapcsolatban, hogy párhuzamosan építik tovább karrierjüket a sportban és a tanulásban, a tanulmányi követelmények teljesítése mellett hogyan alakulnak, milyen irányba mutatnak a sportoló egyéni céljai.

A sportolás legmagasabb szintjén az eredmények alapján megállapítható, hogy magas volt azoknak a sportolóknak az aránya, akiknek a céljai előremutatóak (77,5%, 38 fő) és terveik között szerepelt világversenyen való szereplés vagy arra kvalifikáció és/vagy felnőtt válogatottság elérése. Jellemzően többségük nem tervezte az elkövetkezendő 6 éven belül az alacsonyabb szinten történő versenyzést vagy a sportpályafutás befejezését, így karrier céljaikat progresszívnek értékeltem. A stagnáló kategóriába a sportolók 14,3%-a (7 fő), a regresszívbe mindössze 8,2%-a (4 fő) tartozott (20. táblázat).

20. táblázat: A sportolói karrier iránya szerinti megoszlás (%) N=49

Karrierív	Összesen	Nem		Sportág típusa	
		Férfi	Nő	Egyéni sportoló	Csapatsportoló
Progresszív	77,5	72,7	87,5	82,4	66,7
Stagnáló	14,3	15,2	12,5	8,8	26,7
Regresszív	8,2	12,1	0	8,8	6,6
	100	100	100	100	100

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az eredmények azt mutatták, hogy a férfi (72,7%, 24 fő) és a női sportolók (87,5%, 14 fő) többségének karrieríve progresszív. A férfiak (15, 2%, 5 fő,) és a nők (12,5%, 2 fő,) aránya is alacsonyabb volt az előző kategóriához képest a stagnáló kategóriában, ugyanakkor figyelemre méltó eredmény, hogy a nőknél nem volt a regresszív csoportba tartozó sportoló szemben a férfiakkal, ahol ez az arány 12,1%-t (4 fő) mutatott. Az eredmények ezen a mintán is azt mutatták, hogy a férfiakkal képest a női sportolókra jellemzőbb a progresszív eltolódás.

A sportolói karrier irányával összefüggésben a tanulmányi időszakra vonatkozó elemzés azt mutatta, hogy a progresszív kategóriában a sportolók többsége harmadévfolyamos (42,1%, 16 fő), a legalacsonyabb a végzős hallgatók aránya volt (5,3%). A regresszívek fele volt negyedévfolyamos hallgató, első és harmadéven nem találtam olyan sportolót, aki ebbe a kategóriába tartozott volna. A stagnálók egyenlő arányban oszlottak meg másod-, harmad- és negyedéven (28,6%), első éven nem volt ebbe a kategóriába sorolt sportoló, az utolsó évfolyamon pedig 14,3% volt a sportolók aránya. Mindegyik évfolyamnál jellemzően többségben voltak azok, akiknek céljai előremutatóak, másod- és harmadéven a regresszív kategóriába sorolt sportolók voltak a legkevesebben. Az utolsó két évfolyamon a stagnálók és regresszívek azonos arányban képviseltetik magukat (14,3% és 25%), azonban ez nem mutatott szignifikáns különbséget.

A sportág jellege szerinti elemzés azt mutatta, hogy az egyéni- és a csapatsportolók többségének is progresszív a karrieríve, ugyanakkor az egyéni sportolók között többen szeretnének még a sportban kiemelkedő eredményt elérni (82,4%, 28 fő), mint a csapatsportolók (66,7%, 10 fő). Az egyéni sportolóknál kevésbé volt jellemző a stagnálás és a sportpályafutásuk végéhez közeledés. A csapatsportolóknál ugyanakkor magasabb volt a stagnálók (26,7%, 4 fő) és alacsonyabb a regresszívek aránya (6,7%). Tehát megállapítható, hogy ezen a sportolási szinten az egyéni- és csapatsportolók karrierjére is jobban jellemző a progresszivitás.

További elemzést kívánt a sportolói karrier iránya és a prioritások meghatározása közötti összefüggések feltárása. A progresszív kategóriában a sportolók fele (19 fő) 'egyensúly' orientált volt, a 'sport orientáltak' 39,5% (15 fő), a 'tanulás orientáltak' ettől alacsonyabb arányban képviseltették magukat (10,5%, 4 fő). Az eredmények azt mutatták, hogy a regresszív és stagnáló kategóriában a sportolók jellemzően 'tanulás orientáltak' vallották magukat. és úgy gondolták, hogy a tanulmányok élveznek prioritást. Ez vélhetően összefüggésben van azzal, hogy a sportban már nem törekednek kiemelkedő eredmények elérése, vagy már a pályafutás befejezésére készülnek. Érdekes eredmény, hogy a stagnálókra legkevésbé az 'egyensúly orientáltság' volt jellemző. Az eredmények tehát azt mutatták, hogy a progresszív kategóriába tartozók között az 'egyensúly orientáltak', a regresszív csoportban a 'tanulás orientáltak' voltak többen. Ez azt jelenti, hogy a tanulmányi követelmények teljesítése fontos a sportban még előremutató célokat megfogalmazó sportolóknak, ugyanakkor a sportolói karrierjük végéhez közeledők között már magasabb a tanulmányokra fókuszálók aránya (21. táblázat).

21. táblázat: Sportolói karrier iránya – Prioritás (%) N=49

	Tanulás orientált	Egyensúly orientált	Sport orientált	%
Progresszív	10,5	50,0	39,5	100
Stagnáló	57,1	14,3	28,6	100
Regresszív	75,0	25,0	0	100

$p=,005$

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A sportolói karrier alapján meghatározott három kategóriánál szintén megvizsgáltam a tanulmányi átlag és a kreditek teljesítésének arányát. A tavaszi félévben hasonló tanulmányi eredményt értek el a progresszív (3,47) és a stagnáló (3,48) kategóriába tartozó sportolók. Az őszi félévben szintén kevés különbséget mutatott ennek a két csoportnak a tanulmányi átlaga, a progresszívek 3,63-as, a stagnálók 3,6-es eredményt értek el. Az eredmények alapján az is megállapítható, hogy mind a három csoport jobban teljesített az őszi félévben a tavaszihoz képest. A két vizsgált félév eredményeit elemezve gyengébb eredményt értek el azok, akik sportolói karrierjük vége felé közelednek és a regresszív kategóriába tartoznak (3,02 és 3,15). Az eredmények azt mutatták, hogy nincs szignifikáns eltérés az egyes csoportok tanulmányi teljesítményében, ami azt jelenti, hogy a sportolói karrier iránya, azaz a sportban elérendő célok nem befolyásolják a tanulmányi eredményt.

A kreditek teljesítésének aránya változó képet mutatott az egyes kategóriák esetében. Az eredmények azt mutatták, hogy a regresszív kategóriába tartozó sportolók a gyengébb tanulmányi eredményük ellenére a felvett krediteket mind a két félévben 100%-ban tudták abszolválni. A progresszív kategória sportolóinál a tavaszi (88,5%) és az őszi (89,1%) félévekben is 90% alatt volt a teljesítési arány, ugyanakkor a stagnálók ettől alacsonyabb szinten (79,7% és 82%) teljesítették a felvett krediteket a két vizsgált félévben. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a tanulmányi eredményekhez hasonlóan a sportolók az őszi félévben a felvett krediteket magasabb szinten tudták teljesíteni. A kreditek teljesítésének aránya nem mutatott szignifikáns eltérést egyik csoport esetében sem (22. táblázat).

22. táblázat: Sportolói karrier iránya – Tanulmányi átlag – Kreditek teljesítésének aránya (%) N=49

Karrierív	Tanulmányi átlag 2013/14 II. félév		Tanulmányi átlag 2014/15 I. félév		Kreditek teljesítése 2013/14 II. félév		Kreditek teljesítése 2014/15 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Progresszív	3,47	,96	3,63	,81	88,5	20,54	89,1	19,06
Stagnáló	3,48	,77	3,60	1,11	79,7	25,75	82,0	21,26
Regresszív	3,02	1,51	3,15	1,69	100	,000	100	,000

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Elemzést végeztem az edzésidőkre vonatkozóan az egyes csoportoknál. Azt találtam, hogy jellemzően a versenyidőszakban alacsonyabbak az edzésidők a felkészülési időszakhoz képest. A napi edzésidő vizsgálata érdekes eredményt hozott. Felkészülési időszakban napi szinten többet edzenek a regresszív kategóriába tartozó sportolók (4,37 óra) szemben a progresszívekkel (3,97 óra) és a stagnálókkal (3,21 óra). Vizsgaidőszakban ez a tendencia nem érvényesül, a legmagasabb a napi edzésidő a progresszív kategóriában (3,41 óra), szemben a regresszívek (3,25 óra) és a stagnálók edzésidejével (3,14 óra). További elemzést végeztem annak megismerése céljából, hogy hogyan változik a heti edzésidő a felkészülési és a versenyidőszakban (23. táblázat).

23. táblázat: Sportolói karrier iránya – Napi és heti edzésidők (óra) N=49

Karrierív	Napi edzésidő/óra FKI		Napi edzésidő/óra VI		Heti edzésidő FKI (óra/hét)		Heti edzésidő VI (óra/hét)	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Progresszív	3,97	1,49	3,41	1,28	43,15	24,29	38,08	16,62
Regresszív	4,37	,94	3,25	,50	41,25	17,96	24,25	12,89
Stagnáló	3,21	1,28	3,14	1,46	28,57	14,51	28,43	18,83

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Azt találtam, hogy a felkészülési időszakban a progresszívek edzenek a legtöbbet (43,15 óra), érdekes azonban, hogy a sportolói pályafutásuk végén lévő sportolók edzésidejénél magasabb értéket mértem (41,25 óra) a stagnálókhoz képest (28,57 óra). A versenyidőszakban a hetente edzésre fordított idő szintén eltérő mintázatot mutatott ez egyes kategóriák között. A progresszív kategóriába tartozó sportolók heti szinten magasabb óraszámban edzenek (33,07

óra), mint a stagnálók (28,43 óra) és a regresszívek (24,25 óra). Az egyes karrierív kategóriáknál a heti edzésidők tekintetében szignifikáns eltérést nem tapasztaltam.

Összehasonlítva a tanulmányi eredményt, a kreditek teljesítésének arányát az edzésidőkkel a vizsgálat rávilágított arra, hogy a regresszív kategóriába tartozók vélhetően a magasabb edzésidőknek köszönhetően a leggyengébb tanulmányi átlagot érték el mind a két vizsgált félévben, azonban a felvett krediteket teljes mértékben abszolválták. A stagnálók napi és heti edzésideje volt a legalacsonyabb, azonban a tanulmányi átlaguk közel azonos volt a tavaszi (3,48) és az őszi félévben (3,6) a progresszív kategóriába tartozókéval (3,47 és 3,63) annak ellenére, hogy a progresszívek többet edzenek napi és heti szinten is. Függetlenségi vizsgálatot végeztem az edzésidőkre vonatkozóan, azonban az eredmények nem mutattak szignifikáns eltérést.

Az eredmények alapján összefoglalóan megállapítható, hogy a sportolói karrier iránya a tanulmányi időszakkal, a sportág jellegével, a prioritások meghatározásával és a heti edzésidővel mutatott összefüggést. Tekintettel arra, hogy a tanulmányi eredmények ennél a sportolói populációnál sem mutattak lényeges különbséget a három kialakított kategória mentén, megerősítést nyert a debreceni mintán feltárt eredményt, mely szerint a sportolói karrier iránya nem befolyásolja a tanulmányi teljesítményt.

4.4.4. Intézményi szabályozások

Az előző fejezetben bemutatott célok elérését nagymértékben megkönnyíthetik a felsőoktatási intézmények által biztosított szabályozási elemek és támogatási formák. A tanulmányok és az élsport összehangolását segítő szabályozási elemek intézményenként eltérő képet mutattak. Egyes intézményekben automatikusan megkapják az élsportolók, máshol a Tanulmányi és Vizsgaszabályzat rögzíti a feltételeket. Az egyéni tanrend és vizsgarend biztosít lehetőséget arra, hogy a magas-szintű sportteljesítmény mellett a sportoló tanulmányi téren is sikeresen haladjon előre. Az élsportolók jellemzően ismerik az oktatási intézményük által biztosított szabályozási elemeket, melyek a sportolók egy részének rendszeresen vagy alkalmasszerűen biztosítanak alternatívát ahhoz, hogy az egyetem által támasztott követelményeket teljesíteni tudják. A magasabb sportolási szinttel együtt járó kötelezettségeknek, a magasabb edzés és versenyterhelésnek köszönhetően ezen sportolói populációnak nagyobb százaléka vette már igénybe az egyéni tanrend és vizsgarend lehetőségét (63,2%, 31 fő és 28,5%, 14 fő).

A társadalmi nemek kategóriája mentén elemezve azt találtam, hogy több férfi sportoló vette igénybe az egyéni tanrendet (64,5%, 20 fő), mint nő (35,5%, 11 fő). Ugyanakkor azok között

is többségben voltak a férfiak (72,2%, 13 fő), akik még nem éltek ezzel a lehetőséggel, a női sportolók mindössze 27,8%-a (5 fő) tartozott ebbe a csoportba.

A tanulmányi időszak függvényében végzett elemzés szerint, egyéni tanrendet az első évfolyamos sportolók mindössze 9,7%-a (3 fő) igényelt, melyhez képest a második évfolyamon ez az érték 12,9%-ot (4 fő), harmadéven 38,7%-ot (12 fő) mutatott. Azaz, az alapképzés felsőbb évfolyamain magasabb arányban veszik igénybe ezt a lehetőséget a sportolók. Az eredmények azt mutatták, hogy a tanulmányi időszak vége felé közeledve (negyedik és ötödik évben) csökken azoknak a sportolóknak az aránya, akik egyéni tanrend szerint teljesítették a tantárgyi követelményeket. A negyedik évben már csak a sportolók 25,8%-a, a végzősöknek 12,9%-a élt ezzel a lehetőséggel.

A sportág jellege szerinti vizsgálat azt mutatta, hogy az egyéni tanrendet magasabb arányban vették igénybe az egyéni sportolók (64,5%, 20 fő), mint a csapatsportolók (35,5%, 11 fő). Ez meglepő tekintettel arra, hogy az Universiadén részt vett csapatsportolók esetében magasabb heti edzésidőt és edzésszámot mértem az egyéni sportolókhöz képest. A debreceni minta eredményeivel összevetve, a két sportolói populációban a hetente edzésre fordított idő és heti edzésszám az egyéni tanrend igénybevételével fordított kapcsolatot mutatott, amely valószínűsíthetően az eltérő elemszámokból fakad. A sportág jellegével összefüggő hetente edzésre fordított idő és az egyéni tanrend igénybevétele közötti összefüggés feltárása további vizsgálatok alapját képezhetik.

Az orientációs kategóriák mentén végzett további elemzés alapján úgy tűnik, az egyéni tanrendet a sportolás legmagasabb szintjén a 'sport orientáltak' magasabb arányban vették igényben (41,9%, 13 fő), mint az 'egyensúly-' (38,7%, 12 fő) és a 'tanulás orientáltak' (19,4%, 6 fő). A 'sport orientált' hallgatók magasabb százaléka arra enged következtetni, hogy az egyéni tanrend a szignifikánsan magasabb heti edzésszámmal és edzésidővel készülők számára fontos, ez biztosítja számukra a kettős vállalás teljesíthetőségét. A 'tanulás orientált' sportolók alacsonyabb aránya ugyanakkor azt mutatta (19,4%, 6 fő), hogy többségük rendszeres óralátogatással teljesítette a tanulmányi követelményeket, kevesebben igényelték ezt a fajta segítséget.

Elemzést végeztem a sportolói pályafutás irányával összefüggésben is. Az eredmények azt mutatták, hogy az egyéni tanrendet igénybe vett sportolók között többségben voltak azok a sportolók, akiknek sportolói karrierje progresszív irányt mutat (74,2%, 23 fő), kevesebben, akiknek a sportolói karrierje stagnáló (16,1%, 5 fő) vagy már a sportpályafutásuk vége felé közelednek és tervezik annak befejezését (9,7, 3 fő). A progresszív kategóriába tartozók magas aránya arra enged következtetni, hogy az egyéni tanrend elsősorban a sportban még

előremutató célokat megfogalmazó sportolók számára biztosítja, hogy rugalmasan, az edzésbeosztáshoz és a felkészüléshez igazodva teljesíthessék a tantárgyi követelményeket. Ez alátámasztotta a debreceni mintán és a fókuszcsoportos vizsgálat során feltárt eredményeket.

Tanulmányoztam a tanulmányi eredményt és a kreditek teljesítésének arányát az egyéni tanrend szerinti felkészülés igénybevételével összefüggésben. Azt találtam, hogy mind a két vizsgált félévben azok a sportolók értek el jobb tanulmányi eredményt, akik igényelték már egyéni tanrendet. A tavaszi félévben az egyéni tanrend szerint készülők 3,56-os átlagot teljesítettek, ettől valamivel gyengébb eredményt értek el azok, akik még nem vették igénybe ezt a lehetőséget (3,23). Az őszi félév eredményei ehhez hasonló képet mutattak. Az egyéni tanrendet igénybevett sportolók 3,70-es átlagához képest a másik csoportba tartozók gyengébben teljesítettek (3,39) Ez arra utal, hogy egyéni tanrenddel jobb tanulmányi eredmény érhető el.

Az eredményességhez hozzátartozik a felvett kreditek teljesítése is, melynek alapján további elemzéseket végeztem. Az eredmények szerint az egyéni tanrendet nem igénylők a tanulmányi eredményektől eltérően kreditvállalásukat jobban, a tavaszi félévben 91,59%, az őszi félévben 90,00%-ban abszolválták. Ettől alacsonyabb kreditteljesítést mértem azoknál a sportolóknál, akik igénybe vették az egyéni tanrendet (85,70 és 88,11). Az egyéni tanrend igénybevételével összefüggésben nem találtam szignifikáns különbséget a tanulmányi átlagban és a kreditek abszolválásában (24. táblázat).

24. táblázat: Egyéni tanrend igénybevétele – Tanulmányi átlag – Kreditek teljesítésének aránya (%) N=49

	Tanulmányi átlag 2013/14 II. félév		Tanulmányi átlag 2014/15 I. félév		Kreditek teljesítése 2013/14 II. félév		Kreditek teljesítése 2014/15 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Igénybe vette	3,56	,91	3,70	,92	85,70	25,09	88,11	22,46
Nem vette igénybe	3,23	1,07	3,39	,93	91,59	10,57	90,00	10,67

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Elemzéseket végeztem annak feltérképezésére, hogy az egyéni tanrend igénybevétele milyen kapcsolatot mutat a napi és heti edzésidővel. Az eredmények rávilágítottak arra, hogy akik egyéni tanrend szerint teljesítették a tantárgyi követelményeket azoknak magasabb a napi és heti edzésideje a felkészülési időszakban. Ez napi szinten 3,96, heti szinten 41,26 órát jelentett, de nem mutatott szignifikánsan magasabb óraszámot azokhoz képest, akik nem éltek

ezzel a lehetőséggel (3,77 óra/nap és 40,33 óra/hét). Versenyidőszakban valamivel nagyobb különbséget tapasztaltam. Azok a sportolók, akik már készültek egyéni tanrend szerint napi szinten 3,46 órát edzettek, ami heti edzésidő tekintetében 33 órát jelentett. Ez magasabb volt, mint azoké, akik nem vették igénybe az intézményi szabályozás ezen formáját. Ezek a sportolók naponta átlagosan 3,17 órát, heti szinten 29,44 órát töltenek edzéssel (25. táblázat).

25. táblázat: Egyéni tanrend igénybevétele – Napi és heti edzésidők (óra) N=49

	Napi edzésidő FKI (óra/nap)		Napi edzésidő VI (óra/nap)		Heti edzésidő FKI (óra/hét)		Heti edzésidő VI (óra/hét)	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Igénybe vette	3,96	1,41	3,46	1,26	41,26	20,03	33,00	16,74
Nem vette igénybe	3,77	1,51	3,17	1,19	40,33	27,95	29,44	16,55

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az egyéni vizsgarend igénybevételével összefüggésben is végeztem elemzéseket. Azt találtam, hogy az egyéni tanrendhez hasonlóan, az egyéni vizsgarendet igénybe vett sportolók között (28,6%, 14 fő) magasabb arányban voltak a férfiak (78,6%, 11 fő), mint a nők (21,4%, 3 fő). Ez vélhetően összefüggésben van azzal, hogy a férfi sportolók között többen voltak, akik 'sport orientáltak' vallották magukat (64,7%) és karrierjük irányát tekintve progresszívek (63,2%), ezért számukra a tanulmányi követelmények teljesítése így könnyebben megvalósítható.

Az évfolyamok szerinti vizsgálat szerint az első éves sportolókra nem jellemző, hogy igényelték volna az egyéni vizsgarendet, amely vélhetően abból fakad, hogy a tanulmányok kezdetén még kevésbé tájékozottak lehetőségeiket illetően. Az egyéni vizsgarend igénybevétele tendenciáját tekintve emelkedést mutatott az első négy évben, Az első évfolyamhoz képest a negyedéves hallgatók már magasabb arányban (35,7%, 5 fő) éltek ezzel a lehetőséggel. A végzős hallgatóknál ehhez képest egy csökkenés figyelhető meg, ahol mindössze 14,3% (2 fő) teljesítette a vizsgakövetelményeket egyéni vizsgarend segítségével.

Az egyéni vizsgarendet az egyéni sportolók többen vették igénybe (71,4%, 10 fő), mint a csapatsportolók (28,6%, 4 fő). Ez megegyezik a korábban ezen a sportolói mintán az egyéni tanrend szerinti készülők esetében feltárt eredményekkel. Úgy tűnik, az egyéni vizsgarend inkább az egyéni sportolók számára jelentett segítséget a vizsgakövetelmények teljesítéséhez.

Az orientációs kategóriák mentén végzett elemzés azt mutatta, hogy az egyéni vizsgarendet igénybe vett sportolók fele egyformán fontosnak tartja a tanulást és a sportot (7 fő), 28,6% (4

fő) 'tanulás orientált', 21,4% (3 fő) pedig 'sport orientált' volt. Nem vizsgázott még egyéni vizsgarenddel az 'egyensúly- és a 'sport orientáltak' 40%-a (14 fő), a 'tanulás orientáltak' 20%-a (7 fő). Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy a sportolásnak ezen a szintjén az egyéni vizsgarend inkább az 'egyensúly orientált', az egyéni tanrend pedig a 'sport orientált' sportolók számára biztosít rugalmasságot tanulmányi téren a sikeres előrehaladáshoz.

A sportolói karrier irányát tekintve egyéni vizsgarend szerinti követelmény teljesítés inkább a progresszív kategóriába tartozó sportolókra jellemző 64,3% (9 fő), a regresszívek és stagnálók már kevésbé élnek ezzel a lehetőséggel. Ez azt mutatja, hogy az egyéni vizsgarend elsősorban a sportban előremutató célokat megfogalmazó sportolóknak nyújt segítséget. Ugyanakkor, a stagnálók és regresszívek alacsony aránya arra enged következtetni, hogy számukra ez a fajta segítség nem olyan jelentős, mint a sportban még előremutató célokat megfogalmazó sportolók számára. Azaz számukra a tanulmányi követelmények teljesítése megoldható ezen szabályozási elem igénybevétele nélkül is.

Az egyéni vizsgarend által biztosított rugalmasság ebben a sportolói populációban a tavaszi félévben nem jelentett jobb tanulmányi eredményt (3,24) azokhoz képest, akik még nem éltek ezzel a lehetőséggel (3,52). Ugyanakkor az őszi félévben már jobban teljesítettek azok (3,62), akik egyéni vizsgarend szerint vizsgáztak. Azaz, nem igazolható, hogy az egyéni vizsgarend igénybevételeivel jobb tanulmányi eredmény érhető el. A kreditek teljesítése a tanulmányi eredményekhez hasonló képet mutatott.

Megvizsgáltam, hogy az egyéni vizsgarend igénybe vétele mutat-e összefüggést a napi és heti edzésidővel. Érdekes eredményt hozott a vizsgálat tekintettel arra, hogy magasabb volt a napi (3,98 és 3,44 óra/nap) és heti (42,97 és 33,03 óra/hét) edzésideje a felkészülési és versenyzési időszakban azoknak, akik még nem vették igénybe az egyéni vizsgarend lehetőségét, szemben azokkal, akik igénybe vették. Ez utóbbi sportolók felkészülési időszakban naponta 3,67 órát, versenyzési időszakban 3,14 órát edzenek, mely heti szinten felkészülési időszakban 35,78 órát, versenyzési időszakban 28,35 órát jelentett. A napi és heti edzésre fordított idő mennyiségét tekintve nem találtam lényeges különbséget az egyes csoportok között (26. táblázat).

26. táblázat: Egyéni vizsgarend – Napi és heti edzésidők (óra) N=49

	Napi edzésidő FKI (óra/nap)		Napi edzésidő VI (óra/nap)		Heti edzésidő FKI (óra/hét)		Heti edzésidő VI (óra/hét)	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Igénybe vette	3,67	1,30	3,14	1,00	35,78	18,46	28,35	13,68
Nem vette igénybe	3,98	1,50	3,44	1,31	42,97	24,48	33,03	17,62

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A kollégiumi elhelyezést illetően nincs egységesen kidolgozott rendszer, egyes intézményekben még most került be az intézményi szabályozások közé, máshol már működik, ugyanakkor van olyan felsőoktatási intézmény is, ahol még nincs tervbe véve egy erre vonatkozó koncepció kidolgozása. A sportösztöndíj rendszer - melyet először a Debreceni Egyetemen vezették be - a sportolók teljesítményének elismerését, valamint a felkészülés megkönnyítését szolgálja. Ennek mintájára később több felsőoktatási intézmény is kidolgozta saját sportösztöndíj rendszerét és elindította ösztöndíj programját. Az élsportolók 71%-a (35 fő) intézményen belül részesül sportösztöndíjban.

Az intézményi szabályozásokkal kapcsolatos kvalitatív jellegű kérdésekre adott válaszok arra is rávilágítottak, hogy ennek a sportolói populációnak az intézmények a tárgyfelvétel könnyítésével, a kurzusfelvétel előbbre hozásával, a gördülékenyebb tanulmányi ügyintézéssel, a kötelező órákon való rugalmas részvétellel, a beadandók határidejének néhány nappal történő eltolásával tudnának segítséget nyújtani. Ezek a szabályozási elemek megkönnyítik számukra a tanulmányi előrehaladást. Az órákról készült felvétel intranetre történő feltöltése szintén egy lehetséges módja annak, hogy a sportolói elfoglaltságuk miatt hiányzók ne maradjanak le a tanulmányok terén.

Összességében megállapítható, hogy a felsőoktatási intézmények által biztosított egyéni tanrendet és vizsgarendet különösen azok a sportolók veszik igénybe a tanulmányi követelmények teljesítéséhez, akiknek a sportban még előremutató céljai vannak és a sportolói karrierjükre koncentrálnak. Továbbá kapcsolatot mutatott a tanulmányi időszakkal is. Az eredmények igazolták, hogy ezek a szabályozási elemek hozzájárulnak a tanulás és a sport összehangolásához, valamint a tanulmányi követelmények teljesítéséhez.

Az Universiadén részt vett, a sportolás magasabb szintjét képviselő élsportolók vizsgálatát eredményesnek értékelem. Az eredmények rávilágítottak arra, hogy a sportolók többségének karriercéljai előre mutatóak, a sportban még világversenyen való szereplést, felnőtt

válogatottságot terveznek, és nem szándékoznak befejezni sportolói pályafutásukat az elkövetkezendő 6 éven belül. A vizsgálat eredményei igazolták, hogy a sportolásnak ezen a szintjén már lényegesen magasabb a napi-, heti edzésidő és a heti edzések száma, azonban ez nem befolyásolja a tanulmányi átlag alakulását. Az eredmények ugyanakkor a kreditek teljesítésének alacsonyabb szintjét mutatták a Debreceni Egyetem legmagasabb szinten lévő sportolóihoz képest. Tehát a magasabb edzés – és versenyterhelésnek köszönhetően több sportoló veszi igénybe az egyéni tanrendet és vizsgarendet a tanulmányi követelmények teljesítése érdekében.

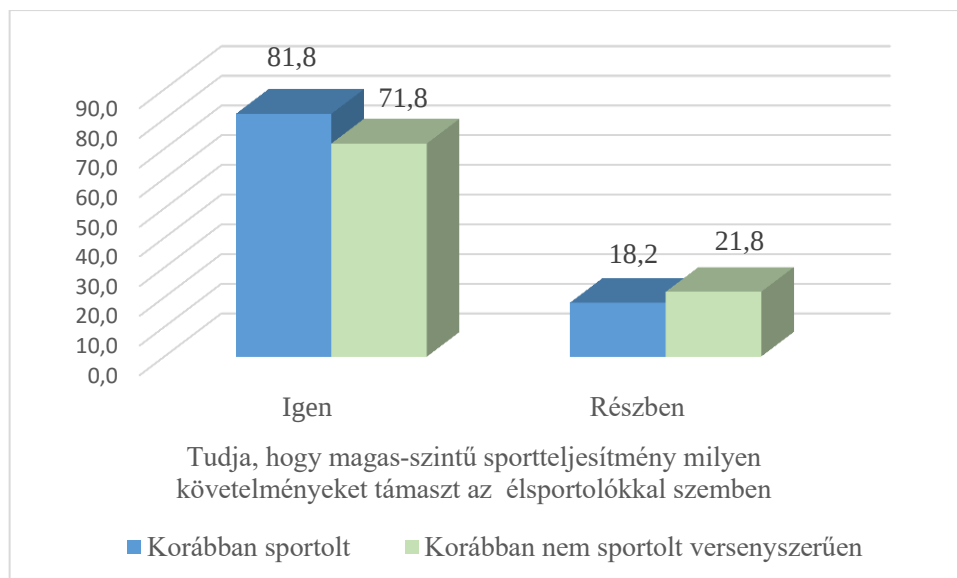
4.5. Az oktatók véleményének feltárása kérdőíves vizsgálattal

A debreceni mintában lévő, különböző karokon tanulmányokat folytató élsportolókkal kapcsolatban lévő oktatók megkérdezése a sportolókkal, élsporttal kapcsolatos tapasztalatok és véleményének feltárását szolgálta.

A felsőfokú tanulmányokkal párhuzamosan folytatott élsportolói pályafutást az oktatók többsége (58,1%, 26 fő) megvalósíthatónak tartotta. Meg kell említeni, hogy a korábban versenyszerűen sportoló oktatók 16,6%-a (7 fő), a versenyszerűen nem sportolt oktatók 22,5%-a (10 fő) úgy vélte, nem valósítható meg a két területen történő párhuzamos előrehaladás. Az Orvosi Karok mellett azokon a karokon, ahol fontos a gyakorlati órákon való részvétel, az oktatók többsége részben tartotta csak megvalósíthatónak a párhuzamosságot. Alacsonyabb volt azoknak a száma, akik teljes mértékben úgy gondolták, hogy ez a törekvés teljesíthető. Az Orvosi Karokon ugyanakkor az összeegyeztethetőség lehetőségét elutasító oktató nem volt.

Az oktatók megkérdezése alátámasztotta a sportolók által korábban megfogalmazott tapasztalatokat, mely szerint sportoló hallgatókkal kapcsolatos ismereteik korlátozott tudástartalmat tükröznek. Az oktatók több mint a fele (59,1%, 27 fő) az olimpikonokon kívül nem ismert olyan kiemelkedő sportolót, aki a Debreceni Egyetemen folytat tanulmányokat. Jelentős volt azoknak az aránya (72%, 32 fő), akik nem ismerték a 2013/14-es tanév „Debreceni Egyetem kiváló sportolója” címet elnyert hallgatóit. Ez vélhetően abból következik, hogy az oktatók 43%-ának (19 fő) nem volt személyes kapcsolata a sportolókkal, nem ismerték őket, vagy nem tudták róluk, hogy sportolók. Az oktatók 34,1%-a (15 fő) szorgalmi időszakban előadáson vagy szemináriumon, negyedük az egyéni tanrendre vagy vizsgarendre vonatkozó kérelem elbírálásakor azonban találkozott a sportolókkal, és az is előfordult (18,2%, 8 fő), hogy egyéni konzultáció alkalmával kerültek kapcsolatba.

A megkérdezett oktatók 68,2%-a (31 fő) vallotta magát tájékozottnak az élsportolói létből fakadó nehézségekkel kapcsolatosan és 74,4% (33 fő) saját bevallása szerint tisztában van azzal, hogy a magas-szintű sportteljesítmény elérése milyen követelményeket támaszt egy élsportolóval szemben. Fontos kiemelni, hogy azokon a karokon tájékozottabbnak érezték magukat az oktatók, ahol magasabb volt a sportolói előfordulás, szemben azokkal a karokkal, ahol a sportolók létszamaránya alacsony volt (5 alatt). A korábban versenyszerű sporttevékenységet folytató oktatók közül a korábbi sportolói létükből fakadó tapasztalataik alapján többen érezték magukat tájékozottnak az élsport nehézségeit illetően (83,3%, 37 fő), mint akik korábban versenyszerűen nem sportoltak (62,5%, 28 fő). A sportolói múlttal rendelkezők 81,8% tudni véli, hogy az élsportolói pályafutás milyen erőfeszítésekkel és kihívásokkal jár egy sportoló életében. Ugyanakkor a korábban versenyszerűen nem sportolt oktatók esetében is magas volt azoknak az aránya (71,8%, 32 fő), akik úgy vélték, tisztában vannak az élsport által támasztott követelményekkel (14. ábra).

14. ábra: Oktatók élsporttal kapcsolatos ismerete (%) – Sportolói múlt N=45

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A sportolóknak az élsportolói kötelezettségeikből származó egyéb feladatait az oktatók 79,6%-a (36 fő) megérti, közülük azok voltak a legmegértőbbek az élsportolókkal szemben – sportolási szinttől függetlenül –, akik korábban sportoltak. Az adott válaszok rámutattak arra, hogy az oktatók sportolókhöz való viszonyát a korábbi sportolói múlt tehát befolyásolja. Azok az oktatók a toleránsabbak és rugalmasabbak az élsportolókkal (61%, 27 fő), akik maguk is sportolnak vagy sportoltak. A karok eltérő követelményrendszerétől függetlenül a legtöbb karon az oktatók jelentős többsége megértőnek vallotta magát az élsporttal együtt járó egyéb kötelezettségeket illetően. Ebben fontos szerepet játszik az oktató és hallgató közötti

kapcsolat jellege is. Az oktatók megértőbbek abban az esetben, ha személyesen is ismerik a sportolót és rendelkeznek információval a sportolóról, a sportoló karrierjéről, nehézségeiről, esetleges igényeiről. Azok az oktatók, akik ismerték a karukon tanuló élsportolókat többségében pozitív véleménnyel voltak róluk. A sportolói kötelezettséggel kapcsolatos megértés és a sportolókról kialakított pozitív vélemény mellett a követelmények teljesítését minden oktató fontosnak tartotta. Eltérő tapasztalatokat fogalmaztak meg viszont arra vonatkozóan, hogy a sportolók a tanulmányi kötelezettségük teljesítése érdekében milyen erőfeszítéseket tesznek. Az eredmények azt mutatták, hogy az oktatók 59,5% (27 fő) tapasztalta úgy, hogy a sportolók többsége sokat tesz azért, hogy tanulmányi téren is sikeres legyen, és előrehaladásuk biztosított legyen. Ugyanakkor voltak olyan, akik ettől eltérően ezt csak részben (31%, 14 fő), vagy egyáltalán nem tartották igaznak.

4.5.1. A sportolókat támogató intézményi szabályozások az oktatók szemszögéből

A felsőoktatási intézmények által biztosított szabályozási elemek segítséget nyújtanak az egyetemi időszak alatt a tanulmányok és a sportolói karrier összehangolásához. A szabályozási elemek alkalmazásának eldöntése az oktatók saját hatáskörébe tartozik tekintettel arra, hogy a rendszerben az oktatók önálló, autonóm döntéshozók. Az oktatók 62,8% fontosnak tartotta, hogy az intézmény támogassa a sportolókat a diploma megszerzésében a tanulmányi követelmények teljesítésének feltételével.

A megkérdezett oktatók 43,2%-a (19 fő) nyilatkozott úgy, hogy nem ismeri, 31,8% (14 fő) részben, és csak 25% (11 fő), hogy teljes mértékben ismeri az élsportolók tanulmányi kötelezettségeinek megkönnyítését szolgáló intézményi szabályozásokat a Debreceni Egyetemen. Azoknak az oktatóknak a többsége (80,6%, 36 fő), akik ismerték ezeket a szabályozási elemeket, egyetértett velük, kevesebben voltak azok, akik ezzel csak részben vagy egyáltalán nem értettek egyet (9,7%, 4 fő).

A sportolói karrierrel párhuzamosan folytatott tanulmányokkal, valamint ennek megkönnyítését szolgáló intézményi szabályozásokkal kapcsolatosan több oktató is megfogalmazta gondolatait. A felmérés kvalitatív adatfelvétele során az egyik oktató kifejezte egyetértését az élsportolók tanulmányi kötelezettségeinek megkönnyítését szolgáló intézményi szabályozásokkal (egyéni tanrend és vizsgarend), azonban hangsúlyozta, hogy:

„nagyon fontos lenne világossá tenni a felelősségi köröket és az ezzel kapcsolatos információk áramlásának irányát”.

Úgy tűnik, az oktatók többsége az élsport által támasztott követelmények ismeretében helyesnek gondolja az élsportolók bizonyos szintű megkülönböztetését hallgatótársaiktól,

azonban ennek megvalósíthatóságáról kari szinten eltérő vélemények alakultak ki és bizonyos fokú következetlenség is felfedezhető az oktatók válaszaiban. A kar sajátosságának köszönhetően az orvosi karok oktatóinak kisebb része gondolta úgy, hogy kedvezményekkel kell segíteni az élsportolókat a követelmények teljesítésében, többségük úgy gondolta, hogy nem kell őket megkülönböztetni hallgató társaiktól és nem kell számukra kedvezményeket sem biztosítani, amely vélhetően a kar követelményrendszerével van összefüggésben. A jogi és bölcsészettudományi területen, valamint a gazdasági karon többen voltak azok az oktatók, akik szerint segíteni kell a sportolókat és biztosítani kell számukra kedvezményeket. Ettől eltérő véleményt fogalmaztak meg a természettudományi kar oktatói, akik ezzel egyáltalán nem értettek egyet. Ez érdekes annak ismeretében, hogy ezen karok többségének oktatói saját bevallásuk szerint tisztában vannak és tájékozottak az élsportolói pályafutással összefüggő elvárásokat illetően. Az eltérő álláspontokat magyarázhatja egyrészt, hogy a karokon tanulmányokat folytató sportolók különböző sportolási szinten vannak, ezáltal a sport és tanulmányok által támasztott követelmények az alacsonyabb szintű sportolók esetében kedvezmények igénybevétele nélkül is teljesíthetőek. Másrészt, hogy az oktatók jelentős része nem ismert az olimpikonokon kívül olyan kiemelkedő sportolókat, akik hazai vagy világviszonylatban ugyan eredményesek, de amatőr versenysportolóknak számítanak. Így esetleges nehézségeikről, igényeikről sem rendelkeznek információval.

A többséggel ellentétben, kevesebben voltak azok, akik csak részben értettek egyet azokkal az intézményi szabályozásokkal, amelyek az élsportolók tanulmányi kötelezettségeinek megkönnyítését szolgálják. Egyikük úgy véli, hogy a kedvezmények biztosítása *„időnként elfogadhatatlan mértékben tekint el a tanulmányi kötelezettségek teljesítésétől”*.

Csekély volt azoknak az oktatóknak az aránya, akik egyáltalán nem értettek egyet a szabályozási elemekkel. Közülük az egyik oktató az eddigiektől eltérő, határozott véleményt fogalmazott meg, mely szerint:

„a hallgatók azért vannak az egyetemen, hogy tanuljanak, választaniuk kell, hogy melyiket tartják fontosabbnak”.

Az élsportolók egyéni tanrend és vizsgarend szerint történő felkészülését az oktatók döntő többsége támogatja, ugyanakkor az oktatók véleménye arra is rávilágított, hogy az egyéni tanrendre és vizsgarendre vonatkozó kérelem elbírálását kedvezően befolyásolja a sportoló személyes megjelenése.

Kari szinten leginkább a Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar (MÉK) és a Bölcsészettudományi Kar oktatói értettek egyet azzal, hogy az élsportolók egyéni tanrend és vizsgarend szerint teljesítsék a tanulmányi követelményeket. Ez összecseng egy

korábbi kérdésre adott válasszal, mely alapján a bölcsészettudományi kar oktatóinak többsége úgy gondolta, hogy biztosítani kell számukra kedvezményeket. Az élsportolók egyéni tanrend és vizsgarend szerint történő felkészülésével a Gazdaságtudományi Kar valamennyi oktatója egyetértett. Ugyanakkor, az egyik oktató azt fogalmazta meg, hogy a szak jellegéből fakadóan, például nyelvszakon nem tartja megvalósíthatónak a diploma megszerzéséhez szükséges képességek elsajátítását egyéni tanrend szerint történő felkészüléssel, véleménye szerint ehhez szükséges a rendszeres óralátogatás.

Szintén ellentétes véleményt fogalmazott meg egy másik oktató, aki szerint:

„az élsportolóknak a sportpályafutásukra kellene koncentrálniuk, és annak lezárása után - bizonyos anyagi jólét megszerzése után - nyugodtan tanulhatnak”.

Ebből arra lehet következtetni, hogy az egyetemen amatőr versenysportolóként tanulmányokat folytató sportolókat tévesen olyan élsportolóknak tekintik esetenként, akik sporttevékenységükért jelentős anyagi juttatást kapnak, ezáltal lehetőségük van bizonyos „anyagi jólét megteremtésére”. A többségükre azonban nem ez a jellemző, sőt sok esetben saját maguk finanszírozzák sportolásuk költségeit.

Az egyéni tanrend lehetőségével a korábban versenyszerűen sportoló oktatók és a nem sportolók többsége is egyetértett, ebből következően nem fordult velük elő, hogy elutasították volna egy élsportoló erre vonatkozó kérelmét. A válaszokból az is kiderült, hogy az oktatók döntésénél a kedvező elbírálást befolyásolja a sportoló személyes megjelenése a kérelem leadásakor.

Az egyéni vizsgarend szerinti követelmény teljesítést a különböző karokon lévő oktatók többsége támogatta. Ettől eltérően az Informatikai Karon és a MÉK-en volt két oktató aki, nem értett egyet azzal, hogy az élsportolók egyéni vizsgarend szerint vizsgázhassanak. Ezek az oktatók azok közül kerültek ki, akik korábban nem sportoltak versenyszerűen. Az egyik oktató álláspontja szerint minden hallgató számára több vizsgalehetőség áll rendelkezésre, így az élsportolóknak is van lehetőségük megfelelő alkalmat keresni a vizsga letételére. Ennek ellentmond az a tény, hogy a sportágak jellegéből és versenyrendszeréből fakadóan az élsportoló egy számára előre összeállított versenynaptár szerint versenyez, melyet az olimpiai ciklus, kontinens-és világversenyek, hazai bajnokságok, versenyek határoznak meg, emiatt szükségessé válhat az egyéni vizsgarend igénylése. Kari szinten a válaszok azt mutatták, hogy döntően nem jellemző, hogy az oktatók nem fogadják el az egyéni vizsgarendre vonatkozó kérelmet, ilyen eset csak két kar esetében fordult elő.

Az egyik oktató amellet, hogy tiszteli az élsportolókat, felhívta a figyelmet arra, hogy a diploma megszerzése esetükben sem lehet automatizmus, nagyon fontos, hogy valós tudással

rendelkezzenek azok az élsportolók, akik a tanulmányi kötelezettségek teljesítését követően belépnek a munka világába. Úgy vélte, hogy a munkahelyen az elvárások mindenkire egyformán vonatkoznak, ott sem tesznek majd különbséget a dolgozók között. Ugyanakkor egyetértett azzal, hogy mivel a magas-szintű sportteljesítmény elérése az átlag hallgató időbeosztásától eltérő napirendet kíván az élsportolóktól, ezért az intézmény bizonyos támogatásokkal segítse őket az egyetemi időszak alatt. Az élsportolók pozitív megítélését segítené a tanóráknak a lehetőségekhez mért látogatása az engedélyezett egyéni tanrend mellett.

Egy másik oktató ezzel szemben nem csak az élsportolókra, hanem valamennyi hallgatóra vonatkozóan fogalmazta meg azt az észrevételét, hogy:

„a hallgatók/sportolók az egyéni tanrendet az órák látogatása alóli teljes felmentésnek tekintik, mellyel nem értek egyet”.

Az élsportoló egzisztenciális jólétének általánosításán alapulhat annak az oktatónak a véleménye is, aki már korábban kifejtette, hogy az élsportolóknak a sportolói pályafutásuk lezárását követően kellene felsőfokú tanulmányokat folytatniuk, és *„akkor kellene számukra az intézménybe való bejutást segíteni, esetleg az élsport utáni tanulmányok alatt kellene őket mentorálni”.* Ez az oktató úgy véli, hogy aki élsportoló, az mindig a sportolói karrierjét fogja előtérbe helyezni, ezáltal kevésbé tud a tanulmányokra koncentrálni, vagy párhuzamosság esetén törvényszerű valamelyik terület háttérbe szorulása. Ezen vélemény kialakulása a korábbi sport múlt hiányából fakadó tapasztalatok és az élsportolókkal kapcsolatos rossz benyomások következménye lehet. Ez az oktató véleményét azzal egészítette ki, hogy az egyetem mellett munkát vállaló, sokszor hátrányos helyzetű hallgatók kedvezményekkel való támogatását fontosabbnak tartja.

A korábban versenyszerűen sportolt és jelenleg is sportoló oktatók a lehetőségeikhez képest rugalmasak és megértőek a sportolókkal szemben. Köszönhetően személyes ismereteiknek, tapasztalataiknak, empátikusabbak a sportolókkal szemben. Az egyik válaszadó azt fogalmazta meg, hogy a sportolók egyetemi tanulmányainak támogatása *„egy folyamat, amit az egyetemen is mindenkinek meg kell tanulnia”.* Ebben lát előrelépést és meglátása szerint a fejlődésnek folytatódnia kell.

A vélemények sok hasznos információt tartalmaztak, de ami kiemelhető, hogy az oktatók úgy gondolták, hogy a sportolók megfelelő hozzáállása, elkötelezettsége mindenképpen szükséges ahhoz, hogy az egyetemi évek alatt sikeresen tudjanak előrehaladni.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a tanulás és a sport párhuzamos megvalósítását az oktatók többsége megvalósíthatónak tartotta a sportolók megfelelő hozzáállása és

elkötelezettsége mellet és egyetértett az élsportolók egyéni tanrend és vizsgarend szerint történő felkészülésével. Felhívták a figyelmet azonban, hogy ez nem mentesíti őket a követelmények teljesítése alól. A vizsgálat egyik fontos eredménye, hogy a személyes találkozás és kapcsolat eredményeképpen az oktatók megértőbbé válnak a sportolókkal, mely hozzájárul az egyéni tanrendre és vizsgarendre vonatkozó kérelem pozitív elbírálásához. Ugyanakkor ez nem tekinthető egységes álláspontnak, hiszen ha alacsonyabb arányban is, de voltak ellenvéleményt megfogalmazó oktatók is. Az oktatóknak a sportoló hallgatókkal és a sportolói léttel együtt járó kötelezettségekkel kapcsolatos korlátozott ismerete, valamint a személyes kapcsolat hiánya nehezítheti a sportolók párhuzamos előrehaladását, mely tájékoztatással, információ bővítéssel, a kommunikáció javításával a fejlődés irányába mutathat.

4.6. A vizsgálat során kapott legfontosabb eredmények összegzése

Az alábbi fejezetben a célkitűzéseknek megfelelően, összefoglalóan ismertetem a legfontosabb eredményeket.

Kutatásom alátámasztotta, hogy a Debreceni Egyetem 2005-ben indult komplex fejlesztési programja folyamatos fejlődésen ment keresztül, ezáltal a sport különböző területei progresszíven változtak, melyet a törvényi szabályozások és a jogszabályok változásai tettek lehetővé. Az egyetem által megfogalmazott Sportkoncepció egyik fontos része, hogy kitér az élsportolók felsőfokú tanulmányainak támogatására is diplomaszerzésük érdekében. Ez megfelel az Európai Unió, valamint a „Hajós Alfréd Terv” által megfogalmazott, a sportolók felsőoktatásba történő integrálására vonatkozó céloknak. Az egyetemi sport fejlesztésének fontos területe volt ezen kívül az egyetemhez tartozó sportszervezetek kapcsolat - és működési rendszerének megváltoztatása is, mellyel az egyetem alternatívát kínál az él- és versenysportolóknak a sportpályafutás folytatásához.

Eredményeim igazolták, hogy a felsőoktatási intézménybe való bekerülést követően az élsportolók többsége törekszik a tanulmányok és az élsport összehangolására, a hallgatói és sportolói szerepek egyensúlyban tartására és a két terület összehangolhatóságát megvalósíthatónak tartja. Az összehangolás megvalósíthatóságról alkotott véleményt a sportolási szint, a sportág jellege és a tanulmányi szak, annak sikeres megvalósítását az összehangolási stratégiák alkalmazása mellett (szigorú időbeosztás, nagyobb erőfeszítés, hangsúlyok időszakos megváltoztatása, magánélet háttérbe szorítása) az elkötelezettség, felelősségvállalás és a nagyfokú tudatosság befolyásolja. A tanulmányi időszak előrehaladásával változik az összeegyeztethetőség megítélése, láthatóan a diplomaszerzéshez közeledve a civil életre való felkészülés kerül előtérbe.

A prioritások alakulásának tanulmányozása során megerősítést nyert, hogy tanulmányi időszak előrehaladásával a sportolók tanulás és sportolás közötti prioritásai változnak. A tanulmányi időszak első három évében a sportolók jellemzően a tanulás elvével azonosulnak, ugyanakkor magas az 'egyensúly orientált' sportolók aránya is. Kevesebben vannak azonban azok, akik a sport és tanulás vonatkozásában 'sport orientáltak', vagyis elsősorban sportolói karrierjükre koncentrálnak. Az alapképzés első három éve alatt és ahhoz képest a mesterképzés utolsó két évében is a hangsúlyok egyre inkább tanulmányok irányába történő eltolódása tovább csökkenti az 'egyensúly- és sport orientáltak' arányát.

A prioritások meghatározásával összefüggésben különbség van az edzésre fordított időben, amely a tanulmányi teljesítményben is megmutatkozhat. A 'tanulás orientáltak' feltételezhetően az alacsonyabb edzésidővel összefüggésben jobb tanulmányi eredményt képesek elérni, szemben a magasabb edzés- és versenyterhelésnek kitett 'sport orientáltak' gyengébb tanulmányi eredményével. Ugyanakkor a vizsgálat egyik érdekes eredménye a Debreceni Egyetemen a 'sport orientált' csoport lényegesen gyengébb tanulmányi eredménye szemben az Universiadén részt vett sportolókéval. Itt a sportolók tanulmányi eredményében nem volt jelentős eltérés attól függően, hogy 'tanulás –', 'sport' – vagy 'egyensúly orientált' a vizsgált sportoló. Ennek tanulmányozása és az összefüggések feltárása további vizsgálatot igényel. A vizsgálat alátámasztotta, hogy a legmagasabb osztályban sportolók körében a nagyobb edzésterhelés ellenére is magas az egyensúly és tanulás orientáltak aránya.

Eredményeim rávilágítottak arra, hogy mind a két sportolói mintában (DE, Universiadé) a legmagasabb szintű sportolók többségénél progresszív irányba mutat a sportolói karrier, ezen sportolók többsége nem tervezi az elkövetkezendő 6 éven belül az alacsonyabb szinten történő versenyzést. A tanulmányi időszak utolsó évére azonban jelentősen csökken a progresszív, ezzel párhuzamosan nő a regresszív kategóriába tartozó sportolók aránya.

A sportolói karrier irányának tanulmányozása során kapott eredmények alapján úgy tűnik, hogy a sportolói karrier iránya összefüggést mutat a sportági sajátosságokkal (sportág jellege, sportolási szint, heti edzések száma és heti edzésidő). A sportági sajátosságokkal összefüggésben végzett elemzés szerint, az egyéni sportolók között lényegesen magasabb a sportban még előremutató célokat megfogalmazó, progresszív kategóriába tartozó sportoló szemben a csapatsportolókkal, akik már inkább a tanulmányokra, és az azt követő civil életre koncentrálnak a sport folytatása mellett.

A vizsgálat fontos eredményének tartom, hogy mind a két sportolói mintában a legmagasabb szintű progresszív kategóriába tartozó sportolók a lényegesen magasabb heti edzésszám és heti edzésidő ellenére is kiegyensúlyozott tanulmányi teljesítményt mutattak.

A sportolási szinteken lefelé haladva az eredmények a tanulmányi átlagnak és a kreditek teljesítésének javuló, a sporttevékenységre fordított időnek pedig ellentétes, de a tanulmányi eredményeket támogató tendenciáját mutatták. Alacsonyabb sportolási szinten jobb tanulmányi teljesítményt nyújtottak a sportolók. Ez alátámasztotta, hogy a tanulás és a sport összeegyeztetése érdekében a legnagyobb kihívással a legmagasabb osztályban sportolóknak kell megküzdeniük a magasabb sportolásra fordított idő miatt.

A sportolásra fordított idő tanulmányozása során igazolást találtam arra, hogy a legmagasabb szinten sportolók (válogatottak, Világ-, Európa-, és országos bajnokságon résztvevők és helyezettek) valamint az első- és másodosztályú sportolók között időterhelés (edzés és mérkőzésszám, edzésidő, mérkőzésidő) és energia-befektetés szempontjából van különbség. A nemzetközi szintű sportolók a felkészülési – és a versenydőszakban is lényegesen több időt fordítanak edzésre, mint a Debreceni Egyetem legmagasabb szintű sportolói, ez a sportolási szinteken lefelé haladva további csökkenést mutatott. Ugyanakkor az első és másodosztályú sportolók edzésterhelésének értékeiből arra következtettek, hogy ezen a két szinten az edzés és versenyzés nagy idő és energia-befektetéssel jár attól függetlenül, hogy a sportoló nem válik nemzetközi szintű sportolóvá.

A sportolók szubjektív véleménye és az intézményi szabályozások tényleges igénybe vétele között ellentmondást találtam, mivel a sportolók a követelmények teljesítését támogató kedvezményeket szükségesnek tartják, de azok igénybevétele kevésbé valósul meg. A szabályozási elemek tényleges igénybe vételét a képzés jellege, mint az egyik legmeghatározóbb változó befolyásolja. Erre utal, hogy a sporthoz közeli szakon a legmagasabb az egyéni tanrendet és vizsgarendet igénybe vett sportolók száma, másrészt azokon a szakokon, ahol nem biztosítható a követelmények teljesítése és a szükséges képességek elsajátítása a gyakorlati órák (gyakorlatok) rendszeres látogatása nélkül, alacsonyabb ezeknek a lehetőségeknek a kihasználási aránya.

Az eredmények által mutatott szignifikánsan magasabb edzésszámok a felkészülési- és versenydőszakban az egyéni tanrendet igénybe vett sportolóknál azt mutatja, hogy számukra ez a lehetőség biztosítja a rugalmas felkészülést és a sikeres előrehaladást a tanulmányok terén. A Debreceni Egyetemen sportolói populációjában a nemzetközi szintű sportolók alacsonyabb előfordulási aránya, valamint a sportolási szinttel összefüggésben lévő sporttevékenységre fordított idő eredményeképpen kevesebben vették igénybe az egyéni tanrendet és vizsgarendet. Ugyanakkor az Universiadén részt vett, nemzetközi szintű sportolók a magasabb sportolási szinttel együtt járó kötelezettségek, magasabb edzés és versenyterhelés következtében nagyobb arányban igényelték a tanulmányi előrehaladásukat

megkönnyítő szabályozási elemeket, mely igazolja a rugalmas, a sportolók időbeosztását figyelembe vevő támogatási formák szükségszerűségét.

Megállapítást nyert, hogy az egyéni tanrendet és vizsgarendet igénybe vett sportolók többsége a sportolói karrier irányát figyelembe véve jellemzően a progresszív kategóriába tartozik, azaz céljaik előre mutatóak, terveik között nemzetközi megmérettetés is szerepel. Valamint, hogy ezek a támogatási formák azon sportolóknak nyújtanak elsősorban segítséget, akik 'egyensúly vagy tanulás orientáltak', azaz sportolói karrierjük mellett fontos számukra a tanulmányi követelmények teljesítése is.

A sportolókkal kapcsolatban lévő, az intézmény által az él- és versenysportolók egyetemi integrálódását segítő szabályozási elemek alkalmazása kapcsán érintett oktatói csoport véleményének és tapasztalatainak feltárása is megtörtént. Az eredmények megerősítették, hogy az oktatók sportoló hallgatókkal kapcsolatos ismerete korlátozott tudástartalmat tükröz, mely elsősorban a kommunikáció és a személyes kapcsolat hiányából fakadhat. Igazolódott, hogy a korábbi sportolói múlt segíti az oktatók sportolókhöz való hozzáállását. A korábban versenyszerűen sportolt és jelenleg is sportoló oktatók lehetőségeikhez képest rugalmasak és megértőek a sportolókkal szemben, ez személyes ismereteik, tapasztalataik által is befolyásolt.

Az oktatók együttműködésre való törekvéseként értelmezhető, hogy többségük egyetértett a sportolók kettős vállalását megkönnyítő szabályozási elemekkel és fontosnak tartották, hogy a követelmények teljesítésének feltételével az intézmény támogassa a sportolókat a diploma megszerzésében. A vizsgálat egyik fontos eredménye, hogy a személyes találkozás és kapcsolat megértőbbé teszi az oktatókat a sportolókkal szemben és pozitívan befolyásolja az egyéni tanrendre és vizsgarendre vonatkozó kérelem elbírálását. Eredményeim rávilágítottak arra is, hogy az oktatók nagy része tapasztalta, hogy a sportolók többsége törekszik a tanulmányi követelmények teljesítésére.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a felsőfokú tanulmányokat folytató élsportolók számára kihívást jelent az élsport és az egyetem által támasztott követelmények összehangolása. Ezt a kihívást hatékonyabb és koncentrált időmenedzsment módszerekkel ellensúlyozzák. A tanulás és sport párhuzamos megvalósítását a felsőoktatási intézmények az általuk kidolgozott és bevezetett szabályozási elemek segítségével tudják biztosítani, mely meghatározó része az élsportolói karriert követő civil életre történő felkészülésének. A kutatás a gyakorlat számára is hasznosítható eredményeket tárt fel, melyek a következtetések, javaslatok fejezetben kerülnek megfogalmazásra.

5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Kutatásom célkitűzései alapján feltártam a tanulás és az élsport párhuzamos megvalósíthatóságának körülményeit, az azt szolgáló, az egyetem által biztosított szabályozási elemek igénybevételének szubjektív megítélését és objektív igénybe vételét a sportolók és az oktatók véleménye alapján. Összefüggéseket kerestem a sportolói karrier irányát befolyásoló tényezőkkel kapcsolatosan és céljaim között szerepelt feltérképezni a prioritás változását a tanulás és a sport viszonylatában az egyetemi időszak alatt. A Debreceni Egyetem Sportkoncepciójának tanulmányozása során vizsgáltam az egyetemhez tartozó sportszervezetek működési hátterét is. Ezen tényezők komplex módon, az információk mélységének és egyedi eltéréseinek feltárásával biztosítottak számomra lehetőséget a sportolói karrierrel párhuzamosan folytatott tanulmányok összehangolhatóságának feltárására az egyetemi időszak alatt.

Az egyes célkitűzéseknek megfelelően, a vizsgálat során kapott eredmények alapján összefoglalóan az alábbi következtetéseket fogalmaztam meg:

- 1. A vizsgálat eredményei alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a sportolók számára fontos, hogy előrehaladásuk érdekében a sportolói karrierre és a tanulmányi előmenetelre vonatkozó céljaikat összehangolják az egyetem által támasztott követelményekkel. Úgy tűnik, hogy nagyfokú tudatosság, elkötelezettség és felelősségvállalás mellett, különböző összehangolási stratégiák alkalmazásával a sportolók képesek ezt teljesíteni.*

Éppen ezért a sportolók számára a tárgyfelvételnél nyújtott segítség (tárgyak előzetes felvétele) biztosíthatná az edzésidőkhöz igazított kurzusválasztások megvalósíthatóságát. A támogatás további formái lehetnének: az egyéni tanrenddel kapcsolatos könnyebb ügyintézés, kötelező részvételt igénylő órákon más csoportnál történő megjelenés lehetősége és a beadandók határidejének egyéni meghatározása azon sportolók esetében, akik nemzetközi szintű versenyzők.

A tanulmányok és az élsport párhuzamos megvalósításának megkönnyítésére vonatkozóan vannak még országos szinten fejlesztésre szoruló területek, amelyek jelenleg még nem kerültek bevezetésre minden felsőoktatási intézményben, de további könnyítést jelentenének az élsportolók számára. Ilyen például a vidékről érkező élsportolók kollégiumi elhelyezése, ezen kívül a sportösztöndíj vagy a mentor program bevezetése.

2. *Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy az egyetem a középiskolához képest csak kitolja az élsportban eltöltött évek számát, de a sportolói életszakasz fenntartása, a felnőtt korosztályokban történő megtartott versenyzői részvétel, vagyis a sportban való megtartó hatás a szabályozások ellenére sem értékelhető biztosítottak. Mindez arra enged következtetni, hogy a hangsúlyok tanulás irányába történő eltolódása következtében egyfajta elvándorlás történik a sportból a tanulmányi időszak vége felé közeledve.*

Ebből következően javaslom a sportolók felé tovább népszerűsíteni azokat a lehetőségeket (egyéni tanrend és vizsgarend, mentor program, sportösztöndíj, stb), amelyeket igénybe vehetnek és segítséget nyújthatnak kettős feladatvállalásuk teljesítéséhez annak érdekében, hogy a tanulmányi időszak végére minél magasabb maradjon az 'egyensúly orientáltak' aránya és csökkenjen alacsonyabb szinten való sportolás vagy a teljes az elvándorlás a sportból. Indokoltnak tartom az intézmény részéről a tájékoztatás kibővítését is arra vonatkozóan, hogy a sportolók a rendelkezésre álló lehetőségeket hogyan vegyék igénybe és hogyan fordítsák a maguk hasznára. Workshop-ok szervezése jó lehetőséget biztosíthat a sportolók számára kompetenciafejlesztésre, tanulási képességek fejlesztésére vagy éppen a hatékony időmenedzsment elsajátítására. Egyénre szabott tervezés, és konzultációs lehetőség biztosítása a mentor program keretien belül adhat további lehetőségeket a két terület hatékony összehangolási folyamatában.

Fontosnak tartom a sportegyesületek, edzők részéről a sport iránti motiváció fenntartását a felsőfokú tanulmányok időszakában amellet, hogy támogatják a sportolókat a tanulmányi követelmények teljesítésében. Az edző pozitív hozzáállása és az edzéseknek a tanulmányi kötelezettségekhez történő rugalmas igazítása következtében a sportoló nem kerül választás elé, így könnyebben fenntartható a tanulás és a sport egyensúlya.

3. *Az értekezés feltárta, hogy a két sportolói mintában (DE, Universiadé) a legmagasabb szintű a sportolók többsége nem tervezi a következő 6 éven belül az alacsonyabb szinten történő versenyzést, tehát sportolói karrierjük progresszív irányba mutat. A nőkre jellemző progresszív eltolódás a női sportolók karriercéljainak magasabb szintjére és erősebb célorientáltságukra enged következtetni.*

A progresszív kategóriában a csapatsportolók alacsonyabb aránya arra enged következtetni, hogy orientációjuk, gondolkodásmódjuk a saját sportáguk által befolyásolt. A legmagasabb szinten sportolók (válogatottak tagjai, világversenyek szereplői, Olimpikonok) tanulmányi előre haladása, annak az élsporttal való összeegyeztethetősége elválik a hazai bajnokságok élvonalában szereplő sportolókétól.

Ebből következik, hogy sportolói és hallgatói kötelezettségeik teljesítése a kötött edzésbeosztás, a napi többszöri edzés, a hétvégi mérkőzések és az utazásra fordított idő, edzőtáborozások miatt nagyobb kihívást jelent. Továbbá a sportág csapat vagy egyéni jellege (csapat vagy egyéni) befolyásolhatja a sportolói karrier progresszivitásának fenntartottságát, hiszen egyes sportágak makro- (nemzetközi szint) és mezo- (egyesületek osztályba sorolása, valamint azok osztályba sorolásának esélyei) szintjén való előrejutási lehetőség megrekedést, vagy éppen szívóhatást válthat ki egyéni szinteken (sportoló).

Javaslatként felmerülhet a sportolók versenyzési és eredményességi céljai szerint felmérése, továbbá személyiség típusainak részletesebb feltérképezése és az egyéni motivációs módszerek azokhoz igazítása. Hasznos lehetne egyéni és csapat szinten nagyobb figyelmet fordítani a sportolók belső mozgatórugóira annak érdekében, hogy az edzővel vagy csapattársakkal folytatott konzultáció során önmagukban is képesek legyenek tudatosítani, milyen célok felé szeretnének tartani karrierjük során. Ezen munka során továbbá hasznos lenne figyelembe venni a nekem közötti különbségeket, a sportági sajátosságokat és az egyesületi lehetőségeket.

- 4. A beidegződés, miszerint a sportolók kevésbé teljesítenek jól tanulmányi téren, mint a nem sportolók tévhitnek bizonyult, hiszen jelen kutatás igazolta, hogy a sportolók a megfelelő kari átlaghoz viszonyítva jobb tanulmányi átlagot értek el, vagyis felismerhető a sport a tanulmányi teljesítményre vonatkozó pozitív befolyása él- és versenysportoló hallgatók viszonylatában is. A legmagasabb szintű sportolók által elért tanulmányi eredmények ugyanakkor azt sejtetik, hogy a sportolók képesek a sportban tanult értékeket, mint célorientáció, tervezés, tudatosság, kitartás, a tanulmányokban is alkalmazni és megfelelő összehangolási stratégiákkal, nagyobb energia-befektetéssel képesek az egyetemi kötelezettségeiket teljesíteni.*

Az élsport és a tanulás összehangolásában feltárt eredmények, az élsportolók kivételes erőfeszítéseinek, megoldási stratégiáinak közzététele az egyetemi és akár közmédiában jelentősen hozzájárulhat a sporttal és élsportolókkal kapcsolatos hiedelmek és tévhitek lebontásához, és az élsportoló hallgatók életének jobb megismeréséhez.

- 5. Fontos következtetés, hogy a verseny és élsportoló populáció nem kezelhető homogén egységként, annak belső differenciálódása több változó mentén is megtörténik. Ennek megfelelően az élsportolókat segítő programoknak is tükröznie szükséges ezt a belső differenciáltságot. Úgy tűnik, hogy a legmagasabb szintű, előremutató célokat megfogalmazó, magasabb edzés- és versenyterhelésnek kitett sportolók kettős*

vállalásának teljesítéséhez további támogatási formák, szabályozási elemek biztosításának szükségessége is felvetődik. Fontosnak tartanám ezek további fejlesztését, mint pl. távkonzultáció, skype, elektronikus tananyagok, elektronikus vizsgáztatási rendszer, stb. A segítség adás kidolgozásánál tanácsos figyelembe venni a nemek közötti különbségeket. Az élsportoló nők és férfiak eltérnek sporthoz és tanuláshoz kötődő viszonyaikban és megoldási stratégiáikban, így igényeik is eltérőek, tehát fontos a differenciált megközelítés.

Az egyéni tanrendre és vizsgarendre vonatkozó kérelmek elbírálásának egyértelművé tétele érdekében javaslok a sportolás igazolására, annak elfogadására vonatkozó irányelvek kidolgozását, pontosítását. Szükségesnek tartanám a sportoló prioritásának felmérését, valamint a sportoló hallgatók karrierív státuszának meghatározását, mely a sportoló nyomon követésében kapna szerepet, és esetleg figyelembe vehető lenne az egyéni tanrend elbírálása során. A rendszeres óralátogatást igénylő szakokon a mulasztott órák pótlására az előadásokról készült felvétel felkerülése az intranetre lehetőséget biztosíthatna a sportolók számára ahhoz, hogy egyéni tanrend igénybevétele nélkül is teljesíthessék a követelményeket.

6. Az oktatók véleménye alapján arra következtetek, hogy több információ birtokában reálisabban tudnák megítélni a sportolókat, tájékozottabbak lennének a magas-szintű sportteljesítmény által támasztott követelményekkel, ezáltal jobban megértenék a sportolók élsportolói kötelezettségeikből származó egyéb feladatait.

A felsőoktatásban fontos és szükség van az él-és versenysportolók támogatására, tanulmányi előrehaladásuk segítésére annak érdekében, hogy képzettséget, diplomát szerezhessenek. Ennek elengedhetetlen feltétele, hogy az oktatók, dolgozók és a hallgató társak információval rendelkeznek az élsporttal, az élsportolói élettel és a vele járó kötelezettségekkel, időterheléssel kapcsolatosan. Az egyéni tanrend és vizsgarendre vonatkozó kérelem beadásakor az oktató és a sportoló személyes találkozása fontos, melynek során a személyes megismerkedésen túl az egyéni haladás tartalma és ütemezése is felvázolható. Kölcsönös tájékoztatásra épülő kapcsolat kialakítása javasolt oktató és sportoló között, ahol a hallgató a kötelezettségeiről, az oktató az élsportoló hallgató életéről kap információt. Kiemelendő, hogy az oktató számára ez lehetőséget adna arra, hogy megismerje a kurzusra járó sportolót, sportágát és a sportban elért eredményeit is. Az élsportolók teljesítményével kapcsolatos erőfeszítések, kihívások és megoldási stratégiák jobb megismerése érdekében kerekasztal beszélgetések, élménybeszámolók, előadások interaktív beszélgetések szervezése javasolt. Ezeken keresztül bővílnének a hallgatótársak és az oktatók élsporttal, sportolókkal kapcsolatos ismeretei, megismerhetnék mindennapos problémáikat, erőfeszítéseiket és

megérthetnék azokat a háttérben lévő mozgatórugókat, amelyek nem kerülnek a köztudatba. Továbbá a felsőoktatási intézményeken belül kialakításra került mentor programok eszközt jelenthetnek arra, hogy a rendszerben lévő szereplők, mentorok és élsportoló hallgatók, további információkhoz jussanak. Ezen alternatívák megismertetése és elfogadtatása az oktatókkal és a sportolókkal, valamint a már működő programok továbbfejlesztése, szükséges a további lehetőségek szélesítése érdekében.

További javaslataim:

További kutatásokra ad lehetőséget a kifejlesztett sportolói és oktatói kérdőívek más magyar egyetemeken történő lekérdezése a magyarországi helyzet feltérképezésére, mely összehasonlíthatóságot biztosítana az egyetemek részére, ugyanakkor longitudinális vizsgálatot is lehetővé tenne, amely újabb összefüggések feltárására alkalmas.

A Debreceni Egyetem Sportkonceptiója országos szinten is egyedülálló és mintaként szolgálhat a többi felsőoktatási intézmény számára, ugyanakkor a sportolókat támogató intézkedések, programok folyamatos fejlesztése, alkalmazásának pontosítása egyetemünkön is indokolt és további lehetőségeket rejt magában.

A támogatási elemek és összehangolási stratégiák az érintettek körében történő népszerűsítése lehetővé tenné, hogy ne csak azok az él és versenysportolók folytassák tanulmányaikat a felsőoktatásban, akik erre az elkötelezettségre képesek voltak hatékony módszerek kidolgozására, hanem egyre több magyar fiatal tudja és érezze, hogy a két terület összehangolása megvalósítható és ehhez az egyetemek különböző élsportolókat segítő szabályozási elemek igénybevételének lehetőségét kínálják.

6. AZ ÉRTEKEZÉS FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI, ÚJ ILLETVE ÚJSZERŰ EREDMÉNYEI

A sportolói karrier és a tanulmányok összehangolásának lehetőségeit, kihívásait feltáró szakirodalom Magyarországon szűk kutatási eredményekkel rendelkezik. A nemzetközi kutatások többsége a sportolói visszavonulás, sportolói karrier szakaszainak, a sportolói karrier szakaszai közötti átmenetek vizsgálatára fókuszál. A hangsúly a váltás folyamatán van. Kutatásom újszerűsége a korábbi kutatásokhoz képest abban rejlik, hogy a sportolói karrierrel párhuzamosan folytatott felsőfokú tanulmányok összehangolásának lehetőségeit és kihívásait komplex módon, több oldalról – az egyetem sportstruktúrájának, a sportolókra vonatkozó szabályozási rendszernek, valamint az egyetem oktatóinak és sportolóinak együttes rendszerben – történő vizsgálatával mutatja be. A téma ilyen módon történő megközelítésére hazánkban korábbi kutatások során tudomásom szerint még nem volt példa.

Dolgozatom további újszerűsége, hogy a tanulás és a magas-szintű sportteljesítmény összehangolásának lehetőségét nem csak sporthoz közeli szakokon tanuló sportolókon keresztül vizsgálja. Kutatásom fontos értékének tartom, hogy a teljesítmény-centrikus versenysport területén, a különböző sportolási szinten lévő debreceni sportolók és az Universiadén részt vett nemzetközi szintű sportolók tanulmányi teljesítményét együtt vizsgáltam.

- Újszerű eredménynek tartom annak feltárását, hogy a tanulás és a sport összehangolásának sikeressége a sportág jellegével, a sportolási szinttel és az ezzel összefüggésben lévő sporttevékenységre fordított idővel mutat összefüggést, emellett a tanulmányi szak és a tantárgy követelményrendszere szintén befolyásolja azt. Az élsportoló hallgatók tanulással és sportolással eltöltött idejének alakulása nagyban befolyásolt a sportolásukkal kapcsolatos felkészülési és versenyidőszak, valamint a tanulással kapcsolatos szorgalmi és vizsgaidőszakok periódusos változása által. A két teljesítési időszak (versenyidőszak és vizsgaidőszak) átfedésbe kerülése során csökken a sportolásra és növekszik a tanulásra fordított idő.
- Dolgozatom fontos eredményének tartom annak igazolását, hogy a sportolók többsége a tanulás elvével azonosul az egyetemi évek alatt, melyet a tanulmányi időszak első három évében alátámaszt a 'tanulás orientált' sportolók magas és a 'sport orientált' sportolók alacsony aránya. A 'sport orientáltság'-nak a tanulmányok vége felé bekövetkező további csökkenése bizonyítja a hangsúlyok további eltolódását a tanulmányok irányába. A tanulmányi eredmények javuló tendenciáját a kreditek teljesítésének magasabb aránya és az edzésidők, edzésszámok csökkenése kíséri.

- Újszerű eredménynek vélem annak feltárását, hogy a közhiedelemmel ellentétben a sportolók képesek a tanulmányokban és a sportban is kiemelkedő eredményt elérni. Ezt alátámasztják a debreceni sportolói populációban mért tanulmányi eredmények, miszerint a sportolók egy kar kivételével minden karon, a megfelelő kari átlagnál jobb átlagot értek el a két vizsgált félévben. Tekintettel arra, hogy a magasabb edzés –és versenyszerhelésnek kitett él –és versenysportolók tanulásra fordított ideje behatárolt, a szabadidőben sportolókhöz és az átlag hallgatókhoz képest jobb tanulmányi eredmény elérése mindenképp figyelemre méltó teljesítmény. Ez azt igazolta, hogy a sportolók képesek a sportban tanult értékeket, mint célorientáció, tervezés, tudatosság, kitartás, a tanulmányokban is alkalmazni, melynek feltétele a hatékony időmenedzsment és megfelelő stratégiák és módszerek alkalmazása.
- Újszerűnek eredménynek vélem a sportolói karrier iránya szerinti kategorizálás létrehozását, miszerint a sportban kitűzött célok alapján a sportolói karrier iránya progresszív, stagnáló és regresszív kategóriákba sorolható. Újszerű eredménynek tartom annak feltárását, hogy a kategóriákon belül, a legmagasabb szinten sportoló, válogatott és világversenyeken szereplő hallgatók többségének sportolói karrierje az egyetemi időszak alatt progresszív íven megtartott, többségük nem tervezi az elkövetkezendő 6 éven belül az alacsonyabb szinten történő versenyzést. A nagyobb edzésterhelés ellenére a legmagasabb szinten sportolók többsége a tanulás és sport egyensúlyára törekszik az egyetemi időszak alatt amellet, hogy a sportban még előremutató céljaik vannak. A két tevékenységet a magas szintű sportolás és nagyarányú időelfoglaltság ellenére össze tudják hangolni.
- Újszerű eredménynek vélem annak igazolását, hogy a szabályozási elemek elsősorban a progresszív kategóriába tartozó, magasabb edzésszámmal és edzésidővel készülő sportolók számára biztosítják tanulmányi téren a sikeres előrehaladást, ezáltal lehetőséget nyújtanak a tanulás és a sport egyensúlyának megteremtéséhez.
- Magyarországon az oktatók sportolókkal kapcsolatos véleményét korábban még nem vizsgálták. Újszerű eredménynek vélem annak feltárását, hogy az oktatók többsége megvalósíthatónak tartja a tanulás és a sport összehangolását a sportolók megfelelő hozzáállása és elkötelezettsége mellett. Egyetértenek a sportolói karrier és a tanulmányok összehangolását megkönnyítő szabályozási elemekkel, ugyanakkor kiemelten fontosnak tartják a követelmények teljesítését is. A vizsgálat egyik fontos eredménye, hogy a személyes találkozás és kapcsolat eredményeképpen az oktatók megértőbbé válnak a sportolókkal, mely hozzájárul az egyéni tanrendre és vizsgarendre vonatkozó kérelem pozitív elbírálásához.

ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen dolgozat megírására a korábbi, élsportolók civil életbe történő beilleszkedési nehézségeivel kapcsolatos tapasztalatok, valamint a sportolói karriernek az egyetemi időszakkal egybeeső szakaszában a tanulás és az élsport összeegyeztethetőségének kihívásai ösztönöztek. Kutatási témám megválasztásában fontos szerepet játszott az is, hogy a Debreceni Egyetem életében a sport kiemelt helyen szerepel és az egyetem fontos feladatának tekinti, hogy magas-színvonalú oktatási és kutatási programjai mellett megfelelő feltételeket teremtsen az intézménybe felvételt nyert élsportolók számára a tanulmányok és az élsport összeegyeztetéséhez. Kutató munkám során komplex képet kívántam felvázolni a Debreceni Egyetemen tanulmányokat folytató, többségében nem sport specifikus szakokon tanuló él- és versenysportoló hallgatók párhuzamos előrehaladásának megvalósíthatóságáról a sportolók, valamint az intézmény oktatóinak véleménye alapján. A kutatás kiterjesztéseként külön vizsgáltam az Univeriadén részt vett, az ország különböző felsőoktatási intézményeiben tanulmányokat folytató nemzetközi szintű sportolókat.

A dokumentum elemzés során a nemzetközi és a hazai szakirodalomban a „sportolói kettős karrier” témakörében megjelent tudományos eredményeket, valamint a Debreceni Egyetem által az Unió célkitűzéseinek megfelelően kidolgozott Sportkoncepcióját tanulmányoztam, mely a sportolói kettős karrier (EU, 2012) megvalósítását kiemelt feladatként határozta meg. A kutatás további részében fókuszcsoportos és kérdőíves vizsgálatra került sor a sportolói és az oktatói populáció körében. A fókuszcsoportos vizsgálat során a kérdőíves lekérdezés előkészítéseként nemzetközi szintű, korosztályos- vagy felnőtt válogatott / válogatott kerettag sportolók véleményét és tapasztalatait tártam fel, mely a kutatás szempontjából új perspektívákat is felvetett. Ezeket az eredményeket figyelembe véve, a sportolói kérdőíves vizsgálat során a tanulás és sport párhuzamos megvalósításának komplex feltárására törekedtem.

Az eredmények rávilágítottak arra, hogy a tanulmányok mellett sportolói karrierjüket is építő élsportolók számára fontos, hogy a sportolói karrierre és a tanulmányi előmenetelükre vonatkozó céljaikat összehangolják az egyetem által támasztott követelményekkel. Ezt támasztja alá, hogy a sportolók többsége 'egyensúly és tanulás orientált', melyet a jobb tanulmányi eredmények és a magasabb krediteljesítés magasabb aránya is alátámaszt. Mind a két sportolói csoportban kevesebb volt azoknak az aránya, akik az egyetemi időszak alatt elsősorban a sportolói karrierjükre koncentrálnak. A 'sport orientált' sportolók a debreceni mintában valamivel gyengébb tanulmányi eredményt értek el és a krediteket is alacsonyabb

szinten teljesítették, ugyanakkor a nemzetközi szintű sportolóknál a tanulmányi átlag tekintetében nem volt lényeges különbség. A krediteket viszont szignifikánsan alacsonyabb arányban tudták csak teljesíteni.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a tanulmányi eredmény változását és a kreditek eredményes teljesítését ezenkívül a társadalmi nem, a tanulmányi időszak (alap vagy mesterképzés), az oktatási terület is befolyásolja. Az eredmények alapján a nők a férfiakhoz képest jobban tanulnak, kevesebb kreditet vesznek fel, de azt eredményesebben teljesítik. A tanulmányi időszak első felében - az alapszakon - a sportolók többsége a tanulmányok és a sport egyensúlyának megteremtésére törekszenek, a mester szakokon azonban a hangsúly a tanulmányok irányába tolódik el. Ez összefüggést mutatott a tanulmányi eredmények javuló tendenciájával, melyet vélhetően a prioritás alakulásával együtt járó kevesebb edzésre fordított idő is befolyásolt. A választott szak által támasztott követelmények is befolyásolják a tanulmányi követelmények teljesítését. Ami érdekes eredménye a vizsgálatnak, hogy az orvosi karokon, ahol az elmélet és gyakorlati órák látogatása prioritást élvez és a követelmények teljesítésében kevesebb rugalmasság engedhető meg, a Debreceni Egyetem sportolói a második legjobb tanulmányi átlagot és legmagasabb kreditteljesítést érték el.

A sportági változók közül a sportág típusa szerinti vizsgálat nem mutatott egyértelmű különbséget, mivel a Debreceni Egyetemen az egyéni, az Universiadén részt vett sportolóknál a csapatsportolók voltak tanulmányi téren eredményesebbek. Az eredmények rávilágítottak arra is, hogy a két terület összehangolása, a tanulmányi követelmények teljesítése a legmagasabb szinten sportolók számára nagyobb erőfeszítéseket és plusz energia-befektetést igényel a magasabb edzés- és versenyterhelésnek köszönhetően. A debreceni legmagasabb szintű és az Universiadén részt vett sportolók tanulmányi átlag tekintetében hasonló eredményt nyújtottak mind a két vizsgált félévben, a sportolási szinten lefelé haladva a tanulmányi eredmények javuló tendenciája érvényesült.

Az is megállapítást nyert, hogy az élsportoló hallgatók tanulással és sportolással eltöltött idejének alakulása nagyban befolyásolt a sportolásukkal kapcsolatos felkészülési és versenydíszak, valamint a tanulással kapcsolatos szorgalmi és vizsgaidíszakok periódusos változása által. Amikor a két teljesítési időszak (versenydíszak és vizsgaidíszak) átfedésbe kerül, csökken a sportolásra és növekszik a tanulásra fordított idő.

A sportolói karrierre vonatkozóan a női sportolók magasabb célokat tűztek ki a férfiakhoz képest. Az eredmények a legmagasabb osztály többségénél progresszív sportolói karriert mutattak, mely progresszív kategóriában magasabb számban fordultak elő a férfi és az egyéni sportolók. A tanulmányi eredmények mivel nem mutattak lényeges különbséget a három

kialakított kategóriában, így nem igazolódott, hogy a sportolói karrier iránya befolyásolja a tanulmányi eredményt. A progresszív kategóriába tartozó sportolók elemzése azonban arra is rámutatott, hogy akiknek a magasabb az edzésszáma, azok számára az egyéni tanrend és vizsgarend által biztosított rugalmasság segítséget nyújt a tanulmányok terén a sikeres előrehaladáshoz, ezért nagyobb arányban élnek a sportolók ezzel a lehetőséggel.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a rendszert összetett mechanizmus mozgatja, amiben alapvető szerepe van a sportolási szintnek, orientációnak és a sportolói karrier irányának. Meghatározó tényezők még a választott szak és a sportág jellege is. Ezen elemekből származó kihívások leküzdéséhez, nivellálásához adnak segítséget a szabályozási elemek. Ezt egyértelműen igazolta, hogy a sportban előremutató célokat kitűző, progresszív karrier irányt mutató sportolók az egyéni tanrend és vizsgarend alkalmazásával teljesítenek.

A tanulás és sport párhuzamos megvalósítását a felsőoktatási intézmények az általuk kidolgozott és bevezetett szabályozási elemek segítségével tudják biztosítani, mely meghatározó része az élsportolói karriert követő civil életre történő felkészülésének. Fontos, hogy ne csak azok folytassák tanulmányaikat a felsőoktatásban, akik erre az elkötelezettségre hatékony módszereket dolgoztak ki, hanem egyre több magyar fiatal tudja és érezze, hogy a két terület összehangolható és a segítség is meg van hozzá. Ezzel biztosíthatóvá válik a fiatalok sportban tartása, valamint a képzettség megszerzése, mely biztosítja a sportolói karrier befejezését követő munkaerő-piaci beilleszkedést.

SUMMARY

The driving force of conducting the current research was previous experience of elite athletes struggling to integrate into civil society as well as perceptible challenges of balancing an athletic career and academic studies in a period when these two overlap. One of the most important drivers of the research topic choice was the fact that sport has been playing a significant role at the University of Debrecen. The university has always tried to create adequate circumstances, besides high-quality academic and research programmes, to be able to provide elite athletes accepted to the institution with the possibility to balance academic studies and elite sport. The research offers a complex overview of the feasibility of simultaneous academic and athletic progression of elite and competitive athletes studying at the University of Debrecen majoring in no sport-specific fields, based on the opinion of athletes and lecturers of the institution. As an extension of the research, a case study was carried out examining elite athletes having participated in the Universiade and studying in different higher education institutions across the country.

Document analysis was used to further elaborate on the results of relevant international and national literature in connection with “athletes’ dual-career” as well as the Sport Concept of the University of Debrecen, which defines the realisation of a dual-career as high priority and was developed in line with objectives set by the European Union. At further stages of the research, focus group analysis and questionnaire survey were carried out to examine the target population of athletes and lecturers. The focus group analysis shed light on the opinion and experience of international, age group or adult national athletes / members of the national team by means of a questionnaire survey that introduced a new research perspective. Taking the results into account, the main objective of the questionnaire survey was to enable a complex analysis of the simultaneous realisation of pursuing studies and sport.

Results revealed that balancing objectives of academic and athletic progression with the requirements of the university is important for elite athletes who intend to develop their athletic career while studying at the university. This is supported by the fact that the majority of athletes are ‘balance and study oriented’, which is revealed in their better academic performance and higher rate of credit completion. The proportion of athletes who focus on their athletic career at the university in the first place was lower in each group. The academic performance of ‘sport oriented’ athletes of Debrecen was weaker and the rate of credit completion was lower, at the same time, regarding international athletes, there was no

outstanding difference in terms of grade point average (GPA). The rate of credit completion, however, was significantly lower.

Based on the results it can be concluded that academic performance and successful completion of credits are further influenced by gender, the stage of studies (bachelor or master studies) and the academic discipline. According to the results, female athletes perform better than male athletes; they register less credits but are more successful in completing courses and credits. In the first half of studies – undergraduate studies (BA) – the majority of athletes strive to establish the balance between studies and sport but concerning master studies, the emphasis is shifted towards academic studies. This correlates with the improving trend of academic performance that is most likely influenced by priority change resulting in less time devoted to training. The requirements of the chosen major also have an effect on fulfilling academic requirements. It is interesting to note that at medical faculties, where the attendance of theoretical and practical courses is first priority and requirements are less flexible, athletes of the University of Debrecen achieved the second highest GPA and highest rate of credit completion.

Regarding variables related to sport, the analysis of the type of sport did not show unambiguous differences, it was the individual athletes of the University of Debrecen and team athletes of the Universiade who were more successful in terms of academic performance. Results shed light on the fact that balancing the academic and athletic fields and fulfilling academic requirements need more effort and extra energy investment from the highest level athletes as they have more training and competition load. Highest level athletes of Debrecen and athletes of the Universiade performed similarly, showing similar results in terms of GPA in both semesters analysed; top to bottom approach in analysing the various levels of sport revealed an improving trend in terms of academic performance.

According to the results, for elite athletes the amount of time devoted to study and sport is subject to the preparation and competition period as well as the study and exam period. When two highly demanding periods overlap (competition period and exam period), time devoted to sport tends to decrease and time devoted to study tends to increase.

Regarding the athletic career, female athletes have higher level objectives than their male counterparts. Based on the results the majority of highest level athletes could be characterised by a progressive athletic career, in the progressive group the proportion of male and individual athletes was higher. As there was no significant difference observed in terms of academic performance in the three categories, it could not be proved whether the career span influences academic performance. However, the analysis of progressive athletes revealed that

flexibility provided by individual schedules and exams helps athletes a lot with more training sessions to achieve successful academic progression, therefore, the proportion of athletes using this opportunity is higher in this group.

By way of summarising it can be concluded that the whole system is driven by a complex mechanism, the level of sport, orientation and career span all play an important and essential role. Further defining factors are the chosen major and the type of sport. Institutional regulations provide a useful instrument for athletes to tackle challenges arising from these elements. This was supported by the fact that athletes with progressive athletic objectives and career span could perform better by using individual schedules and exams.

Simultaneous academic and athletic progression can be ensured by higher education institutions providing relevant regulations and support programmes for athletes. Academic progression is a significant part of preparation for post-athletic life. It is important to spread the word so that more and more of the young would know and feel there is a solution to balance athletic and academic fields with institutional help, this way more students could be involved in higher education, not only those who think they have their own methods to overcome such difficulties. The young would have the possibility to develop in sport as well as obtain a degree and qualification in order to later have the chance to enter the labour market in their post-athletic life.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Először is férjemnek és gyermekeimnek szeretném megköszönni, hogy mindvégig mellettem álltak, támogattak és lehetővé tették számomra ennek a dolgozatnak a megírását. Köszönöm türelmüket és a sok biztatást, amellyel segítették munkámat.

Külön köszönettel tartozom Dr. Berde Csaba professzor úrnak, valamint Prof. Dr. Popp József doktori iskola vezetőnek, akik lehetővé tették számomra, hogy ebben a doktori iskolában végezhessem kutatásomat és végig támogattak az elmúlt évek során.

Köszönettel tartozom témavezetőmnek, Dr. Perényi Szilvia adjunktus asszonynak, aki folyamatosan figyelemmel kísérte, vezette és hasznos tanácsaival segítette kutató munkámat.

Köszönöm Dr. Márton Sándornak és Ungi Gergőnek a módszertani szakmai segítséget, a hasznos tanácsokat, valamint hogy segítettek a statisztikai elemzések elvégzésében. Külön köszönöm Németh Zsófiának az idegen nyelvű anyagoknál nyújtott segítséget.

Szeretném megköszönni Dr. Habil Móré Mariannak és Dr. Bíró Melindának a munkahelyi vitám során opponensi bírálatukban megfogalmazott építő jellegű észrevételeiket, javaslataikat, amelyek hozzájárultak dolgozatom továbbfejlesztéséhez.

Köszönettel tartozom Dr. Huzsvai László tanszékvezető egyetemi docensnek, aki kutatásom során többször biztosított számomra konzultációs lehetőséget és javaslataival segítette kutatásomat.

Továbbá szeretném megköszönni Dr. Harangi-Rákos Mónikának a türelmet és a sok segítséget, valamint köszönöm a doktori iskola valamennyi dolgozójának és oktatójának támogatását. Külön köszönöm testnevelő kollégáimnak és Süvöltősné Sággy Annamáriának a nehezebb időszakokban tanúsított türelmet, a sok támogatást és hogy mindvégig bíztattak.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Alfermann, D. (2000): Causes and consequences of sport career termination. p. 45-58. In: Career transitions in sport: International perspectives. (eds. Lavalee, D. – Wylemann, P.). Fitness Information Technology, Morgantown, WV, 282 p. (ISBN 1885693214)
2. Alfermann, D. – Stambulova, N. – Zemaityte, A. (2004): Reactions to sports career termination: A cross-national comparison of German, Lithuanian, and Russian athletes. Psychology of Sport and Exercise. Volume 5. Issue 1. pp. 61-75.
3. Alfermann, D. (2005): Career transition and concomitant changes in athletes. In Proceedings of 11 th Word Congress of Sport Psychology. Retrieved from <http://www.issp2005.com/program>. Letöltve: 2016. 02.19.
4. Alfermann, D. – Stambulova, N. (2012): Career transitions and career termination. Handbook of Sport Psychology. 5 Janurary 2012. pp. 712-736.
5. Amara, M. – Aquilina D. – Henry I. and PMP. (2004): Education of Young Sportspersons. (lot 1) Brussels. European Commission.
6. Anderson, D. – Morris, T. (2000): Athlete lifestyle programs. pp. 59-80. In: Career transitions in sport: International perspectives. (eds. Lavalee, D. – Wylemann, P.). Fitness Information Technology, Morgantown, WV, 282 p. (ISBN 1885693214)
7. Anderson, D. – Morris, T. (2000): Athlete lifestyle programs. In D. Lavallee - P. Wylleman (Eds.): Career transitions in sport: International perspectives (pp. 59-80). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
8. Aquilina, D. (2013): A Study of the relationship between elite athletes' educational development and sporting performance. The International Journal of the History of Sport. Volume 30. Issue 4. pp. 374-392.
9. Baillie, P. H. F. – Danish, S. J. (1992): Understanding the career transition of athletes. International Journal of Sport Psychology. 24. pp: 237-254.
10. Baráth K. – Farkas J. (2012): A 2007-es Sportstratégia 2011-es módosításában fellelhető sport európai dimenziók vizsgálata. pp. 21. In: Magyar Sporttudományi Szemle, Budapest, 78 p. IX. Országos Sporttudományi Kongresszus, Szeged, 2012. május 24-26.
11. Baráth K. – Bardocz-Bencsik M. – Farkas J. – Gösi Zs. – Kassay L. – Kozsla T. – Nagy J. (2014): Oktatás, képzés, képesítés és kettős karrier a sportban. A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása, TÁMOP-6.1.2/11/2-2012-0002 kódszámú projekt. Magyar Sportmenedzsment Társaság. Budapest.
12. Bács, Z. (2011): A Debreceni Egyetem Sport Koncepciója.
13. Bács Z. (2011): A magyar sport működési szerkezetének lehetséges szegmense: a felsőoktatási sportszervezetek. Magyar Sporttudományi Szemle. 12. évf. 47. sz. pp. 21-23.
14. Bács Z. – Bácsné Bába É. (2014): Sportkoncepció és szervezeti megvalósítása a Debreceni Egyetemen. pp. 18. In: Magyar Sporttudományi Szemle, Budapest, 70 p. MSTT XI. Országos Sporttudományi Kongresszus, Debrecen, 2014. június 5-7.
15. Becsky I. (2013): A Debreceni Kosárlabda Akadémia: Vízión és megvalósulás. TAO Konferencia. Debrecen.
16. Belcourt, M. – Boblander, G.W. – Sherman, A.W. JR. – Snell, S. A. (1996): Managing human resources. Nelson Canada, Toronto, 675 p. (ISBN 978-0-17-650178-5)

17. Bennie, A. – O'Connor, D. (2004): Running into transition: A study of elite track and field athletes. *Modern Athlete and Coach*. Vol. 42. Isse 2. 2004. pp: 19-24.
18. Biermann M. (1999): Motiváció és karriertervezés az államigazgatásban. *Gazdaság-Vállalkozás-Vezetés*. 2. sz. pp. 26-31.
19. Blinde, E. M. – Greendorfer S. L. (1985): A reconceptualization of the process of leaving the role of competitive athlete. *International Review for Sociology of Sport*. Volume 20. Issue 1-2. 1985. pp. 87-92.
20. Bokor A. – Szóts-Kovács K. – Csillag S. – Bácsi K. – Szilas R. (2007): *Emberi erőforrás menedzsment*. Aula Kiadó, Budapest. 411p. (ISBN: 978 963 9698 26 0)
21. Brewer, B. W. – Van Raalte J. L. – Linder D. E. (1993): Athletic identity: Hercules' muscles or Achilles heel? *International Journal of Sport Psychology*. Volume 24. 1993. pp. 237-254.
22. Broughton, E. – Neyer M. (2001): Advising and Counseling Student Athletes. *New Directions for Student Services*. Special Issue: Student Services for Athletes. Volume 2001. Issue 93. pp. 47-53.
23. Bruner, M. W. – Munroe-Chandler K. J. – Spink K. S. (2008): Entry to elite sport: A preliminary investigation into the transition experiences of rookie athletes. *Journal of Applied Sport Psychology*. Volume 20. Issue 2. 2008. pp. 236-252.
24. Budavári-Takács I. – Csehné Papp I. – Jekkel O. (2015): Karrier építési tudatosság vizsgálata fiatal felnőttek körében. pp. 44-49. In: *Innováció Növekedés Fenntarthatóság VII. Országos Tanácsadói Konferencia tanulmánykötete*. (Szerk. Csehné Papp I., – Budavári-Takács I., Mészáros A., Iliás A., Poór J.) Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, Budapest, 2015. 177 p. ISBN 978-963-89734-1-2
25. Burnett, C. – Peters C.K. – Ngwenya P. (2010): The special needs of student-athletes in track and field: A case study analysis. *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance (AJPHERD)*. Supplement 2010. pp. 93-103.
26. Capranica, I. – Foerster J. – Keldorf O. – Leseur V. – Vandewalle P. – Doupona Topic M. – Abelkalns I. – Keskitalo R. – Kozsla T. – Figueiredo A. J. – Guidotti F. (2015): The European athlete as student network ("EAS"): prioritising dual career of European student-athletes. *Kinesiology Slovenica*, Volume 21. Issue 2. 2015. pp. 5-10.
27. Cecić, Erpic S. (1998): Spremljanje razvoja življenjskih struktur in življenjskega zadovoljstva v zgodnji odraslosti: primerjava med bivšimi vrhunskimi športniki in nesportniki [Following the development of life structures and life satisfaction: comparison between former top athletes and non-athletes]. Unpublished master's thesis. University of Ljubljana. Slovenia.
28. CeciĆ, Erpič S. – Wylleman P. – Zupančič M. (2004): The effect of athletic and non-athletic factors on the sports career termination process. *Psychology of Sport and Exercise*. Volume 5. Issue 1. 2004. pp. 45-59.
29. Chickering, A. W. – Reisser, L. (1993): *Education and Identity*. (2nd ed.) Jossey-Bass, San Francisco, Calif, 542 p.
30. Conzelmann, A. – Nagel S. (2003): Professional Careers of German Olympic Athletes. *International Review for the Sociology of Sport*. Volume 38. Issue 3. 2003. pp. 259-280.
31. Corrado, L. – Tessitore, A. – Capranica, I. – Rauter, S. – Doupona, M. (2012): Motivation for a dual-career: Italian and Slovenian student athletes. *Kinesiology Slovenica*. Volume 18. Issue 3. 2012. pp. 47-56.

32. Côté, J. (1999): The influence of the family in the development of talent in sport. *The Sport Psychologist*. Volume 13. Issue 4. 1999. pp. 395-417.
33. Csehné Papp I (2015): A kreatív munkaerőpiaci magatartásformák fejlesztésének szükségessége. *Studia Mundi – Economica*. 2. vol. 3. no. pp. 33-43.
34. Danish, S. J. – Petitpas, A. J. – Hale, B. D. (1993): Life development intervention for athletes: Life skills through sports. *The Counseling Psychologist*. Volume 21. Issue 3. 1993. pp. 352-385.
35. David, P. (2005): Human rights in youth sport: A critical review of children's rights in competitive sports. Routledge, London, 338 p. (ISBN 0415305586)
36. Debois, N. – Ledon A. – Wylleman P.(2015): A lifespan perspective ont the dual career of elite male athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. Volume 21. November 2015. pp.15-26.
37. De Knop, P. – Wylleman, P. – Van Hoecke, J. – De Martalaer, K. – Bollaert, L. (1999): "A European Approach to the Management of the Combination of Academics and Elite-Level Sport." *Perspectives: The Interdisciplinary series of Physical Education and Sport Science: School Sports and Competition* Volume 1. pp. 49-62.
38. DiMaggio P. (1982): A kulturális tőke és az iskolai teljesítmény: A státuskultúrában való részvétel hatása az Egyesült Államokbeli középiskolások jegyeire. p. 198-220. In: *A társadalmi mobilitás: hagyományos és új megközelítések: válogatott tanulmányok.* (Szerk. Róbert P.). Új Mandátum Kiadó, Budapest, 323 p.
39. Douglas, K. – Carless, D. (2006): *Performance Environment Research*. Uk Support, London
40. Durand-Bush, N. – Salmela, J.H. (2001): The development of talent in sport. : pp. 269-289. In: *Handbook of sport psychology*. (Eds. Singer, R.H. – Hausenblas, H.A. – Janelle, C.M). Wiley, New York, 944 p. ISBN 0471379956
41. Engstrom, C. M. – Sedlacek, W. E. (1991): A Study of Prejudice Toward College Student Athletes. *Journal of Counseling and Development*. Volume 70. Issue 1. 1991. pp. 189-193.
42. Engstrom, C. M. – Sedlacek, W. E. (1993): "Attitudes of Residence Hall Students Toward Athletes: Implications for Training, Programming, and Advising." *Journal of College and University Student Housing*. Volume 23. Issue 1. 1993. pp. 28-33.
43. Engstrom, C. M. – Sedlacek, W. E. – McEwen, M. K. (1995): Faculty Attitudes Toward Male Revenue and Nonrevenue Student – Athletes. *Journal of College Student Development*. Volume 36. Issue 3. 1995. pp. 217-227.
44. Espwall, S. – Olyslager, M. – Parker, R. – Rus, V. – Hiersemann, D. – Langen, H. J. – Emrich, E. – Gullich, A. (2004): *Education in Elite Sport in Europe*. Brussels. European Commission. Technical Report.
45. Fábián G. (2014): *Alkalmazott kutatás módszertan. TÁMOP-4.1.2 A1 és a TÁMOP-4.1.2 A2 könyvei.*
46. Farkas J. – Bardocz-Bencsik M. – Heim A. – Kozsla T. (2015): Szakmai és szakpolitikai ajánlás alapján készült egy országos felmérés a magyar sportolók kettős karrierjének fejlesztéséhez. pp. 29. In: *Magyar Sporttudományi Szemle*, Budapest, 76 p. XII. Országos Sporttudományi Kongresszus, Eger, 2015. június 4-6.

47. Fernandez, A. – Stephan, J. – Fouquereau, E. (2006): Assessing reasons for sports career termination: Development of the Athletes' Retirement Decision Inventory (ARDI). *Psychology of Sport and Exercise*. Volume 7. Issue 4. 2006. pp. 407-421.
48. Fényes H. (2009): Nemek szerinti iskolai eredményesség és a férfihátrány hipotézis. *Magyar Pedagógia*. 109. évf. 1. sz. pp. 77-101.
49. Fónai M. – Kerülő J. – Takács P. (2002): Bevezetés az alkalmazott kutatómódszertanba. *Pro Educatione Alapítvány, Nyíregyháza*, 183 p. (ISBN: 963 00 7697 7)
50. Földesiné Szabó Gy. – Gál A. – Dóczi T. (2010): *Sportszociológia*. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest, 192 p. (ISBN: 978-963-7166-96-9)
51. Földesi Szabó Gy. (2004): Social Status and Mobility of Hungarian Elite Athletes. *The International Journal of the History of Sport*. 2004. Volume 21. Issue 5. pp. 710-726.
52. Gál A. (2011): Society and Sport in Hungary: neither with nor without. pp. 65-83. In: .) *The Interaction of Sport and Society in the V4 Countries*. (Szerk. Földesi Szabó Gy, Dóczi T.). (Hungarian sport science booklets; 5.) Hungarian Society of Sport Science, Budapest, 154 p. (ISBN:978 615 5187 02 5)
53. Golnhofer E. (2001): Minőség és oktatásmenedzsment (Éva Balázs – Fons van Wieringen – Leonard Watson [szerk.]: *Quality and educational management*. An European issue) *Iskolakultúra*. 11. évf. 5. sz. pp. 116-118.
54. Greenhaus, J. H. – Callanan G. A. (1994): *Career management*. Dryden Press, Fort Worth, London, 467 p.
55. Gordon, S. (1995): Career transitions in competitive sport. pp. 43-500. In: *Sport psychology. Theory, application and issues*. (Eds. T. Morris – J.). Wiley, Brisbane, 635 p.
56. Gorely, T. – Lavalley, D. – Bruce, D. – Teale, B. – Lavalley, R. (2001): A sampling of perceptions of potential users of the Australian Athlete Career and Education Program. *Academic Athletic Journal*. Volume 15. 2001. pp. 11-21.
57. Gyömörei T (2011): Az egyetemi sport versenyképessége: „Az egyetem sportja a város sportja”. pp. 37. In: *Magyar Sporttudományi Szemle*, Budapest, 82 p. VIII. Országos Sporttudományi Kongresszus, Győr, 2011. május 18-20.
58. Hajós Alfréd Terv (2013): Vezetői összefoglaló. (Az egyetemi-főiskolai sport szakmai programja 2013/2020). Magyar Egyetemi - Főiskolai Sportszövetség. Budapest.
59. Hall, D. T. (1976): *Careers in Organizations*. Goodyear Pub. Co., Pacific Palisades, California, 347. p.
60. Hidvégi P. (2002): Az életpálya szakaszok és a munkanélküliség összefüggései. *Munkaügyi Szemle*. 46. évf. 3. sz. pp. 30-33.
61. Hinkle J. S. *Sports Counseling: Helping Student Athletes*. (1994): Washington, D.C.: Office of Educational Research and Improvement. (ED 379 532).
62. Hill, D. (2008): *Bunda - Futball és szervezett bűnözés*. Milagrossa Kiadó, Miskolc, 378 p. (ISBN: 978-963-08-1667-0)
63. Holland, J. (1997): *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments*. Psychological Assessment Resources, Odessa, Fla., 303 p.
64. Horváth D. – Mitev A. (2015): *Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv*. Alinea Kiadó, Budapest, 393 p. (ISBN: 978-615-5303-82-1)

65. Howard-Hamilton, M.F. – Sina, J.A. (2001): How College Affects Student Athletes. New Directions for Student Services. Volume 2001. Issue 93. pp. 35-45.
66. Hunyadi L. – Vita L. (2006): Statisztika közgazdászoknak. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 770 p. (ISBN: 963-215-742-7)
67. Hvatskaya, E. (1997): Psihologicheskaya pomosh uynym sportsmenam na etape nachalnoi sportivnoi specializacii [Psychological mentoring of young athletes during the beginning of sport specialization]. Unpublished doctoral dissertation. The P.F.Lesgaft State University of Physical Education and Sport. St.-Petersburg, Russia.
68. Ilina, N. (1998): Dinamika motivacii na protyazhenii sportivnoi karriery [Dynamics of motivation in the course of an athletic career]. Unpublished doctoral dissertation. The P.F.Lesgaft State University of Physical Education and Sport. St.- Petersburg, Russia.
69. Istvánfy Cs. (2012): Beszámoló a Magyar Olimpiai Bizottság elnöksége részére az Olimpikon Életút programról.(szóbeli közlés).
70. Juhász T. (2015): Egy, a GYES után visszatérőket segítő munkaerő-piaci program tapasztalatai. Munkaügyi Szemle. 59. évf. 2. sz. pp. 59-66.
71. Karoliny M. – Poór J.(2010): Emberi erőforrás menedzsment kézikönyv (elektronikus dokumentum): rendszerek és alkalmazások. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2010. (ISBN 978-963-295-108-9)
72. Király Zs. (2015): T az U árnyékában. pp. 57-63. In: Innováció Növekedés Fenntarthatóság VII. Országos Tanácsadói Konferencia tanulmánykötete. (Szerk. Csehné Papp I., – Budavári-Takács I., Mészáros A., Iliás A., Poór J.) Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, Budapest, 2015. 177 p. (ISBN 978-963-89734-1-2)
73. Koncz K. (1998): Karriergondozás és emberi erőforrás menedzsment. Munkaügyi Szemle. 42. évf. 5. sz. pp. 29-34.
74. Koncz K. (1999): Nők a munkaerőpiacon a rendszerváltást követően. Munkaügyi szemle. 43. évf. 1. sz. pp. 22-27.
75. Koncz K. (2002): Életpálya és munkahelyi karriermenedzsment. Vezetéstudomány. 33. évf. 4. sz. pp. 2-14.
76. Koncz K. (2003): Egyéni karrieraspirációk és egyéni karriertervezés (I. rész). Munkaügyi szemle. 47.évf. 3. sz. pp. 21-26.
77. Koncz K. (2004): Karriermenedzsment. Aula Kiadó, Budapest, 516 p. (ISBN: 963-9585-34-3)
78. Koncz K. (2004): A szervezeti karriermenedzsment célja és folyamata (II. rész). Munkaügyi szemle. 48. évf. 2. sz. pp. 25-29.
79. Koncz K. (2006). Női karrieresélyek, karriertípusok és karrierjellemzők. Munkaügyi Szemle. 50. évf. 9. sz. pp. 28-35.
80. Koncz K. (2007): Szervezeti karriergondozás a nők előmenetelének szolgáltatában.:sikeres európai uniós és hazai megoldások. Vezetéstudomány. 38. évf. 6. sz. pp. 2-16.
81. Koncz K. (2013): Karriermenedzsment: szemléletváltás igénye az emberi erőforrás menedzsment terén. Aula, Budapest, 499 p. (ISBN: 963-9585-34-3)
82. Koncz K. (2016): A női karriertípusok és jellemzőik. Opus et Educatio. 3. évf. 1. sz. pp. 30-39.

83. Kozák A. (2014): A mentori rendszer működési tapasztalatairól: Félig strukturált interjúk vizsgálata magyar és amerikai HR vezetőkkel. *Munkaügyi Szemle*. 68. évf. 5. sz. pp. 62-69.
84. Kovács K. (2015): A sportolás mint támogató faktor a felsőoktatásban. *CHERD-H*, Debrecen, 266 p. (ISBN: 978-963-473-810-7)
85. Kozsla T. – Bardocz-B. – Farkas J. (2014): A sportolói kettős karrier elmélete és gyakorlata. Nemzetközi és európai gyakorlatok feltérképezése és az uniós iránymutatások hazai implementációja. Támop 6.1.2/11/2-2012-02. kódszámú: A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása c. projekt tanulmánya. Magyar Sportmenedzsment Társaság, Budapest. 2014.
86. Kozsla T. (2011): Az Európai Unió sportpolitikájának hatása a sportolók és sportszervezetek szempontjából az ún. kettős karrier területén. pp. 52. In: *Magyar Sporttudományi Szemle*, Budapest, 82 p. VIII. Országos Sporttudományi Kongresszus, Győr, 2011. május 18-20.
87. Kun Zs. – Szretykó, Gy. (2011): Karriermenedzsment a magyar élsportban (1. rész). *Humánpolitikai szemle*. 5. sz. pp. 3-17.
88. Kun Zs. – Szretykó, Gy. (2011): Karriermenedzsment a magyar élsportban (2.rész). *Humánpolitikai szemle*. 6.sz. pp. 26-39.
89. Langer K. (2001): *Karriertervezés*. Telosz Kiadó, Budapest, 244 p. (ISBN: 963-8458-21-6)
90. Langer K. (2009): *Kvalitatív kutatási technikák*. Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő, 158p. (ISBN: 978-963-269-110-7)
91. Lavallee, D. (2005): The effect of a life development intervention on sports career transition adjustment. *The Sport Psychologist*. Vol. 19. Issue 2. pp. 193-202.
92. Lenténé Puskás A. (2013): Sportoló egyetemista-egyetemista sportoló: Szabályozás és megvalósítás a Debreceni Egyetemen. pp. 168-175. In: „Ifjúsági sport és tehetséggondozás - a 21. század kihívásai” : II. Nemzetközi Turizmus és Sportmenedzsment Konferencia : Debrecen, 2012. szeptember 5-6. : konferencia kötet. (Szerk. Perényi Szilvia) Debreceni Egyetem Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar, Debrecen
93. Lenténé Puskás A. (2014): A párhuzamos karrierépítés lehetőségei élsportoló egyetemisták körében. *Taylor*. 6. évf. 1-2. sz. pp. 403-412.
94. Lenténé Puskás A. (2016): A karriertervezés dimenziói és a sport iránti elkötelezettség változásai élsportoló egyetemi hallgatók körében. *Taylor*. 8. évf. 3.sz. pp.143-150.
95. Lenténé Puskás A. (2014): A Debreceni Egyetem és a hozzá tartozó sportszervezetek kapcsolat-és működési rendszerének változásai 2000-2013 között. *Agrártudományi közlemények - Acta Agraria Debrecenesis*. 58. sz. pp.133-139.
96. Lenténé Puskás A. – Perényi Sz. (2014): Dobogó és Diploma: A sportolói kettős karrier befolyásoló tényezői élsportoló egyetemi hallgatók körében. pp. 42. In: *Magyar Sporttudományi Szemle*, Budapest, 70 p. MSTT XI. Országos Sporttudományi Kongresszus, Debrecen, 2014. június 5-7.
97. Lenténé Puskás A. – Bács Z. – Perényi Sz. (2014): Review and assesment of dual-career programs in sport at the University of Debrecen. p. 25. In: *Youth Sport: abstract book*. (ured. Mojca Doupona Topic, M. C. – Kajtna, T.) Faculty os Sport, Ljubljana

98. Lenténé Puskás A. – Perényi Sz. (2015): Medals and Degrees: Factors influencing dual career of elite student athletes at the University of Debrecen. *Apstract. Volume 9. Numbers 1-2. 2015. pp. 93-98.*
99. Lenténé Puskás A. (2015): The connection between academic and athletic performance among elite university student athletes. *Apstract. Volume 9 Number 3. 2015. pp. 19-26.*
100. Lenténé Puskás A. – Perényi Sz. (2015): A tanulmányi teljesítmény és a sportolási szint közötti összefüggések versenysportoló egyetemi hallgatók körében. p. 45. In: *Magyar Sporttudományi Szemle, Budapest, 76 p. XII. Országos Sporttudományi Kongresszus, Eger, 2015. június 4-6.*
101. Lenténé Puskás A. (2016): Az oktatók véleménye a sportolói párhuzamos karrierépítést támogató intézményi szabályozásokról. *In press. Taylor. (2016)*
102. Lupo, C. – Guidotti, F. – Goncalves, C. E. – Moreira, L. – Doupona, Topic M. – Bellardini, H. – Tonkonogi, M. – Colin, A. – Capranica, L. (2015): Motivation towards dual career of European student-athletes. *European Journal of Sport Science. Vol.15. Issue 2. 2015. pp. 151-160.*
103. Mealiea, L.W. – Lathan, G. P. (1996): *Skills for Managerial Succes: Theory, Experience and Practice. Irwin, Chicago, 720 p. (ISBN10 025612454X)*
104. McKenna, J. – Dunstan-Lewis, N. (2004): An Action research approach to supporting elite student-athletes in higher education. *European Physical Education Review. Vol. 10. Issue 2. 2004. pp. 179–198.*
105. Miller, R. L. (2000): *Researching life stories and family histories. Sage Publ., London, 192. p.*
106. Miller, P. – Kerr, G. (2002): The athletic, academic and social experiences of intercollegiate studentathletes. *Journal of Sport Behavior. Vol. 25. Issue 4. 2002. pp. 346–367.*
107. MEFS, (2013): Vezetői összefoglaló, Hajós Alfréd Terv (Az egyetemi-főiskolai sport szakmai programja 2013/2020).
108. Metsä-Tokila, T. (2002): Combining competitive sports and education: How top-level sport became part of the school system in the Soviet Union, Sweden and Finland. *European Physical Education Review. Volume 8. Issue 3. 2002. pp. 196-206.*
109. Murphy G. M. – Petitpas, A. J. – Brewer, B. W. (1996): Identity foreclosure, athletic identity and career maturity in intercollegiate athletes. *The Sport Psychologist. Volume 10. Issue 3. 1996. pp. 239–246.*
110. Nagy Á. (2010): A sportmenedzselés- és szervezés fejlesztési lehetőségei a Debreceni Egyetemen. (Doktori értekezés). *Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma, Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola. Debrecen.*
111. Nagy Á. (2005): *A Debreceni Egyetem Sportkoncepciójának alapjai.*
112. Nagy Á. (2014): A női foglalkoztatás hatása a demográfiai folyamatokra. *Munkaügyi Szemle. 58. évf. 1. sz. pp. 45-55.*
113. Nemeskéri Gyula (1996): Egy karriertervezési rendszer vázlata. *Ipar-Gazdaság, 1-2. sz.10-13.*
114. Nemeskéri Gy. (1999): Karriertervezés: mítosz és valóság. *Munkaügyi Szemle. 43. évf. 5. sz. pp. 10-13.*

115. Nemeskéri Gy. (2002): Változó világ - karriertervezés - a tehetség menedzselése. Munkaügyi Szemle. 46. évf. 2. sz. pp. 20-23.
116. Nemeskéri Gy. (2014): A foglalkoztathatóság általános kompetencia követelményei. Munkaügyi Szemle. 58. évf. 2. sz. pp. 65-71.
117. Ogilvie B.C. – Howe M. (1982): Career crisis in sport. pp. 176-183. In: Mental training for coaches and athletes : 5th World sport psychology congress. (eds. Orlick, T. – Partington, J. T. – Salmela, J. H.). Coaching Association of Canada, Ottawa (ISBN 092067822X)
118. Ogilvie, B.C (1987): Counselling for sports career termination. pp. 213-230. In: Sport psychology: The psychological health of the athletes. (eds., May, J. R – Asken, M.J.) PMA Pub. Corp., New York, 293 p. (ISBN: 0893353043)
119. Pearson, R. – Petitpas, A. (1990): Transition of athletes: pitfalls and prevention. Journal of Counseling and Development. Volume 69. Issue 1. 1990. pp. 7-10.
120. Perényi Sz. (2011): Sportolási szokások: Sportolási esélyek és változástrendek. pp. 159-184. In: Arctalan (?) nemzedék : ifjúság 2000-2010. (Szerk. Bauer B., Szabó A.). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 391 p. (ISBN: 978-963-7366-38-3)
121. Perényi Sz. (2013a): Hungary. pp. 87-100. In: Comparative sport development: system, participation and public policy. (eds. Hallmann, K. – Petry, K.) Springer, New York, 355 p. (ISBN: 978-1-4614-8904-7)
122. Perényi Sz. (2013b): Alacsonyán stagnáló mozgástrend: A fizikai inaktivitás újratermelődése. pp. 229-249. Magyar Ifjúság, 2012: tanulmánykötet. (Szerk. Székely L.). Kutatópont, Budapest, 358 p. (ISBN 978-963-08-7372-7)
123. Pinkerton, R. – Hinz, L. – Barrow, J. (1989): The college student athlete: Psychological considerations and interventions. Journal of American Health. Volume 37. Issue 5. 1989. pp. 218–226.
124. Primecz H. (2015): HR-rendszerek nők és férfiak szolgálatában. Néhány gondolat a társadalmi nem (gender) és a HR kapcsolatáról. Munkaügyi Szemle. 59. évf. 6. sz. pp. 7-12.
125. Pusztai G. (2007): A társadalmi tőke hatása az iskolai pályafutásra. Egy határmenti régió tanulói szektorközi metszetben. Habilitációs tézisek. Debrecen.
126. Pusztai G. (2009): A társadalmi tőke és iskola : kapcsolati erőforrások hatása az iskolai pályafutásra. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 271 p. (ISBN: 978-963-287-009-0)
127. Pusztai G. (2010): Az intézményi hatás arcvonásai a regionális intézményi kutatások tükrében. pp. 71-92. In: Régió és oktatás: a Partium esete (Szerk. Kozma T., – Ceglédi T.). CHERD-Hungary, Debrecen, 338 p. (ISBN 978-963-473-409-3)
128. Richartz, A. – Brettschneider, W. (1996): Weltmeister werden und die Schule: zur Doppelbelastung von Schule und Leistungstraining schaffen. Verlag Karl Hofmann, Schorndorf, 323 p. (ISBN 9783778088913)
129. Rosenthal, K. I – Shinebarger, S. H. (2010): In practice: Peer mentors: Helping bridge the advising gap. About Campus. Volume 15. Issue 1. 2010. pp. 24-27.
130. Sajtos L. – Mitev A. (2007): SPSS: kutatási és adatelemzési kézikönyv. Alinea, Budapest, 402 p. (ISBN: 978-963-9659-08-7)
131. Sándor M. (2010): A debreceni futball képes kalauza, 1899-. DVSC Futball Szervező Zrt., Debrecen, 464 p. (ISBN 978-963-08-0436-3)

132. Schein, E. H. (1978): Career dynamics: Matching individual and organizational needs Addison-Wesley, Reading, 276 p. (ISBN 0201068346)
133. Schlossberg, N. K. (1981): A model for analyzing human adaptation to transition. The Counseling Psychologist. Vol 9. Issue 2. 1981. pp. 2-18.
134. Shriberg, A. – Brodzinski, F. R. (1984): Rethinking services for college athletes. Jossey-Bass, San Francisco, 98 p. (ISBN 0875897894)
135. Sinclair, D. A. – Orlick, T. (1993): Positive transitions from high-performance sport. The Sport Psychologist. Volume 7. Issue 2. 1993. pp. 138-150.
136. Siposné Gyebnár É. (2004): A teljesítményértékelés szerepe a karriermenedzsment döntésekben. Humánpolitikai szemle. 15. évf. 11. sz. pp. 9-15.
137. Stambulova, N. (1994): Developmental sports career investigations in Russia: A post-perestroika analysis. The Sport Psychologist. Volume 8. Issue 3. September 1994. pp. 221-237.
138. Stambulova, N. (2003): Symptoms of a crisis-transition: A grounded theory study. pp. 97-109. In: SIPF Yearbook 2003. (Ed. Hassmén, N.). Örebro University Press, Örebro
139. Stambulova, N. – Stephan, Y. – Jäphag, U. (2007): Athletic retirement: A cross-national comparison of elite French and Swedish athletes. Psychology of Sport and Exercise. Volume 8. Issue 1. January 2007. pp. 101-118.
140. Stambulova, N. – Alfermann, D. – Statler, T. – Cote, J. (2009): : The ISSP Position Stand: Career development and transitions of athletes. International Journal of Sport and Exercise Psychology. Volume 7. Issue 4. 2009. pp. 395-412.
141. Stambulova, N. – Engström, C. – Franck, A. – Linnér, L. – Lindahl, K. (2015): Searching for an optimal balance: Dual career experiences of Swedish adolescent athletes. Psychology of Sport and Exercise. Volume 21. November 2015. pp: 4-14.
142. Stéber A. (2012): A felnőttkori tanulás az élsportolói (labdarúgó) életpályamodellben. Szín. 17. évf. 3. sz. pp. 42-46.
143. Stephan, Y. – Bilard, J. – Ninot, G. – Delignières, D. (2003): Bodily transition out of elite sport: A one-year study of physical self and global self-esteem among transitional athletes. International Journal of Sport and Exercise Psychology. Volume 1. Issue 2. 2003. pp.192-207.
144. Storch, J. – Ohlson, M. (2009): Student services and student athletes in community colleges. New Directions for Community Colleges. Volume 2009. Issue 147. Autumn 2009. pp. 75-84.
145. Sujit, C. – Farkas J. – Baráth K. (2016): Új célok, módszertani és képzési elemek az Európai Unió sportolói kettős karrier projektjében. Magyar Sporttudományi Szemle. 17. évf. 66. sz. pp. 28.
146. Taylor, J. – Ogilvie, B.C. (1994): A conceptual model of adaptation to retirement among athletes. Journal of Applied Sport Psychology. Volume 6. Issue 1. 1994. pp. 1-20.
147. Torregrosa, M. – Boixadós, M. – Valiente, L. – Cruz, J. (2004): Elite athletes' image of retirement: The way to relocation in sport. Psychology of Sport and Exercise. Volume 5. Issue 1. January 2004. pp: 35-43.
148. Triandis, H. (2004): The many dimensions of culture. Academy of Management Executive. Volume 18. No.1. 2004. pp. 88-93.

149. Umbach, P.D. – Palmer, M.M. – Kuh, G. D. – Hannah, S. J. (2006): Intercollegiate athletes and effective educational practices: Winning combination or losing effort? *Research in Higher Education*. Volume 47. No.6. September 2006. pp. 709-733.
150. Vicsek L. (2006): Fókuszcsoport: Elméleti megfontolások és gyakorlati alkalmazás. Osiris, Budapest, 401 p. (ISBN: 963-389-882-X)
151. Vörös T. (2012): A látvány-csapatsportok támogatásával összefüggő társasági adó törvénymódosítás lehetséges társadalmi-gazdasági hatásai. *Magyar Sporttudományi Szemle*. 13. évf. 51.sz. pp 36-40.
152. Watt, Sherry, K. – Moore, James L. III (2001): Who are student athletes? *New Directions for Student Services*. Volume 2001. No.93. Spring 2001. pp. 7-18.
153. Weaver, M. A. – Chelladurai, P. (1999): A mentoring model for management in sport and physical education. *Quest*, Volume 51. Issue 1. 1999. pp. 24–38.
154. Werthner, P. – Orlick, T. (1986): Retirement experiences of successful Olympic athletes. *International Journal of Sport Psychology*. Volume 17. Issue 1. January 1986. pp: 337-363.
155. Williams-Ryce, B. T. (1996): After the final snap: cognitive appraisal, coping, and life satisfaction among former collegiate athletes. *Academic Athletic Journal*. Volume 11. Spring 1996. pp. 30-39.
156. Wylleman, P. – Alfermann, D. – Lavalley, D. (2004): Career transitions in sport: European perspectives. *Psychology of Sport and Exercise*. Volume 5. Issue 1. pp. 7-20.
157. Wylleman, P. – De Knop, P. – Ewing, M. – Cumming, S. (2000): Transitions in youth sport: A developmental perspective on parental involvement. pp. 143-160. In: *Career transitions in sport: International perspectives* (eds. Lavalley, D. – Wylleman, P.). Fitness Information Technology, Morgantown: West Virginia, 282 p. (ISBN 1885693214)
158. Wylleman, P. – Lavalley, D. (2004): A Developmental Perspective On Transitions Faced by Athletes. pp. 503–23. In: *Developmental Sport and Exercise Psychology: A Lifespan Perspective*. (ed. Weiss M. R.). Fitness Information Technology, Morgantown: West Virginia, 596 p. (ISBN 1885693362)

A DEBRECENI EGYETEM SZABÁLYZATAI

159. Debreceni Egyetem. Hallgatói térítési és juttatási szabályzata egyetemi központi rész 5§ 2. Bekezdés, 2012.
160. Debreceni Egyetem Sportkoncepciója, 2011c.
161. Debreceni Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata, 2009.
162. Debreceni Egyetem Szenátusi Határozat, 2011b.
163. Debreceni Egyetem Szenátusi Határozat, 2014.
164. Debreceni Egyetem Szenátusi Határozat, 2015.
165. Debreceni Egyetem Testnevelés Ügyrendi Szabályzata, 2011a.
166. Együttműködési megállapodás Debreceni Egyetem - DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft, 2011d.
167. Együttműködési megállapodás Debreceni Egyetem - DEAC Egyesület, 2011d.
168. Együttműködési megállapodás DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft - DEAC Egyesület, 2011d.

INTERNETES FORRÁSOK:

169. A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása TÁMOP-6.1.2/11/2-2012-0002 kódszámú projekt. <http://sportmenedzsment.hu/wp-content/uploads/2014/06/Oktat%C3%A1s-k%C3%A9pz%C3%A9s-%C3%A9s-k%C3%A9pes%C3%ADt%C3%A9sek-a-sportban-%C3%A9s-sportol%C3%B3i-kett%C5%91s-karrier-a-k%C3%B6z-%C3%A9s-fels%C5%91oktat%C3%A1sban-bros%C3%B3ra.pdf>. Letöltés dátuma: 2015. 09.20.
170. A sport európai dimenziója. Az Európai Bizottság Közleménye 1 pdf.<http://sportmenedzsment.hu/wp-content>. Letöltés dátuma: 2014.04. 14.
171. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye. Tárgy: Fehér könyv a sportról. (Brüsszel, 2008). <https://www.google.hu/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=feh%C3%A9r%20k%C3%B6nyv%20a%20sportr%C3%B3l>. Letöltés dátuma: 2012. 04.10.
172. Baranya Z (2012): Személyiségzavar az élsportolóknál. http://www.sportpszichologia.eu/szemelyisegzavar_az_elsportoloknal.html. Letöltés dátuma: 2012. 11.24).
173. Európai Unió Hivatalos Lapja, 2013/C 168/04 (2013). ISSN 1977-0979. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/EN/TXT/?uri=CELEX:52013XG0614\(03\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/EN/TXT/?uri=CELEX:52013XG0614(03)&from=EN). Letöltés dátuma: 2015. 09. 05.
174. EU Guidelines on Dual Careers of Athletes Recommended Policy Actions in Support of Dual Careers in High-Performance Sport. Poznań on 28 September. 2012. http://ec.europa.eu/sport/library/documents/dual-career-guidelines-final_en.pdf. Letöltés dátuma: 2013. 04. 12.
175. European Commission. Forrás: EU Guidelines on Dual Careers of Athletes are presented to the EU Concil (2013): http://ec.europa.eu/sport/news/20130123-eu-guidelines-dualcareers_en.htm.ec. Letöltés dátuma: 2013. 05. 05.
176. European Commission: Athletes to Business; EOCEU Office: Guideline: Promoting Dual Career in the EU. (2011). http://sportperformancecentres.org/sites/default/files/A2B_guidelines_final.pdf. (Letöltés dátuma: 2013. 04. 10.)
177. Eduline (2010). Mekkora biznisz az egyetemi sport? http://eduline.hu/felsooktatás/2010/3/1/20100215_egyetemi_foiskolai_sport. (Frissítve: 2010.02.25. 12:18). Letöltés dátuma: 2012. 08.16.
178. Fazekas A. (2011.): A sportfinanszírozás közvetett állami támogatásának új modellje. Szolnok, Polgármesteri Hivatal 2011. http://www.nupi.hu/download/tao/Fazekas_Attila_eloadas.pdf. Letöltés dátuma: 2012. 04. 22.
179. Fehér könyv a sportról (Brüsszel.07.11.2007): <http://sportmenedzsment.hu/wp-content/uploads/2014/04/Feher-Konyv-a-sportrol1.pdf>. Letöltés dátuma: 2013. 05. 05
180. Felvételi 2011: a debreceni az ország legnépszerűbb vidéki egyeteme. http://eduline.hu/erettségi_felveteli/2011/7/22/20110722_debreceni_egyetem_felveteli_ponthatar. Letöltés dátuma: 2014. 06.12.
181. Kettős karrier: a tanulás és az élsport sikeres kombinációja. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest. <http://tf.hu/hirek/tag/kettos-karrier/>. Letöltés dátuma: 2013. 10.15.

182. Kovács, Z. (2012): Mi lesz az olimpikonokkal a versenyek után? Megjelent: <http://www.hrportal.hu/hr/mi-lesz-az-olimpikonokkal-a-versenyek-utan-20120704.html>. Megjelent: 2012. 07.04. Letöltés dátuma: 2013. 04. 18.

TÖRVÉNYEK ÉS JOGSZABÁLYOK

183. Felsőoktatási Intézmények felvételi eljárásairól szóló 237/2006. (XI. 27.) Kormányrendelet.
184. 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról.
185. 2004.évi I. törvény a sportról.
186. 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról.
187. 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, 2011. III. fejezet 11§(2).
188. 2011. évi CLXXII. törvény a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosításáról Magyar Közlöny 2011. év 74. szám, 22163 – 22164 oldal.
189. 2011. évi CLXXV törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról.
190. 2011. évi LXXXII. törvény a sport támogatásával összefüggő egyes törvények módosításáról.
191. 2011. évi CLXXXVIII. törvény a látvány-csapatsport támogatásával kapcsolatos egyes törvények módosításáról.
192. 39/2011 (VI.30.) NEFMI rendelet a látvány-csapatsportok támogatásával összefüggő sportfejlesztési program jóváhagyására és a támogatási igazolás kiadására irányuló hatósági eljárásban fizetendő igazgatási szolgáltatási díjról, Magyar Közlöny 2011. év 74. szám, 22192 - 22193 oldal.
193. Országgyűlési határozat a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról, 65/2007. (VI. 27.) Magyar Közlöny, 81. szám, 5851.-5883. oldal.

KÉRDŐÍVEK:

194. Lenténé Puskás A. - Perényi Sz. (2014): Sportolói kettős karrier monitoring, sportolói kérdőív I. © SKKM - SK I-II.
195. Perényi Sz - Lenténé Puskás A (2015): Sportolói Kettős Karrier Monitoring, Oktatói Kérdőív I. SKKM-OK I.:

Nyilvántartási szám: DEENK/238/2016.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Lenténé Puskás Andrea

Neptun kód: U3YQTB

Doktori Iskola: Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10044922

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (6)

1. **Lenténé Puskás, A.**: A karriertervezés dimenziói és a sport iránti elkötelezettség változásai élsportoló egyetemi hallgatók körében.
Taylor. 8 (3), 143-150, 2016. ISSN: 2064-4361.
2. **Lenténé Puskás, A.**: Az oktatók véleménye a sportolói párhuzamos karrierépítést támogató intézményi szabályozásokról.
Taylor "közlésre elfogadva", [9], 2016. ISSN: 2064-4361.
3. **Lenténé Puskás, A.**, Perényi, S.: Medals and degrees: factors influencing dual career of elite student athletes at the University of Debrecen.
Apstract. 9 (1-2), 93-98, 2015. ISSN: 1789-221X.
4. **Lenténé Puskás, A.**: The connection between academic and athletic performance among elite university student athletes.
Apstract. 9 (3), 19-26, 2015. ISSN: 1789-221X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1904/APSTRACT/2015/3/3>
5. **Lenténé Puskás, A.**: A Debreceni Egyetem és a hozzá tartozó sportszervezetek kapcsolat-és működési rendszerének változásai 2000-2013 között.
Agrártudományi közlemények = Acta agraria Debreceniensis. 58, 133-139, 2014. ISSN: 1587-1282.
6. **Lenténé Puskás, A.**: A párhuzamos karrierépítés lehetőségei élsportoló egyetemisták körében.
Taylor. 6 (1/2), 403-412, 2014. ISSN: 2064-4361.

Konferenciaközlemények (6)

7. Perényi, S., Bartha, É., **Lenténé Puskás, A.**, Kozma, G., Bács, Z.: Sport a nonprofit társadalmi térben: A sporttal foglalkozó nonprofit szervezetek gazdasági mutatóinak összehasonlító vizsgálata.
Magyar Sporttudományi Szemle. 17 (66), 52, 2016. ISSN: 1586-5428.
8. **Lenténé Puskás, A.**: A karriermenedzsment aspektusai a Debreceni Egyetem sportolójánál.
In: Interdiszciplináris tudományos konferencia : Kari Tudományos Diákköri Konferencia és "A jövő tudósai" - PhD (doktori) konferencia : rezümé kötet. Szerk.: Dajnoki Krisztina, Szöllősi László, Debreceni Egyetem GTK, Debrecen, 71, 2014.
9. **Lenténé Puskás, A.**, Perényi, S.: Dobogó és Diploma: a sportolói kettős karrier befolyásoló tényezői élsportoló egyetemi hallgatók körében.
Magyar Sporttudományi Szemle. 15 (58), 42, 2014. ISSN: 1586-5428.
10. **Lenténé Puskás, A.**: Elite Athletes at the University of Debrecen.
In: 12th International Academic Conference, Prague. Ed.: Jiri Rotschedl, Klara Cermakova, International Institute of Social and Economic Sciences, Prague, 774, 2014. ISBN: 9788087927045
11. **Lenténé Puskás, A.**, Bács, Z., Perényi, S.: Review and assessment of dual-career programs in sport at the University of Debrecen.
In: Youth Sport : abstract book / ured. Mojca Doupona Topic, Tanja Kajtna, Faculty of Sport, Ljubljana, 25, 2014. ISBN: 9789616843553
12. **Lenténé Puskás, A.**: Sportoló egyetemista - egyetemista sportoló: szabályozás és megvalósítás a Debrecen Egyetemen.
In: "Ifjúsági Sport és Tehetséggondozás - a 21. Század Kihívásai" : konferencia kötet. Szerk.: Perényi Szilvia, Debreceni Egyetem, Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kara, Debrecen, 168-175, 2013. ISBN: 9786155183812

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2016.10.12.

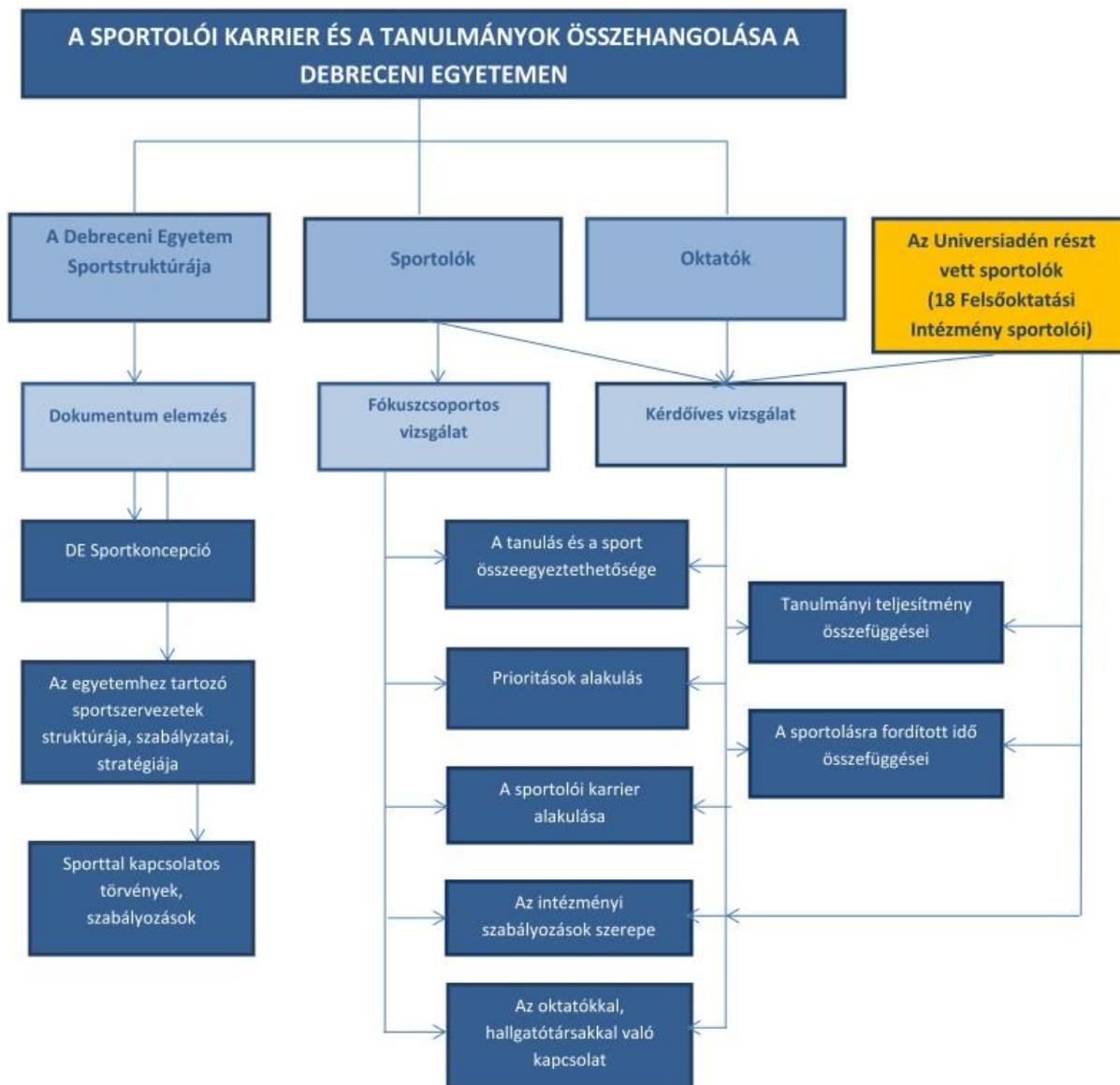
TÁBLÁZAT JEGYZÉK

1. táblázat	Prioritás (%) – Sportolási szint	71
2. táblázat	Tanulmányi teljesítmény – Tanulás és sport összeegyeztethetősége	72
3. táblázat	Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Nemek	73
4. táblázat	Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Tanulmányi időszak	74
5. táblázat	Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Karok	75
6. táblázat	Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Sportolási szint	77
7. táblázat	Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Prioritás	78
8. táblázat	Edzésidők – Sportolási szint	83
9. táblázat	Sportolásra fordított idő – Prioritás (%)	84
10. táblázat	Edzésidők összefoglaló táblázata	85
11. táblázat	Sportolói karrier iránya – Tanulmányi időszak	91
12. táblázat	Karrierív szerinti megoszlás (%)	92
13. táblázat	Sportolói karrier iránya – Tanulmányi átlag - Kreditek teljesítésének aránya (%)	93
14. táblázat	Sportolói karrier iránya – Sportolásra fordított idő	94
15. táblázat	Egyéni tanrend igénybevétele – Sportolásra fordított idő	97
16. táblázat	Egyéni vizsgarend igénybevétele – Sportolásra fordított idő	99
17. táblázat	Prioritás – Tanulmányi átlag – Kreditek (%)	106
18. táblázat	Edzésidők – Prioritás	109
19. táblázat	Sportolói karrier érdekében meghozott döntések (%)	113
20. táblázat	Sportolói karrier iránya szerinti megoszlás (%)	114
21. táblázat	Sportolói karrier iránya – Prioritás (%)	116
22. táblázat	Sportolói karrier iránya – Tanulmányi átlag – Kreditek teljesítésének aránya (%)	117
23. táblázat	Sportolói karrier iránya – Napi és heti edzésidők (óra)	117
24. táblázat	Egyéni tanrend igénybevétele – Tanulmányi átlag - Kreditek teljesítésének aránya (%)	120
25. táblázat	Egyéni tanrend igénybevétele – Napi és heti edzésidők (óra)	121
26. táblázat	Egyéni vizsgarend igénybevétele – Napi és heti edzésidők (óra)	123

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra	A sportolókat érintő változásokat bemutató fejlődési modell	19
2. ábra	Sportolói megoszlás (%) – Tudomány terület	44
3. ábra	A sportolók eddig elért legjobb eredményeinek megoszlása	44
4. ábra	A Debreceni Egyetem sporttal kapcsolatos tevékenységének működési modellje	50
5. ábra	A prioritás alakulása évfolyamok szerint (%)	68
6. ábra	Átlagos napi edzésidő – Tanulmányi időszak	80
7. ábra	Hetente edzésre fordított idő – Sportág jellege	82
8. ábra	Hirtelen bekövetkező változás a sportkarrierben	87
9. ábra	A sportolók oktatókkal kapcsolatos tapasztalatai	101
10. ábra	Tanulmányi átlag – Tanulmányi időszak	103
11. ábra	Tanulmányi átlag – Sportolási szint	105
12. ábra	Tanulmányi átlag – Válogatott sportolók	106
13. ábra	Napi edzésidő – Tanulmányi időszak	112
14. ábra	Oktatók élsporttal kapcsolatos ismerete (%) – Sportolói múlt	125

A kutatás szerkezeti ábrája

Fókuszcsoporthoz vizsgálat

1. táblázat: Debreceni Egyetem legmagasabb szintű sportolóinak mintája N=22

Vizsgálati minta	Nem	
	Férfi	Nő
Egyéni Sportág	7	8
Csapat sportág	4	3
Olimpiai Bajnok	1	1
Felnőtt válogatott	4	1
Korosztályos válogatott	1	2
Korosztályos és felnőtt válogatott	-	2
Felnőtt Válogatott kerettag	-	1
Európa Bajnoki helyezés	1	-
Első osztály (NB I, OB I)	4	4

Forrás: Saját vizsgálatok, 2014

2. táblázat: Sportolói eloszlás az 1. fókuszcsoporthoz N=8

Fókuszcsoporthoz 1											
Évfolyam					KAR						
	1.évf	2.évf	3.évf	4.évf	BTK	TTK	IK	KT	JA	AV	MT
FFI	1	-	2	-	-	1	-	-	-	2	-
Nő	2	-	2	1	2	-	-	-	-	2	1

Forrás: Saját vizsgálatok, 2014

Fókuszcsoporthoz 1 - Sportolási szint				
	Felnőtt válogatott	Korosztályos válogatott	I. osztály	Európa bajnok
FFI	-	-	2	1
Nő	2	1	2	-

Forrás. Saját vizsgálatok, 2014

3. táblázat: sportolói eloszlás a 2. fókuszcsoporthozban N=7

Fókuszcsoporthoz 2												
Évfolyam					KAR							
	1.évf.	2.évf.	3.évf.	4.évf.	BTK	TTK	IK	KT	JA	AV	MT	NK
FFI	-	1	2	-	-	-	-	1	1	1	-	-
Nő	2	2	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1

Forrás: Saját vizsgálatok, 2014

Fókuszcsoporthoz 2 - Sportolási szint				
	Felnőtt válogatott	Korosztályos válogatott	I. osztály	Európa bajnok
FFI	2	-	1	-
Nő	1	1	2	-

Forrás: Saját vizsgálatok, 2014

4. táblázat: A fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálat kérdéseire adott leggyakoribb válaszok

Élsportoló egyetemista				
Szabályozási elemek	Megvalósítás	Befolyásoló tényezők	Kapcsolatok	Célok
egyéni tanrend	tudatos szervezés	sportág	oktatók	tanulmányok folytatása (mester szak)
egyéni vizsgarend	tervszerűség	szak	hallgató társak	sportolás magasabb szinten
sportösztöndíj	jó időbeosztás	a felvett tárgyak száma	edzők	sportban egyéni csúcs
	akaraterő	edzések száma	egyesületi vezetők	EB, VB szereplés
	elszántság	edzések időpontja		felnőtt válogatottság
	áldozat	versenyszezon		olimpiai szereplés
		oktatók hozzáállása		diplomaszerzés

Forrás: Saját vizsgálatok, 2014

A fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálat kérdései:

- Kérem, mutatkozzanak be (évfolyam, szak, képzés típusa), és mondjanak pár szót sportpályafutásukról, a sportban elért eredményeikről!
- Tapasztalataik szerint, melyek a sportolók körében a tanulás-sport viszonylatában leggyakrabban felmerülő problémák? (heti, napi edzésszám és időtartam, 3x8 –as tagolás).
- Milyen nehézségekkel kell egy sportolónak megküzdenie az egyetemi évek alatt?
- Ezeknek a problémáknak a kezelésére, megoldására milyen alternatívákat tart szükségesnek?
- Milyen ismeretekkel rendelkeznek arról, hogy a Debreceni Egyetemen vannak-e az élsportolókat támogató, segítő intézkedései?
- Milyen a kapcsolata az oktatókkal és a hallgató társakkal?
- Ők milyen módon tudják önt segíteni, támogatni?
- Összeegyeztethetőnek tartja a felsőfokú tanulmányokat a magas szintű sportteljesítménnyel?
- Milyen céljai vannak az elkövetkező 3-5 évre vonatkozóan?
- Tudatosan készül arra az időszakra, amikor már nem folytatja/folytathatja sportpályafutását?

3. sz. melléklet

Kérdőívek

A PÁRHUZAMOS KARRIERÉPÍTÉS SAJÁTOSSÁGAI ÉS LEHETŐSÉGEI A DEBRECENI EGYETEM ÉLSPORTOLÓ HALLGATÓINAK KÖRÉBEN

1. A kitöltő adatai: (a válasz bekarikázandó!)

1.1. Neme

1. férfi

2. nő

1.2. Születési év:

1.3. A fő szakjánál hányad éves hallgató?

1. BSC I. évfolyam

7. Osztatlan I. évfolyam

2. BSC II. évfolyam

8. Osztatlan II. évfolyam

3. BSC III. évfolyam

9. Osztatlan III. évfolyam

4. BSC IV. évfolyam (mérnök)

10. Osztatlan IV. évfolyam

5. MSC I. évfolyam

11. Osztatlan V. évfolyam

6. MSC II. évfolyam

12. PhD képzés

1.4. Melyik kar hallgatója?

1. Állam- és Jogtudományi Kar

2. Általános Orvostudományi Kar

3. Bölcsészettudományi kar

4. Egészségügyi Kar

5. Fogorvos tudományi Kar

6. Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar

7. Gyógyszerésztudományi Kar

8. Informatikai Kar

9. Közgazdaság-és Gazdaságtudományi Kar

10. Műszaki Kar

11. Mezőgazdaság-, Élelmiszer tudományi és Környezetgazdálkodási Kar

12. Népegészségügyi Kar

13. Természettudományi és Technológiai Kar

14. Zeneművészeti Kar

szak/szakirány: _____(Írja be!)

1.5. Finanszírozási forma

1. államilag finanszírozott

2. költségtérítéses

1.6. Képzési forma

1. nappali

2. levelező

1.7. Volt-e változás az utóbbi 1 évben a képzés típusát illetően?

1. nem

2. igen, nappaliról levelezőre

3. igen, levelezőről nappalira
- 1.8. Az egyetemi éve alatt váltott-e már szakot?
1. igen
 2. nem
- 1.9. Mi volt ennek az oka? (Csak akkor jöjjön felugróban, ha a válasz igen)
1. sportolói karrierem érdekében
 2. nem tetszett a korábbi szak
 3. érdeklődésem megváltozása
 4. második szakot választottam
 5. első diplomám megszerzése után más szakot választottam
 6. egyéb. Írja be! _____
- 1.10. Volt már passzív féléve?
1. nem
 2. igen, egyszer
 3. igen, többször is
- 1.11. Előző két félév tanulmányi átlaga. (nem az ösztöndíj átlag!)
(Kérem, írja be az átlagot!)
1. 2012/13 II. félév
 2. 2013/14 I. félév
- 1.12. Kérem, írja be a kreditek számát!
- 2012/13 II. félévében felvett kreditek száma:
- 2012/13 II. félévében teljesített kreditek száma:

2013/14 I. félévében felvett kreditek száma:

2013/14 I. félévében teljesített kreditek száma:

- 1.13. Családi állapota jelenleg
1. egyedülálló
 2. kapcsolatban
 3. házasságban
 4. házas
- 1.14. Jelenleg hol lakik?
1. a szüleimmel élek
 2. kollégiumban lakom
 3. albérletben élek
 4. önállóan, a saját lakásomban élek
- 1.15. Milyen településről származik? Jelölje be!
1. Főváros
 2. Megyei jogú város
 3. Város
 4. Falu, Község
- 1.16. Szülei sportoltak-e versenyszerűen?
- Édesanyám versenyszerűen igen nem
- Amennyiben a válasza igen, milyen sportágat űzött? Írja be!

Édesapám versenyszerűen igen nem

Amennyiben a válasza igen, milyen sportágat űzött? Írja be!

1.17. Szülei milyen szinten űzték ezt a sportágat?

Édesanyám:

1. Nemzetközi szinten
2. A legmagasabb (extraliga v. I osztály, NB I/A, OB I, „A” kategória)
3. II. osztály (NB II, OB II, NB I/B)
4. III. osztály
5. Megyei
6. Városi

Édesapám:

1. Nemzetközi szinten
2. A legmagasabb (extraliga v. I osztály, NB I/A, OB I, „A” kategória)
3. II. osztály (NB II, OB II, NB I/B)
4. III. osztály
5. Megyei
6. Városi

2. Sportolás

2.1. Ön milyen típusú sportágat űz? (a válasz bekarikázandó!)

1. egyéni
2. csapat

2.2. Amennyiben egyéni sportágat űz, versenyzik csapat versenyszámban?

1. igen
2. nem

2.3. Írja be a sportágat, amelyet versenyszerűen űz!

2.4. A Nemzeti Bajnokságban milyen szinten űzi ezt a sportágat? Több válasz is lehetséges. (a válasz bekarikázandó!)

1. a legmagasabb (extraliga v. I osztály, NB I/A, OB I, „A” kategória)
2. II. osztály (NB II, OB II, NB I/B)
3. III. osztály
4. Megyei

2.5. Heti hány alkalommal vesz részt edzéseken? Írja be a táblázatba az edzések számát! (Felkészülési időszak /FKI/ és Versenyidőszak /VI/)

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat	Vasárnap
FKI							
VI							

2.6. Határozza meg, hogy naponta összesen hány órát vesznek igénybe az edzései? (Írja be!)

Felkészülési időszakban: _____

Versenyidőszakban: _____

2.7. Havonta átlagosan hány versenyen vagy mérkőzésen vesz részt? (Írja be!)

2.8. Egy versenyidényben átlagosan hány versenyen/mérkőzésen vesz részt? (Írja be!)

2.9. Hány alkalommal vesz részt edzőtáborozáson egy év alatt? (Írja be!)

2.10. Összesen hány napot töltött edzőtáborban az előző verseny szezonban? Írja be napokban megadva!

2.11. Mi a legjobb eredmény, amit sportágában elért? Több válasz is lehetséges! (a válasz bekarikázandó!) helyezéseket felugró ablakba beírni

- 1 I. osztály
- 2 Felnőtt Országos Bajnokságon helyezés
- 3 Korosztályos Országos Bajnokságon (junior, ifjúsági, serdülő) helyezés
- 4 Korosztályos Válogatott kerettag
- 5 Korosztályos Válogatottság
- 6 Felnőtt válogatott kerettag
- 7 Felnőtt Válogatottság
- 8 Európa- Bajnoki helyezés
- 9 Világkupa helyezés
- 10 Világbajnokságon helyezés
- 11 Universiádé helyezés

12 Olimpiai helyezés

2.12. A középiskola utolsó 2 éve alatt milyen szinten sportolt? Több válasz is lehetséges. (a válasz bekarikázandó!)

- 1 Megyei
- 2 III. osztály
- 3 II. osztály (OB II, NB I/B)
- 4 a legmagasabb (extraliga v. I osztály, NB I/A, OB I, „A” kategória)
- 5 ezüst jelvény
- 6 arany jelvény
- 7 ifjúsági válogatott kerettag
- 8 ifjúsági válogatott
- 9 junior válogatott kerettag
- 10 junior válogatott
- 11 felnőtt válogatott kerettag
- 12 felnőtt válogatott

2.13. A középiskola utolsó 2 évében hetente átlagosan hány alkalommal vett részt edzéseken, az edzőtáborokat leszámítva? (Írja be!)

2.14. Jelölje meg a sportban elérendő célját az elkövetkező 6 évben! Mit szeretne elérni és mennyi idő múlva?

Elérendő Célok	1 év múlva (2015)	2 év múlva (2016)	3 év múlva (2017)	4 év múlva (2018)	5 év múlva (2019)	6 év múlva (2020)
OB 1-6. helyezés						
Korosztályos válogatott kerettagság						
Felnőtt válogatott kerettagság						
Universiade helyezés elérése						
Európa bajnokság kvalifikáció						
Európa bajnokságon helyezés elérése						
Világbajnokságra kvalifikáció						
Világbajnokságon helyezés elérése						
Olimpia helyezés elérése						
Olimpia kvalifikáció						
A sportban alacsonyabb szinten folytatom						
Befejezem az élsportot						

3. Intézményi szabályozások

- 3.1. Tudja-e, hogy lehetősége van az élsportolóknak egyéni vagy kedvezményes tanrendet kérni?
1 igen 2 nem

(Az egyéni vagy kedvezményes tanulmányi renddel rendelkező hallgató az órák látogatására nem köteles, azonban a félévi aláírás feltételeinek teljesítése céljából az érintett tárgyjegyzővel/oktatóval/ az engedély kézhezvételét követően haladéktalanul egyeztetni köteles. A kizárólag kedvezményes tanulmányi renddel rendelkező hallgató a vizsgák letételére vonatkozóan semmilyen kedvezményben nem részesül)

- 3.2. Kért már egyéni vagy kedvezményes tanrendet?
1 igen 2 nem
- 3.3. Van-e tudomása arról, hogy az élsportolók kedvezményes vizsgarendet kérhetnek?
1 igen 2 nem

(A kedvezményes vizsgarenddel rendelkező hallgató vizsgáit a tárgyjegyzővel /oktatóval/ előzetesen egyeztetett időpontban is leteheti. A kedvezményes vizsgarenddel rendelkező hallgató az engedélyében foglaltak szerint a vizsgaidőszakon túl is vizsgázhat)

- 3.4. Igénybe vette-e már az egyéni vizsgarend lehetőségét?
1 igen 2 nem

- 3.5. Tudja-e, hogy a Debreceni Egyetem a lehetőségekhez mérten az élsportolók számára kollégiumi elhelyezést biztosít?
1 igen 2 nem

- 3.6. Élt már ezzel a lehetőséggel?
1 igen 2 nem

- 3.7. Tisztában van-e azzal, hogy az élsportolók minden félévben sportösztöndíjra pályázhatnak?
1 igen 2 nem

(Sportösztöndíjban azok a hallgatók részesülhetnek, akik a tanulmányi követelményeken túlmenően a megadott kategóriáknak megfelelően rendszeresen részt vállalnak a Debreceni Egyetem sportéletében)

- 3.8. Hányszor pályázott már a Debreceni Egyetem sportösztöndíjára?
Írja be!

- 3.9. Hányszor nyerte el a Debreceni Egyetem sportösztöndíját? Írja be!

- 3.10. Elégedett-e ezzel a sportösztöndíj rendszerrel? (a válasz bekarikázandó!)
1 igen 2 nem 3 részben

- 3.11. Amennyiben a válasza az előző kérdésre 'nem' vagy 'részben', írja be mi az, amin változtatna!

- 3.12. Honnan tájékozódik az élsportolók tanulmányainak megkönnyítését szolgáló lehetőségekről? Több válasz is lehetséges.

	Igen	Nem
Egyetemi szabályzatokból		
Az egyetem honlapjáról		
Nyomtatott médiából		
Hallgató társaktól		
Oktatótól		
Sporttársaktól		
Egyéb		

- 3.13. Értékelje a felsorolt lehetőségeket annak alapján, hogy mennyire könnyítik meg az Ön számára a tanulmányok és az élsport összehangolását! (Értékelje 1-4-ig, ahol 1-es: nincs tapasztalatom, 2-es: egyáltalán nem, 3-as: részben, 4-es: teljes mértékben)

Sportolókat segítő intézményi szabályozások		1	2	3	4
Egyéni tanrend					

Egyéni vizsgarend					
Kollégiumi elhelyezés					
Sportösztöndíj					
Szakváltás lehetősége					

- 3.14. Van olyan intézkedési vagy szabályozási terület, amellyel kiegészítené az élsportolóknak nyújtott lehetőségeket? Írja be!

- 3.15. Részesült már egyéb juttatásban a Debreceni Egyetemen a sportteljesítményéért? (a válasz bekarikázandó!)

1 igen

2 nem

- 3.16. Amennyiben részesült már egyéb juttatásban, mi volt ez? (Írja be!)

4. Egyetem – sportolók - kapcsolatok (a válasz bekarikázandó!)

- 4.1. Tájékozódott-e a hazai egyetemek sportéletéről, valamint az élsportolók támogatásáról a felvételi jelentkezés előtt?

1 igen

2 nem

- 4.2. A felvételi jelentkezéskor volt-e információja arról, hogy a Debreceni Egyetem milyen eszközökkel támogatja az élsportolókat?

1 igen

2 nem

- 4.3. Mennyiben befolyásolta a Debreceni Egyetemre való jelentkezésekor, hogy élsportolói karrierjét tovább tudja folytatni az egyetemi tanulmányokkal párhuzamosan? (Értékelje 1-4-ig, ahol 1-es az egyáltalán nem, 2-es: kevésbé, 3-as: nagymértékben, 4-es: maximálisan).

1 2 3 4

- 4.4. Értékelje a következő állításokat 1-4-ig! (1-es: egyáltalán nem igaz, 2-es: részben igaz, 3-as: nagymértékben igaz 4-es: maximálisan igaz).

	1	2	3	4
Az egyetem oktatói segítik az élsportolókat tanulmányi kötelezettségeik teljesítésében.				
Véleményem szerint az élsportolóknak járnak tanulmányi kedvezmények.				
Az egyetem oktatói megértik az élsportolói kötelezettségeimből származó egyéb feladataimat.				
Az egyetem oktatói pozitív megkülönböztetésben részesítik a sportolókat.				
Szaktól is függ, hogy mennyire toleránsak az oktatók.				
Az egyetem oktatói részéről éreztem				

már negatív megkülönböztetést azért, mert élsportoló vagyok.				
Azok a tanárok a toleránsabbak, akik sportoltak korábban, vagy jelenleg is sportolnak.				
Az egyetem oktatói nem ismerik az élsporttal járó kötelezettségeket.				
A tanárain tudják, hogy melyik sportágat űzöm versenyszerűen.				
Az élsportolók olyanok, mint minden más hallgató, nem kell őket megkülönböztetni semmilyen kedvezménnyel.				

- 4.5. Értékelje egy 4 fokozatú skálán, hogy milyen a kapcsolata az oktatókkal! (1-es: nincs kapcsolat)

1 2 3 4

- 4.6. Előfordult már, hogy az oktató nem fogadta el az egyéni tanrendre vonatkozó kérelmemet.

1 igen 2 nem

- 4.7. Mi a véleménye, hogyan lehetne elérni azt, hogy az oktatók pozitív képet alakítsanak ki a versenysportolókról és segítsék őket egyetemi tanulmányaik során? Írja le!

4.8. Értékelje egy 4 fokozatú skálán, hogy milyen a kapcsolata hallgatótársaival! (1-es: nincs kapcsolat).

1 2 3 4

4.9. Hallgató társaimtól kértem/kaptam már segítséget ahhoz, hogy sikeresen teljesítsem a tanulmányi követelményeket.

1 igen 2 nem

4.10. Milyen jellegű segítség volt ez? Több válasz is lehetséges.

	Igen	Nem
a. Jegyzetek		
b. Tételek		
c. Közös tanulás		
d. Neptunos ügyintézés		
e. Egyéb		

5. Sportpályafutás (a válasz bekarikázandó!)

5.1. Összeegyeztethetőnek tartja-e a felsőfokú tanulmányokat a magas szintű sportteljesítménnyel? Amennyiben a válasza nem, vagy részben, írja be miért!

1 igen
2 nem
3 részben

5.2. Melyiket tartja jelenleg a fontosabbnak?

1 tanulás

2 sport

3 egyforma

5.3. Tudatosan készül a sportpályafutás befejezését követő életre?

1 igen
2 nem

5.4. Mi történne, ha hirtelen megsérülne és kiderülne, hogy nem sportolhat tovább? Értékelje 4 fokozatú skálán, ahol 1-es egyáltalán nem igaz, 2-es: valószínűleg, 3-as: részben igaz, 4-es: teljes mértékben igaz.

	1	2	3	4
1. Kétségbeesnék, hirtelen nem tudnék mihez kezdeni.				
2. Teljesen elszakadnék a sporttól és keresnék más időtöltést vagy hobbit.				
3. Új célokat tűznék ki.				
4. Elbizonytalanodnék a jövőmmel kapcsolatban.				
5. Nem ijednék meg, már vannak terveim.				
6. Több időt töltenék más, számomra érdekes dolgokkal.				
7. Sporttal kapcsolatos területen keresnék lehetőségeket.				
8. A tanulásra koncentrálnék.				
9. Mivel egész életemet a sport határozza meg, lelkiileg nagyon megviselne.				
10. Tudatosan megtervezném a jövőmet és a szerint élnék tovább.				

Egyéb (Írja be!) _____

- 5.5. Hol szeretne elhelyezkedni a sportpályafutás befejezését követően?
1. Sportszervezetnél (sportegyesület, sportvállalkozás, ...stb).
 2. Sporthoz kapcsolódó szervezetek (sportszövetségek, sportlétesítmények, ...stb).
 3. Sporthoz kapcsolódó piaci szereplők (sportszergyártók, sporteszköz forgalmazók...stb).
 4. Sporthoz nem kapcsolódó szervezeteknél-vállalkozásoknál (cégek, állami-önkormányzati szervezetek, oktatási intézmények...stb).
 5. Főfoglalkozásom mellett (civil) a sport valamelyik területén is.
- 5.6. Amennyiben sportszervezetnél szeretne elhelyezkedni, milyen munkakörben gondolkozik?
1. edző
 2. sportvezető
 3. sportszervező
 4. sportmenedzser
 5. egyéb (írja be!)
- 5.7. Mikorra tervezi a sportpályafutás befejezését?
1. 1 éven belül
 2. 1-2 év között
 3. 3-5 év között
 4. Több mint 5 év múlva
 5. Nem tervezem még

5.13. A tanuláson, edzésen és éjszakai alváson kívül átlagosan mennyi szabadon felhasználható ideje marad naponta, órában megadva?

1. 0-1
2. 1,5-2
3. 2,5-3
4. 3,5-4
5. 4-nél több

4. sz. melléklet

A TANULÁS ÉS AZ ÉLSPORT PÁRHUZAMOS MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK LEHETŐSÉGE AZ OKTATÓK SZEMÉVEL

Kérdőív: Perényi Szilvia – Lenténé Puskás Andrea (2015). Sportolói
Kettős Karrier Monitoring,
Oktatói Kérdőív I. (SKKM-OK I. 2015)©

1. EGYETEMI SPORT

- 1.1 Ismer-e/ismert-e Ön olyan kiemelkedő sportolót az olimpikonokon kívül (Risztov Éva, Biczó Bence, Varga Tamás), aki a Debreceni Egyetemen tanul/tanult?
1. Igen (Írja be!)
 2. Nem
- 1.2 Honnan hallott Ön ezekről a sportolókról? Karikázza be! (Több válasz is lehetséges) FELUGRÓBAN!
1. Az egyetemi hírlevélből
 2. Az egyetem sport honlapjáról
 3. Nyomtatott médiából
 4. Televízióból/rádióból
 5. Internetről
 6. Kollégáktól
 7. Sporttársaktól
 8. Hallgatóktól
 9. Egyéb (Írja be!)

- 1.3 Ismer-e Ön olyan sportolót, aki a 2013/14-es tanévben elnyerte a Debreceni Egyetem kiváló sportolója címet!
1. Igen
 2. Nem

- 1.4 Van-e Önnek kapcsolata, találkozik-e Ön a karon tanuló élsportolókkal? (Több válasz lehetséges).
1. Nincs személyes kapcsolat, nem ismerem őket
 2. Csak az egyéni tanrendre és az egyéni vizsgarendre vonatkozó kérelem elbírálásakor
 3. Igen, szorgalmi időszakban előadáson vagy szemináriumon
 4. Igen, egyéni konzultáció alkalmával
 5. Igen, de csak vizsgaidőszakban
- 1.5 Értékelje a következő állításokat 1-4-ig! (1-es: egyáltalán nem igaz, 2-es: részben igaz, 3-as: nagymértékben igaz 4-es: maximálisan igaz)

	1	2	3	4
Tájékozott vagyok azzal kapcsolatban, hogy az élsport milyen nehézségekkel jár.				
Tudom, hogy a magas szintű sportteljesítmény elérése milyen követelményeket támaszt egy élsportolóval szemben.				
Megértem a sportolóknak az élsportolói kötelezettségeikből származó egyéb feladatait.				
Lehetőségeimhez képest támogatom, segítem az élsportolókat a tanulmányok és a sport párhuzamos megvalósításában.				
Toleráns és rugalmas vagyok az élsportolókkal szemben, mert én is sportoltam/sportolok.				

- 2.5 Támogatja-e Ön a Hajós Alfréd tervben megfogalmazott célok megvalósítását a Debreceni Egyetemen? (Csak egy válasz lehetséges.)
1. Igen, fontosnak tartom ezeket a célokat, mert fontos, hogy a sportolók diplomát kapjanak.
 2. Igen, fontosnak tartom, amennyiben az élsportolók a tanulmányi követelményeket is teljesítik.
 3. Nem tartom fontosnak ezeket a célokat, de nem akadályozom a sportolók előrehaladását.
 4. Nem tartom fontosnak, a hallgatók azért vannak az egyetemen, hogy tanuljanak, választaniuk kell, hogy melyiket tartják fontosabbnak.
- 2.6 Ismeri-e Ön azokat az intézményi szabályozásokat, amelyek a Debreceni Egyetemen az élsportolók tanulmányi kötelezettségeinek megkönnyítésére szolgálnak.
1. Igen
 2. Nem
 3. Részben
- 2.7 Egyetért-e Ön ezekkel a szabályozási elemekkel?
1. Igen
 2. Nem (Miért?)
 3. Részben (Miért?)
- 2.8 Egyetért-e Ön azzal, hogy az élsportolók egyéni tanrendet kapjanak?
1. Igen
 2. Nem (Miért? Írja be!)
- 2.9 Előfordult-e már, hogy Ön nem fogadta el egy élsportoló egyéni tanrendre vonatkozó kérelmét?
1. Igen (Miért? Írja be!)
 2. Nem
- 2.10 A kérelem elbírálásakor Önt kedvezően befolyásolja-e az, ha a sportoló személyesen megjelenik a kérelem igénylésekor?
1. Igen
 2. Nem
- 2.11 Egyetért-e Ön azzal, hogy az élsportolók egyéni vizsgarendet kapjanak?
1. Igen
 2. Nem (Miért? Írja be!)
- 2.12 Előfordult-e már, hogy Ön nem fogadta el egy élsportoló egyéni vizsgarendre vonatkozó kérelmét.
1. Igen (Miért? Írja be!)
 2. Nem
- 2.13 Amennyiben a témával kapcsolatosan egyéb gondolata, véleménye, közlendője lenne, kérem, írja ide! (1000 karakter)

3. A KITÖLTŐ ADATAI: (a válasz bekarikázandó!)

3.1 Neme

1. Férfi

2. Nő

3.2 Születési ideje: _____

3.3 Milyen településről származik Ön? Jelölje be!

1. Főváros

2. Megyei jogú város

3. Város

4. Falu, Község

3.4 Oktatói munkaköre:

1. Professzor

2. Docens

3. Adjunktus

4. Tanársegéd

5. PhD hallgató

3.5 Ön melyik kar oktatója?

1. Állam- és Jogtudományi Kar

2. Általános Orvostudományi Kar

3. Bölcsészettudományi kar

4. Egészségügyi Kar

5. Fogorvos tudományi Kar

6. Gazdálkodástudományi Kar

7. Gyermekeknevelési és Felnőttképzési Kar (GYFK)

8. Gyógyszerésztudományi Kar

9. Informatikai Kar

10. Műszaki Kar

11. Mezőgazdaság-,Élelmiszertudományi és
Környezetgazdálkodási Kar

12. Népegészségügyi Kar

13. Természettudományi és Technológiai Kar

14. Zeneművészeti Kar

3.6 Végez-e Ön jelenleg szabadidejében sport vagy mozgásos
tevékenységet?

1. Igen, hetente több, mint 3 alkalommal

2. Igen, hetente 1-2 alkalommal

3. Igen, havonta 2-3 alkalommal

4. Igen, havonta egy alkalommal

5. Nem

3.7 Korábban Ön sportolt-e versenyszerűen?

1 Igen

2 Nem

3.8 Amennyiben az előző kérdésre a válasza igen, írja be a sportágat!
FELUGRÓBAN

3.9 Milyen szinten üzte Ön ezt a sportágat? (Jelölje be!)
FELUGRÓBAN

1. Városi

2. Megyei

- 3. III. osztály
- 4. II. osztály (NB II, OB II, NB I/B)
- 5. a legmagasabb (extraliga, I osztály, NB I/A, OB I, „A” kategória)
- 6. Nemzetközi szinten (válogatott, válogatott kerettag)

3.10 Szokott-e Ön sporttal kapcsolatos híreket olvasni?

- 1. Igen, napi rendszerességgel
- 2. Igen, hetente 3-4 alkalommal
- 3. Igen, havonta 1-2 alkalommal
- 4. Igen, alkalmanként
- 5. nem

3.11 Milyen gyakran néz Ön sportközvetítéseket, sportösszefoglalókat?

- 1. napi rendszerességgel
- 2. hetente 3-4 alkalommal
- 3. havonta 1-2 alkalommal
- 4. alkalmanként
- 5. soha

3.12 Milyen gyakran jár sportrendezvényekre?

- 1. heti rendszerességgel
- 2. havonta többször
- 3. havonta egyszer
- 4. alkalmanként
- 5. soha